

તત્ત્વત્રયીમીમામાના સારાસરૂપ

તત્ત્વત્રયી-પ્રવેશિકા.

લેખક —

જેનાચાર્ય ન્યાયાભોનિધિ શ્રીમદ્ નિબ્યાન દસરીચરણ
(અપન્નામ શ્રીઆત્મારામણ) મહારાજના
શિષ્યગ્ન-દક્ષિણવિહારી મુનિરાજ
શ્રીઅમરવિજયણ મહારાજ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર —

શાહ મજલાલ રાયજીના ત્રસ્ટીઓ

શાહ મૂળજીભાઈ સવર્ધચદ

તથા શાહ ત્રિલોચનદામ હરગોવન

શ્રીમાલી વાગા-ડભોઈ

—૪૮૭—

વીર મ વત્ ૨૪૫૯] પ્રથમાવૃત્તિ ૧૦૦૦ [આત્મસ વત્ ૩૭

વિક્રમ મ વત્ ૧૯૮૯] ડિમત ૩ ૦-૧૨-૦ [સને ૧૯૩૩

પ્રકાશકો

શાહ મૂળજીભાઈ સવયથદ
શાહ ત્રીલોચનદામ હરગોવત
શાહ મન-રાવ રાયજીના
દરદીઓ

શ્રીમાતી વાગા—હલોઈ

પ્રકાશન સ્થળ

હલોઈ

૧૦ ૧-૧૯૩૩

મુદ્રક

શાહ લાલચંદ નંદવાવ
વકીલ બપ્તમ પ્રી પ્રેસ
વટોદરા

નિવેદન

શ્રુજ વાચકો !

અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ ચએલ રાયલ આઠ પેજી ફારમ ૧૫૦ ના આશરે (પૃષ્ઠ ૧૨૦૦ લગલગ) દળદાર તત્ત્વત્રયી મીમામા નામના પુસ્તકની પ્રસ્તાવનારૂપ આ અથ હોવાને લીધે ફરીથી આની પ્રસ્તાવનાની જરૂર હોય નહીં

સામાન્ય જનતા સહેલાઈથી ટુક મમયમા મમશુ લાલ ઉડાવી શક તેવા ઈરાદાથી તેની પ્રવેગિકા રૂપ આ અથ જુદા પુસ્તક તરીકે પ્રગટ કરવામા આવે છે આમા ચર્ચેલી દરેક બાબતોમા વિશેષ ઉડા ઉતરવા ઈચ્છા ધરાવનાગઓએ ઉપદેશીત અથ વાચવા લલામણુ છે

તત્ત્વત્રયી મીમામા અથ અમારી દશબાગ વર્ષની મહેનતનુ ફળ છે અને લગલગ ૧૧૨ પુસ્તકોના દોહુન (માખણુ) સમાન છે

આ અથ તૈયાર કરવામા શ્રી સયાજીરાવ પ્રેતોત્તમ લાય જીરી (શિનોર) ની સારી સહાયતા મળી છે તેના માટે તેના કાર્યવાહુકોને ધન્યવાદ આપીયે છીયે અને પુસ્તકાલયની ઉત્ત રાત્તર અભિવૃદ્ધિ ઈચ્છીએ ડીયે

લી દર્તા

॥ ત-ત્વત્રયી મીમાંસા ॥

રાયસ આઠપેજી ફારમ દોઢસો, પૃ. ૧૭૦૦ ની
પ્રવેશિકા તેના વિષયોની દૃક નોંધ.

૫૪

(૧) મજ્જનો પ્રતિ ભૂવ ચૂકની સમા પ્રાર્થના ૧

(૨) અજ્ઞ પ્રાક્ષણોના આક્ષેપોમાથી આ મથની ઉત્પત્તિ ૩

(૩) હેદમુત શાહેબની ચ કાઓનુ સમાધાન આપતા તેમા
આવેલા વિષયો ૧૭

(૧) જૈન સિદ્ધાંત જોકના જોક તેથી સર્વજ્ઞ થજોલા
માનવા પડે. ”

(૨) ઉપનિષદોમા આત્મતત્ત્વના લેદ કાઈરદ પૂર્વેની
મહાપ્રાણીની શરૂઆતના સૈકામા સ્થિર થવાને લાગ્યા
જૈનોનીઉત્પત્તિ પશુ તેવામાજ ૨૦

(૩) કમંકળના નિયમને ઇશ્વરવાદીઓ સ્વીકારે છે, ત્યારે
ઇશ્વરને વચ્ચે લાવવાની જરૂર શી ? છતાં-વૈદિકોમા
વેદોથી તે પુરાણો સુધી ઇશ્વર કર્તાની કલ્પિત કલ્પના ૨૨

(૪) હેદમુત શાહેબે જૈનોના મૃગાવલી પુત્રીના સળધવાળા
મળપતિ રાજ કહ્યા છે, તેજ વૈદિકોમા પ્રજ્ઞા કટપાયા ૨૮

वेनाचय-चयोमार्ति-श्रीम विनयानसूरीसूरीना एगुनिम-
दलि वरदा-॥ अमरविजयजी महाराज

ॐ दी ॥ वार १९१८ ना वेनाचय सुदि २ ॐ

ॐ वम वार १९१८ ना वगुण सुदि १५ ॐ

शिरोवानी सा शुभाभयद
समसाधिनी स्योड
होरो दय

५ ५ ११ ॥ २५
मणि १५१ ५
१ ७

॥ ત-ત્વત્રયી મીમાંસા ॥

રોયલ આઈપેજી કારમ દોહસો, પૃ. ૧૨૦૦ ની
પ્રવેશિકા તેના વિષયોની ટૂંક નોંધ.

	પૃષ્ઠ
(૧) મજજનો પ્રતિ જૂવ ચૂકની હામા પ્રાર્થના	૧
(૨) અજ પ્રાદ્યલોના આદેષોમાથી આ મયની ઉત્પત્તિ	૩
(૩) હેદ્યુત શાહેજની શકાઓનું સમાધાન આપતા તેમા આવેલા વિષયો	૧૭
(૧) જૈન મિદ્ધાત જોઈના એક તેથી સર્વજ્ઞ થયેલા માનવા પડે.	”
(૨) ઉપનિષદોમા આત્મતત્ત્વના જોડ કાઈસ્ટ પૂર્વેની સહસ્રાબ્દીની શરૂઆતના સૈકામા નિયત થવાને લાગ્યા જૈનોનીઉત્પત્તિ પણ તેવામાજ	૨૦
(૩) ઈર્ષ્યાના નિયમને ઈશ્વરવાદીઓ સ્વીકારે છે, ત્યારે ઈશ્વરને વશ્યે લાવવાની જરૂર શી ? છતાં-વૈદિકોમા વેદોથી તે પુરાણો સુધી ઈશ્વર કર્તાની કલ્પિત કલ્પના	૨૨
(૪) હેદ્યુત શાહેજે જૈનોના મુગાવતી પુત્રીના સળધવાળા મળપતિ રાજા કહ્યા છે, તેજ વૈદિકોમા પ્રદ્યા કલ્પાયા	૨૮

- (૫) જૈનોમા અનાદિની સુદિ, વૈદિકોમા સુદિના ઉત્પાદક
જુદ જુદા અનેક દેવો ૩૫
- (૬) જૈન-જોદના અનુકરણ રૂપે-વૈદિકોમા ૨૪-૧૦
માસગાંધિક અવતારે ૩૮
- (૭) જૈનોમા-મરૂદેવીની સાથે જન્મેલા નાભિરાજ, પુત્ર
સપ્તમદેવ, પહેલા તીર્થંકર ૪૦
- (૮) વૈદિકોમા-મરૂ પર્વતની દીકરી મરૂ દેરી માથે પર
થેલા નાભિરાજ, ત્યાં વિષ્ણુ પોતે સપ્તમદેવ ૮ મા
અવતાર રૂપે જન્મે ૪૧
- જૈનોમા માઠ હજાર પુત્રના પિના સગર, ધીજ સ્કન્ધવર્તી ૪૦
સાઠે હજાર નાગેદ્રના ઠોપથી ભરમ જન્મુપુત્રે ગગાને
સમુદ્રમા મેળવી તેથી જા હવી
- વૈદિકોમા-મગર રાજા નેમા ત્રણ પ્રકાર-વાત્સીકે જન્મુ ૪૧
પી ગયા ભગીરથે બહાર કઢાવ્યા તેથી જા હવી
- નીતિશિક્ષણમા-શિવના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, કપિવના
નેત્રાગ્નિથી ભરમ તે ચોથો પેઢીના ભગીરથે સ્વર્ગે પહોચાડયા ૪૧
- જુવસી રામાયણે-મૃગુના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, ધીના
ધડામા વધ્યા કપિવનેત્રાગ્નિથી ભરમ ભગીરથના હજાર ૫૧
તપના અતે બ્રહ્મા પ્રસન્ન, પછી ચોથો પેઢીએ સ્વર્ગે ૪૧
- જૈનોમા-૧૧ મા તીર્થંકરના વખતે એક મહાત્મ રાજા, મૃગા-
વતી પુત્રોના સખધથી પ્રજાપતિ ૪૨
- (૧) વૈદિકોમા-પ્રજાપતિ બ્રહ્મા-હરિષ્ઠીરૂપ પુત્રીની ૫૦
હરણ રૂપધરીને ઢોડયા (ભાગવતે) ૪૩

- (૨) મત્સ્યે-શ્રી માથે દેવ મો સો વર્ષ, ક્રોડાવાળા પ્રદક્ષા ૧૧
- (૩) બીજી શ્રી કરી પહેલીની ક્ષમા યાચતા પ્રદક્ષા ૧૧
- (૪) દેવીના હાથ ઘમવાથી પ્રમ્હાદિ દેવો (દ્વિતીભાગવતે) ૧૧
- (૫) જગત્ સાથે ઇંડામા દૈવવપ્ રહેલા પ્રમ્હા (વિષ્ણુ પુ) ૪૪
- (૬) પ્રમ્હા વિષ્ણુની નાભિમાથી નીકળ્યા (મહા ભા) ૧૧
- (૭) પ્રમ્હા-વિષ્ણુ-હડયા દેવો ભયભીત (શિવે) ૧૧
- (૮) વિષ્ણુ કહે છે કે-પ્રભાવતિને અને મહાદેવને હુજ ઉત્પન્ન
કરે છુ (વનહે) ૧૧
- (૯) પાર્વતીને દેખતા સ્ખલિત પ્રમ્હાથી-હનરો અને
અસખ્ય કષિઓ પેદા થયા (શિવ પુ) ૪૫
- (૧૦) પ્રમ્હાદિકના સમુદ્રમથનથી, જનવરોનો નાશ (મત્સ્યે) ૧૧
- (૧૧) મોહમા નહી પડવાનો ઉપદેશ, વિષ્ણુએ પ્રમ્હાને કર્યો,
છતા મોહમા રક્ષા (ભાગવતે) ૧૧
- (૧૨) પ્રમ્હાદિ ત્રણે દેવો અનસૂયાને, નગ્ન કગલી વિદ્યા
માગવા લાગ્યા ૮૬
- (૧૩) પુત્રી માથે રમવાની ઇચ્છા થતા મહાદેવે વિદ્યા (સ્કંદે) ૪૬
- (૧૪) મનુષ્ય થઈ શતરૂપા બનાવી, જોવાને આર મુખ કર્યા ૪૭
- (૧૫) પોતે મોટા થવા જતા ક્રોધ હૈરવથી પાચસુ મુખ
કપાળ્યુ ૧૧
- (૧૬) યજ્ઞ કરતા પ્રદક્ષા એકના અપગામી થઈ બીજી પરણ્યા ૪૮
- (૧૭) યજ્ઞ કરવા જતા પ્રદક્ષાને હનરો ઉત્થાત. (સ્કંદે) ૪૯
- (૧૮) ભૂશની ખુશામતે પ્રદક્ષાથી મોટા બનેલા વિષ્ણુ

- (૫) જૈનોમા અનાદિની સુદિ, વૈદિકોમા સુદિના ઉત્પાદ
જુદા જુદા અનેક દેવો
- (૬) જૈન-જૌહના અનુકરણ રૂપે-વૈદિકોમા ૨૪-૧૮
માસના દિકા અવતારો
- (૭) જૈનોમા-મરૂદેવીની સાથે જન્મેલા નાભિરાજા, પુત્ર
કપમદેવ, પહેલા તીર્થંકર
- (૮) વૈદિકોમા-મેરૂ પર્વતની દીકરી મેરૂ દેવી માથે પર
જેલા નાભિરાજા, ત્યાં વિષ્ણુ થોડે કપમદેવ ૮ મા
અવતાર રૂપે જન્મેલા
- જૈનોમા સાઠ હજાર પુત્રના પિતા મગઠ, બીજા ચક્રવર્તી
સાઠે હજાર નાગેદ્રના કોપથી ભરમ જન્મુ પુત્રે ગ
સમુદ્રમા મેળવી તેથી જાન હવી
- વૈદિકોમા-સગર રાજા નેમા ત્રણ પ્રકાર-વાદમીકે જન્મુ
થી ગયા ભગીરથે બહાર કઢાવ્યા તેથી જાન હવી
- નીતિશિક્ષણમા-શિવના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, કપિવ
નેત્રાગ્નિથી ભરમ તે ચોથો પેઢીના ભગીરથે સ્વર્ગે પહોચાડના
- તુલસી રામાયણે-મૃગુના વરદાનથી ૬૦ હજાર પુત્રો, ધી
ધડામા વધ્યા કપિનેત્રાગ્નિથી ભરમ ભગીરથના હજાર વ
તપના અતે બ્રહ્મા પ્રસન્ન, પછી ચોથી પેઢીએ સ્વર્ગે
- જૈનોમા-૧૧ મા તીર્થંકરના વખતે એક મહારાજા, મૃગ
વતી પુત્રોના સળધથી પ્રજાપતિ
- (૧) વૈદિકોમા-પ્રજાપતિ બ્રહ્મા-હિંચીરૂપ પુત્રીની પછા
હરણ રૂપધરીને કોડયા (ભાગવતે)

- (૨) મારયે-ઓ સાથે દેવ મો સો વર્ષ, કીડાવાળા પ્રદા ૨૧
- (૩) ખીલુ ઓ કરી પહેલીની ક્ષમા યાચતા પ્રદા ૨૨
- (૪) દેવીના કાથ ધ્રુવવાથી પ્રમ્હાદિ દેવો (દેવીભાગવતે) ૨૨
- (૫) જગત્ સાથે ઇંડામા દેવવધ રહેલા પ્રમ્હા (વિષ્ણુ પુ) ૪૪
- (૬) પ્રમ્હા-વિષ્ણુની નાભિમાથી નીકળ્યા (મહા ભા) ૨૨
- (૭) પ્રમ્હા-વિષ્ણુ-લક્યા દેવો ભયભીત (શિવે) ૨૨
- (૮) વિષ્ણુ કહે છે કે-પ્રભાપતિને અને મહાદેવને હુજ ઉત્પન્ન
કરે છુ (વગહે) ૨૨
- (૯) પાવંતીને દેખતા રખલિત પ્રમ્હાથી-હનરો અને
અસખ્ય સપિઓ પેદા થયા (શિવ પુ) ૪૫
- (૧૦) પ્રમ્હાદિકના મમુદ્રમ યનથી, જાનવરોનો નાશ (મત્સ્યે) ૨૨
- (૧૧) મોહમા નહી પડવાનો ઉપદેશ, વિષ્ણુએ પ્રમ્હાને કર્યો,
છતા મોહમા ક્રૂર્યા (ભાગવતે) ૨૨
- (૧૨) પ્રમ્હાદિ ત્રણે દેવો અનસુયાને, નગ્ન કરાવી શિક્ષા
માગવા લાગ્યા ૬૬
- (૧૩) પુત્રી માથે રમવાની ઇચ્છા થતા મહાદેવે વિધ્યા (સ્કંદે) ૪૬
- (૧૪) મનુષ્ય થઈ શતરૂપા બનાવી, જોવાને ચાર મુખ કર્યા ૪૭
- (૧૫) પોતે મોટા થવા જતા ક્રોધ લેરવથી પાચમુ મુખ
કપાંચુ ૨૨
- (૧૬) યજ્ઞ કરતા પ્રદા એકના અપરાધી થઈ ખીલુ પરણ્યા ૪૮
- (૧૭) યજ્ઞ કરવા જતા પ્રદાને હનરો ઉત્પાત. (સ્કંદે) ૪૯
- (૧૮) લૂચની ખુશામતે પ્રદાથી મોટા બનેલા વિષ્ણુ ૫૦

૧૬મા થયા પછી ૨૦ મા તીર્થંકર, માથમા ૬ મા ચક્રવર્તી, તેમના મોટાભાઈ દીક્ષિત લખિષધારી વિશ્વકુમાર રાજપિંચે-હુદને શિક્ષા દેતા ધરતીમા જોમી ધાડ્યો છે વહિકોમા-તે કથા જલિ પ્રતિવાસુદેવ ગાયે જોડાઈ છે ૮૭

૨૦મા પછી-રામાદિકનુ આક્રમુ ત્રિક પત્રી ૨૧ મા તીર્થંકર, સાથમા ૧૦ મા ચક્રી પછી ૧૧ મા ચક્રી પછી ૨૨ મા તીર્થંકર, માથમા કૃષ્ણાદિકનુ ૬ મુ ત્રિક આ બે ત્રિકો જૈન-વૈદિકોમા પ્રસિદ્ધ છે પત્રી ૧૨ મા ચક્રો પત્રી ૨૩ મા અને ૨૪ મા તીર્થંકરો ચતા ૬૩ સનાહા પુરૂષો થયા ૧૧

આ ત્રેસઠ (૬૩) શલાકના સહેતની ગાથાથી-વૈદિક પકિત તે જૈનાચાથ હેરિભદ્ર ૮૮

વૌઠકના પકિતો પ્રતિ-બેદ-કરૂણાજનક હૈમાચાથના હિંગારો ૬૧

અનુભવ વિનાનુ ઘણુ જોવા પછુ તે શા કામનુ ? ૬૩

સર્વજોમા-જગજદેવથી જુઠા જુઠા ચતા આવેના ૧૧-૩૬

વૈદિક રક દ પુ૦ મા-૧૧ પ્રાહ્મણોના નામથી ૧૧ ૩૬ ૧૧

ચતપદમા-૧૦ પ્રાણ ૧ આક્રમા તે ૧૧ ૩૬ યજ અને પશુઓ તે પ્રજાપતિ પછી જુનો વિચિત્રતા સર્વસ મહાનીના વખતે-કામાશક્ત વિનાધરે-કુમારિનાઓને,

ગણીઓને, બ્રહ્મ કરેલી વેશ્યાના મ યોગના વખતે રાજ્યના પ્રપત્નથી મરાયો તેના શિષ્યે લોકોને ડરવી તેવા મ યોગ વાળી મૂર્તિઓ પૂજાવી પુનઃજોથી પણ તેણે સ્વરૂપ જણાવ્યું છે જુવો—

૬૬

(૧) લિંગ-બગવાળી દુનિયા, શિવ-શક્તિ કે જે બતાવી છે
(સ્કંદે)

૬૬

(૨) બ્રહ્માના ક્રોધથી અર્ધાંગના સાથે કે જે પેદા થયા
(પદ્મ)

૬૭

(૩) પાર્વતીના માથાની માળાવાળા મહાદેવ (ગણેશ ૧)

”

(૪) ઋષિઓથી લિંગ તોડાવી પાતાળમાં, બ્રહ્માદિક
મનાવીને બહાર લાવ્યા (સ્કંદ પુ મા)

”

(૫) પુન સ્કંદે-લિંગ ત્રુટી લોકમાં પસરતા ઉચા નીચ
બ્રહ્માદિ શોધવા ગયા તેથી શપ્ત વાળા થયા

”

(૬) શિવે મામ બાધુ (૭) પાર્વતીના ક્રોધમાંથી
સિદ્ધેશ્વર તીર્થ

૬૮

(૮) ઋગ્ ૦ મંડલ પહેવાના સૂ ૧૨૪ મા રૂદ્રની મોટી
સ્તુતિ

”

(૯) પાર્વતીના લગ્નમાં—બ્રહ્માના વીર્યથી ૮૮ હજાર
ઋષિઓ

૬૯

(૧૦) (૧૧) શિવના વીર્યનું સંસારવૃત્ત તેથી કાર્તિકેય

”

(૧૨) મેલના ગણેશથી શિવે કમર તોડાવી

૧૦૦

૧૩) દિવ્ય કીડાના અતે-પાર્વતીને છોકરી, શિવને છોકરો

”

- (૧૪) પરમેષ્ઠીના મુખથી ગણેશ થયા (વરાહ) ॥
- (૧૫) પાર્વતીના હાથથી—અધક થયો, તેણે બ્રહ્માદિકને
કુટયા ॥
- (૧૬) મોહિનીરૂપ વિષ્ણુએ દેવોથી અમૃત લઈ દેવોને
આપ્યું ૧૦૧
- (૧૭) કૃષ્ણા કહી મનાવવા નમસ્કાર કર્યો પાર્વતી ન રહ્યા ॥
- (૧૮) સ્ત્રીના મરણથી શિવ શોકાતુર નારદથી ઠેકાણે ॥
- (૧૯) તપ કરવા પાર્વતી ગયા, પાર્વતી રૂપ દેવને શિવ ભેટયા ॥
- (૨૦) ગામથી દૂર કુટીયામાં મહાદેવે દેવ સ્ત્રીઓ લોગવી ૧૦૨
- (૨૧) જટિલ રૂપ મહાદેવ પાર્વતીના તપના ઠેકાણે ગયા ॥
- (૨૨) વિકલ રૂપ મહાદેવ, બ્રહ્મા—વિષ્ણુથી ઠેકાણે ન આવ્યા ॥
- (૨૩) નિર્લજ્જ મહાદેવ ઋષિ શાપથી લિંગ તોડાવી બેઠા ॥
- (૨૪) બીજને બાળી મારવાનો વર આપી તેનાથી પોતે
ભાગતા ફર્યા ૧૦૩
- (૨૫) કૃષ્ણથી મહાદેવ હાર્યા, પછી સ્તુતિ કરી ॥
- (૨૬) માથુ કપાતા બ્રહ્માને પરસેનો, તેમાંથી હથીયાર બધ
પુરૂષ તે મહાદેવની પાછળ પડ્યો ॥
- (૨૭) દેવ-દાનવોની લડાઈમાં કૃષ્ણે દેવોને માર્યા અપ્સ
રાથી પુત્ર પેદા કર્યો મહાદેવ બ્રહ્માની પ્રેરણાથી ગયા ૧૦૪
- (૨૮) બ્રહ્મ વીર્ય જમીન પર પડતા શિવ માગ્યા ઉઠયા
બ્રહ્મા—વિષ્ણુએ સમાવ્યા (શિવે) ॥
- (૨૯) જટામાંથી મુક્ત ગંગાના ૭ પ્રવાહ, એકજ પવિત્ર
(રામાં) ૧૦૫

- (૮૦) આહોડીથી અબલણે શિવ પૂજા મા-શિવફતો વિમાનથી
લઈ ગયા (સ્કંદે) ૧૧
- (૮૧) પ્રદક્ષા કરે છે કે-વિષ્ણુએ એક કરોડ ગાઠ હજાર
વર્ષના આરાધનથી શિવને પ્રસન્ન કર્યા (શિવે) ૧૧
- (૮૨) દશના-ચર લગમા શિવગણથી-વિષ્ણુ પણ ખૂમ
કુટાયા (શિવપુત્ર) ૧૦૬
- (૮૩) પ્રદક્ષાએ કિલ્લાઓ અપાવી-દૈત્યોથી દેવતાઓને
મરાવ્યા શિવે દૈત્યોનો નાશ કર્યો (શિવે) ૧૧
- (૮૪) શિવની સેવાથી-દૃષ્ટે હાથ નેડી વર મેળવ્યા
(શિવે) ૧૦૭
- (૮૫) કાશીમા-પાપી ઠે પશુ મરે તે મોક્ષેજ નાય (શિવે) ૧૧
- (૮૬) વિષ્ણુનું મોહિનીરૂપ નેતાજ, મહાદેવ નિર્લાજ
બન્યા (ભાગ૦) ૧૧
- (૮૭) દુર્યોધને-રાક્ષસને ભુત રૂપે અણુને પાસે મોકલ્યો
ખાણુ લીધુ, સામેથી શિવે ખેચ્યુ ભુતને વિક્ર્યો
(શિવે) ૧૦૮
- (૮૮) દૈત્યોને મારવા શિવ વેદના રથ પર ચઢ્યા, સાથમા
પ્રદક્ષા-વિષ્ણુ લીધા અગ્નિ ખાણુથી બધું બરમ થયુ
લિંગ લેનારાજ એક બચ્યો ૧૧
- (૮૯) શિવ વિના સ સાર તરવાની ઇચ્છા રાખે છે તે મૂઠ છે
મહાદેવનો અનાદર કરનાર દક્ષ, વિષ્ણુનું ચરણ લેતા
પણ માથા વિનાના થયા (સ્કંદે) ૧૧

- (૪૦) મહાદેવને હજાર કમન ચઢાવવાનો વિધિનો મકલ્પ,
શ કરે એક ઉઠાવ્યું વિધિએ આખ કાઢીને આપી
આ વાત પચતત્ર જેવી પૈદિક પડિત જણાવે છે

॥ ખડ ધીજના વિધયોની દુક નોધ ॥

- (૧) મામાન્ધ ગુરુતુ રવકૃપ ૧૧૦
(૨) વૈદિકેમા-પુરાણોના કર્તા ગુરુ વ્યાસજ વિચિત્ર
(૩) હિ સાવાળા યજ્ઞો તેજ ધર્મ, ગાકીના અધર્મ (શ હિમ)
(૪) પૂજિત માસ ન ખાય તે પશુ માય ૫૦-૨૫-પાઠા,
ગકરાથી દેવીનું તર્પણ ૧૧૧
(૫) શ્રાદ્ધાદિકમા જેવા જીવોનું પ્રામ્હણ બક્ષણ, તેવી પિતરોની
તૃપ્તિ "
(૬) નમ્ર વેશ્યાની ખૂબ પ્રમ્હણ તપથી વિમાન મજમાન
સ્ત્રીનું પણ દાન કરે ૧૧૨
(૭) દાન લેવાના પ્રકાર પ્રાચલિતદાતા પ્રામ્હણને, વેશ્યા
દેવ સમાન ગણે
(૮) કુદરતની અને કર્ત્રિમની ગાયોના દાન, તેના ફળ ૧૧૩
(૯) પ્રમ્હાદિક દેવોએ નિર્માણ કરતા પ્રામ્હણો, તેજ દેવના
દેવ ધીજ પ્રત ધારીઓને રાજ્ય નગરના બંધાર કાઢે "
(૧૦) પુરાણ સામળનારને યજ્ઞે પૂજ્યો પછી પ્રમ્હણોડના
પ્રામ્હણ પુનઃ લઈ જનારો યમ, પુન વિનાનો થયો ૧૧૪

- (૧૧) સૂયં ઘોડો, સ્ત્રી ઘોડી, મુખ મેલાપે ત્રણ પુત્રો એક તો ઘોડે-
શ્વા- રામના પેટમાં કાગડાએ ધ્રુમ્હાડો નેચા ૧૧૫
- (૧૨) ઇંદ્રને મારવાની પૃથુના પુત્રને અત્રિની આત્મા દશરથની
પુત્રીઓથી હાથી, ઘોડાદિ, ગાયના ઢોહનથી મકાનાદિક
પુત્રનું બલિદાન નહીં કરનાર હરિશ્ચંદ્ર જલોદરી આ વાત
વેદમાં પણ લખાઈ છે ॥
- (૧૩) વેદ વિનાનો અધર્મ પુરાણોથી દેવાને જેવા મતોપ, તેવા
વસ્ત્રોથી નથી ૧૧૬
- (૧૪) ભાગવત સામળતા, ભક્તિ જ્ઞાનાદિક નાચના ,
- (૧૫-૧૬) મૂળમાં મહાભારત ૨૦ હજાર આજે લાખનું
કથાર્થો ? ૧૧૭
- (૧૭) વિશ્વામિત્રે સ્વર્ગ રમ્યું સ્વર્ગે જતા નહુપ અમર
યઈ પડ્યો તે કથારે ॥
- (૧૮-૧૯) સ્વાર્થ માટે ઇચ્છાની વ્યથા સૂકતોમાં જન્માતરનું
સૂચન નથી એવો અગ્રેજોને નિષ્ક્રય ,
- (૨૦-૨૧) દશરથની આયોધી સર્પ ગરૂડની પ્રવૃત્તિ જાણવે
૬૦૦ ઘોડા ને કન્યા વિશ્વામિત્રને આપ્યા ઇંદ્રે
યયાતીન નીચે પાડ્યે. ૧૧૮
- (૨૨-૨૩-૨૪) વાલ્મીકિ તં કલિમાં તુલમીદાસ, નારદ
હામીપુત્ર મટી બ્રમ્હાના પુત્ર થયા હુડથી પ્રભુએ
હાથી છોડાવ્યો હુમતા માર્કંડેય પ્રભુથી બચ્યા કયા
કાલમાં ? ૧૧૯
- (૨૫) ગાયવનો ઉપદેશ નન્દમેધનો, અન્દમેધ પુરાણીઓનો
મારણવદ્ધયે-વેદોનું વચન ક'ી નવીન વેદો વ્યથા ૧૨૦

- (૨૬) સર્વજ્ઞોમા-ચાર જાતિના દેવતાઓના-મ્યાનાદિકનો
અને આયુધનો વિચાર ૧૨૧
- (૨૭) વૈદિજોમા-મનુષ્યો ૥ માટે પાત્ર સ્વર્ગો ઠટપાયા,
જીજ્ઞે વિચાર કેમ નથી ?
- (૨૮) ઋગ્મા-નરક તે અધકારનો ખાડો પછીથી નરકો
કયા જ્ઞાનીથી મેળવી ?
- (૨૯) યમ-નરકનો નાજ, પહેલો જન્મેલો સૂર્યનો પુત્ર,
આશક્ત થતી યમી બેઠેલ, ફક્તરી ચિત્રગુપ્ત ૧૨૨
- (૩૦) સર્વજ્ઞ વરુણ-ઋગ્મા અત્યંત પ્રતિષ્ઠિત, બ્રહ્મનો
ઉપદેશ કરનાર હરિશ્ચંદ્રને જલો રી કરનાર, પુરા
ણોમા સમુદ્રનો દેવ ઋષિપુત્રોનું હૃણ્ણ કરનાર ૧૨૩
- (૩૧) મોટા અગ્નિદેવ-ઋગ્મા ૧૦૦૦ સુકતોમા ૨૦૦ સુકતો
અગ્નિના, મોટો પુરોહિતા, ઘણું દ્રવ્ય આપે તે અગ્નિ
અને બ્રાહ્મણ એ બેજ દેવોના મુખ, આકાશ પૃથ્વીનો
પુત્ર ૧૨૪
- (૩૨) હાથી, યોગદિ મહા પાકમી ૧૪ રત્નો મળે તેજ
શકવર્ગી થાય પુનર્લોમા-સદ્ગાહિના મમુદ્ર મ

ગાયોના વધ, મનુષ્યોના વધ યજુર્વેદમા કેટલાક
મત્રો તદ્દન નિર્લજ્જતાના પણ લખાયા છે એ શુ જ્ઞાન
ધર્મ ? ૧૨૭

વીઙ્સ્તુતિમા-હોમચદ્ર કહે છે કે-સ્વાર્થી લોકોથી
પ્રવૃત્ત, હિ સા યુક્ત વેદો, મતોને પ્રમાણ નથી
તૈનાગમ-જીવોના હિતવાળુ, વિરોધ વિનાનુ, સતોને
પ્રમાણ કપતુજ થએલુ છે ૧૨૮

(૩૩) ગૌતમ દિગ્ વિજય, સર્ગ ૧૬ ની ૬૪ નોધ—
સર્ગ ૧લા માં-વેદના શબ્દથી-ભદ્ર ઉચેથી પડયા ને
ખોદોને જીત્યા ફરીથી-સર્પના ઠેકાને શેષશાયી
વિષ્ણુ બતાવીને જીત્યા બૌધ્ધ-તૈનનો નાશ કરાવ્યો ૧૨૯
સર્ગ ૨ જા મા—ગૌતમે ગૌતમ પ્રગટ થઈ ગયા ”
સર્ગ ૩ જા મા—બ્રહ્માદિદેવોજ સ્વર્ગથી નીચે
જન્મી પડયા ”
સર્ગ ૪ મા—લક્ષ્મીને બોલાવી, સોનાના આમળાથી,
બ્રાહ્મણીનુ ઘર ભરાવી દીધુ ૧૩૦
સર્ગ ૫ મા—શકરે નદીને આગળામા વડાવી માતાને
સતોષી રાજાને પુત્ર આપ્યો અગસ્ત્યાદિ આવ્યા
સન્યાસી થવા ગયા ત્યા ચિદાનંદ કહેવા લાગ્યા
નદીના પૂરને ઠમ કાઢુમા સમાવી દીધુ એવા ચમત્કારો
બતાવ્યા ”
સર્ગ ૭ સાતમા—શિષ્ય કયો કુતન ત્રાધિ થડાવે

શિવ મૂર્તિરૂપે દર્શન આપ્યું ગંગામા કમલો પડે
શિષ્ય આઠ્યા

■ બીજા દેહમા જતાં જીવને પાસે જુન વીરનાઈને
જાય છે” એ અપૂર્વ અથ માનવના બાસે ૧૬ વર્ષ
વધાર્યા

સર્ગ ૮ થો ૧૦ મા—જૈમિનિના કર્મકાંડનું ખડન
જ્ઞાનકાંડનું સ્થાપન ૨૪ માં જમિનિએ શકર મત-
માનો કહી મડનનો ખેદ દૂર કરાવ્યો મડન શ્રી
સાથે ૧૭ દિવસનો વાહ, કામકેવોનું પ્રસન્ન થતા મામની

મુદત માગી શિખવા ગયા ત્યાંથી શિષ્યો છોડાવી લાવ્યા ૧૩૧

સર્ગ ૧૧ મા—કાપલિકે શ્રી માટે મસ્તક ચાપ્યું,
એકાતના વાવદે તે ગયો પદ્મપાદે નૃસિંહ રૂપે ચીરી
નાખ્યો

સર્ગ ૧૨ મા—પુત્રના મરણથી કુળી બ્રાહ્મણપર
હયા, આકાશનાળી જઈ, તેની પાસે જીવનો કગવ્યો

સર્ગ ૧૪ મા—માતાના મદવડમા—શકર રાવ્યા,
વિમાન લઈ દૂતો આવ્યા ના થતા પછા ગયા તે પ્રમાણે
વિષ્ણુના દૂતો આવ્યા, વિમાનથી વિષ્ણુધામમા પધાર્યા ૧૩૨

સર્ગ ૧૫ મા—હજારો શિષ્યો અને રાજ્યના લોકો
માથે જય કરવા નીકળ્યા ગંગા થયા પલ્લુ અદ્વૈત મત ઘણા-
ઓને કળૂવ કરાવ્યો જોનોને પિશાચદિ કહી તેમના
તરવોનું ખડન કર્યું, સર્વભગીનું પલ્લુ ખડન કર્યું મત્યના
કેટલી છે તે જોયો

(૩૪) સાધારણ વિચારો—

સર્વજ્ઞોના અપરિચિત પ્રદેશમા યજ્ઞ યાગદિકોજ પ શી

સર્વજ્ઞોમાથો લઈને જ દો કરીને મૂક્યો

વેદોજ ઘણા લાખા લાખા કાળે લખ્યા છે, છતાં

પ્રજાપતિયો પ્રાપ્ત થયા જનાંબ્યા ૧૩૩

સર્વજ્ઞોમા-ધર્મના પ્રવર્તકો ૨૪ તીથ કરો થયા આંબ્યા

વેદિકોમા-વિધતુ-મત્સ્ય, કૃષ્ણાદિક ૭૪ જાતનાં લેતા આંબ્યા ૧૩૪

સર્વજ્ઞોમા-હાથા ઘોડાદિક નકાપનાકમી ૧૪ રત્નો

જેને મળે તેજ અકવર્તી થાય

વેદિકોમા-ઘણાદિકના અમુદ્રમ થનથી ૧૪ રત્નો

ઉત્પન્ન થએલા બતાંબ્યા છે

સર્વજ્ઞોમા પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ, નહાં જ રાજા લખાયા છે

વેદિકોમા-પુત્રોના પતિ પ્રજાપતિ ધ્રુવ લખાયા છે ૧૩૫

સર્વજ્ઞોમા—ને પ્રજાપતિયો વાસુદેવદિકની પ્રરૂપિ

થતા રામ, કૃષ્ણ સુગ્રીમા, નવ ત્રિકોજ થએલા જનાંબ્યા છે

વેદિકોમા—તે નવ ત્રિકોમા મોટો ફેરફાર કરીને અજાણ

પ્રજાને મોટી મુજબણમા નાખી દીધેલી છે

(૩૫) જૈનોના-અનેકાતવાદનુ-સ્થાદ્વાદનુ ૨૧૩૫ ૧૩૮

પદાર્થો-ઉત્પન્ન થતા અને નાશ થતા, સદા જોવામા

આવે છે પણ મૂળ પદાર્થોનો નાશ થતોજ નથી અર્થાત્

સોનાનો કે માટીનો નાશ થતોજ નથી તેથી પદાર્થો અનેક

ધર્મવાળાજ છે એ જૈનોનો સદ્વાત મુખ્ય છે

શકર રામીએ-અદ્વૈતવાદ ઉલ્લેખ કર્યો, અનેકાતવાદનુ ૧૩૯

કલ્પિત ખડક કરી ધીબજોને ઉધા પાટા બધાંબ્યા ૧૪૦
(૩૬) આજકાલના ચતુર પડિતોએ-ગઠ સ્વામીનો દુરાચલ
બતાવી, અનેકાતવાદનેજ સિદ્ધ રૂપનો બતાવ્યો છે

॥ સર્વજ્ઞોના તરવોનો વિશેષ પ્રચાર થતા-વૈદિકેમા
બાણ પવટાઈ ૧૪૫

(૧) સર્વજ્ઞોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિની બતાવી વૈદિકેએ
પુત્રીના પતિ પ્રભાપતિને પ્રજ્ઞા કટ્ટીને સૃષ્ટિની રચના
કરવાવાળા બતાવ્યા ॥

(૨) સર્વજ્ઞોએ ૨૪ તીર્થ કરો થએલા બતાવ્યા વૈદિકેએ
વિષ્ણુના મત્સ્યાદિકે ૨૪ અવતારો બતાવ્યા ॥

(૩) સર્વજ્ઞોમા ૧૨ ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકેએ-કેવલ તેમના
મબધના ૧૪ રત્નોને ધ્રુવદિકના સમુદ્ર મધનથી
ઠાડીને બતાવ્યા ॥

સર્વજ્ઞોમા-વામુદેવના નવ ત્રિકો લખાયા છે વૈદિકેએ તેમા

ઉધુ છતુ કરી લોકોને ઉધા પાટા બધાંબ્યા ॥ ૧૪૬

વૈદિકેમા મુખ્યતાએ યજ્ઞ ધર્મ હતો, તે પણ મહાભાર
તમા નિદાયો ॥

વિષ્ણુપુરાણમા-વિષ્ણુને-બધાએ ભૂતોમા વ્યાપીને રહેલા
બતાવ્યા છે ત્યારે ૮૪ લાખ યોનિયોમા ભટકવા વાળા કેને
માનવા ? ૧૪૭

મનુમહારાજે લખ્યું છે કે-ધ્રુવજ્ઞો યજ્ઞના માટે પશુઓ
બનાવ્યા તો તે કથી વસ્તુથી અને કયા કાળમા ? સર્વભૂતોમા

વિષ્ણુ વ્યાપીને ગેહલા માનીએ ત્યારે યજ્ઞમા ઘાત થતો કોનો માનવો ? ૧૪૮

” વેદોના વિષયોને ગમે તેટલા પ્રાચીન કલ્પો પણ સત્ય-ધર્મ પ્રિયને તો, ઘૂણા ઉત્પન્ન કરે તેવાજ હતા સર્વજ્ઞોના તરવો ફેલાતાની માથે-શ્વાગ્રહણુ અંચોમા યજ્ઞ યાગાદિકની મિલ્લિ કરવા મડો પડયા, પણ સોનાની આગળ પિત્તળની કિમત કેટલી ? પછી ઉપનિષદોમા સર્વજ્ઞોમાથી લઇને ઉધુ છત્રુ કરવા માડયુ, એ મહેળે સમભય છે ૧૫૩

(૧) મવજ્ઞોથી-અનાદિની સૃષ્ટિ પ્રસિદ્ધ થતા, વૈદિકોએ સૃષ્ટિના કર્તા કલ્પિત પ્રભુપતિ આદિ અનેક દેવોને વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા જોસી ઘાડ્યા ૧૫૪

(૨) આ અવસર્પિણીમા ઋષભદેવે ધર્મની પ્રવૃત્તિ ચલાવી વૈદિકોએ તેમને વિષ્ણુના ૮ મા અવતાર કલ્પ્યા ૫

(૩) સર્વજ્ઞોમા-ભરત-સગર એ ગન્ને ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોમા-તે ગન્ને રાભાડૂપે વિચિત્રરૂપના લખાયા છે ૧૫૫

(૪) સેનાપતિ આદિ મહા પરાક્રમી ૧૪ રત્નો વાળા ચક્રવર્તી, તે ૧૨ અને ૭ રત્નો વાળા તે વામુદેવ (વિષ્ણુ), તેના ત્રિકો નવ (૨૭) સર્વજ્ઞોમા છે વૈદિકોમા-તે નવ ત્રિકો ઘણાજ વિકૃત સ્વરૂપના લખાયા છે અને તે ૧૪ રત્નો, બ્રહ્માદિકના સમુદ્ર મથનથી પેદા કરેલા લખીને જણાવ્યા છે

(૫) સર્વજ્ઞે મા-૧૧ માના સમયમા-મૃગાવતી પુત્રીના ૫

પતિ મહાન રાજા, તે પ્રજાપતિ, તેના પુત્ર પહેલા
વિષ્ણુ, તેના ચત્રુ તે અશ્વઘ્રીવ

વૈદિકેશ્વર-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ-શ્રદ્ધા, ઘણાજ
વિચિત્ર સ્વરૂપના લખાયા છે અને જે અશ્વઘ્રીવ તે
માથુ ઠપાવા પછી ઘોડાના માથાવાળા હૃયઘ્રીવ
વિષ્ણુ લખાયા છે

૧૫૬

- ” સર્વજ્ઞેશ્વર-અનેક વિદ્યાઓ વાળા તે રૂદ્ર, ઋષભદેવથી
તે મહાવીર સુધીમા ૧૧ જુદા જુદા ચતા આઠવા છે
વૈદિકેશ્વર-તે રૂદ્રના અજ ધે પણ વિચિત્ર પ્રકારની
વાતો લખાઈ છે

૧૫૭

- ” હજારો ઋષિઓએ કરેલી સ્વાર્થની પ્રાર્થના, તેનો
સમ્રાટ તે વેદો, ઉદાત્તાદિક સ્વરોની યોજના કરી
આડળરવાળા ઠર્યા અને ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા
ખતાઠવા આગળ સર્વજ્ઞેશ્વરથી પુરાણેશ્વર ઉંધુ છત્રુ
ઠયુ તે વ્યાસના નામે વ્યઠાવી દીધા વેદ, પુરાણે નો
કોઈ નિયતા તો દેખાતો નથી છતા તેમા સત્ય
વસ્તુની શોધ કરવા મઠી પડતુ તે તો અધારામા
ફાફા મારવા જેવું થાય

૧૬૧

- ” ખરો નીનિ ધર્મ તો જાધી દુનિયાનો એકજ છે એમ
ભનૂંહરિ પણ કહે છે તેથી નીનિથી વિરૂદ્ધ યોગ્ય
ન ગણાય

૧૬૩

- ” જૈનોના સ્વાદ્વાદમા આજક વના પડિતો પણ સત્ય કાર
અર્પી રહ્યા છે તેમા પણ વિપરીત જતાવનારાઓની

સત્ય જુદી ઠેકલી હશે ?

૧૬૭

- ” અધ્યાત્મિક ત ત્વેની અને અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસની પ્રવૃત્તિ, સર્વજ્ઞના અભાવથી હુમ થતી તેમના પ્રાદુર્ભાવથી પુનઃ પ્રવૃત્ત થતી પણ ૨૪ માથી તે ચાહુ રહેતી છે ત્યાંથી વૈદિકોએ બધા પ્રકારનો ગોટાળો કરેલો છે

૧૬૯

- ” હેતુમત શાહેએ-પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિનો અર્થ વૈદિકોનો કંટપેલો જણાવ્યો છે પણ તે વાસ્તવિક નથી તેથી અહીં ફરીથી ખરા ખુલાસો કરીને બતાવ્યો છે ૧૮૨

- ” વેદોના નામથી યજ્ઞ યાગાદિકની પ્રવૃત્તિ પૂર્વે આવતી હતી, પણ ૨૩ મા તીર્થ કરના ઉપદેશની પ્રવૃત્તિ થતા તે મહી જેવીજ થઈ પડી છતાં પણ આગ્રહણ અથોમ્મા તેની મિદ્ધિ કરવા મંડી પડ્યા તેથી પણ ઉચ્ચ આવી શક્યા નહીં, ત્યારે સર્વજ્ઞોમાથી લઈને ઉપનિષદોમા ઉધુ છતુ કરવા મંડી પડ્યા આ વાત તો આજ કાલના બાહ્ય પડિતો પણ બનાવી રહ્યા છે જુવો સંસ્કૃત સાહિત્યનાજ લેખો-

૧૬૩

- ” મેંકડોનલ શાહેએ-સ સા મા-જગતની ઉત્પત્તિની કલ્પના કોઈએ આત્મા થી, કોઈએ પ્રજાપતિ થી, કરેલી તેમની કલમો ૧૨ અથોએ મુકેલી છે અને તેનો કિચિત્ વિચાર પણ કરીને બતાવેલો છે ૧૬૪

- ” વિષ્ણુનો અને બ્રહ્માનો વિચાર કરતા, પ્રથમ વિષ્ણુ કે ત્રણ પગલા મુકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાવાળા

દગ્ધના પહેલા મરદથી લખતા આવ્યા ॥ તેમનેજ
વિચાર કલમ ૧૧ થી કરીને જતાવ્યો ॥ ૨૧૩

” બીજા પ્રગ્ઢા કે જેમનાથી વેદોની પ્રવૃત્તિ અને જે
જગતના ઉત્પાદક રૂપે લખાયા છે તેમની પણ કલમ
૧૨ સુધીને વિચાર કરીને જતાવ્યો છે ૩૩૮

” શ્વેતાશ્વર-દિગ્ગજની ભિન્નતાએજ મિથ્યાત્વની પુષ્ટિ
કરેલી છે હજુ પણ તેઓ જાણી આવશે તો બાધી
હુનિયામાંથી મિથ્યાત્વને હાઠી કાઢશે અને મહાન
પુણ્યના ભાગી જનશે એવી મારી માન્યતા મને પ્રેરે છે ૨૪૬

॥ કિલસુદ્રી (તરવ) ના વિચારો ॥

સર્વજ્ઞોમા-જ્ઞાન, શ્રદ્ધાન અને ચારણ એ ત્રણેની પૂર્ણ પ્રાપ્તિ
થયા પછીથીજ જીવની મુક્તિ થાય

વૈદિકોમા-એક એક અગત્યો મુક્તિ લખાઈ છે પણ મવજ્ઞોની
માન્યતા જોતા અધુરીજ ગણાય ૨૪૭

” જૈન-બૌદ્ધ અને વૈદિક એ ત્રણજ કમના પ્રવર્તકો
જણાય છે ૨૪૨

” જૈનોની પ્રવૃત્તિ મહાવીરથી કે કલ્પભદ્રેવથી ? ૨૪૩

” વૈદિક સાહિત્ય એ પ્રકાશનુ— ૨૪૬

” પુનર્જન્મના સિદ્ધાંત વિષે-મંકડોનવના વિચારો— ૨૪૮

” કમ એ જીવનનું અને વિકાશનું નિયામક છે, કમની

- સત્તા આગળ ઇશ્વરની સ્વતંત્રતાનો અવકાશ રહે
તોજ નથી ૨૬૧
- ” આ પુનર્જન્મના અને કર્મના સ્વરૂપનો જૈન સિદ્ધા-
તથો દુઃક વિચાર કરીને બતાવ્યો છે ૨૬૩
- ” નીતિની માથે ગાદા મળ ધવાળો, જીવનની પર પરાનો
સિદ્ધાત આનાદિનો મિદ્ધ રૂપનોજ હતો સ્વાર્થીઓએ
તેને ઋગ્વેદમા પણ ઠલ્પિત જોસી ધાવ્યો હતો ૨૬૬
- ” અનાદિથી મનાતો આવેલો-પાપ પુણ્યનો મિદ્ધાત
ઈ મ પૂર્વે છઠ્ઠા મૈકામા સ્થાપિત થએલો ન હતો
એ વિના બીજી ગતિ નથો, એમ ઘણા સંન્યાસીઓની
નજરમા આવી રહેલો, આપણે આજે જાણી
શકીએ છીએ
- ” ક્રમ્મ મા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ-પ્રજાપતિથી, અથર્વમા
હ તકથા સાથે સૂકતો છે ૨૭૫
- ” વૈશ્વદેવમા-ઉઘા છતા સ્વરૂપથી મર્વજ્ઞામાની હાલરો
વર્ણોની છુપીને રહેલી હાલરો વાતો ૨૮૦
- ” પ્રથમ ઋષભદેવમા, બરતમા, સગરમા, ૧૧મા તીર્થ
કરના મમયના પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિમા, તેમના પુત્ર
વાસુદેવના ગત્રુભૂત અશ્વઘોષમા, બીજા પ્રતિવિજ્યુઓ
થયા છે તેમને અસુર, દૈત્ય, દાનવો લખીને કેટલું બધું
ઉધુ છ લુ કરેલું છે તે ગ્રથના આઘમાથી જુઓ ૨૮૧
- ” છેવટમા રૂદ્ર કે જે મહાદેવના સ્વરૂપના લખાયા છે
તેમા કેવા ઉઘા પાટા ગધાવ્યા છે તે પણ જુવો

શ્રીમદ્ વિજ્ઞાનદસૂત્રીશ્વરેભ્યો નમઃ

તત્ત્વત્રયીમીમાંસાના સારાંશરૂપ

તત્ત્વત્રયી-પ્રવેશિકા.

ખંડ પહેલો

॥ મનજનો પ્રતિ મારી નમ્ર પ્રાર્થના ॥

॥ આજ કાલના ઘણાખગ પડિતોમા અને લોકોમા
જોવી હુવા પસરેલી છે તે આ જમાનો સ્વતંત્રતાનો છે એમ
કહીને દેદલાકો સિદ્ધાંતોને બાળુ પર રાખીને પોતાની
સ્વતંત્રતા લેજો લખી કુદકાને બૂમકા મારે છે પણ તેવી હુવા
હુણુ માગમા પસરેલી નથી અને તે પ્રમાણે સ્વતંત્ર પછે લેખ
લખવાની બુદ્ધિ મે મારી ચલાવેલી પણ નથી મે મારી
“તત્ત્વત્રયીમીમાંસામા” જે કાંઈ લખ્યું છે તે સર્વજ્ઞાના
ઇતિહાસમા જે પ્રમાણે લખાયું છે તેમાનું તેમના અભિપ્રાયને

મુખ્ય રાખીને તેમાંથી લઈ ને ચૂંકિચિત્ત વખીને બતાવેતું છે બાકી વધારાનું છોડી દીધું છે પણ ફેરફાર કરવાની બુદ્ધિ જરાપણ થવાનેવી નથી

ચૈદિકામા-નવજોના ઇતિહાસને મગતા જે લેખો લખાયા છે અને દરદરમાં જઈને નબળા બિનાના પડેલા છે તેમાંથી પણ લઈને તેમનાજ અભિપ્રાય પ્રમાણે ટુક ટુક જોનોના લેખોની નાથે જોડીને બતાવ્યા છે બાકી વધારાના વિચારો તેમના તેવાને તેવા સ્વરૂપના છોડી દીધા છે પણ આજમાનાની ધાધલ જોઈને તે બંને પ્રકારના લેખોમાં મેં મારા સ્વતંત્રતાના વિચારો પણ લખીને બતાવેલા છે અને તેમાં બીજા લેખકોની મહાવતા પણ મેળવી છે બીજાના હિસાબે બૂલ ન થએલી હોય એમ કદાચ ન પણ બન્યું હોય? હતા મનજનોને મારી નમ્ર બિનતી છે કે હું મ થયું ન્યાયે ખીરનીગ્નો લેદ સમજીને માર માર ગ્રહણ કરગો અને મારામાં થએલી ભૂલોની ઉપેક્ષા કરગો મવનો વિના બી ન ગમે તેટલા અસરોના પડિતો હોય તો પણ તેમનામાં બલ થવાનો મ ભવ તો રહે? તેથીજ આ બધી દુનીયામાં વિચિત્ર પ્રકારની જાજી પસંદગી જેવામાં આવે છે તો પછી માગ જેવા અપદ્ધમાં બલ થવા પામી હોય તો તેમાં શી નવાઈ? સર્વજ્ઞ વિના માણસ માત્રજ બૂલતા પાત્ર ગણાય છે માટે હું જ થયુંનો ન્યાય હૃદયમાં ધારણ કરી માર સાર ગ્રહણ કરયો એવી મારી અતિમ પ્રાથના છે આજ કાલના ઘણાખરા પડિનોએ તો સ્વતંત્ર પણાથી લેખો લખીને બતાવ્યા છે પરંતુ મેં તો પરત પાછો રહીનેજ લખીને બતાવેતું

છે આપ મજાનો બી ન ચત્ર લેખકોની બુલોની ઉપેક્ષા કરતા ગદ્યા છે, તો પછી માગ જેવા પરત્રના લેખકોની બુલોની ઉપેક્ષા કરે તે તો તમારા જેવા મજાનોનો ધર્મજ છે મુનેપુ કિમધિકેન ?

આ તત્ત્વત્રયી મીમામાયંત્રની ઉત્પત્તિ થવામા મુખ્ય કારણ.

રેવાકાકાના ગહેર મીનોરમા મ વત ૧૯૭૯ ના અમાગ પહેલા ચોમામાના અ તે કાર્તિક પૂર્ણિમાના દિવસે ગામના બહાગ બગીચામા મિદ્ધાચવજીના પત્ના દર્શન કર્યા પછી એક કુલચ દ ગિવલાલના ઘરમા ચોમામુ બદચું હતુ, ત્યા પ્રતિકમલ (મધ્યાહ્નિકા) થઈ ગઈ એટલે મોટા પર્વનો દિવસ બહી આમપામ ગામડાઓના ગ્રાવકો પણ પટના દર્શન માટે આવેલા હતા, તેમાના કેટલાએક વદના કરીને અમાગી પાસે બેઠા ધર્મચર્યા કેટલીક મામાન્ય થયા પછી જરાક તટકીને એકવા શાહેબ ? આપ તો શહેરોમા બેગીને મોટી મોટી વાતો કરો છે પણ અમાગી દશા કેવા પ્રકારની થઈ ગહી છે તેના બબર આપ જેવાને કયાથી હોય ? પછી અમોએ પુછ્યુ ભાઈ એવુ શુ છે ? શાહેબ ? બીનુ તો શુ હોય અમો ગામડાના અલણુ ધર્મના મ બ ધે કાઈ પણ બાણીએ નહી. તેથી લોકો જે કાઈ કહે તેમા હાજી હાજી કર્યા કરીએ આપણા સાધુ મહાગજ મ્તો કાપતા કોઈકજ દિને આવી ચંદે અને

(૨) જે બ્રાહ્મણોને પોતાના ઘરની પણ પૂજી ખબર હોતી નથી, તેમજ જૈનધર્મવાળાઓનો પૂર્વ પરિચય પણ હોતો નથી, તેઓ એમ કહી દેતા હશે કે જેનો જગતના કર્તા-એવા ઇશ્વર ને માનતા નથી એ કયન તેમનું તદ્દન વિચાર વિનાનું, લોક રૂઢી પ્રમાણે બોલવા પુરતું જ હોય છે જો ડહાંચ આ દુનિયાનો કોઈ કર્તા હોય તો તે એકજ હોય, પણ બધા જુદા જુદા ઇશ્વરો ન હોય, અગર જો બધા જુદા જુદા ઇશ્વરો આ દુનિયાના માલીક બની જગતની રચના કરવાનો દાવો ધરાવતા હોય તો, નેમાનો કયો ઇશ્વર સાચો તાગ્વી કાઢવો ?

બીજી વાત એ છે કે-ખ્રિસ્તીના ઇશ્વરે કહ્યું કે-ફલાણી વસ્તુ બનતવો, બની ગઇ

વેદોમા-બ્રહ્માએ એકદમ જગત્ બનાવી દીધું-તે એવી રીતે કે જેમ સૂયની કિરણો નીકળી પડે તેમ કોઈને કાંઈ ખબરજ ન પડી આ વાતો શું એક બાગકના ખ્યાલ જેવી નથી ? કુભાર માગી આદિની મામત્રી મેળવ્યા પછીથી જ ઘડો બનાવે છે તે પણ પોતાના સ્વાર્થના માટેજ આ બધું જગત્ બનાવવાના મથાલા ઇશ્વરે કયાથી મેળવ્યા ? અને તેણે પોતાના કયા સ્વાર્થના માટે બનાવ્યું ? આ બધું શું વિચારવા જેલું નથી ? માટે આ બધું જગત્ કોઈએ બનાવેલું જ નથી પણ પ્રવાહથી અનાદિના ડાગથી ચાલતું જ આવેલું છે, એમ જે મવંજોએ બતાવેલું છે તેજ મિદ્ધ ઉપનું છે વિચાર કરશે તે અવશ્ય સારી રીતે સમજી શકશે

(૩) જે મત્ય જ્ઞાન છે તેજ ખજ વેદો છે તેવા મત્ય-જ્ઞાનના પુરેપુરો હિમાયતી એવા જેનો જગત્તરફ થએલા છે, છતાં કહેવું કે જેનો વેદોને માન આપતા નથી, તેથી તે નાસ્તિક છે આ કથન તેમનું કેટલું મહત્વતાવાળું, અને કેટલી વિવેકતાવાળું છે? પોતે પુરાણોમાના અનેક ગ્રંથ ગોળાઓમા આખી મીઆમણા ડગી લોકોના આગળ જેમ તેમ ગોઠવી દેવા કરવા અને પોતાનામા આસ્તિકતા બતાવવાનો ડોળ કરવો, આવા પુરૂષોમા મત્યપ્રિયતા કેટલી આકવી ?

(૪) જૈનોના તીર્થંડરો અપરનું કંઠ્યાણું કરવાના માટે પોતાની રાજ્ય ક્ષત્રિનો ત્યાગ કરી પરમ યોગીઓ થયા છે, પત્રી સર્વજ્ઞપણું મેળવીને જગતના જીવોને સત્ય તત્ત્વજ્ઞાનનો ઉપદેશ કરતા રહ્યા, તેમને નાગા દેવ તરીકે ઓળખાવનારા, પોતાના દેવોને સ્ત્રીઓમા આશક્ત રૂપે આપન કરી, નીતિથી વિરૂદ્ધ, લોક વિરૂદ્ધ, અનણ લોકો પાને પૂજન કરાવનારા, કેટલા બધા મત્યપ્રિય હશે ? થોડો પણ વિચાર કરી બોલનારા છે ?

વળી જૈનોના સાધુઓ તદ્દન નિઃશ્ચક્રતાને ધારણ કરનારા અને સર્વજ્ઞોના બતાવેલા મત્ય માર્ગે ચાલનારા અને તેમના જ સત્ય તત્ત્વોનો ઉપદેશ કરનારા, તેવા મતોને ગદા તરીકે ઓળખાવનારા, અને જેઓ બધી વાતોથી લોભ લાલચમા રૂએલા, તેવા પોતાના માનલા ગુરૂઓને અવજ તરીકે મનાવવાનો પ્રયત્ન કરી રહેલાઓ, કેટલા ઉંચા દરજ્જાનો વિચાર કરવાવાળા માનવા ? તેનું માપ તો ડોઠ સત્યપ્રિય હોય તેજ

આકી શકે ? આકી દૃષ્ટિ રાગના કે પદ્મપાતના ચમ્પા ચઢાવી
બેઠેલા હોય તેમનાની કિમત કેવી રીતે આકી મકાય ?

(૫) જે ગૌતમ સવિને ઇર્ષ્યા દ્વેષથી બ્રાહ્મણોએ પોતાની
જાતિમાંથી બહાર કાઢી મૂક્યા તે ગૌતમે જૈનધર્મ ચલાવ્યો
નથી પરંતુ ચોવીશમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર ભગવાનને બધાને
કેવલજ્ઞાન થયું ત્યાં, ગૌતમ ગૌરીયના ઇન્દ્રભુત્તિ આદિ
મોટા અગીયાર વિદ્વાન બ્રાહ્મણો, પોતાના ગુમાસ્તીસો (૪૪૦૦)
શિષ્યોના પરિવાર માથે, શ્રીમહાવીર તીર્થંકરની પાસે આવી,
પોતાની શકાઓ ફરવી બધાએ તેમના શિષ્યો થઈને ગદ્યા
હતા, પરંતુ તેઓ સ્વતંત્ર ચાલુમાં રહેવા નથી હતા કહેવું
કે અમારામાંથી કાઢી મૂકેલા ગૌતમે તમારો જૈન ધર્મ ચલાવ્યો
એવા પ્રકારની વાતો કરનારા કે પોતાના જ એમાં લેખો લખીને
બતાવનારા, બ્રાહ્મણનીઓને કેટલા દરજ્જા મત્સ્યવાદીઓ
માનવા ? આવી નીતના લેકડો લેખો લખીને ઉધું ૮ તું કરીને
ગયા છે, તે અમારા આ જમથી આપ સંજ્ઞનો જો શકો
અને વિચારી પણ શકો.

(૬) તમારા જોનોને શિક્ષા કરવાને માટે-વિષ્ણુ ભગવાને
માયાવી પુરૂષ પેદા કરીને મોકલ્યો અને તમાગ જોનોને વેદ
ધર્મથી જાણ કર્યા આ વાતમાં કેટલી જાણી સત્યતા ? અને
કેટલી જાણી વિચિત્રતા ? વિષ્ણુ ભગવાનનું જોનોએ એવું શું
બગાડ્યું હતું કે જેથી જાટલો જાણી જૂઠો પ્રપંચ કર્યો પડ્યો ?
ગીતામાં વિષ્ણુ ભગવાન પોતેજ કહી ગયા છે કે-સંજ્ઞનો નો
ઉદ્ધાર કરવા અને દુષ્ટોનો નાશ કરવા હું યુગ યુગમાં અવતાર
લેતો રહું છું

અહીં દુષ્ટો નો વિચાર ડગી જોતા-જે જીવોના ઘાતક હોય, જૂઠું જોડનાગ કે જૂઠું લખનારા અને અધર્મના પોષક હોય તેવાઓના માટે યુગ યુગમા અવતાર લેવાનું ઠહી ગયા હોય તો તે કદાચ વિચારી શકાય, આપણા આર્યો પર અનાર્યોના અનેક હુમલા થએલા છે, તેવા સમયમા વિષ્ણુ લગવાને કાઈ 'યુ' કે 'આ' કહેલું હોય તેમ તો વાણવામા આવ્યું નથી તો પછી મર્વ પ્રગટથી ગુદ્ધ એવા જેનોના માટે માયાવી પુત્રને ધકકેલી મૂક્યો, એવું લખનારા કેટલા બધા પ્રપચના કરનારા મમજવા ?

(૭) જેનો શ્રાદ્ધ નથી કરતા, તેથી ગુ તેમને જાપ દાદા એના વૈરી માની લેવા ? અને પ્રાદ્ધણો બધી દુનિયાનું હિત કરવાવાળા માની લેવા ?

આવા આવા પ્રકારની બધી વાતો કે જે પેટના દુ ખે માથું કુટવા જેવી, અને અલણુ માનનેને અક્ષણી મારવા જેવી છે, તેવી વાતો કન્વાથી ચો કાયદો ? હા માધુઓને અને પ્રાદ્ધણોને જોઈતી વસ્તુ માગવાનો અને ગૃહસ્થોને આપવાનો ધર્મ છે પરંતુ સ્વાર્થના માટે ઉધુ ૮ તુ લખતા કે જોડતા તેનું માર્ પરિણામ જોળવા જતા વિચરીત જ આવે તેથી ન તો સાધી ગકાય સ્વાર્થ અને ન તો ગાધી ગકાય ધર્મ જતા આ દુનિયાની કોઈ એવી વિચિત્ર ગતિ છે કે આડે રમ્તે ચાલવામા જ પોતાનું હિત માની બેઠી છે એવી અજ્ઞાન દગાનો ઉપાય જ શો ?

ઉપર બતાવેલા ક્રમથી અમે સાતે પ્રશ્નોનું ચત્તિચિત્ત મંમાધાન તો કરીને આવ્યું, પણ તે આવેલા શ્રાવકોના મનનું

ખડ મમાધાન ન થતા બોવી હુથ્યા કે-શાહેમ ! વગી બીજી વાતો માલગીએ એટલે અમે તો તેવાને તેવા, એમા તે અમાડ ગુ વળે ? એમ ઠહીને ચાવતા થયા વગી બી ન બેઠેલા હતા તે પણ ચાલતા થયા, પરંતુ લડવના ગાલ મગનલાલ મેલાપ અદ કે જે મારા અવ્યાગી હતા, તે કાઠક વિચારીને બોલ્યા કે શાહેમ ! આ ગામડાઓના શ્રાવકોની ફનીયાદ ખરી છે કાગલ કે-આ બધા દગાશ્રીમાલીઓ છે અને મૂવથી તેઓ જૈન મૂર્તિપૂજક હોવા હતા આને કેટલાક હુડીયામા, કેટલાક સ્વામીનારાયણમા, કેટલાક વૈષ્ણવાદિકે મ પ્રદાયોમા સપડાએલા છે કહેવત પણ છે કે “દશામા દશ ધમ” હતા-એ બધાઓમા ભાણા બ્યવહાર, કન્યા બ્યવહાર, એક મરખો ચાલુ રહેવો છે તેથી અવસરે ભેગા થતા તેમજે પુઠેની વાતો તેમનામા ચર્ચાતી હોવી જોઈએ કારણ બીજા બીજા ધર્મના ગુરુઓ તો ગામડા ઓમા પ્રાચે પડયાને પાથર્યા રહેતાજ દોય, માત્ર જૈનસાધુઓ તેમને મગવા દુર્લભ થઈ પડે, તેથી આ ગામડાઓના શ્રાવકોની ફરીયાદ હું ધણા વખતથી માલગુ છુ, પણ આવી વાતો લક્ષમા ટાણુ લે ? પછી અમે ઉત્તર આપ્યો કે એનો ઉપાય વાચન અને મનન એ શિવાય બીજો ગો હોઈ શકે ? ભડગી-શાહેમ ! આપે કધુ તેતો ખડ છે પણ આતો ગામડાઓના અલણ માનવીઓને મમજ્વાની જુદિ હોત તો તેઓ આવી ફરીયાદજ ગુ કરવાને કરતા ? માટે આ લોકો કાઠક મમજે તેવુ ગુધુ અને સરલ થવુ જોઈએ

અનેક વાગ અમારા કાન પણ ગુંદેગાર થએલાજ હતા, તેમજ ભરચના શ્રાવકની પણ ગેજને ગેજ પ્રેરણા થવા લાગી એટલે અમે નીન નવીન વૈદિક મતના અધોનો પણ કાઈક અભ્યાસ પ્રયાન શરૂ કરી દીધુ કહેવત છે કે—“ અતિમ ધનથી કાંઈ ને કાંઈ તો મળેજ ” બધા દેવોએ મળીને સમુદ્રનું મધન કર્યું તો શુ તેમણે અમૃત્ય એવા ચંદ્ર (૧૪) ગ્રનો મેળવ્યા ન હતા? મેળવ્યાજ હતા અને એવાત પુનઃપ્રાપ્તિ પ્રમિદ્ધ પણ થઈ ગઈ છે તે પ્રમાણે અથ અમુદ્રનું મધન કરતા અમારા હાથમા યત્નિચિત્ત જે કાંઈ આબુ તેમાનુ કાઈક ઉપર ખતાવેલા પ્રશ્નોત્તરમા ગર્ભિત પણ નહેતુ જૈન-વૈદિક માન્યતા પ્રમાણે સ્થિતિનુ સ્વરૂપ, તેમજ બન્નેના દેવોનુ સ્વરૂપ, તેમના શુદ્ધોનુ સ્વરૂપ, તથા તેમના ધર્મનુ સ્વરૂપ જૈન-વૈદિકની તુલના રૂપે લખીને ખતાવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે ભાષા પ્રાયે મરલ ગામડી આઓ પણ મમજી ગઢે તેવી વાપડેલી છે

॥ ઇતિ અથની ઉત્પત્તિમા નિમિત્તભૂત ગામડાઓના શ્રાવકોનો ને પ્રાણીઓનો વિશ્વાગ ॥

જે ખરા પરમાત્માને ઓળખરો તેજ સત્ય તત્ત્વને
મેળવરો ?

આ મારો અથ હાથમા લેતાની માથે ડેટલાક તત્ત્વો ત્વના વિચાર વિનાના અથવા પોતાના મતના દૃષ્ટિ રાગથી રગિત હુરો તેઓ જરૂર કરેરો કે—આ લેખકે કાળી બાળુ

છીનીને ગી ચતુરાઈ કરી ? એમ કહી અવજ્ઞા કરવા વાળાની બૂધ થયે કારણ કે અમે જેનો વિચાર કરીને બતાવ્યો છે, તે ઘેઘ પ્રાકૃત માણસોનો કરીને બતાવ્યો નથી, પણ પરમાત્માઓનો-પરમેશ્વરોનો, તેમજ મર્વજ પશુ મેળવી જીવ અજીવાદિક તત્વાતત્વના સ્વરૂપના બતાવનારા જગત્ જગત્ એના ઉદ્ધારકોનો, વિચાર કરીને બતાવ્યો છે તે પછી તેવા પરમાત્માઓમા કાળી બાજુનો અવકાશજ કયાથી હોય ? અગર જે ઘેઘ પરમાત્મા પણાનો સ્વીકાર કરીને તેઓમા કાળી બાજુ માનતો હોય તો તે ચિત્તલને મોતુ માનવાવાળો, અધકાગને પ્રકાશ માનવાવાળો, અને ધતૂરાતુ પાન કરી મર્વજ પીણુ પીણુ જોવાવાળો છે એમ કેમ નહીં મમજવુ ? જુઓ કે—

(૧) જે કામદેવને વગ મળેલા હોય તેવાઓને, પરમાત્મા તરીકે અગીકાર કરવા તે શુ યોગ્ય છે ખરા ?

(૨) અથવા ક્રોધથી ધમધમાય રહેતા હોય તેવાઓને-પરમાત્મા તરીકે અગીકાર કરવા તે શુ યોગ્ય ગણાશે ખરું ?

(૩) અથવા જે લોભ નાનગમા ડુબેલા હોય તેવાઓને, પરમાત્મા ઠરાવવાનો પ્રયત્ન કરી શકાશે ?

(૪) અથવા જે અજ્ઞાન પણાથી જગો જગો પર ગોથા ખાઈ રહ્યા હોય તેવાઓને, આપણે પરમાત્મા તરીકે કયા ગુણથી સ્વીકારી લઈશું ?

(૫) અથવા અજ્ઞાન પણાથી ડુબેલી આ દુનિયાને પોતાની પ્રથમી માયાથી કમાવવા વાળાને, આપણાથી પરમાત્મા તરીકે કેવી રીતે અગીકાર કરી શકશે ?

હે સજ્જનો ! ઉપર જતાવેલા અવગુણોથી લગેલાઓને જ્યાં, તમે પરમાત્મા તરીકે માનવાને માગતા ન હોય ત્યાં તેવા અવગુણ ઉપના પરમાત્મા જોઈએ લખીને જતાવ્યા હોય તો શું તેના મન ધે આપણે વિચાર નહીં કરવો ? તમે કહેશો કે વિચાર કરવો જો તમે વિચાર કરવાનું કહેતા હોય ત્યાં તે પરમાત્માના સત્ય સ્વરૂપનો વિચાર કરીને જતાવનારને કાળી બાનુનો ચિતરવાવાળો કહી, તેની અવજ્ઞા કરવામા આપણી અતુરાર્થ શી ? માટે સત્યાસત્યનો વિચાર કરવો તેમાજ આપણો પુરુષાર્થ છે અને તેમાજ આપણું કલ્યાણ સમાયલું છે નહીં કે સ્વાર્થી લોડાના ધકડે ચઢવામા સ્વાર્થી લોકોએ કરેલા ગોટાળાની ખબર પૂર્વ કાલમા પડતી ન હતી પણ આજ કાલ લાપાઓના સાધનથી, તેમજ લાયગ્રેરીઓના સાધનથી, પોતાનો નિષ્ક્રમ પોતાની મેળેજ કરી શકાય છે અને તેટલાજ માટે આ અમારો પ્રયત્ન છે નહીં કે કોઈને ઉતારી પાડવાનો ઇતિ અલ્પ વિસ્તરણ ॥

॥ ઇતિ પરમેશ્વર તરીકેના પરમાત્માના કાળી બાનુનો વિચાર જ ન કરવી શકાય તેનો વિચાર કરીને જતાવ્યો ॥

અનાદિની આ સૃષ્ટિનો કર્તા કયો સારો ?

આ સૃષ્ટિ ઉર્વ, અધો અને મધ્ય રૂપની પ્રત્યક્ષમા દેખાતી છે, અને તે અત તા અત ત, નાના મોટા જીવોથી વ્યાપીને રહેતી છે,

અને તે જીવો પોતાના કરેલા કમ ના વગમા પડેલા ચોતારી (૮૪) લાખ જીવોની યોનિયોમા ભટક્યા કંઈ છે કોઈ અદ્વૈત મતવાદી કહેતો હોય કે આતો જાણુ જગત્ હંધરેજ જનાવ્યું છે અથવા હંધરની માયાધીજી અનેડું છે તો તે કેવળ કપિતજ છે, કારણ કે તે હંધરે જે પ્રથમ જીવો જન વ્યા તે ડરી વગ્નુન ? અને તે જીવો કમ રહિત શુદ્ધ સ્વરૂપના જના યા કે અશુદ્ધ સ્વરૂપના ? જો શુદ્ધ સ્વરૂપના જનાવ્યા માનીએ તો તે જીવોની પાછા આ બધા કમનો પ્રપચ કયાથી લાગુ પડ્યો ? અને તે કોણે લગાડ્યો ? અને ત કમનો પ્રપચ લાગુ પડ્યા પછી આ યોગની લાખ જીવોની યોનિમા ભટક્યા કોતો કર્યા ?

જો કહાય કહેવામા આવે-કે હંધરે જે પ્રથમ જીવોને જનાવ્યા તે માયા મહિતજ જના યા અને જે માયા છે તેજ કમ છે, જે હંધરે અમારી માથે માયા મૂકીને અમાને ચોરાની લાખ જીવોની યોનિમા ભટક્યા કર્યા, તે અમાને હંધરજ નથી પણ તેણે અમારી માથે દુગ્ધનનીજ મજા માગી છે માટે તેવા હંધરને તો હુનડે લાખો જનકન કોટો ચોજનતા કરથી જ નમસ્કાર કરવો તેમાજ અમાડ શ્રેય છે પણ તે હંધર થી અમાડ કાઈ પણ શ્રેય થવાનુંજ નથી એમ ચોખ્ખા માની લેવાનું છે

જે પ્રતપતિને વૈદિકોએ પ્રજ્ઞા રૂપે કહ્યા છે તેની ખબર નતો પડી છે મોટા મોટા પ્રાચીન નિષિઓને, તેમજ નતો પડેલી છે વિજ્ઞાના માતમાવતાર રૂપ રામચંદ્રને, તે પ્રતપતિના નામથી આ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ લખાઈ, વેળેથી તે ઉપનિષદના પ્રથો મુખી આગળ નવા પુરણોમા નિષ્ટિને ઉત્પન્ન

કરવાવાળા લખાયા બ્રહ્માદિક અનેક દેવો, તેના સળધે લખાયા હુન્તરો શ્લોકો, પછી તે ગ્રંથો મોટા મોટા દેખાય તેમા શી નવા? માગ આગળ આગળના લેખોથી આપ મજાનો પણ નાગી ગીતે વિચારી શકશો

મર્વજોના ઇતિહાસના વિકાસ ઉપનામ પુરાણો

ચેટા ॥ વિષયોને આપ ગમે તેટલા પ્રાચીન કે પો પના તે યજ્ઞ યાગ દિના વિધાનથી દ્રષિત થયેલા આજ કાલના પડિતોને તો બાલખ્યાવ જેવાજ ખલાયા કે

જેનોના મર્વન પાર્શ્વનાથ ઈ ન પૂર્વે એક હજારની લગભગમા થયા છે તે મર્વજોના તત્ત્વ વિચારે નવીન ઉપના તાન્ત બહાર પડતાની માથે વંદિગેમા મોટી ગડમથલ વધા લાગી પ્રથમ મોટા જોશમા આવી યજ્ઞ યાગદિગની પુષ્ટિના માટે બ્રાહ્મણ ગ્રંથો લખવા માડયા, પણ મર્વજોના સત્ય તત્ત્વો જેમ જેમ વધારે ફેલાતા ગયા તેમ તેમ તે બ્રાહ્મણ ગ્રંથોની ડિમત પણ નહી જેવીજ થઈ પડી પરંતુ તે વળતના કેટલાક અતુ પડિતોએ મર્વજતત્ત્વોના આગયને પકડીને અને યજ્ઞ યાગ દિગના વિધાનોને અનાદરની દ્રષ્ટિથી જોઈને ઉપનિષદોના ગ્રંથોની મહત્તાત કગી દીધીતેથી તે ગ્રંથો કાંઈક લોગેમા ચોલા રૂપના ગણાવવા લાયા પણ લિન્ન લિન્ન લેખકોના કાગ્ગે તેઓ આપમ આપમના વિરોધને ટાળી શક્યા નહી

આગળ જતા મર્વજોની પ્રગટ થતા ચાલેલા-પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના પણ વૈદિકના પડિતોએ તેવાજ હાલ

બેડાલ કઠીને મુકેવા છે પરંતુ આ પ્રકાશના નમયમાં આજ કાલના કેટલાક ચતુર પડિતો પોતાના વૈદિકમનમાં અનેક પ્રકારની ન્યૂનતાઓ બેતાલુવા અને પોતાના મતની પ્રાચીનતા બતાવતા હુવા એટલું તો જરૂર લખતા ગયા છે જૈન-ગૌડના પડિતોએ સુધારો વધારો કર્યો પરંતુ કેટલાક મત્ય પ્રિય પડિતો તો જૈન-ગૌડ તત્ત્વના લાખા અઠવામથી ઝાંખે મતના તત્ત્વની ખરી સ્થિતિ મમજીને, યથા મુખી જેઓ પહોંચ્યા ત્યાં મુખીના તેઓ પોતાના મત્ય ઉદ્ગારો કહાડતા ગયા છે તે મહા પુરુષોની સહાયતાથી જ એ આ લેખ લખવાનો ઉદ્દેશ છે, તેથી તેની દૃઢતા નોંધ કરીને જતાવી છે અને ફરી પણ બે વાતો લખીને જતાવું છું.

(૧) મર્વજોએ આ સૃષ્ટિને અનાદિ અનંત સ્વરૂપની પ્રવાહથી આવતી આવેલી જતાવી છે, અને છે પણ તેવાજ સ્વરૂપની, હતા વૈદિકના પડિતોએ મર્વજોના પિરૂદમાં આવીને પ્રાક્ષણ ઓઘોથી તે ઠેક પુરાણો મુખીમાં ઝાંખીની ઉત્પત્તિના મત્ય એક જી નથી વિરૂદ્ધ સ્વરૂપના પ્રજ્ઞાદિક અનેક દેવો કંપીને બતાવ્યા અને તે કંઈપના વેદ મૂંડક હરાવવા પાછાથી પ્રજાપતિ પ્રજ્ઞાના નામની નવીન અનેક શ્રતિઓની વ્યવસ્થા કરીને ઋગ્વેદથી તે ચોથા અથર્વવેદ મુખીમાં દાખલ કરીને બતાવેલી છે જો કદાચ આ સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિ રખાવના બધા કદિપત લેખોનો જથ્થો કરવામાં આવે તો અદાર પુરાણના ઠેકાણે એક નવું મોટું ઓગણીશમું પુનાણ રૂપેજ થઈ જાય, એટલા બધા કદિપત લેખો લખાયા હશે ? કપિત લેખો લખવાવાગાને

ખાડી કોતર નહે તેવું ક્યા હોય છે? જૈનમાન્યતા પ્રમાણે
અનાદિની સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ તત્ત્વત્રયી પૃ ૪ થી ૧૧, વૈદિકના
અનેક દેવોથી ઉત્પન્ન થયેલી આ સૃષ્ટિનું સ્વરૂપ પૃ ૧૩ થી
૬૩ સુધી

હેતુત શાહેજની કેટલીક શકાઓનું સમાધાન

હેતુત શાહેજનું (જૈનિઝમ) જૈનધર્મનું પુસ્તક ગુજરાતી
ભાષામાં ગહાર પડેલું છે તેમાની કેટલીક તેમની મોટી મોટી
શકાઓનું સમાધાન આપી તેમને વિચારવાની લાક્ષમણ
કરૂ છું

(૧) પૃ ૧૪૧ માં તેમણે જણાવ્યું છે કે-“ જૈનધર્મના
સિદ્ધાંતો મર્વ કાળે ઓકના ઓકજ રહ્યા છે ”

આ વિચારો તેમના ઘણા ઉદાહરણોથી નીકળેલા હોય તેમ
જણાય છે પરંતુ-પૃ ૨૨૬ માં તેમણે જણાવ્યું છે કે-“ ભાગ્ય
વર્ષના બીજા ધર્મોની પેઠે જૈનધર્મ પણ માને છે કે જીવની ૮૪
લાખ ચોનિઓ છે ”

આ વિષયમાં તેઓ ખરો નિર્ણય કરી શક્યા નથી તેથી
જણાવવાનું કે-બીજામતવાળાઓએ-જૈનોના સિદ્ધાંતોમાંથી
લઈને જૈનોના અનુકરણ રૂપે ૮૪ લાખ જીવોની ચોનિઓ
કલ્પિત રૂપે ઉભી કરેલી છે કારણ કે તેઓમાં સંપૂર્ણ જીવોનો
વિષયજ્ઞ આવી શકેલો નથી અને તેઓમાં ઓક બીજાથી
વિરૂદ્ધ કલ્પનાઓ થયેલી છે માથે જો પણ નિશ્ચય છે કે મર્વજો

વિના એ વાત બીજા જતાથી શકેજ નહીં (જાના મટે જીવે
આ અથનુ પૃ ૪૫૮ થી ૪૬૧)

(૨) પૃ ૧૪૩ મા તેમજે લખ્યુ છે કે—“ જોનધર્મના આ
નિશ્ચય લાવને કારણે તેનામા બીજે એક ગુણ આવ્યો છે કે,
બધા સિદ્ધાંતોમા તમે એની એવી જમી આવી ગકગો કે જે જમી
મવ ગીતે પ્રાચીન તેમજ અવાચીન જોનધર્મને મળતી આવે ”

(૩) પૃ ૧૪૬ મા—“જોન તત્ત્વ જ્ઞાનના આ મતને કાગળે
એ તો માનવુ જ પડે કે મવજ પુરુષો થઈ ગયા છે ”

(૪) પૃ ૪૫૩ મા—હિંદુ, બૌદ્ધ અને જોન એ ત્રણે ધર્મ
એકજ મૂળમાથી નીકળ્યા છે, ત્રકાઓ મુખી આવેજ ખીર્યા છે,
અને એમજો એક એક ઉપજ ત્રીન દાખ પાડી છે ”

આ બધા ઉપ ના ફરજોથી વિચારવાનુ કે—જે મતમા
આજ મુખી ચારો બાજુથી એક સમજી મળતી વાતો લખાવી
આવેલી હોય, તેજ ધર્મ મર્વજોના મૂળ કપનો કાયમ ગહેવો
છે એમ માનવામા કેઈ જાનની હકકત આવે તમ જાણાતુ નથી

પરંતુ દુનિયામા હનેશા અજાનમ વનુ પ્રાણત્વ વધારે જ
હોય છે હંતર ધર્મના પ્રવર્તકોમા મર્વજોનો હંકાર થએલો છે
બાકી અક્ષરોના પડિતો તો હમવાગધ તે વખતમા હાજર
હતા, અને તેજ પ્રમાણે હમેશા દગલાગધ ચતા / આવેલા છે
અને આજે પણ તેટલાજ મળી આવને તેથી નવજોના તત્ત્વ
કથનમાથી કે તેમના ઇતિહાસમાથી લાંબે પેલાનામા ઉધુ જુ
કરવામા તેઓ ખજત પડે તેના ન હતા, માટે વિચા વાનુ કે

પ્રત્યક્ષની બાળતોમા કુદતગ્ના નિયમોવી પણ વિરૂદ્ધ, જેમનામા લખાયુ હોય તેમણે બી તમાથી લઈને પોતાનામા ફેર ફાગ કંગેલો છે તેટલો આમાન્ય વિચાર કંગવાથી અત્યામત્યનો વિચાર કંગવાને ગહિનમાન થઈ ગકીશુ ખાટી ડાળા પાખડાનો જુદો વિચાર કરતાં અત્ય માગં ને મેળવી શકીશુ નહી ફલાણામા આમ છે અને ફલાણામા તેમ છે, અને તે વાત ખગ મુદા સરની છે, અને તે અમર્વનોના મિદ્ધાતમા લખાઈ, જેમવે-૮૪ લાખ લુવયોનિનો વિચાર હેમુત ગાહેજથી થયો છે તે બુલ લંગેલો થયો છે માટે પ્રથમ અર્વજોના વચન ઉપર વ્યાન રીધા પડીથી બીજો વિચાર કરવામા આવે તો બુલ થવા પામે નહી કારણ કે ઘણા લાખા મમથની વાતોમા બીજો ઢોધ ઉપાય જડી શકે તેવો જણાતો નથી

આપણે જે વિચાર કરવાનો છે તે-જૈન-જૈન સમયના ઉપનિષદાદિકે અ થોથી છે કારણ કે-યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળા હુના પ્રધાન પેદોના અ થો અનર્વજોથી અવર્તેલા હુતા, અને તેની પુષ્ટિના માટે લખાયલા પ્રામુખ્ય અ થો પણ તેવાજ સ્વરૂપના હુતા, પણ તે અ થો આપણુ ઉચું મત પ્રેરે તેવા ન હુતા તે પહેલાના સંમથમા ન તો ઢોધ અમ્માત્મિકે વિષયના અ થો, તેમજ ન તે ઇતિહાસ વિષયના અ થો, વેદિજોમાના આપણા જોવામા આવેલા છે, તેમજ ન તો માલજવામા પણ આવેલા છે તો પડી અમર્વજોથી લખાયલા પાછળના અ થોથી અર્વજોએ લીધું એવો વિચાર કરવામા આવે તે શુ અમમૂલક ૧ ગણાય ? વિચારી શુ તો અમમૂલકજ ગણાયે

જુઓ હે મુત શાદેશના ૪ વેળો-એનધર્મ અધના પૃ ૧૫ મા-તેમલો જ લખ્યુ છે કે-“પ્રાચીન ઉપનિષદોના સુધિઓએ-આત્મતત્ત્વ અને અનાત્મ વચ્ચે ભેદ પાડ્યો નથી, અને આત્મ તત્ત્વ સ ૩ ધે તેમલો બહુ વિચાર કર્યો નથી ” પૃ ૧૬ મા-“તેથી પ્રાચીન (બૃહદારણ્યક, અદોન્ય, તેત્તિરીય, કૌષીતકી) ઉપનિષદોમા પણ વેળુ આત્મ તત્ત્વનુ અવગત, એ નવીન ભાવનાને કારણે પછીના કાળના (કાઠકઆદિ) ઉપનિષદોના જાણાય છે એ ભાવના તે આત્મતત્ત્વના વ્યક્તિત્વની ભાવના આત્મતત્ત્વ અને અનાત્મતત્ત્વ ક્રમે અવગત રીતે બિન્ન થયા પૃ ૧૮મા-“ પ્રાચીન ઉપનિષદોમા-આત્મા કેખાતો નથી ’

“ જૈન સમ્રદાય પોતાના તત્ત્વ દર્શનમા-શુદ્ધ અને પુરુષલ વચ્ચે ભેદ માને છે, અને શુદ્ધને સાધન અવગત માને છે તેથી આત્માના નવીન નિદાતની સ્થાપનાના મમરમા એના પ્રથમ ઉત્પત્તિ હોવી જોઈએ પ્રાચીન અને નવીન ઉપનિષદોમા આત્મતત્ત્વ વિશેના ભેદ અવગત એ મત હતા તે કાઠસ્થ પૂને ની સહુઆધિની શરૂઆતના મેકામા સ્થિર થવા લા , એટલે જૈન દર્શનની ઉત્પત્તિ પણ તેવામા જ થઈ મ ૪ ”

આ જગો પર હેતુમુત શાદેશને હેતુ ક મનસોથી પ્રગટ થતા આત્મતત્ત્વના વિચારો જે રી વી ધીર ઉદ્ભવ પાલટ પણથી ઉપનિષદકારા લેખ નયા ન પોતાના મધેમા ગ્રાહ્યતા ગયા, તેનીજ રીતે નવજોથી પ્રગટ થતા ૬૩ મનાકા પુરુષોમાની વાતો, જે કુક રૂપથી ઉમાની વાલી હતી તેમાથી મહિકના પડિતો ધીર ધીર લેતા ગયા, અને તેમા ઉધી હતી

કંપનાઓ કરીને પોતાના અથોમા લાળી લહુગ્ક કગીનેજ
ગોઠવતા ગયા છે તેથીજ તે અથો મોટા મોટા દેખાવવા લાગ્યા
છે. પરંતુ તે યથાર્થ સ્વરૂપથી લખાયલા નથી બાકી અગવ-
જોના લેખોમાથી લઈને, સર્વજ્ઞોએ પોતાના મતના અનુકૂલ
રૂપે સુધારીને ઇતિહાસ લખ્યો, એવો જે આપણને ભ્રમ થયો
છે, તે આ મારો અથ દેખતાની માથેજ ફેગવો પડશે, અને
ત્યારબાદજ આપનો અથ (જૈનિઝમ) સર્વ માન્ય થશે, એ
ખાત્ર ધ્યાનમા લેવાનું છે.

જૈન ઇતિહાસના વિષયમા આપણને ભ્રમ થવાનું જે કારણ
છે તેમા માત્ર અનુમાન એ છે કે-ગિહાર પ્રાતમા શક
સ્વામીએ જોડોની માથે જે અત્યાચાર કર્યો હતો તે વખતે
ત્યાના જૈનોપર પણ અત્યાચાર કરેલો છે અને તેમના જૂના
જૂના પુસ્તકો લઈને તેના પગથી પુગણો ઉલા કરીને તે જૂના
પુસ્તકોનો પણ નાશ કરાવેલો છે. પરંતુ ગુજરાત આદિ
પ્રદેશોમા જે સર્વજ્ઞોથી પ્રગટ થએલો ઇતિહાસ છુટક છુટક
રહેલો હશે તેનો મ અહીં કગી હેમચંદ્રસૂરિએ ફગીથી લખ્યો,
તેથી તેને નવીન રૂપનો માનીને આપે તેવું અનુમાન કર્યું હશે,
પણ તે ભ્રમભૂળકજ છે કારણ કે આજે જે હજાર વર્ષથી જુદા
પડેલા શ્વેતાશ્વ-દ્વિજગમમા તે સર્વજ્ઞોવી પ્રગટ થએલો
પ્રાચીન ઇતિહાસ એક સગ્રંથોજ લખાયલો, તેવી તે આધુનિક
પુરાણોમાથી લઈને સુધારીને જૈનોએ પોતાની અનુકૂલતા
પ્રમાણે લખ્યો એવો જે વિચાર છે તે કેવળ ભ્રમભૂળકજ
ગણાયે માત્ર આ બધું પુસ્તકજ વાચીને આપણને પણ મારા
વિચાર માથે મળતા થવુંજ પડશે.

કેટલાક હેતુત શાહેળના લેખમાના અને કેટલાક માન લેખમાના ફકરા અહીં ટાકી બતાવીને વિચાર કરવાની મુગમત કરીને માપુ છું

જુનો કે-હેતુતશાહેળ અનાદિની મુદ્દિના નિયમ રૂં સર્વજ્ઞાની માન્યતાને-પાતાના અથવા પૃ ૨૧૮ થી ૨૨૬ મુખ પુરપુરી પુષ્ટિ બતાવી ગયા છે તેનો કિન્નિત મારાશ

ભાગતના અને જી ૧ હેગના મતવાદીઓ પોત પોતાના માનેલા ઈશ્વરને જગતના કર્તા હુર્તા બતાવે છે તે તે બધ જુદા જુદા ઈશ્વરોમાનો જગતનો કર્તા હુર્તા કયો ઈશ્વર સાચો

ખીજી વાત એ હ ક-કમ ફળના નિત્ય નિયમને તેા તે બધાએ મતના ઈશ્વરોવાદીઓએ સીકારેલો છે અને તેઓ કાં ઠે કે-ઈશ્વર એ નિયમને ફેરવી મકતો નથી બચારે એ કમને નિયમ નિર્વિધને પ્રવર્તે છે ત્યાંકે ઈશ્વરને વચ્ચે લાવવાની જરૂરી છે ? ઈત્યાદિ

અહીં હુક વિચારવાનું કે-આ જગત્ કર્તાની માન્યતામ અસર્વજ્ઞાના ઈશ્વરો સત્ય રૂપના ન કહે તેા ખીજી પણ અને શ્રેષ્ઠ વાતો છે તે મર્વજ્ઞાના પ્રગટ થઈ ને પડીધી- ખીજમ પ્રમોની છે એવા વિચાર ઉપર પણ આવવું જ પડશે

જેનોમા ૨૪ તીર્થ કરોનો ઈતિહાસ કામ ઠેકાણા સાથે હુક હુક અવતરથી લખાયો છે

વૈદિકામા-મોટા મોટા પુરાણોમા કામ ઠેકાણા વિનાન મત્ય, વૃર્મ વગહાદિ એકજ વિષુના ૨૪ અવતારો લખાય

ઠે અહીં વૈદિકોનું અનુકંણ, જૈનોએ કરેલું માનવું કે જૈનોનું અનુકંણ વૈદિકોએ કરેલું માનવું ? જન્ને તરફના સ્વરૂપ હું કે રૂપે લખીને બતાવ્યા છે તે મિવાય ખીજો પુરાવો આપવાને હું મમર્થ નથી આનાથી વધારાના પુરાવા કોઈ બતાવશે તો વિશ્વાગ્વવાનો અવકાશ લાગે

જૈનોના ૬૩ માના ૨૪ તીર્થ કરો મુખ્ય છે વૈદિકોએ પણ મત્સ્ય, ધર્માદિક ૨૪ જ કલ્પ્યા છે, તેમનું અનુકરણ જૈનોએ કર્યું હોય તેવો મ ભવ જણાય છે ખરો ? વિશ્વાગ્વવાની ભલામણ કરે છું

આગળ જૈનોમા ૧૦ ચક્રવર્તીઓ છે વૈદિકોમા તેમાના બે ત્રણ નામ જુદા પાડી શકાય છે બીજાઓની મને ખબર પડી નથી જુવો કે-જૈનો ઋષભદેવના પુત્ર ભરતને ચક્રવર્તી બતાવે છે વૈદિકો તેજ ભરતને જડભગ્ત કહીને અને ઋષભ દેવને પરતોમા ભટકી ગેલેલા બતાવે છે તેના મધ્યમા મનુષ્ય, પશુ, પંખી આદિ નાના મોટા જીવોને, આપો મત્સ્ય રૂપે દેખી પણ રહેલા હિંમે, અને તે જ્યોતિષ ચક્ર આપણા મનુષ્યોના પુણ્ય પાપને જણાવનારા પણ છે માત્ર અધો ભાગમા ગેલેલો નરકાદિકના સ્થાન આપણી દષ્ટિ ગોચર થતા નથી, પરંતુ કોઈ અતી દ્રિય જ્ઞાનીઓએ (મવજ પુરૂષોએ) તે સ્થાન પોતાના દિવ્યજ્ઞાનથી જોયા હશે, એમ બલાત્કારથી પણ માનવું પડે છે કારણ કે મર્વ મતોમા પ્રાયે નરકાદિકના સ્થાન મનાયલા છે જૈન મર્વજ્ઞોના તરફથી અધો ભાગમા રહેલી વસ્તુઓના મ બધે ઘણું વિસ્તારથી લખાયલું છે.

બીજી વાત એ પણ વિચારવાની છે-કે અનાદિકાવના પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ મર્વ વસ્તુઓમા સૂક્ષ્મ સૂક્ષ્મ રૂપે પરિવર્તન થતુ હોવા ત્તા પ્રતિજ્ઞા તેવીને તેવી પણ કેટલીક વસ્તુઓ મનાવી આપેલી છે

ભુવો કે-ઉદ્ભવ લોકમા, તેમજ અધો લોકમા, તેવી અનાદિકાલની વસ્તુઓ ત્યા તેવાને તેવા સ્વરૂપની પણ ધણી રહેલી છે ઉદાહરણ તરીકે ભુવો કે ઉદ્ભવ લોકમા-સૂર્ય, ચંદ્ર આદિકના વિમાનો સદાકાળથી ફરી રહેવા આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈ રહેવા છો, તેથી તે મર્વ ન પુરોગથી સ્થાયત્વ રાખેલા મૂકાયલા છે અને તે પ્રમાણે માન્યા વગર બીજી ગતિ પણ નથી તેજ પ્રમાણે અધોભાગમા નરકાદિના ધ્યાન પણ સ્થાયત્વ રૂપનાજ હોવા જોઈએ જો તે નરકના ધ્યાન મદા કાલના ન માનીએ તો ૮૪ લાખ યોનિમા ભટકતા છોડે પોતાના કરેલા હલકામા હલકા કર્મ કયે ઠોકારો જઈને ભોગવશે ? માટે તે ધ્યાનો પણ સાધન રૂપના હોય એમ પણ માનવું જ પડ્યો

આપણા મધ્યભાગમા-આપણી દૃષ્ટિથી અગોચર પ્રાયે બધાએ મતમા એક મરજો મનાયવો મેટ પર્વત પણ છે તે આખી દુનિયાનું મધ્યપણુ બતાવનારો સર્વજ્ઞોએ પ્રાયે સ્થાયત્વ રૂપનોજ બતાવેલો છે તેમા ફેરફાર થએલો કે થવાનો આજ સુધી જોઈએ પણ લખીને બત વેતુ નથી તેવી અનેક અનાદિકાલની વસ્તુઓ સિવાય બીજી વસ્તુઓમા ઉત્તરતા ચઢતા કાળના પરિવર્તન માથે મોટા મોટા ફેરફારો થતા આવેલા છે તેવા પ્રકારની કેટલીક વાતો સર્વજ્ઞોથી

પ્રગટ થએલી તો અમો પણ જાતાવી ગયા છે વૈદિક પુરાણોમા તેમાનીજ કેટલીક વાતો કમ વિનાનીજ લખાયલી છે, જેમ કે- બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણ મોટાજ દેવો કૃત, ત્રેતા અને દ્વાપર યુગના કમથી લખીને જતાવ્યા છે તો કોઈ જગો પર વિષ્ણુની નાસિમાથી બ્રહ્મા, તો કોઈ જગોપર મહાદેવથીજ બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આદિ પેદા થએલા જતાવ્યા છે કોઈ જગોપર ત્રણે દેવો ભેગા થઈ ગએલા તો કોઈ જગોપર વિષ્ણુના પંડેલા ઇંડ્યાદિક મેં કંઠે વાતો ગપડ સચડ કપની લખાયલી છે તેમાની કેટલીક વાતો તો મારા અથથો પણ આપઅજ્ઞનો વિચારગો તો સાગી રીતે જોઈ શકશે જુવો કે સાતમોથી નવમો મુખીમા ઉભા કરેલા પ્રાચે ઘણા પુરાણોમા ઘણી જગોપર લડાઇઓ તો થતી જતાવેલી છે દેવ-દાનવોની, પણ તેમા મપડાયલા કોઈ વખત બ્રહ્મા નાશ ભાગ ડરી-વિષ્ણુનુ મરણ જોજતા રહેલા જતાવ્યા છે અને વિષ્ણુ પોતે તેમનો પક્ષ કરીને તે દાનવોની સાથે હજારો વર્ષના યુદ્ધથી છેવટે નાશ ભાગ કરતાજ જતાવ્યા છે એવી કથાઓ પણ કેટલીક મારા અથથી જોવાને મળશે

અહીં વિચાર થાય છે કે જગત્ની આદિ કરવા વાળા, જગત્ને વીંટલાઈ જગત્થી પણ દશાગુલ વધીને ગહેવા

* ચારો વેળાએ એક મૂકન એવું છે કે-ત્રિગટનું સ્વરૂપ ધારણ કરનાં પ્રજાપતિએ બધા બ્રહ્માડને વીંટી લીધું પત્રી પોતે બ્રહ્માડથી પણ બધા દશાગુલ વધીને રહ્યા વિચાર થાય છે કે-બ્રહ્માડની બધાર દશાગુલ જગ્યા ટપી રોકો ? અને તેની પાછાં વધારાની બાકી કેટલી ગહેવી ? અને તેનું નામ શું ? તે જાણવાની જરૂર છે

વાળા, સૃષ્ટિની આદિમા આર ઋષિઓને ઉત્પન્ન કરી તેમના હૃદયમા આરો વેદોનો પ્રકાશ કરવાવાળા, અને તે આરો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા જગતના આદ્ય બ્રહ્મા તે પેલા દૈત્યોથી નાશ ભાગ કરતા કેમ બતાવ્યા છે ?

અને યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરી, ભક્તોને રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને ગયેના, એવા વિષ્ણુ ભગવાન પણ તે દૈત્યોથી નાશ ભાગજ કરતા લખીને બતાવ્યા છે

ત્યારે તે કાલના તે અમુરો જગતની રચના કરનારા બ્રહ્માથી અને ભક્તોના રક્ષક એવા વિષ્ણુ ભગવાનથી, કેટલા બધા જખરા હુશે ? અને કયા બીજા દેવથી ઘડાયા હુશે ? આમા મત્ય શુ છે તેનો વિચાર કોઇ સમજન કરીને બતાવશે ખરો કે ?

સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરવા વાળા ત્રિમૂર્તીના ઈશ્વરે-કહી દીધું કે કલાની વસ્તુની ઉત્પત્તિ થઇ જાવો, એમ કહેતાની માથે બધી વસ્તુઓ કમવાર ઉત્પન્ન થતી ચાલી આ વાત વાદીગરના તમામા જેવી નથી કે ?

ઋગ્વેદના-મલયહર્યાના સૂત્રમા-મનુષ્યપતિ-બ્રહ્માએ “આ બધી મૃદ્ધિ એકદમ એવી બનાવી દીધી કે જેમ સૂર્યની કિરણો ઉત્પન્ન થઈ જાય તેથી પાલથી ઉત્પન્ન થએલા કોઇ પણ પડિતને એ ખમર ન પડી કે આ રૂપિ કયા કમથી ઉત્પન્ન થઈ ગઈ” એવા પ્રકારના ત્રણ ચાર સૂત્રો ઋગ્વેદમાજ જેન-ગૌડની બગૃતિના પછીથીજ કોઇ ગોઇ પડિતમાનીઓથીજ દાખલ

કગ્વામા આવેલા જણાય છે આના મળ વે-દિવેદી મણિલાલ નમુસાર્ધ લખી જણાવે છે કે-‘યજ્ઞ પુરૂષ નવોજ દેવ કદપાયો, પ્રતપતિ બધાના મોખઝે આવી બ્રહ્મા રૂપે પૂતતો થયો’ આ પ્રતપતિના મળ ધવાળાજ આ ત્રણ ચાર સૂત્રો નવીન ઉપનાજ દાખલ થએલા છે, એ ચોક્કસ છે, વિચારવાની ભલામણ કરૂ છું અહીં વિશેષ વિચારવાનું કે કૃમં પુગલનો લેખ ભેતા તેમા જણાવ્યું છે કે પ્રથમ જ બદીપ તેના મન્યમા મેરૂ પર્વત છે તેના પત્રીથી મસુદ્ર છે, એમ માન દીપ અને માત સમુદ્રો એક એકથી વીટલાઈને રહેલા છે તે બધાને આ એકલા પ્રતપતિએ મમાલા વગર કથી વસ્તુથી બનાવી દીધા? અથવા ત બધી વસ્તુઓ કયા બ્રહ્માડમાની લાવીને અહીં ગોઠવી?

તે મિવાય ઉવ્વ લોકમા રહેલા સૂર્ય-ચ દ્રાહડના વિમાનો, અને અધોલોકમા રહેલા નરકાદિકના મ્યાનો, મમાલા વગર કથી વસ્તુના બનાવી દીધા? અથવા કયા બ્રહ્માડમાથી લાવીને ગોઠવી દીધા? શુ આ બધું વિચારવા જેલું નથી કે? આ બધી સૃષ્ટિની રચના ઈશ્વરે કરી દીધી, પણ તેની રચના કરવા વાળા એક નહી પણ બધાએ મતના ઈશ્વરો સૃષ્ટિની રચના કરીને ચાલતા થયા, પણ તેમાના એક પણ ઈશ્વરનો ખરો પત્તો મેળવી શકયો નહી આ બધી વાતો શુ વાદીગરના ખેલ જેવી માનવી કે બાલકોના ખ્યાલ જેવી માનવી? જ્યાં ઈશ્વરે આ બધી સૃષ્ટિ ગી ત્યારે પ્રથમ જીવો કેવા સ્વરૂપના બતાવ્યા? જો શુદ્ધ સ્વરૂપના બતાવ્યા હતા તો, તેમની પાછળ આ બધો કમનો પ્રપચ કોણે ભેડીને આપ્યો? અને પછી તે જીવો

કમના વશમાં પગને ચોરામી લાખ શુભયોનિમાં લે બાળના
 થયા તે કયા કયારે ભટખા કર્યા ? માટે આ જગતની ગુણિના
 રચનાર ઈશ્વરની વાતજ કથિત છે અને તે કોઈ ખગ
 જ્ઞાનીઓના વિરોધમાં આવીને કથિત કિતોજ ઉભો કરેલા છે
 તે મિવાય આ વાતમાં મત્ય કામજ નથી એમ ખાત કહી શકું
 છું. જો કદાચ જગતનો કર્તા કોઈ હશે એમ માની લઈએ તો
 તેના ઉપર અનેક પ્રકારના દોષોની ભગ આવી પડવાની, તેમ
 આ વાત કાંઈ પણ રીતે સિદ્ધિપત્રની નથી એમ ખાત
 વિચારવાનું છે.

અહીં મુખી ૨૪ અને ૧૨-૩૬ નિન-વૈદિકના હિતદામના
 દેરદારને વિચાર થયો પણ વાતુદવાદિકના નવનિકોનો (૨૭)
 નો કવવાનો છે તે ૧૧ મા તીથ કરતા મમયમી કમવા
 મવનોના હિતદામમાં તદન દુકપણાવી સૂતરપે લખાયા છે
 વૈદિકોના પડિતોએ તે નવનિકાન મોટા દેરદારની માથે ઉતર
 પાલટ પણામી મોટા મોટા લેખો લખી ૧ પૂજુ વૈદિક હિત
 દામમાં દાખલ કરી હીધા છે તે માન નુવનાતમક લેખોમી
 વિશેષ મમજવામાં આવશે, ત્યાં પણ અહીં દુકકપથો
 સૂચવે છે.

હેમુત ગાહેએ-૫ ૨૮૧ મા અગીવારમાં તીથ કરના
 મમયમાં થએલા ગિપ્રપતિ ગતુ (જિત-શત્રુ) રાજ ખતાવ્યા
 છે અને તેમજ પોતાની પુત્રી મૃગાવતી માથે સબધ કર્યો
 તેથી તે પ્રજાપતિ કહેવાયો.

આની ટીપમા ત્યા જણાવ્યું છે કે—“ પ્રતપતિ ગણના જે અર્થ છે—પ્રતનો પતિ એટલે રાજા અને પ્રત એટલે સૃષ્ટિનો પતિ—એટલે બ્રહ્મા હિંદુ ધ્યાપ્રમાણે બ્રહ્માએ પોતાની પુત્રી સન્વતી માથે લાખ કર્યું હતું ”

આ વિષયમા સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચાર કરતા અને પુનાણોમા લખાયેલા અનેક વિકૃતિના નવરૂપના લેખો જોતા એજ માલમ પડશે કે નર્વરોગી વૃત્તિહાસમા લખાયેલા જે આ નિપુત્રિ શત્રુ ગત છે અને પોતાની પુત્રીની માથે સળધ કંવાવાળા છે તેજ વૈદિકોમા બ્રહ્મા તરીકે કથાયા છે

તે પ્રતપતિને અદ્વૈતવાદિઓએ બ્રહ્મારૂપે રૂપીને લોકોને ભ્રમ તળમા નાખવાને અને વેદ મૂલક કંગવવા સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના મળધના નરીન રૂપના પાલકથી તણ ચાર સૂખો જુના જુદા પડિતોએ બનાવીને ઝગનેદના છેલ્લા દશમા મહામા દાખલ કરી દઈને તે પ્રતપતિના મળધનું મોટું સૂખ કે જે વિગદ-પુરૂષવાળું યજ પુરૂષના નામથી એલું છે તે તો પાલકથી ચાંગે વેદોમાજ દાખલ કરી દીધું છે તેથી ન તો આ પ્રતપતિ—બ્રહ્મા રૂપના સત્ય છે, તેમજ ન તો આ સૃષ્ટિ પણ કોઈની એલી છે જો કે પુનાણોમા આ સૃષ્ટિના કર્તા બ્રહ્માદિક અનેક ઢેરો કથાયા છે તેળધા આ મા કરેતોજ આ પ્રતપતિ બ્રહ્મા સત્યરૂપના ઠરે, નહિ તો આ બધા કથનાના કુસુમોજ વિષેગેલા છે એમ આપ ચતુર સજ્જનો મારી ગીતે મમજી શકો તેમ છે

આ પ્રતપતિની જામનમા—માગીક દૃષ્ટિથી જોનાવાળા વૈદિક-

મતના જે નાગ મોટા પડિતો પણ શકાગીલ થઈને પોતાના લેખોમા સૂચન માત્રથી ઉદ્દાગે પલ કાઢતા ગયા છે જુનો માગ મથનુ પૃ ૪૪૧-આર્યોના તહેવારના લેખકે પોતાના શ્રયના પૃ ૧૫૩ મા લખ્યું છે કે-“ ઇંદ્ર અને વિષ્ણુ એમના કૃત્યોનો વિચાર કરીએ તો તે ગ્રંથનિક પુરુષો ન હોતા એમ કહેવાય છે ?”

આ લેખથી તેમજુ એજ સૂચ્યું છે કે-પ્રજ્ઞાના, રૂદ્રોના કૃત્યોનો વિચાર કરતા એ જે વ્યક્તિઓ તેમને ઇતિહાસ સ્વરૂપની લાગેલી નથી

જાતી અતિ સૂક્ષ્મ દષ્ટિનાળા-મણિવાલ મનુષ્યો દિગેદી પોતાના નિઃધાતમારના પૃ ૪૪ મા લખે છે કે-“ યજ્ઞ પુરુષ નરોજ દેવ દેવાયો, પ્રજ્ઞપતિ બધાના મોખે આવી નૃદિનો કતો, નિયતા થઈ પ્લક્ષા તરીકે પૂતયો ”

આ બધી વાતોથી વિચારવાનું કે—

ઇં સ પૂર્વે મહાઆગિદના લગભગમા-તેનોના મર્વણ ૨૩ મા તીર્થ કર શ્રીપાર્થનાથના તરફથી-મકાશિત દ્વાદિક અધ્યાત્મિક તત્ત્વના વિદ્યો લહેરમા આવવાથી, અને ઘેદિકના પડિતોને નરીન રૂપના લાગવાથી, અને ઘેદિક યજ્ઞ યાગાદિકની મહત્ત્વતા નહી જેવી થતા-તે વિષયોનો જમાવટ કરવા પ્રાદ્યલ્ય થયેમા અનેક શુદ્ધિ પ્રગુપ્તિઓ કરીને જોઈ, પણ તે મહત્ત્વ રૂપની ન ગણાતા, તે મમયના ચતુર પડિતોએ-મર્વણના

તન્દ્રથી બહાર પડતા અત્યંત વિષયનો આશ્રય પકડીને, ઉપનિષદાદિ અથોની ગરુઆત કરી દીધી તેથી તેમને કાઝ પગ ટેકવા જેવું થયું હોય? પરંતુ અવજોના તન્દ્રથી અનાદિની સૃષ્ટિનો વિષય ફેલાતા, તે વિષયમાં જો વો કાંઈ વિશેષ જણાવી ગયા હોય તેમ જાણનામાં આવ્યું નથી.

પરંતુ વૈદિકો પોતાના મોટા જગ્યાના અભિમાનવાળા આ અનાદિની સૃષ્ટિના વિષયને અગમ્ય અને અત્યંત પરાશ જાણીને, તદ્દન જુદા પડવાના વિગ્રાન્ધી, આ પ્રતપતિને-બ્રહ્મા રૂપે કહીને તેને જગતના કર્તા રૂપે લખી દીધા હોય? એવું માફ ખામ અનુમાન છે બાકી અમાથી તજ જોળી કાઢવાવાળા એવા મોટા મોટા પડિતોથી બૂલમાં લખાયું હોય એમ હું કહી શકતો નથી કાન્તુ કે-બ્રહ્મસૂત્રના શાક-ભાષ્યનો અ ૧ પા ૧ ન્નુ ૧૧ ના અર્થમાં જણાવ્યું છે કે-

‘બ્રહ્મા એ સ્વરૂપના જણાય છે તેમાંના પહેલા નામવાળા, રૂપવાળા, નિગરવાળા, બેઠોની ઉપાધિનાળા છે તેનાથી વિપરીત બીજા અર્થ ઉપાધિથી વર્જિત છે તેમાંના પહેલા ઉપાનના કન્વાને યોગ્ય છે અને બીજા છે તે જ્ઞાન કરવાને યોગ્ય છે, એવો વેદાતમાં ઉપરના આપેલો છે.”

મગી-બૃહત્ ઉપનિષદ શાકરભાષ્યના-૧-૪-૬ ના સૂત્રની વ્યાખ્યામાં

“હિરણ્યગર્ભ-પ્રતપતિને ઉપાધિનગથી સંમર્ગીપણું છે, પણ પન્માર્થથી ન સ્ત્રાગીપણું નથી પોતે તો અનન્માગીન છે

એજ પ્રમાણે-એકપણ અને અનેકપણ હિંચાય છે પ્રત્યક્ષ પતિ
છે તેજ પ્રમાણે-એકપણ અને અનેકપણ મવજીવોનું પણ છે”

ઉપરના બે શ્લોકોથી વિચારવાનું કે-

બ્રહ્મસૂત્રના બ્રહ્માને-ઉપાધિવાળા, અને અનુઉપાધિવાળા
લખીને અનેક સ્વરૂપના મતાવ્યા બ્રહ્મ જ છે તો પત્રી
અટ્ટેલ કયું ?

ઉપનિષદના બ્રહ્માને ઉપાધિવગ્રથી મ માની પણ, અને
અમ મારીપણ લખીને એક અનેક સ્વરૂપના મતાવ્યા, તેજ
પ્રમાણે બધા જીવોને પણ એક અનેક સ્વરૂપના મતાવ્યા અનેક
રૂપના બ્રહ્મ અને જીવો છે, તો પત્રી અત્રે કયા પ્રકારનું ?

પણ એજ બ્રહ્મ સૂત્રના નૈકરિમ્મગ્નમગ્ન ના સૂત્રની
બ્યાખ્યા કરતા એક વસ્તુમા જે ધર્મ વહી શકે નહીં એમ
લખ્યું હતું ત્યાં આ એક બ્રહ્મમા, અને એક એક જીવમા,
અનેક ધર્મો કેવી રીતે લખીને મતાવ્યા ?

બીજી વાત એ કે-ઉપાધિવાળા ઉપામનાને યોગ છે ?

જગવેદમા-મૃદિને ઉપનન ક વાની ઉપાધિમા પટેલા-
બ્રહ્માના ત્રણ મોટા સૂત્રો છે પણ તે બ્રહ્મા આજ મુધી કોઈના
જોવામા કે જાણવામા આવે ના નથી અને પુનર્જોમા લખાયેલા
ઉપાધિવાળા બ્રહ્મા, ઉપામનાને યોગ જણાતા નથી ત્યારે કયા
ઉપાધિવાળા બ્રહ્માની ઉપામના ? મણિલાલભાઈને આ પ્રત્યક્ષ
નવીન રૂપના લાગે છે અને વિચાર કરતા લાગે પણ તેમજ છે
માટે આ બ્રહ્માના મ જ ધવાળા બધા વજોમા ધ્યાન દેવાની
જરૂર છે

પ્રાચીન ગણાતા વૈદિજ્ઞાને-કોરી કંપના કરીને જગતના કર્તા અનેક દેવોને લખીને બતાવ્યા, અને કલ્પિત બ્રહ્માને-વેદમૂળકે ઠરાવવા ચારો વેદો સુધીમા દાખલ કરી દીધા ત્યારે બીજા મતવાળાઓએ પણ પોત પોતાના ઇશ્વરોને આ મૃદિના કર્તા લખી જણાવ્યા પરંતુ-અનાદિની આ સૃષ્ટિ, નાના મોટા અનંતાનંત જીવોથી ભરેલી, અને પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી, પ્રત્યક્ષ દેખાઈ રહી છે તેના કર્તા બીજા દેવો તો ફર રહ્યા પણ પ્રથમ બ્રહ્માજ કે જે ચારો વેદમા દાખલ થયા છે, અને શ કરમ્વામીએ જેને સમારી પણ બતાવ્યા છે, અને જે પુરાણોમા અનેક સ્વરૂપથી લખાયા છે, તેજ પોતાના કર્મના પગલમા પડેલા, મોટી મોટી આફતોથીજ પમાર થએલા છે એમ જોગો, તો પછી તે બ્રહ્મા આ જગતની રચના શુ કરી ગકવાના હતા ? વિચાર કર્યો તો દીવા જેવુ જ દેખાગે

જ્યારે આ જગતના કર્તા બ્રહ્માદિદેવો વેદોથી તે પુરાણો સુધીના કલ્પિતજ ઠરે ત્યારે મ'પૂણુ વૈદિકમતના બધાએ તત્ત્વોની કિમતજ ગી ? અને તે કયા મર્વજ્ઞોથી કંપાયા ?

મસ્કૃત માહિત્યના લેખક-મૅકડોનલ સાહેબ-પૃ ૧૭૬ મા જણાવે છે કે-"હજવેદના છ કે માત સૃષ્ટિ વિષયક સૂકતોમા, જે ફિલસુફી ભરેલી કવિતાઓ આવે છે, તે ઘણો ગાંઠો સ બધ ધરાવે છે, સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કેવી રીતે થઈ એ પ્રશ્ન આ સ્થલે ચર્ચવામા આવ્યો છે તેમા દતકયાના અને ધર્મ શાસ્ત્રના વિચારોની-પુષ્કળ લેખમ બેળા થઈ ગઈ હોય, એ તો સ્વાભા-

વિકૃત છે એ કવિતાઓમાં વિચારો અન્ન-અન્ન નિયતિમાં
મુકાયવા આપણા જોવામાં આવે છે ”

આ મંકડેનલ શાહેનના લેખથી પણ વિચારવાનું કે —

પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ઋગ્વેદને—ઈશ્વરી પ્રાપ્ત થએલો
માનીએ તો તેમાં લખાયેલા ચુષ્ટિના કર્તાની માથે પાછગની
દત કયાઓના વિચારો અને પાછગથી લખાયેલા ધર્મ શાસ્ત્રોના
વિચારોની ભેગમ ભેગા કયા કાગમાં થવા પામી ? અને તે
વિચારો અન્ન વ્યન્ન પણથી શા કારણથી લખાયા ? મલિવાડ
ભાઈને આ પ્રજાપતિ બધાને મોખરે આવેલો જળાયો તેમ
અયોગ્ય શું છે ? કારણ કે ચક્રસ્વામીએ—જે પ્રજાપતિ
મસારી બતાવ્યા છે, અને પુરાણમાં લખાયા છે, તે અને
આફતોથી પમાર થએલા નજ પડે છે, તે જગત્ સ્થવા
સમર્થ કેવી રીતે માનવા ? બીજીવાત એ છે કે—આ પ્રજાપતિ
પુત્રીને—કોઈએ—મરણ્વત્તી, કોઈએ—માવિત્રી, કોઈએ ચતુર
લખી છે ખરી પણ સામવનવાળાએ હુરિલી રૂપે લખી મૂગા
વતીનોજ બધ બધ બેસતો કરી આ પ્રજાપતિનેજ હુર
રૂપે દર્શાવ્યા છે એવી રીતના અનેક લેખો જોતા બીજા કે
નજરે નથી પડતા પણ આ મૂગાવતી પુત્રીના પતિ રિપુપ્રતિ
શત્રુ રાત્રજ પ્રજાપતિ મિદ થાય છે,

આ વાતમાં મારી બૂલ થએલી કોઈ બતાવશે તો તેને
મારા પર મોટો ઉપકાર થશે હૃદયલ વિન્નરેણુ

અહીં મુધી ૨૪ને ૧૭-૩૬ અને પ્રમજમાં આવેલ
પ્રજાપતિ ને હે-મુત શાહેમને ઉદ્દેશીને લખી બતાવ્યું

હુવે દુઝમાના જે વાસુદેવાદિકના નવ ત્રિકો છે તે તો આ
અથની પ્રસ્તાવનામા પ્રમ જે પ્રસ જે જણાવતા જઈશુ

અતિ પ્રાચીન જૈન ધર્મમાના શ્વેતાખર અને દિગ ખર એ
જે સ પ્રદાયો બુદ્ધ પડ્યાને પણ આજે જે હુતર વર્ષ થવાને
આવ્યા પરતુ ખામ સુદાની બાબતોમા તેઓ એક મરખાજ
આવ્યા આવેલા છે

વૈદિકો પણ—તેમના વેદોના વિષયને બાદ કરીને વિચાર
કરીએ તો તેઓ પણ જૈન ધર્મવાળાઓની સાથે મૂળમાથીજ
લીકાતા આવેલા છે છતાં વૈદિકોમા જૈનોમાની તેની તેજ
બાબતો અનેક સ્વરૂપવાળી, અને અનેક વિકાસથી ભરેલી
અમ્તવ્યમ્ત પણાથી શાથી લખાઈ ? ગ્રોધકોને વિચાર કરવાની
ખાતર હેટલીક સૂચન માત્રથી લખીને બતાવુ છું —

(૧) જૈનોમા અનેક સર્વજોથી નિર્ણીત, અવમર્ષિણી-
ઉત્સર્ષિણીકાળના સ્વરૂપવાળી, પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી, આ
સાદિ અનાદિકાગની, અનતાનત નાના મોટા જીવોથી ભરેલી,
એકજ પ્રકારથી મનાઈ છે એટલુજ નહી પણ શ્વેતાખર
દિગ ખર બન્ને સ પ્રદાયોની પણ એકજ માન્યતા કાયમજ
રહેલી છે

(૨) વૈદિકોમા—એકજ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિમા અનેક વિચારો
થએલા છે અને અનેક દેવો સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાનો દાવો કરતા
જણાવ્યા છે તેમાનો કયો દેવ સાચો તાગવી કાઢવો ? તેમાની
દુક સૂચના

(૧) કૂર્મ પુરાણમા—નારાયણ દેવથી બ્રહ્મા, પત્રી બધી સૃષ્ટિ

(૨) બ્રહ્મ વૈવર્ત પુ મા કૃષ્ણસુથી જાધા જગતની ઉત્પત્તિ

(૩) શિવ પુ મા—બ્રહ્માડમાથી પત્રી સૃષ્ટિ

(૪) દેવી ભાગવતે—આધ્યાત્મિક કાલીદેવી પત્રી સૃષ્ટિ

(૫) મ કુક ઉપનિષદમા—અવિનાશી પુરુષથી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈને પાત્રી તેમજ મમાઈ નય

(૬) મનુસ્મૃતિમા—સ્વયંભુ જગવાને અધકારનો નાશ કરીને જલ ઉત્પન્ન કર્યું તેમા બીજ નાજ્યુ, તેથી સેનાનું ધડુ, તેમા બ્રહ્મા ઉત્પન્ન થયા પત્રી બધી સૃષ્ટિ થઈ

(૭) (૮) ગોપથ-સતપથ બ્રાહ્મણ અથમા પ્રતપતિ પ્રથમ તપ તપમા પત્રીથી આ બધી સૃષ્ટિ

(૯) તૈત્તિરીય અ -પૃથ્વી જલમા હાતી પ્રજાપતિ વગહના રૂપથી બહાર બેળી લાન્ધા

(૧૦) ઝગવેંમા—એક આત્મા હોતો હોતોથી આ બધી સૃષ્ટિ

એમ પ્રથમ ઝગવેંમા ચોક્કસ નિર્ણય થવાબાર હ માત સૂત્રોથી સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ થાયી લખાઈ? વગી બીજા ત્રણ વેદોમા તેમજ બ્રાહ્મણાદિક અથોથી તે કેક પુગલોર મુખી બ્રહ્માદિક અનેક દેવોથી આ સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન થયાનું લખાયુ, તેમા સત્યચરૂપથી લખાએની વાત કઈ અગીકાર કરવી ?

(૩) જૈનોમા—ઋષભદેવથી તે મહાવીર પર્યંત ૨૮ તીર્થ કરેા બિન્ન બિન્ન વ્યક્તિના, બુદ્ધ બુદ્ધ કાળમા ઘણા લાખા લાખા સમયના છેટે થએલા બતાવેલા છે, તેઓના ઇતિહાસ ક્રમવાર ઠામ ઠેકાણા માથે ચોક્કસ પણાથી લખાયેલા છે

(૪) વૈદિકોમા—વેદોમા અવતારના સળ ધે કઈ સૂચન માત્ર પછુ નથી કદાચ તેમાની કોડ વાત લખાઈ હશે તો તે વેદમૂળક ઠરાવવા પાળળથીજ લખાઈ હશે એ નિર્વિવાદજ સમજવુ

પરંતુ પુરાણોમા એડજ વિષુના ૨૪ અવતારો તે પછુ મત્સ્ય, કલ્પાદિક ઠામ ઠેકાણા વિનાના લખાયા તે ડોના અનુકરણથી લખાયા ?

વળી ૨૪ માથી કરીને મત્સ્ય, કલ્પાદિક ૧૦ અવતારો કલ્પાયા તે ડોના અનુકરણથી ? અને તેમા મત્સ્યતા ડેટલી ? તે વાતની મર્વ સંજ્ઞનોને પણ પુક્ત પણાથી વિચારવાની બલામણુ છે

(૫) જૈનોમા ૬૩ શલાકાપુરૂષો ગણાય છે કયા કયા તીથ કરના સમયમા કયો ચકવર્તી અને ડણુ વાયુદેવાદિકર્તુ ત્રિંડ, તેમના નામ, ઠામ, માતા, પિતાદિક અને તેઓના

---

* જૈનોમા—શુદ્ધ અરૂપના ૨૪ તીથ કરો છે અને બ્રાહ્મમા દસ બોધિસત્વ પછુ લખાયવા છે પૌરાણિકોએ—મત્સ્યાદિ ૨૪ અને ૧૦ એમ બે વખતે ગહેરે કર્યા ત્યારે આજ કાળના પત્તિઓએ—એક સૂરની સાથેજ કત્તીને બનાવ્યા તો કોઈએ ઉત્ક્રાંતિ વાદ ગહેરે કરો તપાસીને જુવો

આયુધ્ય વિગેરેની મમજીવી જુદા જુદા ઢાંઢાથી કરીને બતાવી છે

(૬) તેનીજ માથમા જૈન-ઝોડના અનુકરણ રૂપે કટપાયલા વૈદિક મતના એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અને ૧૦ મત્યાદિક અવતા રાનો વિચાર કરતા પણ મમજીવીની માથે અનેક પ્રમાણો પણ લખીને બતાવેલા છે

(૭) જૈનોમા-નાલિરાજ અને મરૂદેવી સાતમા યુગલ રૂપ કુલકગ્મના હતા તેમનાથી શ્રી સ્વભદ્રેવ આ અવતરિ-ણીમા પ્રથમ તીર્થ કર રૂપે ઉત્પન્ન થયા તેમનાથી યુગલ ધર્મ બધ થયો. પોતે ઉત્તમોત્તમ દેવમાના ઉત્તમ ત્રણ જ્ઞાનયુક્ત જન્મેલા હોવાથી સ્વભદ્રેવે પ્રથમ બધાએ પ્રકારના વ્યવહાર જ્ઞાનનું મૂળ લેઝોને શિખવ્યું ત્યાર બાદ માધુપાણું અગીકાર કરી કેવલ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું, ધર્માધમનો માર્ગ બતાવી મોક્ષમા આપ્યા ગયા

(૮) વૈદિકોમા-“ નાલિરાજએ મરૂદેવતની દીકરી મરૂદેવીની સાથે લગ્ન કર્યું, યજ્ઞનો આરભ કર્યો વિષ્ણુ હાજર થયા પુત્રની યાચના કરનાર, પ્રાણતોનું વચન પાળવા, વિષ્ણુ આઠમા અવતારરૂપે સ્વભદ્રેવપાત્રે જન્મ્યા તેમનાથી અહુર્નનો નાસ્તિક ધર્મ પ્રવર્ત્યો ”

અરી થોડુંક વિચારવાનું કે-પર્વતને દીકરી કોના સ યોગથી ? દીકરી । -દેવી કોણ કહે છે ? વ્યવહારની અને ધર્મની પ્રવૃત્તિ-જ સ્વભદ્રેવના પછીવી-જ થઈ છે તો પછી નાલિરાજનું

લક્ષ કેવું ? તે વખતે યજ્ઞ ધર્મજ કેવો ? અને યજ્ઞ કરવાવાળા બ્રાહ્મણો પણ કયાથી ? આ બધા લેખકોની ચાતુરીનું મૂલ્ય પણ કેટલું ?

હેતુમત શાહેબે-પોતાના જૈનિકમના પૃ ૪૫૮ મા જણાવ્યું છે કે-જિન-વિષ્ણુનો અવતાર મનાય છે વિષ્ણુએ-ઋષભ-૩૫ે અહર્ત શાસ્ત્ર પ્રગટ કર્યું એમ પદ્મતત્ર ૧-૧-૪૪ થી લખ્યું છે ભાગવત પુરાણ ૫-૩ થી અને ૧૧-૨ મા તેમજ વિષ્ણુવોના ખીલ ગ્રંથોમા તેવીજ રીતે ઋષભને વિષ્ણુના અવતાર માન્યા છે તેમા ઋષભના ચરિત વિષે જે કથા આપી છે તે જૈન કથા માથે થોડેજ અથે મળતી આવે છે પણ ઋષભની કથા વિષ્ણુવ ધર્મગ્રંથમા આવે એજ હુમીકન મહત્વની ગણાય ”

આ ઋષભદેવનું સ્વરૂપ નામ માત્રથી ઉપર બતાવ્યું છે બન્ને તરફનું વિશેષ પ્રકરણ ૬ મા, પૃ ૧૧૫ થી ૨૨૬ સુધી જુવો તેથી વિશેષ-પદ્મપુરાણાંિકનું પૃ ૩૪૫ થી ૩૫૦ સુધીમા જુવો અને ચોખ્ખાચોખ્ખો વિચાર કરો.

અહી વિશેષ વિચારવાનું એ છે કે-વેદ સમયના પછીથી વૈદિકોમા જે ઇતિહાસ લખાયો છે ને પ્રાયે મર્વજોના ઇતિહાસની હુરિદ્ધાઈનોજ છે જેમ કે તીર્થ કરોની હુરિદ્ધાઈથી વૈદિકોમા મત્સ્ય, કૂર્માદિક એકજ વિષ્ણુના ૨૪ અવતારો અને કુદરતથી ઉત્પન્ન થએલા ૧૪ રત્નો જેને આવી મળે તે ચક્રવર્તી થાય તેવા ૧૨ જૈનોમા બતાવેલા છે વૈદિકોમા તેમાના જે ચાર નામ

રાજા તરીકે પ્રસિદ્ધ કરીને તેમના મળ ધના ૧૪ રત્નોને પ્રદા
દિક દેવોના મમુદ્ર મથનથી ઉત્પન્ન થએલા જતાવવાની હુરિશાઈ
કરેલી હોય એમ સહજથી મમજાય છે હવે વાસુદેવાદિકના
નવ ત્રિકોમા જેવી રીતે હુરિશાઈ થએલી છે તે ક્રમવાર પ્રસંગે
જણાવનો જઈશ અને વિશેષ મારા અથથી જોવાની ભવા
મણુ કરીશ

(૯) ઋષભદેવજી તીર્થ કર કે વિધતુનો અવતાર ? એ
મથાલાથી જટાશક્ર જયચક્ર આદિલશાહે-ગુજરાતી ૫૪મા
પ્રગટ કરાવેલા પ્રશ્નનો લેખ તેમજ આ અમકારે આપેલા
ઉત્તરનો લેખ વાચવાને માટે સુકેલો છે પૃ ૧૦૦ મી

જૈનોમાના સગર ચક્રવર્તી (૫ ૧૨૭)

(૧૦) ઋષભદેવના પત્ની ધણા લાખા કાળે બીજા તીર્થ કર
થયા છે તેમના ઓરમાનલાઈ માઠ હબાર પુત્રના પિતા સગર
તેમને આવીને મળેલા ૧૪ રત્નો તેમના નામ અને ઉત્પ
ત્તિના સ્થાન જતાવ્યા છે તેથી તે ચક્રવર્તી થયા છે
તેમના પુત્રો માઠે જુનાર ગગાને અષ્ટાપદની પામે લાવતા
નાગે દ્ર દેવના કોપથી ભગ્ન થયા જન્મુપુત્ર ભગીરથે તે
ગગાને મમુદ્રમા મેળવી દીધી તેથી તે બન્હુવી અને ભાગીરથી
એમ બે નામથી પ્રસિદ્ધ થઈ

વેદિકોમા આ સગરને રાજા કહ્યા છે તેમા ત્રણ પ્રકાર છે

(૧) વાત્સીકીમા-“જન્મુની યજ્ઞની સામગ્રી ગગાજી તાણી

ગયા તેથી જન્હુ ગંગાજીને પી ગયા ભગીરથની પ્રાર્થનાથી
પાઠા બહાર કાઢ્યા ”

જેનોના અને આ લેખથી ગંગા પૂર્વ પર પરાના સિદ્ધ
થાય છે ફરક પી ગયાનો અને બહાર કાઢ્યાનો છે

આનંદશ ઠરભાઈના નીતિશિક્ષણમા પૃ ૧૨૯ થી—

(૨) મગરને શિવજીના વરદાનથી એક ગણીને માઠ હજાર,
ખીજીને એક પુત્ર સગરના યજ્ઞનો ઘોડો પાછો ન આવતા,
સાઠ હજાર લેવાને ગયા ત્યા કપિલના નેત્રાગ્નિથી બગી ભસ્મ
થયા અશુભાન્ ઘોડો ઘોડીને લાવ્યો, અને વરદાન મેળવ્યું
ઠે તારો ધોત્ર ભગીરથ સ્વર્ગ ગા ઉતરાવશે, તેના જલથી પવિત્ર
તારા માઠે હજાર કાકાઓ સ્વર્ગમા જશે ઇત્યાદિ બાળીને
ગાખ થએલાઓ ચોથી પેઢીના પ્રયાસથી લાખો વર્ષે સ્વર્ગે જાય
એ સિદ્ધાંત કયું ?

(૩) તુલસી રામાયણમા—

વિશ્વામિત્ર સાથે રામાદિક ગંગા પર ગયા વિશ્વામિત્રે
કહ્યું કે—તમારા કુળમાના સગર જે રાણીઓ સાથે વનમા
ગયા, ત્યા ભૃશુમુનિએ દેગીને એક પુત્રનું, સુમતિને માઠ
હજાર પુત્રનું વરદાન આપ્યું ધીના ઘડામા મોટા થયા
તે યજ્ઞના ઘોડાને લેવા ખાડો ખોદીને પાતાળમા પેદા ત્યા
રહેલા કપિલ મુનિએ બાળીને ભસ્મ કર્યા અશુભાન્ કાકાઓની
શોધે નીકળ્યા, સાઠ હજારના મામા ગરૂડજીથી ખજાર મળતા
જલાજલી મૂકી ગંગાજીના જળથી ઉદ્ધાર થવાનું પણ ગરૂડ

જીએજી બતાવ્યું સગરની ગાદીએ અગુમાન, પડી દિલીપ,
 તેમણે ઘણા વર્ષ તપ કર્યો પણ ગગાજીનો પત્તો લાગ્યો નહી
 તેમના પડી ભગીરથે એક હજાર વર્ષ તપ કરી બ્રહ્માજીને
 પ્રસન્ન કર્યા પણ તેમણે શિવની સાહાય્ય માગી, ફરી દેવ
 તાઓના વર્ષ તપ કરી શિવને પ્રમન્ન કર્યા શિવે બ્રમ્હાનું
 ધ્યાન ધરીને ગગાજીને ઊડાવ્યા, પણ એક વર્ષ તો જટામાળ
 રાખ્યા ભગીરથની પ્રાર્થનાથી ઊડતા ત્રણ ધારાથી ત્રણ
 લોકમા પસરતા, સાઠ હજારના દાહુના ઠેકાણે પસરી તેઓને
 સ્વર્ગમા પહોંચતા કર્યા ”

વિચારવાનું કે—હજાર વર્ષ બ્રમ્હા નિમિત્તે, દેવતાઓના વર્ષ
 શિવનિમિત્તે તપ તપ્યા ત્યારે ભગીરથનું આયુષ્ય કેટલું ?
 વેદોમા તેનું પ્રમાણ કયા મુધી ? આ બધી વાતોમા સત્ય શું ?

જો કે સર્વજ્ઞોથી પ્રકાશિત ૬૩ ચલાકામાના ૨૪—
 ૧૨—બંને મળીને ૩૬ નો મેળ તો જૈન—વૈદિકમા થયો તે
 દુકમા બતાવ્યો તેની માથે પ્રજાપતિ અને સગર પણ બતાવ્યા

હવે પ્રજાપતિની કંપનામા જે વૈદિકોમા વિકાર થયો છે
 તે દુકમા બતાવ્યા પડી તે પ્રજાપતિથી સરૂ થતા નવ ત્રિકો
 વૈદિકોમા ઘણાજ દૂર દૂરમા વિખેરી નાખવામા આવેલા છે તે
 કમવાર પ્રમ જે જોડીને આપતો જઈગ

જૈનોમા—પ્રજાપતિનો સબધ—૫ ૧૭૨ થી

મિહુપુરમા વિષ્ણુ રાજા—તેમના પુત્ર શ્રીશ્રેયાસનાથ—
 અગીયારમા વીથ કર થયા

તેમના સમયમા—પોતનપુગ્મા—જિતશત્રુ (રિપુપ્રતિ શત્રુ) મહાન્ ગબ્ત થયા તેમને પ્રથમ અચલ પુત્ર, બીજી વખતે મૃગાવતી પુત્રી, ઉમર લાયક ચતા રાબજી અ તેઉરમા રાખી પુત્રીનો પતિ બાણી લોઢોજી—પ્રજાપતિ બીજી નામ પાડ્યું આ પ્રજાપતિ વૈદિકોમા બ્રહ્માના નામથી પ્રસિદ્ધિમા આવ્યા

તેમના મ બ ધે પુરાણોમા અનેક પ્રકારની કટિપત કથાઓ મોઢવાઈ હોય એમ સર્વજ્ઞોના ઈતિહાસથી જણાય છે

આ વાતોનો પુરાવો વૈદિકોમા પ્રચલિત કથાઓ પણ ખતવી આપે છે

પ્રજાપતિ—બ્રહ્મા તેમના સ બ ધે વૈદિકોમા લખાયલા અનેક પ્રકારના ઉધા છતાં લેજો તેની દુઠ નોધ—

(૧) ભાગવતે—પુત્રીના મોહથી બ્રહ્મા ઝડનું રૂપ ધરીને ઢોડયા એજ પ્રમગનો બીજા પડિતે હરણુ—હરિણીનો અર્થ પણ કગીન ખતાવેલો છે

(૨) મત્સ્યપુરાણે—શતરૂપા સાથે બ્રહ્મા દેવતાઓના સો મો વષં સુધી ક્રીડા કરતા રહ્યા

(૩) પદ્મપુરાણે—બ્રહ્માજી બીજી સ્ત્રી કરી પહેલી સાવિત્રીની દામા યાચતા ચાપના વશ થયા

(૪) દેવી ભાગવતમા—દેવીના હાથ ઘમવાથી—બ્રહ્મા, વિધ્યુ અને મહાદેવ ઉત્પન્ન થઈ ગયા પણ દેવી જે આઈ ગઈ પણ શિવના કહેવાથી જીવતા કર્યા

(૫) વિષ્ણુપુરાણમાં—મેઝ પર્વત જેટલા ઇંડામાં બધું દુનિયાને લખેને બ્રહ્મા દેવવર્ષ મુધી રહ્યા પછી બહાર નીકળ્ય ત્યાર બાદ સૃષ્ટિ રચવાનું કામ શરૂ કર્યું

(૬) મહાભારતમાં—વિષ્ણુની નાલિ કમળમાંથી બ્રહ્માટ નીકળ્યા

(૭) શિવપુરાણે—સૂતેલા કૃષ્ણને જગાડી બ્રહ્માએ કહ્યું કે હું તારો નાથ આવ્યો છું મતકાર કર, ત્યારે શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું કે હું તારો નાથ, એમ હું ને તું કરતા એવા તો લડ્યા કે દેવ તાઓ પણ બચીત મર્યા ગયા

(૮) વરાહપુરાણે—વિષ્ણુ કહી રહ્યા છે કે માયાબળથી હું જળમાં રહું છું પ્રજાપતિને અને મહાદેવને હું ઉત્પન્ન કરું છું અને હુંજ ધારણ કરું છું તેઓ મારી માયામાં મોહિત થએલા મારી માયાને બાણી ગણતા નથી

અહીં જરા વિચારવાનું કે—

એક વખત દેવીના હાથ ધસવાથી બ્રહ્મા, વળી વિષ્ણુનાલિથી બ્રહ્મા, વળી મેઝ પર્વત જેટલા ઇંડામાંથી બ્રહ્મા, બ્રહ્મા વિષ્ણુના બાપ થના જતા બન્ને ખુબ લડ્યા વિષ્ણુએ મને ઉત્પન્ન કર્યો તે તો બ્રહ્માને બળગળ ન પડી

એવા અનેક પ્રકારથી ઉત્પન્ન થએલા બ્રહ્મા તે ચારે વેદોથી જગતની ઉત્પત્તિ કરવા વાળા લખાયા ! આ બધે પ્રપચ કયાથી ખેલાયો ?

(૯) શિવપુગણમા—પ્રમ્હા શિવની જનમા ગયા પાર્વતીના અગુઠાનુ ૩૫ દેખતા કામના વશ થયા વીર્ય નીકળી પડતા અઠ્ઠામી (૮૮) હજાર ઋષિઓ ઉત્પન્ન થઈ ગયા

આગળ ફરીથી જણાવ્યું છે કે-વીર્ય ખોળામા ગોપબ્યુ તેથી અમ ખ્ય બદુકો પેદા થઈ ગયા તેમા કચ્છવાળા હજારે દડધારીઓ હતા આ અયોગ્ય વર્તન જોઈ શિવજી વધ કરવાને તૈયાર થયા પ્રમ્હાદિકોને યગમા પડી શિવજીને પ્રમન્ન કરવા પડ્યા કૃતયુગના પ્રમ્હા દ્વાપરના શિવની જનમા કેવી રીતે લખ્યા જેથી આ બનાવ બન્યો ?

(૧૦) મત્સ્યપુરાણમા—પ્રમ્હા વિષ્ણુ આદિ દેવોએ મળીન મમુદ્રનુ મથન કરતા હાથી આદિ હજારે જનવરોનો નાશ કર્યો વિદ્યારવાનું કે-અદ્રૈત મતમા-તેમજ ચાગે વેદોમા પ્રમ્હા-એજ બધી સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી, ત્યારે શુ સમુદ્ર ઉત્પન્ન નહી કર્યો હોય ? ને કર્યો કહો તો આ પ્રપચ શાથી ? અને કયાથી ?

(૧૧) ભાગવતે—તમો મોહના વશમા નહી પડો એમ કહીને વિષ્ણુએ પ્રમ્હાને ચાર શ્લોકનો ઉપદેશ કર્યો, છતા પ્રમ્હા મોહના વશ થયા

આમા વિચારવાનું કે-જોષિમત્તે ૧૦ પારામતાના અભ્યાસ વખતે સત્યપામિતાનો અભ્યાસ-ગજપુત્ર મુતઓમ થઈને કરતા એક પ્રામ્હણના મુખથી ચાગ શ્લોક માલગી નરભક્ત પ્રમ્હદત્તને સલામ્યા છે તેનો મળધ ત્રેતાના વિષ્ણુ અને

કૃતયુગના ધ્રમ્હા માથે ભેડીને બતાવ્યો હોય નહીં તે બધા જગતની જ આદિ કરવા વાળા ધ્રમ્હા ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિમા આવેલા ત્રેતાના વિષ્ણુ પાને કયા કાળમા ઉપદેશ લેવાને ગયા ? અને કયા ઠેકાણે મોહના વશમા પડ્યા ?

(૧૨) અત્રિની સ્ત્રી અનસૂયાને એકની જાણી ધ્રમ્હા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ-એ ત્રણે વૃદ્ધરૂપે કહેવા લાગ્યા કે તૂ નમ્ર થઈને અન્નદાન આપ તે પ્રમાણે તે આવી ત્યારે બાળકરૂપે થયા ખરૂં સ્વરૂપ બતાવી ત્રણ બાળકો અપણુ કર્યા સોમ, દત્ત અને દુર્વાસ નામ સ્થાપ્યા દુર્વાસ તપ કરવા, ચંદ્ર મહત્વમા સોમ ગયા માત્ર દત્ત નેવામા, દત્તાત્રેયથી પ્રસિદ્ધ

જરા વિચારવાનું કે-નવું યુગના ત્રણ રાત્રી દેવોએ આ સ્ત્રીને નગ્ન પછે બોનાવવાનો સંજેત કયા કાળમા કયે ઠેકાણે ? શા હેતુથી કરેલો ?

(૧૩) ષ્ઠ પુરાણમા- ધ્રમ્હાને પુત્રીની માથે રમવાની હથ્થા થતા-હરિણી અને હરણરૂપ ધરીને ચાલતા-ધ્રમ્હાઓએ અને દેવતાઓએ ખૂબ નિંદા પણ મહાદેવે બ્યાધરૂપ ધરીને બાણ છોડીને હરણને વીધ્યો તે પ્રકાશરૂપે થઈ મૃગ નક્ષત્રરૂપે થયો મહાદેવે આદ્રા નક્ષત્રરૂપે થઈ ત્યાં પણ ખુબ પીડયા, અને અયોગ્યાચરણનું ક્ષણ આપ્યું

અહીં વિચાર થાય છે કે-જગત્ કર્તા ધ્રમ્હાને અયોગ્યા ચરણનું ક્ષણ મહાદેવે આપ્યું કૃષ્ણે પણ ગોપીઓ સાથે અયોગ્યાચરણ કરેલું સાલગીએ દિએ મહાદેવે નિષિપત્નીઓ

માથે અયોગ્ય આચરણ કરી ઋષિઓથી લિંગ તોડાવી ફળ મેળવ્યું હતું, પણ મત્રબળથી અનેક માત્રી સ્ત્રીઓ માથે અયોગ્યાચરણ કરેલું તેનું ફળ કોણે આપ્યું હશે ? તે ત્રિવાય આ બધી દુનીયાના જીવોને અયોગ્યાચરણનું ફળ કોણે આપતું હશે ? મર્મ મજ્જનોને એકાત્મા બેગીને વિદારવાની ભલામણ કરે છે

(૧૪) હિંદુ દેવોમાથી—બ્રહ્માએ મનુષ્ય ૩૫ ધારણ કર્યું અર્ધ ઉત્પન્ન થતા ગતરૂપા બનાવી, મોહ પાત્રી નિશ્ચલ થઈ જેવા લાખ્યા શતરૂપા મમજીને દૂર ચાલી ગઈ બ્રહ્માથી હાલી શકાતું ન હતું ? તેથી જેવાને જીવનું મુખ ઉત્પન્ન કર્યું તે દિશાઓ બદલતી તેથી ચાર મુખ કરવા પડ્યા મૃગની માથે પાંચ થયા એક ઉપાઈ ગયું ચાર મુખથી ચાર વેદો પણ ઉત્પન્ન કર્યા એમ પણ જણાવ્યું છે

અહીં જગ વિચારવાનું કે—સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કર્યા પછી—હજિણી ૩૫ પુત્રીની પાછળ હજુ ૩૫ બ્રહ્મા કયા કાળમા દોરેલા ? અને આ શતરૂપાને જેવા પાંચ મુખ કયા કાળમા અને કયા ઠેકાણે કરેલા ? એ જગ વિચારવાનું ખરૂં કે નહીં ? હેવ બ્રાહ્મણોથી નિદાઈને શિવજીના બાણથી વીધાવલું પડ્યું તે કયા કાળમા ?

(૧૫) પાંચમું મુખ કપાયાની વાત—એક દિવસે વિષ્ણુની નમસ્ક હેવ ઋષિઓએ પુછ્યું કે—ત્રણ દેવોમા મોટામા મોટા કોણ ? બ્રહ્માએ કહ્યું કે હું મોટો, (હું મોટો બોલતા માધારણ વિવેકી પણ વિચાર કરે, તો પછી આ જગતના સ્રષ્ટા દેવી

ગીતે જોવી હોય ?) બ્રહ્મા વિષ્ણુમા મોટી તકશર થતા વેદ વચન ઉપર આધાર રખાયો તે જોતા એ મન્માન શિવજીને મળ્યું એટલે તે જન્મે દેવો ગિવતા મામા થયા અને યદા તદા જોલવા લાગ્યા એટલે ગિવજી મનુષ્ય કે તેમના આગળ હોવા ધર્મ ગયા બ્રહ્મા ફરીથી પણ યદા તદા જોલવા લાગ્યા એટલે શિવનો ક્રોધ ભરવ કે નિકળ્યો, તેણે બ્રહ્માનું પાથનુ માથુ કાપી નાખ્યું

વિવારનાનું કે—પોતાના ચારે મુખથી પ્રગટ થએલા વેદોમાથી શિવજી મોટા નીકળતા બ્રહ્માજી પોતાનું માથું કપાવીને બેઠા આ બધી વેદિક વચના કયા મોટા જ્ઞાનીઓથી થએલી ?

(૧૬) હિંદુ ટેરોમાથી—મરસ્વતીને તજીને બ્રહ્મા ગાય ત્રીને ડેવી રીતે પરણ્યા ?

બ્રહ્મા યન કેળવા પરિવાર નામે પુષ્કરજી પહોચ્યા, તેધારી ધર્મ ગયા પડી કલ્પિત મરસ્વતીને તેડના ગયા કારણ વશથી જલહી આવી મોકલા નહી પત્ની વગર ક્રિયાનું ફળ નહીં એમ ભણી ઇંદ્રને આજ્ઞા કરી ગોપકન્યા મગાવી સ્ત્રીથી જમાઓની મગ્મતિ મેળવીને પરણ્યા પરિવાર બાદે મરસ્વતીજી પણ આવી થકયા ગાય ત્રીને જોડેવી જોડે બ્રહ્માદિક દેવોને અને કલ્પિતોને શાપ દર્શને બાલવા માંડ્યું બ્રહ્માની પ્રેરણાથી વિદ્યુ અને લક્ષ્મીજી મનાવીને પાંડા લાભ્યા ઇત્યાદિ

ઝાડી વિચારવાનું કે—સૃષ્ટિનાં કર્તા બ્રહ્માએ મનુદ્રાના, પહાડોના અને આ ત્રણે લોકની પૃથ્વીના મમાલા કયાથી મેળવ્યા ? જોળ કરતા વેદોમાથી પોતે ન નીકળતા સિવજી નીકળ્યા ઇંદ્રપદ મેળવવા પ્રાયે ચડ્યો થતા, બ્રહ્માએ કયું પદ મેળવવા ચડ્યો આગળ કેલો ? પ્રત્યક્ષમા તો આ ચડ્યું ફળ મરમ્વતીના શાપનું હોખાયું છે એક ગોપકન્યા પગ છુતા બધાઓની સમ્મતિ મેળવવી પડી, ત્યારે આ બધી આદલી મોટી સૃષ્ટિની રચના કરતા કયા કયા જ્ઞાનીઓની સમ્મતિ મેળવી હશે ? તે કાંઈ બાલુવામા આવેલું નથી

(૧૭) ૨૬૬ પુ૦ બ ૬ હો પ્રાયે શ્લોક ૮૦૦ મુધી—મરમ્વતી અને ગાયત્રીના મળ ધવાળો છે તેમાથી ઇસારો—

બ્રહ્માએ મૃત્યુલોકમા ચડ કરવા શાવી માડ્યો ?

નારદ બ્રહ્મલોકમા જઈ વ્યથ્યા બ્રહ્માએ મૃત્યુ લોકની બળર પુછી નારદે કલિ આવ્યાની વાત જણાવી, બ્રહ્મા ખૂબ ગલરાયા અને માફ પુછર તીર્થ કલિ ન હોય ત્યાં મ્યાપુ એવો વિચાર કરીને ભૂતલમા કમલ ફેંક્યું તે હાટકેશ્વરમા પડતા ત્રણ ખાસ થયા, ત્યાં ચડ કરવાનો નિશ્ચય કયો પલ ત્યાંના બ્રાહ્મજીલોકોએ ઉત્પાત મચાવ્યો એટલે બ્રહ્માએ નમસ્કાર કરીને બધેજસ્ત કરી દીધો નારદ સાવિત્રીને તેડવા ગયા જલદી આવી ગકયા નહી ફરીથી ઇંદ્ર તેડવા ગયા તો પણ આવી શકયા નહી એટલે બ્રહ્માએ બીજી કન્યા લેવા ઇંદ્રને મોખ્યા તે ગોપ કન્યાને ગાયના મુખમા પ્રવેશ કરાવી

યોનિથી જહાર કડાવી ચવિત્ર થએલી જધાઓની સ્મૃતિથી
પરણ્યા નામ જાયત્રી રાખવામા આવ્યું આ યજ્ઞમા પ્રમ્હાને
અને સાવિત્રીને એટલા જધા ઉત્પાતો થએલા જતાવ્યા છે કે
તેની ગણતરી કરતા પાર આવે નહીં એ જધા વિદ્વોની સાથેજ
ચનની સમાપ્તિ થએલી જતાવેલી છે જિજ્ઞાસુઓએ ૨૬૬
પુરાણ જોઈ લેવું

આમા જરાક વિચારવાનું કે—જગતના નાના મોટા જધાએ
જીવોના ઘાટ ઘડી, રહો લોકની વ્યવસ્થા કરી, તેમા યધા
યોગ્યપણે તે જીવોને સ્થાપન કરવાવાળા, અને તે આદેશ વેદોથી
પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા મહાજ્ઞાની પ્રમ્હાને મૃત્યુલોકમા
કલિયુગ આવ્યાની ખબર નારદજીના કહેવાથી પડી આ તે
કેટલું જાણુ આવશ્યક ? (પ્રમ્હજ્ઞાનમા અધ્યાય ?), આ યજ્ઞનો
આજ કરતા મારે પ્રામ્હજીને પણ નમસ્કાર કરવા પડશે,
એટલુંજ નહિ પણ મને મેંકડો ઉત્પાતો થશે તેની પણ
ખબર ન પડી, આ જાણુ નીચે પ્રકારનું જ્ઞાન લેખકે કયા
જ્ઞાનીથી મેળવ્યું હતું ? આમા કયો કયો વિચાર કરવો તેમા
મારી નજર તો પહોંચતી નથી, પણ કોઈ મુન સંજ્ઞન જતાવે
તો કાંઈ યોગ્યાયોગ્યનો વિચાર કરી શકાય ? જાકી આમા
જો વિચાર કરવો અને શુ શુ લખવું તેના મજા છે કાંઈ
પણ સમજી શકતો નથી તેથી આટલામાજ પતાવી દીધું છે

(૧૮) ઋષિઓથી મોટામા મોટા કહેલા વિષ્ણુ હિંદુ
જ્ઞાનના દેવોમાથી કેનેડી શાસ્ત્રેએ ભાગવતમાથી લીધેલું—
તેનો કિંમિત માર—“ સર્વસ્વતીના ડિનારે યજ્ઞ કરતા ઋષિ

ઓમા તમ્મર થઈ કે—તત્તુ દેવમા મોટામા મોટા દેવ કયા ?
 બ્રહ્મપુત્ર ભગુને તપામ કવ્વાને મોકળ્યા તે પ્રથમ બ્રહ્મલોકમા
 અયોજ્યપદો મલામા દાખલ થયા બ્રહ્માને ક્રોધ થયો પણ
 પુત્ર બાલીને મમાવી ગયો પત્રી કેલાશમા ગિવના ધ્યાનમા
 ગયા શિવને આલિંગન ન કરવા હીધુ તેથી ગિવે
 મારવાને ત્રિશૂલ લીધુ ત્યા પાર્વતીએ બચાવ્યા પત્રી
 વેક્ર ઠમા ગયા, ત્યા મુતેલા વિષ્ણુને લાન મારીને જગા
 ડયા તો પણ વિષ્ણુએ ભૃગુને નમસ્કાર કરી અવિનયની ક્ષમા
 ચાલી ભૃગુએ આ હુકીકત ઋષિઓને જણાવી, ઋષિઓ
 કૃષ્ણની ક્ષમાની પ્રશંસા કરતા તેમને મોટામા મોટા દેવ
 તરીકે ધ્યાન્યા

આમા પણ થોડુંક વિચારવાનું કે—વેદોથી પ્રમિદ્ધ યજ્ઞ
 ધર્મ, તેના બાણ ઋષિઓ યજ્ઞ કરવાને બેઠા જગતના કતાં
 અનાદિના બ્રહ્મા આજે વેદોમા લખાયલા, તે સ્વભાવિક ગીતેજ
 મોટા હતા તેમની ખબર શું ઋષિઓને ન પડી ? કે જેથી
 વિવાદ પડ ચડી ગયા ? એટલુજ નહી પણ વિષ્ણુના કર્તવ્યો
 વેદોમા જણાતા નથી, છતા વિષ્ણુને મોટામા મોટા બનાવી
 હીધા ત્યારે શું તેઓએ પોતે મોટા બનવાની ઇચ્છાથી તો આ
 કાર્ય નહી કયું હોય ? કારણ કે વિષ્ણુ ભગવાનને લાત ખાઈને
 પણ ભૃગુ ઋષિને ક્ષમાવવા પડ્યા ? તેથી તેઓએ મળીને મોટા
 કરાવ્યા

(૧૯) ઝકદ પુ બ ૧ લો અધ્યાય ૮ થી ૧૫ સુધી
 માનો ઇમારો

“ક પના આઘમા મહાદેવે—કાળા જમણા અગથી
 પ્રમહા વિષ્ણુ ઉત્પન્ન કરી મત્સ્યાદિક ત્રણ ગુણ મુની દીધ
 એટલે સમયવાળા થઈ મરીચિ આદિ પ્રામહુણોને મનથી,
 દક્ષિણ અગુઠાથી દક્ષને, મુખાદિથી પ્રામહુણાદિક ચાર વર્ણને
 ઉત્પન્ન કર્યા પછી બધી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરી દીધી

અ ૯-૧૦ મા—સૃષ્ટિ થઈ ગયા પછી જમહા-વિષ્ણુમા
 મોટાઈ પલાનો જમડો પેઠા બન્ને દેવો પોતપોતાની મોટ
 ઇના અનેક પ્રમાણો આપી રહ્યા હતા તેટલામા તેજોમય લિંગ
 ઉત્પન્ન થયું, આ શુ ? એવો વિચાર કરીને પત્તો મેળવવાના
 ઉપમાવાળા થયા

અ ૧૧-૧૨—મા પ્રમહાએ હુ મનું રૂપ ધરીને આકાશમા
 તપાસવા માડ્યું વિષ્ણુ વરાહનું રૂપ ધરીને પાતાળ જોની
 સાતમા પાતાળ સુધી પહોંચા

અ ૧૩-૧૪ મા—એક હુતરવર્ષ ભટકીને વિષ્ણુ પાછા
 આન્યા પ્રજા એક લાખ વર્ષ સુધી ભટકયા ગ્રસ્તામા કેતકીનું
 પત્ર મળતા પુત્ર્યુ, તેણે જળાન્યુ ક લિંગ ઉપરથી પડતા મને
 ચાર યુગ અચુત વર્ષ લાગ્યા બન્ને દેવોએ લિંગની સત્તાજ
 મોટામા મોટી માની લીધી શ્લોક ૨૧૫ સુધીમા છે

આ લેખ માવે વિચારવાનું કે—

પ્રજા પુરાણોમા અનેક સ્તરપથી લખાયલા જોવામા
 આવેલા છે

(૧) પુત્રીના મોહમા ફસેલા (૨) દેવીના હાથ ધમવાથી ઉત્પન્ન થએલા (૩) મેરૂ પર્વત જેટલા મોટા ઇંડામાથી દેવ વર્ષ પડી બહાર આવેલા (૪) વિષ્ણુના બાપ થવા જતા વિષ્ણુની સાથે લડી પડેલા (૫) વિષ્ણુએ કહ્યું કે હું ઉત્પન્ન કરૂ છું પણ મારી માયામા ફસેલા મને નાણી શકતા નથી (૬) શિવની જાનમા અમ જ્યાતા બટુકોના પિતા થઈ પડેલા (૭) શતરૂપાને જોવા પાત્ર મુખ કર્યા પણ શિવના ક્રોધ રૂપ ભૈરવથી પાત્રમા મુખથી રહિત થએલા (૮) લાલના માટે ચણ ઠરવા જતા પ્રામ્હુજોને નમવું પડ્યું, મૈકજે ઉત્પાતો મહુન કરવા પડ્યા, અને મગ્ગવતીથી શાપિત થઈ પડેલા (૯) આ ઉપરના લેખમા તો મહાદેવજીના હાળા હાથથી ઉત્પન્ન થએલા, અને જમણા હાથથી વિષ્ણુ આ બન્ને દેવો મૃદ્ધિ ઉત્પન્ન કરી મોટા થવા જતા તે મમયમા લાણુલહરકે એક લિંગ ભેડ ચકિત થએલા, તેની પાછળ પડ્યા વિષ્ણુ માતમા પાતાળ મુધી જઈ હુજાર વધે પાળા આવ્યા અને પ્રદ્યા આકાશમા એક લાખ વર્ષ મુધી લટકીને પાળા આવ્યા

ઈત્યાદિ અનેક બાબતોના લેખો જોતા વિચાર થાય છે કે—

આ બધી વાતો કેવલ કલ્પિત હશે ? કે આમા કંઈ પણ સત્યતા રહી હશે ? અને આ બધી વાતો કયા કયા કાળમા બની હશે ? મને તો જેવો જેવો પત્તો લાગ્યો છે તેવો તેવો લખીને બતાવ્યો છે વળી આ બધી વાતોનો યોગ્ય ખુલાશો મળશે તો ફરીથી પણ વિચાર કરવાનો અવકાશ લઈશ

(૨૦) પ્રમ્હાનું વીચ નીકળી પડતા હૃતરો વાલીખિ-યો-
રકદ પુ ખ ૧ અ ૨૬ મો શ્લો પડ માનો ઇસારો—

“ પર્વતોની સલાહથી હિમાવય પવતે ગિવને પાર્વતી
આપી હવન વખતે વેદપાઠીઓમા વિવાદ, નારદે કહ્યું કે-
જેનાથી તમે અને આ બધા જગત્ પેદા થયું છે તે પ્રમ્હા
તમાગી પાસે જાય છે જોઈવે વિવાદ છોડીને ચર શરૂ થયો
પાર્વતીના ચરતા દેખતા પ્રમ્હાનું વીચ નીકળી પડતા, તેમાથી
હૃતરો વાલીખિ-યો પેદા થઈ ગયા અને તાત ! તાત !
પોકારવા લાગ્યા નારદે હાકી ઝઘી લગિજત પ્રમ્હાને આશ્વાસન
આપ્યું

આમા વિચારવાનું કે-પણોએ કયા મુખથી મલાહ
આપી ? હિમાલયે ઠ્યા કાનથી માલગી ? પ્રામ્હણોને અને
જગત્ને પેદા કરવાવાળા પ્રમ્હા, કે જે ચામે વેદેથી પ્રસિદ્ધ છે,
તે ઠ્યા ઠેકાણેથી કેવા સ્વરૂપથી આવ્યા, કે જે અખસિત થતા
હૃતરો વાલીખિ-યો પેદા થઈ ગયા ? આમાનો એક અમર પણ
સાચો હશે ખરો ? નમ્રજનોને વિચારવાની બજામણ કડું છું

(૨૧) રકદ પુ ખ ૫ મો-પ્રમ્હાના શિર છેદનની વાત-

“ પૂર્વે એકાર્ણુવ થતા ભૂતાદિક કાઈજ ન હતું માત્ર
આકાશમા એક મહાજાવજ રમ્મો હતો પાણીમા પરપોટો થતા
તે સોનાનો થયા મહાકાલના દોડવાથી-આકાશ-પૃથ્વી જે
થયા મધ્યમા પ્રમ્હાદિક નણુ દેવો હતા ‘સુષ્ટિ કરો’ કહીને

મહાગલ અતર્ધાન વયો સમજ્યા વિના પ્રમ્હા તપ કરવા લાગ્યા મહાદેવે જ અગ માથે વેદો આપ્યા તો પણ પ્રમ્હા સમજ્યા નહીં ફરીથી તપમા બેઠાયા અતમા સૂચના થઈ કે-તુ મને ગર્વથી પુત્ર વિચારે છે તેવી તાડ માથુ કાપીના અને મારા અશથી ઉદ્ર થશે તે તારી પ્રાનનો નાગ કરશે, તો પણ તૂ પિતામહના નામથી પ્રસિન્ધ થઈશ હોમ કરતા પરમેવો લૂમીને નાખતા રૂદ્ર વયો છેવટે શિવના તેજમા પ્રમ્હાનું તેજ દમાઈ ગયુ અને પ્રમ્હાના પાચમા મુખને કાપી નાખ્યુ શ્લો ૭૬ નો ખીન્ને અધ્યાય બેવાની લલામણુ કંઈ છુ અને ત્રીજા અધ્યાયમાથી કાઈ લખુ છુ—

(૨૭) શિવને મારવા સ્વેદજ પ્રેર્યો તેન પ્રહ્લાને પ્રાપ્તિ

“ પ્રહ્લાનુ માથુ કપાતા ક્રોધવી પરનેવો, લૂમીને પૃથ્વી પર નાખ્યો તેમાથી ધનુષ બાણુ માથે વીર નીકળ્યો, તેને ઉદ્રના તન્દ્ર પ્રેર્યો રૂદ્રે સ્તભિત કર્યો ઉદ્ર પોતે વિષ્ણુના આશ્રમે જઈ લિશા માગવાને લાગ્યા વિષ્ણુએ હાથ પમાર્યો ત્રિશૂલથી ભેદતા લોહીનો પ્રવાહ છુટ્યો, તે કપાળમા ઝીલવા માડ્યો તે ત્યાથી નીડગી-પચ્યામ યોજન લાખો અને દશ યોજન પહોળો નદી રૂપે વહ્યો તે દિવ્ય હૃતઃ વર્ષ સુધી ધાગણુ કર્યો તમારૂ પાત્ર ભરાયુ ? એમ કહીને વિષ્ણુએ બધ કર્યો પટી દિવ્ય હૃતઃ વર્ષ સુધી મહાદેવે મથન કયુ તેમાથી હૃતઃ હાથવાળો ધનુષ બાણુ સાથે પુરૂષ નીકળ્યો વિષ્ણુએ શિવને પુજ્યુ કે આ જોણુ ? ગિને કયુ કે આપણા ત્રણના તેજથી પેદા થએલો એ ‘ નર ’ છે શત્રુઓને જીતવાવાળો થશે તે નર શિવની અને વિષ્ણુની

સ્તુતિ કરી ડાળામાથી બહાર ડાઢ્યો તે “ નર અને વિણુ ”
 નરનાગયણના નામની પ્રમિશ્ચ થયા રક્તજ અને સ્વેદજ એ બેનું
 દિવ્ય ત્રણ વર્ષ ન્યૂન ત્રણે વર્ષ સુધી સુદ્ધ થયું છેવટે રક્તજે
 મોદજને બેઘો વિણુએ છોડાવીને મહેશ્વરને અને સુરેશ્વરને
 પાલન કરવાને મોકલ્યો વિણુએ-પ્રદ્યાને કહ્યું કે મહાદેવને
 મારવા તમે સ્વદેજને પ્રેર્યો તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત લ્યો વિણુનું વચન
 માન્ય રાખીને પ્રદ્યાએ પ્રાયશ્ચિત્ત લીધું ”

આ જગો ૫૨-૨૦-૨૧-૨૨ આ ત્રણ વલ્લભો વિચા
 રવાની- ૨૦ મા-પહાડને પુત્રી કોના મ યોગવી ? પહાડોની
 મહાહુથી શિવજીને કેવી રીતે મળી ? યનવિધિમા વિવાદી
 વેદપાઠીઓને નારદે કહ્યું કે-જેનાથી તમો અને આ બધું
 જગત ઉત્પન્ન થયું તે બ્રહ્મા તમારી પાસે છે, એટલે ચૂપ થયા
 અશુદ્ધો દેખતા પ્રમ્હા સ્થિતિ થયા હજારો વાલિખિદ્યો
 ઉત્પન્ન થઈ ગયા જરા વિચારવાનું—પવતની પુત્રીને મહાદેવ
 કયા ડાળમા પરણ્યા ? આ વાત સાચી કે ઠઠિપત ? વેદપા
 ઠીઓને અને જગતને ઉત્પન્ન કરનારા પ્રમ્હા વ્યાથી
 આવી થઈયા ? પણ સ્થિતિ થઈ ગયા કેટલી બધી ધીર
 જવાણા જગતના કેતા ? આમાની કયી વાત સાચી ?

૨૧ મા-એકાણુ વ વતા મહાકાળજ રહ્યો ઇંડુ ફાડતા
 આકાશ પૃથ્વી થયા તેણે કયા રહીને ફાડ્યું ? તેમાથી
 પ્રમ્હાદિક ત્રણ દેવો નીડળ્યા, વ્યાધી આવીને ભગવા હતા ?
 કયી વાત સાચી ?

૨૨ મા-જગતના કર્તા બ્રહ્માને ક્રોધ થતા પરનેવો, તેમાથી ધનુષ બાણ માથે વીર નીકળ્યો બ્રહ્માએ ગિવને માગ્યા તે વીરને પ્રેર્યો પણ મ્તલિત થઈ ગયો બ્રહ્માગતિ કયા નષ્ટ થઈ ગઈ હતી ? ગિવે ગિલ્લુનો હાથ લેદી લોહીની નળી બનાવી દીધી તે આજ કાલ કયા વહે છે ? તેનો પ્રવાહ-પરચ્ચામ અને દગ ચોજન લાખો પહોળો જતાયો છે, આમા નાચુ કયુ છે ?

આ પ્રતપતિના મળધમા એક દેવે વિચારવાનુ ક-

જેન ઇતિહાસમા ૧૧ મા તીર્થ ડગના મમથે નિતગતુ મહાનગત પુત્રીના નળ ધે લોહોમા પ્રતપતિ કહેવાયો, વૈદિકાએ બ્રહ્મા તરીકે ઠનાવી મ પૂર્ણ વૈદિકધર્મમાજ દાખલ કરી દીધા છે તેથી એવુ મમતય છે કે પાર્થનાથ તીર્થ ડગના વખતે થએલા અનેક મર્વજોના પહેલા વેદોની મ્થિતિ ટેવલ થતુ યાગાદિકના વિધાન વાળીજ હતો, તે વેદોની મ્થિતિ આજે તેવીને તેવી રહી નથી, પણ તેમા મોટો ફેરફાર થએલો છે કાળુ કે-જેની રીતે પ્રામુખ્ય, ઉપનિષદાદિકમા, મર્વજોના શુવાદિક તરવોનો મોટો ફેરફાર કરતા ગયા, તેવી રીતે વેદોમા પણ નવીન નવીન અનેક શ્રુતિઓ દાખલ કરતા ગયા છે જુવો કે-કનુવેદના દશમા (છેલ્લા) જ મહામા સુષિના કર્તા પ્રતપતિને કંગવવા એકજ વિષયની ત્રણ ચા-શ્રુતિઓ, ત્રણ ચાર જણના તરફથીજ લખાઈલી, તેની સાબીતી જતાવી રહી છે કોઈ સુત્ર અતુર વિચાર્યો તો તેને તેવી મંકડો શ્રુતિઓ મર્વજોના તરવાદિકનો પનાર થયા પડીનીજ વેદોમા ધુસી

ગએલી નજરે પડે, એ નિર્વિવાદ છે આ વાતની સામાન્ય મૂલ્યના તો મેંકટોનના ગાહેમે મનુષ્ય માહિત્યમાં કરેલી છે મળિલાવલાએ તો ચોખ્ખુ લખીને લખ્યાનું છે કે-પ્રતપતિ તો યાદના મોખરે આવીને ધ્રુવ તરીકે પૂતર્યો આના મળ ધના વિચારે મરા પ્રથમા જોવામાં આવે

(૨૩) માયોના તહેવારા પૃ ૫૦૩ થી ૫૦૫ સુધી જુનો-

“વેદમળની ત્રિમૂર્તિની કલ્પનાનો ધીમે ધીમે એટલો ઘણો વિચાર થયો કે-પુરાણોમાં તેનું મંત્ર તદ્દન ઘટનાઈ ગયું વેદના ગાયત્રીએ અનેક દેવોની મુતિ કરી છે પણ અગ્ર ધ્યાન તો અગ્નિ, મરુત અને સૂર્ય એ ત્રણ દેવોને જ મળ્યું છે” (પૃ ૫૦૪) “પુરાણકાળે ત્રિમૂર્તિની કલ્પના નક્કી કરી વખતે જુદા ધર્મની રીતની મદદ લીધી હોય એ મ અવિન છે” (૫૦૫) “આજગત અ, મત્વ અને તમ એ ત્રિગુણોથી ભર્યું હોવાથી પન્થેશ્વર ત્રિગુણાત્મક છે એવું ઉપનિષદકારોનું મત બન્યું, પાછા કહ્યા પ્રમાણે વેદમળમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ત્રણ ગુણ પ્રારબ્ધ કરનારા ધ્રુવપતિ, સૂર્ય અને રૂદ્રને અનુક્રમે-ધ્રુવ, વિષ્ણુ અને મહેશ એમ પુરાણકારોએ દર્શાવ્યા તે પછી અન્તિત્વમાં આવેલા ઉગ્રાનસ, કાત્યાયન, પાત્મજ અને વ્યાસના પ્રથોમાં ત્રિમૂર્તિનો ઉલ્લેખ મળી આવે છે”

“ત્રિવિધી રાક્ષસા લઘા મેકામાં શુદ્ધક કવિએ રચેલા મુલકટિક નાટક (અક ૬) માં પણ ત્રિમૂર્તિનો ઉલ્લેખ કરેલો છે”

“ એ ઉપરથી એટલું સ્પષ્ટ થાય છે કે આસપે એડ હુન્ન વર્ષની પ્રમુદા, વિષ્ણુ અને ગિવની ત્રિમૂર્તિ વિષેનો મત ચોક્કસ થતો જાયો ”

અમા થોડુંક વિચારવાનું કે—

આગે વેદો ઇશ્વરથી પ્રાપ્ત થએલા બતાવ્યા છે તે ઠટકના ડેનળ જૂઠી કચેલી માનીએ તો પણ તે શ્રુતિઓના લખવાવાળા ઋષિઓને તો પ્રાચીનમા પ્રાચીન માનવા પડ્યો કે નહીં ? તેઓને તો અગ્નિ, મરૂત અને સૂર્ય આ ત્રણ દેવોજ મોટા જાણાયલા છે આ ત્રણ દેવોની મહત્ત્વતા જૈન જોશ્વની વિશેષ જાગૃતિમા નહીં જેવી થઇ પડેલી હોવાથી, ત્યાર બાદ કોઇ લાખા કાળે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણ દેવો ઠટકવા પડ્યા, એમ તો માનવું જ પડ્યો તો વિચારવાનું કે આ ત્રણ દેવોને કયા ગુણ વિશેષથી મોટામા મોટી મત્તાવાળા પુરાણોથી તે વેદો સુધીમા દાખલ કરી દીધા ? અને તે કયાં જ્ઞાનીથી મેળવ્યા ? આ ત્રણ દેવોમાના બ્રહ્મા કે જે આરો વેદોથી જગતના કતાં હતાં લખાયા છે તે પાછળથી કલ્પિત રૂપે ધુમાડેલા બન કે નહીં ? કલ્પિત રૂપેજ ધુમાડેલા છે એમ માનવુંજ પડશે જુવો પુરાણોમા લખાયલા બ્રહ્માના ગુણો-પુત્રીની સાથે અનીતિ કરવા વાળા, લિંગનો પત્તો નહીં મળવા છતાં આવીને જૂઠું બોલવાવાળા, ગોપકન્યા પગલીને સાવિત્રીના અપંગથી બનેલા, પુત્રીની પાછળ જતા બ્રાહ્મણોથી અને દેવતાઓથી પણ નિદાયલા, એટલુંજ નહીં પણ વ્યાધ રૂપ શિવના બાણથી વીધાઇને મૃગ નક્ષત્ર રૂપે બનેલા ઇત્યાદિક અનેક

વિકારવાળા બ્રહ્મા કયા ગુણ વિશેષથી જગતના કર્તા હતાં વર્ષ
આરો વહેતા ધુત્યા ? એ વેદોની મહત્ત્વતા કેટલી ? અને એ
બધા લેખોનો સત્યવાદી પણ કેટલા ? અને આ બધું ધાધલ
કયાથી ઉત્પન્ન ? મને તો એમજ લાગે છે કે મર્વજોના મત્યત
રોના વિરોધમાંથીજ ઉત્પન્ન છે । પ્રથમ । બ્રહ્માનુંજ સ્વરૂપ દુઃક
રૂપે જણાયું છે હવે વિષ્ણુમાં વિગર કયાથી થયો ? કેવી
રીતનો બયો ? જેવી રીતે થયો છે તેવી રીતનો દુઃક રૂપથી
જણાવીએ છીએ

જૈન-વૈદિકમાના વાસુદેવાદિક ત્રિકની દુઃકમાનો

વાસુદેવ કટો, વિષ્ણુ કહો એ બધા આ લોકમાં (ભારત
લોકમાં) તથા બીજા રાજ્યના લોકમાં મહાન્ રાજાઓજ થયા છે
અનાદિકાગના નિયમને અનુસરીને આ ચાલતી અવસર્પિણીમાં
તત્ત્વ નિર્ગમ થયેલા છે તેમનો ઇતિહાસ કમવાજ જૈન ગ્રંથોમાં
તદ્દત દુઃકરૂપે લખાયેલો છે તેમાનું પાંચે ત્રિકનીયે પ્રમાણ—

અગીયાન્માં તીર્થ કરના મમયમાં જે પોતાનપુરના રાજા
જિતરાત્રુ હતા, તે પુત્રીના સબધથી પ્રજાપતિના નામથી
પ્રસિદ્ધ થયા હતા તેમને જે પ્રથમ અચ્ચક્ષ નામનો પુત્ર તે
બાલદેવ, બીજા વખતે મૃગાવલી પુત્રી, તેના સબધથી જે પુત્ર
તે પ્રિયષ્ઠ વાસુદેવ થયા હતા

તેજ મમયમાં રતનપુરના રાજા મયૂરગ્રીવના પુત્ર અશ્વગ્રી
તે પ્રતિવાસુદેવની પત્નીના ધારક થયા છે

આ અવમર્ષિણીમા નવ ત્રિકોમાનું આ બલદેનાદિકનું પહેલુજ ત્રિકથયુ છે અનાદિના નિયમ પ્રમાણે ત્રિપૃષ્ઠવાસુદેવના હાથે અથગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનું મળ્યુ થયુ છે પ્રતિવાસુદેવ લગાઇઓ કરીને ત્રણે બંડના રાજ્યોને તાણે ડરે છે પછી બલદેવ સાધની માથે રહીને વાસુદેવ-પ્રતિવાસુદેવનો નાશ કરી પોતે નિર્વિદન પછે ત્રણે બંડના રાજ્યનો લોભ કરે છે તેથી તે બંને (વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવ) સફળતાના તો ભાગી થતાજ નથી પણ નરક ગતિનાજ અધિકારી બતાવેલા છે, એમ જોન ઇતિહાસમા મર્વજોએ જણાવેલું છે —

(૧) વૈદિકમા-દેવીભાગવતે બળદેવના, અને વાસુદેવ સબધને મવથા ઉડાવી દઇને અથગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવનેજ વિષ્ણુ ભગવાન કરાવી તેમનુ માયુ વાસુદેવથી ડપાયા પછી ઘોડાના માથાવાળા હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રતિષ્ઠિમા મુકયા છે

(૨) મ્કદ પુ૦ ના ત્રીજા બંડમા—દેવતાઓએ યજ્ઞનો આરભ કર્યો, ત્યાં માત્ર વિષ્ણુજ આન્યા નહીં ગોધ કરતા ધનુષ્ બાણ ઘડાવીને વ્યાનમા બેઠેલા જોયા ઉધડોના પ્રયાનથી બાણની દોરી કપાતા વિષ્ણુનું માયુ ઉડી ગયું, તે મળ્યુજ નહીં તેથી વિન્ધકર્માએ સૂર્યના ઘોડાનુ માયુ ગાળી બધ બેસતુ કરીને આપ્યુ ત્યાથી હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા

નવ ત્રિકોમાનુ આ પહેલવલુ ત્રિક ૧૧મા તીર્થ કરના નમયમા થયેલુ છે જોન-વૈદિકમા લખાયા પ્રમાણે દુઃક નોધ કરીને બતાવી છે

વિચારવાનું કે—એક વખતે ઇંદ્ર દેવતાઓ માથે અશ્વમેધ કરતા પશુઓને બાધ્યા, ઋષિઓએ આ યન અયોન્ય કરાવ્યો ઇંદ્રના પક્ષમાં વસુદેવ લગતા નગ્કમાં ગયો આ યન કંગ વનાર ઇંદ્રની કયી ગતિ થઈ? તે કાંઈ જણાવ્યું નથી (જુઓ પ્ર ૧૮ મુ પૃ ૧૫૫ થી ૫૭)

આ દેવતાઓના યજ્ઞમાં પણ ધ્રુવાદિક તો ભળેલાજ છે, માત્ર વિષ્ણુ આવ્યા નથી તો પણ દૂર બેઠા હતા માથા વિનાના તો થયાજ આ યનની વાતો વિવિધ પ્રકારની કેવી? આ બધા લેખકોની મત્યનિષ્ઠા પણ કેટલી?

બારમાં તીર્થ કરના વખતે—વામુદેવાદિકનું બીજું ત્રિપ્થય છે—જ્ય નામાં બલદેવ, દ્વિપૃષ્ઠ વામુદેવ અને તારક પ્રતિવામુદેવ છે વામુદેવ અને પ્રતિવામુદેવની લગાઈ થતા પ્રતિવામુદેવ મશાણો છે

(૧) વૈદિકોમાં—વિષ્ણુના મત્સ્યાવતારપુરાણે—તારક પ્રતિ વામુદેવને મોટા દૈત્ય ઠાવી, દેવતાઓની માથે યુદ્ધ કરવાવાળો બતાવ્યો છે આ દૈત્યે કોટો દેવતાઓને માર્યા છે યુદ્ધમાં ભળેના ઇંદ્રો, લોહપાણો અને વિષ્ણુ આદિને પકડીને એ દૈત્યે બાધ્યા છે જેમ વામ મનુષ્ય-પશુઓને પકડે તેમ પકડી લીધા અને એ તારક દૈત્ય તણ લોકની મ પદાવાળો થઈ બેઠો

દુકમાં વિચારવાનું કે—કન્યિત મત્સ્યાવતારનું લખાણ કપિન કરે કે નહીં? યુગ યુગમાં રક્ષા કરવાવાળા વિષ્ણુ તે આ

એક દૈત્યના સપાટામા ડેમ મપડયા ? એટલુજ વિચારશે તો
પણ ખમ છે

(૨) ૨૬૬ પુ૦ ૫.૩૧ લો-વજ્રાગ અમુગે-પ્રહ્લાના વગ્-
દાનથી પુત્ર મેળવ્યો તેની સ્ત્રીએ હનર વર્ષ ગર્ભમા રાખ્યો.
પત્રી તાન્કે નામ રાખ્યુ તેણે દેવતાઓને જીવવા દશ હનર
વર્ષ આહ્વાર વિનાનો તપ કર્યો પ્રહ્લા તેને વરદાન આપવાને
ગયા અને જણાવ્યુ કે તૂ તરતના જન્મેલા બાળક વિના
ખીનથી મરીશ નહી પત્રી તાન્કે દૈત્યે-યમપુરીનો અને
દેવતાઓના સંન્યનો નાશ કર્યો વિષ્ણુએ બધા દેવતાઓને
ભાગી જવાની આજ્ઞા કરી તાન્કે ખલાતના મિહામત પર
જઈને બેઠો પણ તરતના જ મેલા કાતિ ડેય સ્વામિના હાથથી
મગયો.

આમા જરા વિનાગનાનુ કે-હનર વર્ષ ગર્ભમા ગે, એ
મિહાત કયુ ? મોટો થયા પત્રી દગ હનર વર્ષ તપ કર્યો
ત્યારે તેનું આયુષ્ય કેટલુ હશે ? અનેક આફતોવાળા પ્રહ્લા
વરદાન આપવા ડયાવી આવ્યા ? યમપુરી નીચે છે કે ઉપર ?
કયા જઈને તેનો નાશ ડયો ? દેવતાઓ નાચે લડાઈ કરી,
તો તે સ્વર્ગમા જઈને કે ભૂતલમા ? લેખડે આ બધુ જ્ઞાન
કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યુ માનતુ ?

(૩) તુલસીરામાયણ બાલકાંડના તારકામુગ.

ગિવજી રામચંદ્રનુ વ્યાન કરવા બે, તે વખતે તારકામુગ
ઉત્પન્ન થયો તેણે લોકોને અને દેવતાઓને મ પત્તિથી

રહિત કર્યાં દેવતાઓ પ્રદ્વાની પાળે ગયા પ્રદ્વાઓ ડુંડુ
 દે-શિવજીના વીર્યથી ૯ પન્ન વચ્ચેવો પુનઃ જો દૈત્યને હતે
 દેવતાઓએ મુતિ કરીને કામદેવને પ્રગટ કર્યો, તેણે સર્વ
 દુનિયાને વ્યાકુલ કરી નાખી, પણ શિવજીએ તો જાગીને
 સમજ કરી નાખ્યો એને પ્રસાદિક દેવો વિજુ પાને ગયા
 પડી મરે મગીને શિવને પ્રમન્ન કર્યા લગ્ન કરવાનું નહી
 કરાવી શિવને શણગાર્યાં નારદાદિક ઋષિઓએ પાવતીની માતાને
 મમનની લગ્ન કરાવી દીડ વિવાસ જગા કેવામ પર ૭
 મુખનાગા કાર્તિકેય જન્મ્યા તે જાગકે તારકામુરને માયો
 પછી બધા નિભય વધા

આ તારક પ્રતિવામુદેવમા દુકારી વિનાવાનુ ક—

આ બીજુ ત્રિજેનોના ૧૨મા તીર્થ કરના મમયમા
 થયેલુ છે-તેને મલ્યપુનાલવાગાએ-તારકામુર લખીને મોળે
 દૈત્ય કરાવ્યો છે તેણે જગતના ઉદ્ધારક વિષ્ણુના નમસ્ક કરારો
 દેવતાઓને માર્યા અને વિષ્ણુને પણ ડેહમા પૂયા આ વાત
 વધા મુધી સત્ય લખાઈ કુળે ?

૨૩૬ પુ મા—તેના બાપે પ્રદ્વાના વરદાનની તારક
 પુન મેળ યો કમના વગધી પરાધીન પછે અદ્વાતા પ્રદ્વા કયે
 ઠેકાણે વરદાન આપવાને ગયા અને કયા કાળમા ? તે તારક
 હૃત્તરવય મર્મમા પછી દશ હજાર વર્ષ તપ કરી ઠોઇથી મરૂ
 નહી એવો પ્રદ્વાથી વર મેળવ્યો પડીયમપુત્રીનો અને દેવતા
 યોના મૈન્દનો નાશ કયો કયે ઠેકાણે રહીને આ અકાચ

ન્યું ? કેમ કે જાણતની જાણનો માલિક થઈ બેઠો છે આ
પાત કયા કાળમાં બનેલી ? એ વિચારવાનું

તે બીજા ત્રિકમાનો તાગક, અળત્રેના અળત્રે વપ પડી
સામાદિકના આઠમા ત્રિક વખતે લોકોને અને દેવતાઓને મુખ
અ પત્તિથી ગહિત કરતો કયાથી આવી ચઢ્યો કે જેણે બ્રહ્માદિકોને
પ્રભિષ્ઠ કરી નાખ્યા ? આ બધી વૈદિક ઇતિહાસની જાણ કયાથી
રચાડ ?

॥ જૈનોના ૧૩ મા તીર્થ કરના મમયમા-વામુદેવાદિકનું
ત્રીજું ત્રિક—

ભદ્ર જલદેવ, મત્યલ્લુ વામુદેવ અને ચેરક પ્રતિવામુદેવ
મોટાભાઈ ભદ્રની સાહુચથી મ્વચભ વામુદેવે મેન્ક પ્રતિવા
મુદેવને ચક્રરતથી માર્યો ચેરક લડાઈમાં મરવાથી અને મ્વચભ
રાજ્યના લોકથી તે ભગમા મહાગતિ મેળવી ગઈ નથી

વૈદિકોમાં બ્રહ્માડ પુરાણે માગમગ મુદિ ૧૧ના મ જ ધે એવો
લેખ છે કે—મુડ દૈત્ય માથે શ્રીકૃષ્ણે દિવ્ય હુતગ વર્ષ મુધી યુદ્ધ
કર્યું એવો નાઠા તેનો મ જ ધ એવો છે કે—અર્જુને શ્રીકૃષ્ણને
પૂજ્ય કે—માગમગ મુદિ ૧૧ ના મતમાં હજારે યજ્ઞનું કળ સાથી ?
ઉત્તરમાં શ્રીકૃષ્ણે જણાવ્યું કે—પૂર્વે કૃતયુગમાં મુર નામના
દૈત્યે બ્રહ્માદિક બધા દેવોને મ્વર્ગમાથી બ્રહ્મ કર્યા બ્રહ્માદિક
દેવોએ જિવની પામે પોતાનું રક્ષણ માગ્યું પણ જિવે વિષ્ણુને
જતાવ્યા બધા વિષ્ણુ પામે ગયા વિષ્ણુએ બ્રહ્માદિકની વાત

માલગીને કનુ કે-એવો હુદ દેત્ય ડોળુ છે કે જેમો પ્રજ્ઞાદિ
 દેવોને અવમાધી બ્રહ્મ કર્યા ? એમ કહીને વિષ્ણુ પ્રજ્ઞાદિકને
 નાથમા લઈને તે દેત્યનો નાશ કરવાને નીકળ્યા પણ તે દેત્યની
 એક પ્રાકલ માનથી પ્રજ્ઞાદિક દેવો ભાગી ગયા માત્ર એકલા
 વિષ્ણુએ જ દિવ્ય હથોડી વધ મુખી તેની માથે બાહુયુક્ત કર્યું
 છેવટે વિષ્ણુ પલ નાથ અને એકજ દરવાજાની બાજુ યોગની
 શુદ્ધિમા લઈને મુક્તા મુકદ્દેત્ય ત્યાં જઈને પણ મા વાને તૈયાર
 થયો પણ મારા અગધી ઉત્પન્ન થએલી કન્યાથી તે દેત્ય
 મગયો નિઠામાથી ઉઠીને એ તે કન્યાને વર આપ્યો કે હું
 કન્યે ! તને આ એકાદરીના યોગથી દેત્ય મારવાની શક્તિ
 થઈ છે તેથી તારા નામથી આ એકાદરીનું મત થશે, એવો વર
 આપ્યો તેથી મ હુદ થઈ

આ મુકદ્દેત્યમા વિચારવાનું કે—

‘વિગદ્ધુ રૂપ ધરીને પ્રજ્ઞાડને યે’ ભાલતા પ્રતપતિ
 દશાશુલ બહાર વધીને રક્ષા’ આ સૂખ્ય જૈન ગીતની વિશેષ
 ભગૃતિના પડી ચારે વેદોમા દાખલ કરેલું હોય એ સ્વાભા
 વિકૃત છે પ્રતપતિ આ ગાંધી સૃષ્ટિના અવરૂપવાળો થયો તે
 વખતે આ ગાંધી જીવો કર્મવાળા બનાવ્યા કે કર્મ વિનાના ?
 પોને ચાર વલુડપના બન્યા ત્યારે તેમા આ મુકદ્દેત્ય હુતો કે
 નહી ? અથવા પ્રજ્ઞાડની બહાર દશાશુલ વધીને જે જ યા છોડી
 હુતી તેમાથી આવીને કયે રસ્તેથી પ્રજ્ઞાધ્યાનમા પડેાન્યો ? કે
 જે દેત્યે પ્રજ્ઞાદિકને અધાનથી બ્રહ્મ કર્યા ? દેવીના હાથ ધસવાથી

અને શિવના હાથથી ઉત્પન્ન થએલા પ્રહારને ગિવનું શરણુ ન મળવાથી વિષ્ણુનું શરણુ ખોળવું પડ્યું વિષ્ણુ પણ તે દૈત્યથી ભાગીને બાર યોજનની શુક્રામા જઈને મુક્તા આ દૈત્ય ત્રણે દેવોથી કેટલો બધો જખરો હશે ? અને જોનાથી પેદા થએલો હુને ? પ્રથમ પ્રહારનો જ ખરો પત્તો નથી તો પછી અઠેત અને વિશિષ્ટાદ્યતની સિદ્ધિ તે તુપખડન જેવી ખરી કે નહીં ?

૧૪ મા તીર્થ કરના વખતે ચોચા વાસુદેવાદિકનું ચોપુ ત્રિક

મુપ્રભ-મલદેવ, પુત્રપોત્તમ-વાસુદેવ, અને મધુ પ્રતિવાસુદેવ આ ત્રણે ખડના મોટા રાજાઓ થયા છે પ્રતિવાસુદેવ ત્રણે ખડના રાજાઓની માથે લડાઈઓ કરીને પોતાની આજ્ઞા મનાવે પણ તેજ અરમામા થએલા વાસુદેવ પોતાના મોટાભાઈ બલદેવની સાહાય્યથી પ્રતિવાસુદેવને મારે છે પછી નિર્ભય પણે ગળથનો લોગ કરે છે એક લડાઈઓના પાપથી, ખીને રાજ્યના લોભથી મદ્ગતિના ભાગી થતા નથી

મધુ પ્રતિવાસુદેવ છે અને કેટલ તેનો ભાઈ છે

વૈદિદોમા-માર્કેડય પુરાણે જણાવ્યું છે કે-મધુ અને કેટલ એ બે દૈત્યો વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થયા અને પ્રમુદાને મારવાને દોડયા પ્રહારો નિદ્રાદેવીની મ્તુતિ કરવા માડી એટલે શ્રીકૃષ્ણજી જાગી ઉઠ્યા અને તે દૈત્યો સાથે પાંચ હજાર વર્ષ સુધી બાહુયુદ્ધ કર્યું છેવટે નાશી છુટયા

આમા જરા વિચારવાનું કે-કાનના મેલના દૈત્યોથી જગતના કર્તા પ્રહાર કે જે આગે વેદોથી પ્રમિદ છે, તે તો ભાગ્યા પણ

જગતના ઉદ્ધારક વિષ્ણુ ભગવાન પણુ બાળ્યા ! ! આમાની કયી વાત સાચી હશે ?

દુર્ગાપાઠ અ ૧ લો સ્લો ૬૭ થી-ક-પાને એકાલ વ થતા વિષ્ણુ ગેપનાગની ચમ્યામા મુતેવા, તેમના કાનના મેળવી ઉત્પન્ન થએવા મધુ અને કૈટભ નાલિકમવમાના બ્રહ્માને મારવાને હોડયા

આમા પણુ વિચારવાનું કે-ક-પાતોમા સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાની મહમયલમા પડેવા બ્રહ્મા આગે વેદોમા બતાવ્યા છે તે વખતે વિષ્ણુના કાનના મેલમા મધુ અને કૈટભ બે દેત્યો કયાવી આવીને ભરાયા ? એકાલવની વાત, વિષ્ણુના કાનના મેલવી ઉત્પન્ન થએલા મધુ-કૈટભની વાત, અને તેમની નાલિમા આગે ભરાઈ બેડેવા બ્રહ્માની વાત, આમાની કયી વાત સાચી લાગે છે ? આ બધા ઉધ ૮૨ કયાવી લાવીને ગોઠવ્યુ છે ? જગ વિચારમા ઉત્તરીને ભેગો ખરા કે ?

પ્રાચીનમા પ્રાચીન વાડુપુનાલુના મધુ અને કૈટભ બે દેત્યો-

વિષ્ણુએ અને બ્રહ્માએ સ્તનના કર્ગી શિવને પ્રાન્ન કર્યા બ્રહ્માએ શિવના જેવા પુત્રની યાચા કરી વિષ્ણુએ શિવની નેવા પમદ કરી એટલે મહાદેવે કધુ કે-આ જગત્ ઉદ્ભવ અને નારાયણનયજ છે વિષ્ણુ જળમા પવેગ કરી ગયા બ્રહ્મા પોતાના આમન પર જઈને બેઠા પછી લાળા કાળે મધુ અને કૈટભે બ્રહ્માને કધુ કે-તુ અમારો ભક્ત્ય ઘઈશ એમ કહીને

અ તર્ધાન થઈ ગયા બ્રહ્મા ખૂબ ગભરાયા અને કમલના નાલ
વડે રસાતલમા જઈ સુતેલા હરિને જગાડીને કહ્યું કે મારૂ
રક્ષણ કરે । હરિએ કહ્યું બીજો નહીં એટલામા મધુ અને
કૈટલ આરેલા બાણી પોતાના મુખથી વિષ્ણુ અને નિષ્ણુ ઉત્પન્ન
કરી બ્રહ્માના રક્ષણ માટે મુક્યા પેલા બે દૈત્યો પણ-વિષ્ણુ
અને નિષ્ણુના જેવું કપ ધરી આવીને ઠેલા બ્રહ્માને સભ્ય ગામી
પાણીને સ્થિર કરી દેવતાના ૧૦ વર્ષ મુધી લડ્યા બન્ને તરફના
એકવક્ષણવાળા બેઠા બ્રહ્મા બ્યાકુલ થયા પણ દિવ્યનેત્રથી
બેઠને પેલા દૈત્યોને કમલકેશરાના બખતરથી બાધી લીધા
ત્યા એક કન્યા ઉત્પન્ન થએલી બેઠ પેલા બે દૈત્યો ગભરાયા
કન્યાને બ્રહ્માએ પૂછ્યું કે તુ કોણ છે ? તેણે કહ્યું કે હું
વિષ્ણુનો મહેશો લાવનારી મોહિની નામની માયા છું પેલા
બે દૈત્યોએ એવો વર માગ્યો કે અમારૂં મરણ થાય નહીં અને
અમે તારા પુત્ર થઈએ, તે કન્યા તેવો વર આપીને યમમદનમા
લઈ ગઈ વિષ્ણુએ કૈટલને અને નિષ્ણુએ મધુને માયો એ
પ્રમાણે બ્રહ્માએ વિષ્ણુ અને નિષ્ણુના માથે ગ્રહીને તે બે
દૈત્યોને માર્યા

આમા પણ જરા વિચારવાનું કે—

જગત્તા સ્રષ્ટા, અનાદિના બ્રહ્મા, ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને
પામેલા, પુત્રીમા મોહિત થતા દેવોથી અને બ્રાહ્મણોથી
નિદાયલા, શિવે જેને વી ધી નાખેલા, તે બ્રહ્મા શિવની પાસે
પુત્ર માગવાને ગયા, આ બધી વાતો કયા કયા કાળમા બનેલી ?
મા બાપ વિના અચાનક ઉત્પન્ન થએલા મધુ અને કૈટલે બ્રહ્માને

બક્ષ્ય થવાનો ભય બતાવ્યો કેના જ્ઞાનીઓથી આ ત્રણ ઠનું કરવામા આવેલું અને આ બધો પ્રપન્ન સાથી ઉભો કરવામા આવેલો ? મર્વાનોના ઇતિહાસ પર વ્યાન દઈ વિચાર કરો. મત્ય શુ છે તે સહજે માલમ પડશે

પરમાર્થ તીર્થ કરના સમયમા-વાસુદેવાદિકનું પાથનું ત્રિક મયુ છે મુકશન-બનદેવ, પુરુષસિદ્ધ-વાસુદેવ, અને નિશુલ પ્રતિવાસુદેવ નિશુલ પ્રતિવાસુદેવે ત્રણે બંધના ગજાઓની માથે મોટી લડાઈઓ કરીને તેઓને પોતાના તાળે ઝગેલા પણ પોતાના મોટાભાઈ બલદેવની માહુમ્મયથી પુરુષસિદ્ધ વાસુદેવે નિશુલ પ્રતિવાસુદેવનો નાશ કરીને નિવિદ્યન પછે ત્રણ બંધના રાજ્યનો ભોગ કર્યો એક લડાઈઓના પાપથી અને બીજો રાજ્યના લોભથી સદ્ગતિના ભાગી થએલા નથી આ અવમપિણીમા નવે ત્રિકો મહાપુરુષોની ગણતરીમા ગણાવેલા છે બલદેવે તે મહાગતિના ભાગી થએલા છે પણ વાસુદેવ અને પ્રતિવાસુદેવ ઢેટલાક ઝાળ પડી કરેલા પાપને ભોગવ્યા પડી મોક્ષગતિ મેળવનાર થવાના તેથીજ ગણતરીમા લીધેલા છે

દૈદિકોમા-મત્સ્યપુરાણે-શુલ અને નમિ એ બે દૈત્યો કરાયા છે

વાત એવી છે કે-શુલ અને નમિ એ બે દૈત્યો સાથે વિષ્ણુજીની લડાઈ ખૂબ બમી પ્રથમ વિષ્ણુએ શુલને ઉસડેયો એટલે નમિ નામના દૈત્યે ગદા લઈને ગરૂડના માથામા મારી અને પરીઘ લઈને શુલ નામા દૈત્યે વિષ્ણુના માથામા મારી,

એટલે ગરૂડ અને વિષ્ણુ એ બન્ને મૂર્તિ થઈને પડ્યા, એટલે
યુદ્ધમાં બૃમાન્વ થઈ પડ્યો તે બન્ને નચેતન થયા પછી
યુદ્ધમાંથી જીવ લઈને નાકા

આમા પણ જરા વિચારવાનું કે—

મર્ત્યોએ પુરુષનિહ વાસુદેવ બતાવેલા છે, નિશુલ
પ્રતિવાસુદેવ કહેલા છે. અહીં વાસુદેવનું નામ ઉડાવી દઈને
વિષ્ણુની પદની માત્રથી ઓળખાવ્યા છે. વાસુદેવની જે જુદી
જુદી વ્યક્તિઓ હુતી તેમને એક જ રૂપથી બતાવવાનો પ્રયત્ન
કરેલો છે. વાસુદેવોનો મદ્દ જય થયેલો જતા વૈદિકોના પંડિ
તોએ ઢગધડા વિનાના ચિત્રીને મૂંઝા છે. જુનો-૧૧ મા
તીથ કરના મમયમા-પહેલા ત્રિકમા અશ્વત્થીવ પ્રતિવાસુદેવને જ
વિષ્ણુ ભગવાન ઠરાવી માયા વિનાના બતાવી ઘોડાના માયા
વાળાજ લખીને બતાવ્યા. અનાદિકાળના વિષ્ણુ ભગવાન
માનીએ તો શું પોતાના મમ્તકની રક્ષા કરવાની સત્તા તેમ
નામા ન હુતી? આ બધી વિચિત્રતા ગાથી લખા? અને
આ બધી વાતો કયાથી આવી? બીજા ત્રિકમા તારક પ્રતિ
વાસુદેવ છે તેને અસુર ળગવી વિષ્ણુને તેના કેદી બનાવ્યા,
ત્યારે બીજા લેખકોએ વિચિત્ર પ્રકારનું લખીને બતાવ્યું. તે બધા
લેખો વિચારવાને માટે પણ મૂંઝેલા છે ત્રીજા ત્રિકમા મેરડ
પ્રતિવાસુદેવ તેને અગ્નીયારમની કથામાં દૈત્ય ળગવી તેનાથી
બ્રહ્માદિકોને નષ્ટ બ્રહ્મ થયેલા બતાવ્યા છે એટલું જ નહીં પણ
વિષ્ણુ ભગવાનને પણ નાગતા સાગતા લખીને બતાવ્યા છે આ
બધી વિચિત્ર બાજુ કયાથી આવ્યા?

ચોથા ત્રિકમા મધુ પ્રતિવાસુદેવ છે તેના ભાઈ ડેટલા છે વૈદિકોએ વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થયેલા બતાવ્યા તે વિષ્ણુના કાનમા એટલો બધો મેલ ભરાઈ ગયો કે તેમાથી ઉત્પન્ન થયેના દૈત્યોએ બ્રહ્માના હાલ બે હાલ કરીને મુક્યા એટલુ જ તહી પણ વિષ્ણુ પોતે પણ નામી છુટ્યા જરા વિચારવાની તમહી લઈ મત્યામત્યનો વિચાર કરેગો મુસેધુ કિમધિકન ?

૧૧ મા થી ૧૫ મા તીથ કરમુધીમા ત્રિપૃષ્ઠ વામુદેવાદિકના પાત્ર ત્રિક થયા છે તે જ્ઞેન-વૈદિકના ઇતિહાસ પ્રમાણે લખીને બતાવ્યા પ્રથમ ઋષભદેવ અને બીજા અનિતાનાથના વખતે-ભરત અને સગર આ બે ચક્રવર્તીઓ થયા છે તે પણ લખીને બતાવ્યા હતા હવે કુમવાર પાત્ર ચક્રવર્તીઓ થયેલા છે તે નામ માનથી લખીને બતાવીએ ડીએ-૧૫ મા અને ૧૬ મા તીર્થ કરના મવ્યમા બીજા મધનાન અને ચોથા મનત્કુમાર એ બે ચક્રવર્તીઓ થયા છે તેમના પછી-૫ મા, ૬ ઠા, અને ૭ મા ચક્રવર્તીઓનુ પદ ભોગવ્યા પછી-૧૬ મા, ૧૭ મા, અને ૧૮ મા તીર્થ કરે પણ એજ (શાંતિનાથ, કૃત્યુનાથ, અરનાથ) થયા છે એટલે ૧૫ મા થી તે ૧૮ તીર્થ કર મુધીમા કુમવાર પાત્ર ચક્રવર્તીઓ બતાવ્યા આ પાસોના મ બ ધ જ્ઞેન-વૈદિકમા વિશેષ શુ છે તે મારા બાલુવા પ્રમાણે ઇસારા માનથી જણાવ્યુ છે ત્રાં ન મધનાન ચક્રવર્તીના ન બ ધે વૈદિકોએ શુ લખ્યુ છે અને કેવા સ્વરૂપથી લખ્યુ છે તેના સ બ ધે હુ વાઈ પણ માહિતી મેળવી નહોતી નથી અને ચોથા મનત્કુમાર ચક્રવર્તીના માટે વૈદિકોમા મનત્કુમાર-સ હિતા ઘણા મોટા પ્રમા-

જુમા લખાઈથી જે જોનાના મનહુમાન ચક્રવર્તીનો લેખ અને
અમાગા અથમા ડિગ્રિત માત્ર લખીને બનાવ્યો છે અને
લેખોની તુલના પડિતોએ કરી લેવી

પાચમા ચક્રવર્તી અને મોળમા તીથ ડરે-મમ્યકત્વની
(બોધિણીની) પ્રાપ્તિ થયા પછી ૧૦ લવ ડર્યા છે તેમા
૧૦ મા ભરે મેઘગ્થ રાત્ર અત્યંત દયાવાળા દ્રુની પ્રમ-
શાના પાત્ર થયા છે તેથી બે દેવો તેમની પરીક્ષા કરવાને
આવ્યા છે એક ષ્ણુતરનું રૂપ ધરી મેવરથનુ ગણુ લીધુ છે
બીજાએ બાજ પક્ષીનુ રૂપ ધરી પોતાનુ ભક્ષ્ય માગ્યુ છે
માત્ર વિના બીજા ભક્ષ્યને લેતો નથી દેવે મેઘગ્થે ષ્ણુતરના
બરોબર પોતાની ઝાવનુ માસ આપવા માડ્યુ, પણ કોઈ ગીતે
પુર ન થતા રાત્રએ પોતાનુ શરીર ઝટા ઉપર ચઢાવ્યુ
રાજ્યમા હા હા ઠાર છેવટે દેવો પ્રશસા કરીને ચાલતા વયા

વેદિકોમા એકલા મહાભાગ્તમાજ ત્રણ નામથી પ્રસિદ્ધ
થએલી ડયા—મસ્કૃત માહિત્યના ઇતિહાસ પૃ ૮૭૫ મા—
“ શિબિરના પુત્ર ઉદીનરના મળ ધે, ફરીથી શિબિરના
મળ ધે, અને ત્રીજી વાર શિબિરના પુત્ર વૃષદર્શના મળ ધે એમ
ત્રણ ઠેકાણે ત્રણ નામથી મહાભાગ્તમાજ લખાઈ છે ” આ
અથગરે એવુ અનુમાન કર્યુ છે કે—આ વાર્તાની ઉત્પત્તિ બોદ્ધ
ધર્મથી થઈ હોય એમ એના સ્વરૂપથી સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે
જેનધર્મની માહિતીના અભાવે આ અનુમાન તેમનું અયોગ્ય
ન ગણાય ચોગ્યાચોગ્યનો વિચાર વાચકોએ કરી લેવો

૧૮ મા અને ૧૮ મા તીથ રના મધ્યમા એક કરોડ વર્ષનું અતર પડેલું છે તેમા પ્રથમ ૬ ઠૂા વામુદેવ, પત્રી ૮ મા ચક્રવર્તી અને તેમના પછી ૭ મા વામુદેવ, એમ કમવાર થયા છે એમા જે ાઈ વિશેષ છે તે જૈન અને વૈદિક પ્રમાણે ઇપારા માંથી લખીને બતાવુ છું —

જૈન પ્રમાણે પ્રથમ ૬ ઠૂા ત્રિક-આનંદ બલદેવ, પુરુષ પુરુષ વામુદેવ અને બલિ નામના પ્રતિવામુદેવ થયા છે વામુદેવને જે કન્યા વન્વાની હતી તે બલિ નામના પ્રતિવામુદેવે હરણ કરી આનંદ અને પુરુષપુરુષીક લલવાને નહયા, પણ એક વળતે પાણુ હતલુ પડ્યુ, બીજી વખતની નહાઈમા બાનિ પ્રતિવામુદેવનુ માથુ કાપી નાખ્યુ અને વામુદેવે નિવિનખરો ત્રણે ખડનુ રાજ્ય ભોગવ્યુ જેમાના એક પાત્ર મહાગતિના ભાગી થએલા નથી એવો અનાદિનો નિયમ બધાઈ ગએલો છે

વૈદિકોમા આ એકજ કથા ચાર સ્વરૂપમા છે, તે જુવો—

(૧) બલિએ મો યજ્ઞો કરી ઇંદ્રપદ મેળવવાનો પ્રયત્ન કર્યો ૮૮ નું પુરા થતા શ્રીકૃષ્ણને ચિતા થઈ ક-પ્ર હાદને મારૂ આપેલું ઇંદ્ર પદ બચ નહી તેમ કરૂ એટલે વામન રૂપ ધરીને બલિની પાસે સાડા ત્રણ ડગલા જમીન માગી ત્રણ પગથી બધી જમીન માપીને અડધુ ડગલુ બલિના પીઠ ઉપર મૂકી પાનાળમા જોગી ધા થો પણ બલિનું નામ રાખવા દીવા-ળીના ચાર દિવસ તને રાજ્ય પર મ્યાપી પોતે દ્વારપાલ થવાનું કળુયુ

આના વિચારવાનું કે—દાગ્ગિના દાહ વખતે શ્રીકૃષ્ણ પોતાના કુટુંબને પણ મલાળી શક્યા ન હતા, પોતે પણ જગલમાજ પ્રાણી ગુમાવી બેઠા હતા, તેમણે ઇંદ્રપદ આપવાનો અધિકાર કયાથી મેળવેલો ?

(૨) રામાયણમા—શ્રીકૃષ્ણે વામન રૂપ ધરી બલિને જળવા તેની પાને અર્પણ જલ માન્યું પણ બલિના નાલવામા શુકાચાર્ય પેઠા પાણી પડવા દીધું નહીં નાલવું સાફ કળવા જતા શુકાચાર્યની આખ કુટી આ બધા કલ્પનાના કુમુભો શા કાળેથી ગુથાયા ?

(૩) મકદ પુ મા—પૂર્વ લવના ધૂર્ત બલિએ ગણિગને તાળૂલ આપવા માડ્યું, ભૂમીપર પડતા ગિવને અર્પણ કર્યું પાપ દૂર થતા માઠાત્રણ ઘડી ઇંદ્રપદ મળ્યું અગમ્તિ આદિને હાથી આદિના ઠાન આપ્યા તે પાછું મેળવવા પૂર્વના ઇંદ્રે યમને પ્રાર્થના કરી અને નન્કમા મોકળવા વીનવ્યા ચિત્રગુપ્તે તેમ કરવા ના પાડી અને તે બલિને પ્રહ્લાદની ખીના ગર્ભમા પ્રવેશ કરાવ્યો ઇંદ્રે બલિના બાપનું માણ કાપ્યું પછી બલિનો જન્મ થયો તેણે ફરીથી સ્વર્ગનું રાજ્ય લીધું શુકાચાર્યની નલાહથી ભૂમીપર સો યજ્ઞો કરવા માડ્યા લગવાનું ઇગવાને આવ્યા શુકાચાર્યે જમીન આપવા ના પાડી પણ બલિએ માન્યું નહીં, તેથી નિધન થવાના શાપ આપ્યો ઇંદ્રાદિ અહીં કુકમા વિચારવાનું કે—જે બલિરાજ હતા તે અહીં ધર્ત લખાયો અને માઠા ત્રણ ઘડીના ઇંદ્રપદવાળો

થયો એ કયા સિદ્ધાંતથી ? પચોપમ કે માગરોપમથી જોજા
આચુપ વાગા ઇંદ્ર હોતાજ નથી જુઓ જેનનિદાંતમાના લેજો

(૪) ભાગવા મુદિ ૧૧ ના મળધે સ્કદ પુ માની કથા—

“અનુનના પ્રાનનો ઉત્તર આપતા શ્રીકૃષ્ણે જણાવ્યું કે—
પૂર્વયુગમા મારો તથા પ્રાહ્લ્યાકનો ભક્ત બલિ નામનો દાનવ
હતો તેણે ઇંદ્રનો દેષી થઈ મારો આપેલો લોક અને દેવોને
જીતી લીધા દેવો મારી પારે આવ્યા મેં બ્રહ્માડનું રૂપ ધરીને
તેનું સર્વસ્વ લઈ લીધું અને બલિ પણ ઇંદ્રને સોંપી દીધો
યુધિષ્ઠિરે ફરીથી પૂછ્યું કે દેવી ગીતે જીતી લીધો ? બાળકનું
રૂપ ધરી મેં બલિની પાનેથી ત્રણ ડગલા જમીન માગી લીધી
પણ હું ત્રણ લોકના સ્વરૂપ વાળો થયો એક પગથી પૃથ્વી,
અને બીજા પગથી ત્રણે લોક માપીને ઝહ્યું કે ત્રીજો પગ કયા
મૂક ? એમ કહીને તેના માથા પર પગ મૂકીને રમાતલમા
ખોસી ઘાલ્યો ” ઇત્યાદિ

એક દર આ બલિની કથામા વિચા વાનું કે—

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા—ભારત ૭ ખંડના લોકતા ચક્ર
વર્તીએ હોય, તે આ અવમપિણીમા ૧૨ જ થયા છે ત્રણ
ખંડના ભોખા વાસુદેવો હોય આ છઠ્ઠા ત્રિકમા—પુરૂષપુડરીક
વાસુદેવ છે બલિ પ્રતિવાસુદેવને મારીને ત્રણ ખંડના લોકતા
થયા છે

વેદિકોની પહેલી કથામા—બલિના સોમા યજ્ઞમા વિઘ્ન
ડરીને શ્રીકૃષ્ણ પશુપાતથી પ્રહારના ઇંદ્રપદને બચાવવા ગયા

શ્રીગુમા-શ્રીકૃષ્ણ જલિ પાને અર્પણજી લેવા ગયા, ત્યાં
 ગુકાચાર્યે આખ કોડાવી ત્રીજીમા-ધર્ત જલિએ માડા ત્રણ
 ઘડી ઈંદ્રપદ મેળવ્યુ ત્યાથી વિદાયગિરી મળતા ચિત્રગુરુને
 મોપાયા, તેમણે પ્રહ્લાદની સીના ગર્ભમા મૂચો ફરીથી મર્ગનું
 માર્ગ મેળવ્યુ ભૂમિપર સો યજ્ઞો કરવા જતા જલિને જળવા
 ભગવાન આલ્યા ગુકાચાર્યે જમીન આપવા ના પાડી ન માનતા
 તે પોતે નિર્ધનના ગાપ વગથયા છે આ ચોથી કથામા જણાવ્યુ
 છે કે-જલિ દાનને ઇંદ્રલોક અને દેવોને જીતી લીધા અનુ
 નને શ્રીકૃષ્ણ કહે છે કે મે પ્રહ્લાદનુ કપ ધરીને તેનુ નવમ્વ
 લઈ લીધુ અને જલિ ઇંદ્રને મોખી દીધો અને હુ ત્રણ લોકની
 મ પદાવાળો થયો

વિશ્વાન્વાનુ કે-સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલ એ ત્રણ લોક
 છે આ ત્રણ લોકનુ રાજ્ય આજ મુધી કાઈએ કરેલુ નથી, અને
 કોઈ કરવા વાળો દેખાતો પણ નથી તો પડી શ્રીકૃષ્ણ ત્રણ
 લોકના માલિક કેવી રીતે થયા ? શ્રીકૃષ્ણ હારિમના હાહ
 વખતે પોતાનુ પણ ન ભાળી રાક્યા ન હતા, તો પડી ત્રણ
 લોકને કેવી રીતે સભાળી રાક્યા ? પ્રતિવાસુદેવને માગીને
 વાસુદેવ મૃત્યુ લોકના ત્રણ ખડના ભોખા અને કે તે તો મોજ્ય
 જણાય છે બાકી ઇંદ્રને જીતવા જલિ ગયો એ તો બધીએ
 જતાવટ છે અમેજો સ્વર્ગના લોકની માથે મળનાનો પ્રયત્ન
 કરી રહ્યા છે, છતા મગી પણ મફત નથી તો પડી જલિ ઇંદ્રને
 જીતવા સ્વર્ગમા કયે ગ્સ્તેથી ગયો ? અને કયા કાળમા આ
 બધા જતાવો જન્યા ? એ બધુ વિચારનાની ભવામળ કડ હુ

૧૮ મા અને ૧૮ માના મધ્યમા જે જુદું ત્રિક ધ્યુ તે
જતા-યુ પડી આડમા (૮) સુખમ ચક્રવર્તી થયા છે, તેમની
માથમા પરશુરામ થયા છે, તે ન તો વાસુદેવ છે કે ન તો
પ્રતિવાસુદેવ છે, માત્ર એક તાપમના પુત્ર છે તેમનો મબધ
દુઃકમા લખીને જતાયુ છું —

વમ તપુરનો નિરાધાર અગ્નિ નામનો ઠોકરો તાપમાથમે
જઈ મોટે તાપમ થયો જે દેવતાઓ ધર્મની ધરીક્ષા કરવાને
નીકળ્યા છે તત્વમા નિપુણ જૈનમુનિને અડગ તલ્લી પેલા
જમહગ્નિના તરફ વળ્યા હુ તરો વર્ષના તપથી વધી પડેલી
દાઢીમા ચક્રવા ચક્રની કપે થઈ માળો કર્યો ચક્રલાએ ફર જવા
ગત માગી, ચક્રવીએ કહ્યું કે તમે જીજ્ઞાસુ ક્યો ત્યારે મારી
શી દશા ? ચક્રલાએ ગીઝ્ઝાદિ પોગનો લેવા માડયા, પણ
ચક્રનીએ કહ્યું કે જો તમે આ તાપમના પાપને અગીકાન કરો તો
રજા આપુ તાપમે જન્મેને પકડીને પૃથ્વુ કે હુ ચાપી શાશી ?
ચક્રવીએ કહ્યું તમારે પુત્ર છે ? નથી, તો શું તમારી મારી ગતિ
થશે ? ગાત્રવચન થાહ કરી પરણવા તરફ દોરાયા મો કન્યાના
પિતા એક રાજાને ત્યા જઈ તેમની પાસે કન્યાની માગણી કરી
શાપના લખથી કહ્યું કે જે ઇચ્છે તેને ત્યો અતેઉરમા અનાદર
થતા તપથી કન્યાઓને કુળીઓ કરી બહાર નીકળ્યા ધુગમમા
રમતી છોકરીને લીધી નામ રેલુકા રાખ્યું શાગીઓનું કુરૂપ
ફર કયું અને મોટી થયે રેલુકાને પરણ્યા પુત્રના માટે પ્રાદાણ
અને ક્ષત્રિય જે થઈ માધ્યા રેલુકાએ ક્ષત્રિય અડ અને તેની

ઁહને બ્રાહ્મણ ચરૂ ખાધો રેણુકાને ગમ તે િ ઁહનને અન ત
વીય થી કૃતવીય પુત્ર થયા વિદ્યાધગની મેવાથી રમે પરશુની
વિદ્યા મેળવી

એક વખત રેણુકા ઁહનને મળવા હસ્તિનાપુરમા ગએલી
ત્યા બનેલીનો મળ ધ થતા પુત્ર થયો મપુત્રા ઘેર આવી
પરશુનમે બન્નેનુ માથુ કાપી નાખ્યુ અન તવીયે રામના
આશ્રમને બાળી નાખ્યો પરશુનમે અન ત વીર્યનો નાશ કર્યો
કૃતવીયે હસ્તિનાપુરનો રાજ ધર્મ જમદગિનો નાશ કર્યો
પરશુનમે કૃતવીર્યનો નાશ કરી હસ્તિનાપુરનુ રાજ્ય લીધુ
મગલા કૃતવીર્યની રાણીએ તાપસોના શુભ ગૃહનો આગ્રય લીધો
ત્યા પુત્રનો જન્મ થતા મુમુમ નામ રાખ્યુ ક્ષત્રિય ક્ષત્રિઓને
છોડી દધને પરશુનમે માત વાર નિ ક્ષત્રિયા પૃથ્વી કરી અને
મુખ્ય ક્ષત્રિયોની દાદાઓનો થાળ ભર્યો નિમિત્તિયાએ કદુ ં
જેની દષ્ટિ પડતા આ દાદાઓની ખીર થશે અને જે ખાસે
તેનાથી તમારો નાશ થશે આ તરફ મુમુમ મોટો થતા વિદ્યા
ધગની પુત્રીને પરગ્યો પત્રી માતાની પાસેથી પોતાની રાજધાની
સમજીને હસ્તિનાપુરમા આવ્યો નિહાતન યગ જઈને ઁઠો
દાદાઓ પર દષ્ટિ પડતા ખીર ધર્મ તે ખાવા મડી પડ્યો પ શુ
ધર્મ રામ મારવાને આવ્યા પણ મુમુમના પુણ્યના યોગથી વિદ્યા
દેવી ભાગી ગઈ અને પરશુ નિરંતેજ ધર્મ ગયો મુમુમે થાળ
દેડ્યો, તે ચક્ર ઉપે ધર્મ રામનુ મન્ત્રક ંદી નાખ્યુ અને
મુમુમ આઠમો (૮) ચક્રવર્તી થયો

વૈદિકોમા-ભાગવત ૨૬ ધ ૮ માથી ૬૩ સાર—

ઋષીઃ ઋષિ-૧૩૯૫ પાતેથી ઘોડાઓ લાવી ગાધી રાતને
આપી તેની પુત્રી મત્યવતીને પરણ્યા પુત્રના માટે એ વચ્ચે વઢાવી
ઋષિ આનંદના માટે ગયા મત્યવતીનો ચર માતાએ અને માતાનો
ચર મત્યવતીએ ખાગે ઋષિએ મત્યવતીને કહ્યું કે તે નિહિત
કામ કયું તારે પુત્ર દડધાની ઘોડા વચ્ચેનો ઘરે અને તારો
ભાઈ બ્રહ્મરાની ઘરે, મત્યવતી-એ નોંઠી ન ગણાય ? ઋષિ- ત
તારો પુત્ર નહીં તો પણ પૈત્ર તો દડધાની ઘરેજ જમદગ્નિ
પુત્ર થયો મત્યવતી-કોગિડા નદીરૂપે થઈ જમદગ્નિ ગેલુની પુત્રી
દિપ્તકાને પરણ્યા અને છે લા પરશુરામ વાસુદેવના અશ રૂપે
વધા તેમણે હુદ્દ ક્ષત્રિયોનો એકવીશ (૨૧) વાર નાગ કર્યો
પ્રશ્ન-કયા અપરાધથી ક્ષત્રિયોનો નાગ કર્યો ? ઉત્તર-હૈહ્યોનો
જાત દત્તાત્રેયની આગધનાથી હુત્તર ભુતઓ વાળો મહાભાઈન
આહુતિ કરતો જમદગ્નિના આશ્રમે ગયો ઋષિએ કામધેનુના
પ્રભાવથી આતિથ્યપર્ણ કર્યું તેણે અવસ્યા કામધેનુનું હૃદય
કર્યું નામ પરશુથી નૈવ્ય સથે નેનો નાગ કરી કામધેનુ લઈને
આશ્રમે આવ્યા જમદગ્નિએ કહ્યું કે-રાતનો વધ તે તો બ્રહ્મ
હુત્યાથી મહાપપ, માટે એક વર્ષ તીર્થયાત્રા કરી પાપનો
નાશ કરે ! રામ તે પ્રમાણે કરી પાટા ઘેર આવ્યા ગંગાપર
ગળેની ગેલુકા અપ્પરાઓ માટે કીડા કરતા જાતને જોઈને
નૃહાવાગી થયેની રેમ ચૂરી, ઋષિના આગળ હાથ જોડીને
ઉભી મનથી વ્યલિ-વાગ્લિ બાપી ઋષિએ મારવાનો આદેશ
કર્યો વાત જાણીને કાને ધગી નહીં રામને પ્રેમળા થતા માતાની

મથે ભાઈઓને પણ માગી નાખ્યા ઋષિએ વર માગવાનું
જણાવતા રામે કહ્યું કે—મગેલા જીવે અને પાછલી વાત યાદ ન
આવે તેમ કરો ? બધા ઉડીને ઉભા થયા મહુસાનું નના દશ
હજાર પુત્રો જમદગ્નિન માથુ કાપીને લઈ ગયા તેમની પાછળ
રામે જઈ તે બધાના માથા કાપી રમથી નદી જનાવી દીધી
પછી ૨૧ વાર નિ ક્ષત્રિય પૃથ્વી કરીને કુરુક્ષેત્રમા લોહીના નવ
કુડો લયો પિતાનું માથુ પિતાના ગગીઁ માથે જોડીને યજ્ઞ કયો
અને બધી પૃથ્વી બ્રાહ્મણોને આપી પોતે પાપ રહિત થઈ ગયા

આમા જગ વિચારવાનું કે—

વરુણ દેવનું ધ્યાન સ્વર્ગમા મનાયુ છે કે પાતાલમા ?
ઋષીક ઋષિ તેમની પાસેથી ઘોડા લાબ્યા તે કયે રમ્તેથી ? ગાધી
રા તને આપી અત્યવતીને પરણ્યા પછી તે નદી રૂપે શાથી થઈ ?
આજે તેવા સ્વરૂપમા રહેલી છે ? કામધેનુ કોઈ માણસા કપે
વસ્તુ જાણતી નથી કવિઓની રૂઢીમા સંજનાય છે અર આઘો
અત્યવતીએ—તેનું રૂંધ રેણુકાના છેલ્લા પુત્ર ગમને શાવી ?
જમદગ્નિએ રામ પાને તેની માતાને અને તેમના ભાઈઓને
મરાવી નાખ્યા અને પાછા જીવતા કંગી દીધા એવા કર્ત્તવ્યો શું
જ્ઞાનીના હોય ? લેખકની આતુરાઈ પણ કેટલી ? વરુણ દેવની
સત્તા જે વેદોમા હતી તે પાછળથી નહ શાથી થઈ ? આ બધી
વૈદિકોમા વિચિત્રતા કયાથી પેડી ? વિચારવાની ભલામણ કર
જે હું કયા મુખી લખીશ ?

પરશુરામ અને રામનો મેલાપ—તુલસી રામાયણથી

૧૬૬ માર—

મીતાના સ્વયંવર મંડપમાં—રામ—શિવના ધનુષને લાગીને
 વરમાળા વર્યા ત્યાં મુનિડપે આવેલા પરશુરામને ભેઈ ભયથી
 રાતઓ નમ્યા ધનુષના ટુકડા ભેઈ પરશુરામ બોલ્યા કે— આ
 ધનુષ કોણે તોડ્યું ? રામ—નાથ ! એ તો આપનો હામજ હરો
 પરશુરામ—ધનુષને તોડનારે સમાજમાંથી અલગ થવું લક્ષમણ—
 એવા તો ઘણાએ રોડી નાખ્યા પરશુરામ—તારે શું કાળ
 આવી પહોંચ્યો છે કે ? લક્ષમણ—રામના હાથનો અંગૂઠો થતા
 તુટ્યું, ક્રોધ શા માટે ? પરશુરામ—અરે મઠ ! મહુઆનું ના
 હજાર હાથનો છેદ કરનારો આ કુહારો જો ? (આ જગો પર
 ઘણો લાખો વિવાહ લખાયો છે) છેવટે કુહારો ઉગામીને
 નારવાને તૈયાર થયા ગમે મીય વચનથી શાત કયાં પણ
 ક્રોધ રાખ્યો નહીં રામે કહ્યું—એ તો બાળક છે, અપરાધી તો હું
 છું, મને જે કરવું હોય તે કરો ? પરશુરામ—અરે તું બાળ
 છોડી દે ! નહીં તો હું તને અને તારા ભાઈને મારીશ, એમ
 કહીને કુહારો ઉગામ્યો, રામે માથું ધવું, પરશુરામ—અરે ઠલ
 છોડી દે ? મારા ક્રોધકથી યજ્ઞમાં હાનિ રાતઓને પણ ખનાવી
 હોમી દીધા છે રામ—અમે તો ગ્રાહણ લાઈને માત્ર નમાવ્યું
 અમાગ આગળ તમે કાણ માત્ર હો ? એમ કેમલ અને ગૂંદ
 અર્થવાળા જયન સાલગતા પરશુરામના પડલ ઉધડ્યા અને
 વિન્નમય થયા પરશુરામનો ઈશ્વરાસ રામને ચઢી ગયો સ્તુતિ
 કરીને તપ કરવા વનમાં આવ્યા ગયા

આમાં જરા વિચારવાનું કે—પરશુરામ નવ ત્રિકમાના નથી-
 મ મ્ય, કૂમા દિંડ દશ અવતારોમાં—પરશુરામ છૂટા, રામ સાતમાં

છે ખગ, પણ જો આ જન્મે વિષ્ણુના જ અવતાર રૂપના માનીએ
તો આટલી બધી ઝડપ ઝડપી ગાથી કરી ? શુ પોતે પોતાનું જ
સ્વરૂપ સમજી શકયા નહીં ? આ બધું અધાર કેટલું ? ખડ જોતા
શુભૂમ ૮ મા ચક્રવર્તીના મમયમા પરશુરામ થયા છે માત્ર
એક તાપમના પુત્ર છે તેમના પત્ની વચમા-દત્ત વામુદેવનું ૭મું
ત્રિક થયા પત્ની લક્ષ્મણાદિકનું ૮ મું ત્રિક ઘણા લાખા ગણે
થએનું છે તો પત્ની પરશુરામનો અને ગમનો મેલાપજ
ક્યાથી ? આ બધી બાજી ક્યાથી અને કેવા રૂપની ખેલાઈ ? તે
માગ પૂરેના લેખોથી અને આગળના લેખોની વિચાર કર્યો તો
સ્પષ્ટરૂપથી સમજાશે હું ક્યામુધી લખી શકરાનો હતો ?

૧૮-૧૯ માના મધ્યમાનુ છઠું ત્રિક અને શુભૂમ ૮ મા
ચક્રવર્તીના માથમાના પરશુરામ બતાવ્યા પણ દત્ત વામુદેવ
દિવનું ૭ મું ત્રિક ગહેલું છે તે બતાવીએ છીએ—

નદન-બલદેવ, દત્ત વામુદેવ, અને પ્રહ્લાદ પ્રતિ વામુદેવ,
આ નવમાનું નાતમું ત્રિક છે પ્રતિવામુદેવ પ્રહ્લાદે દત્તની પાને
એગવણ જેવો મોટો હાથી હતો તેની માગણી કરી પણ દત્ત
આપવાની ના પાડી, તેથી મોટું યુદ્ધ બમ્બુ દેવટે તેના
ચક્રથી દત્તે પ્રહ્લાદનું માથું કાપી નાખ્યું પ્રહ્લાદે જે લડાઈઓ
કરીને ત્રણે ખડના નજાઓને આજ્ઞા મનાવી હતી તે બધાએ
રાજાઓ દત્તના તાબામા થયા અને વામુદેવ તરીકે પ્રતિદિને
પામ્યા

વૈદિકોમા-નદન નામ, દત્ત નામો જોવામા આવે છે પણ
કણી વિદ્યુતિવાળા ઇતિહાસનો નિર્ણય અમો કરી શકયા નથી

સત્ય શુ છે ? અને તે કયા છે ? તેનો વિચાર કંવાની ભક્ષામણુ
કરેછુ આ બધુ નવુ નવા ઋષિઓને કયાથી જડયું ? વિચાર
કરો કે ?

ઉપર બતાવેલા દત્ત વામુદેવના ૭ મા ત્રિક પત્રી ૧૯ મા
તીર્થ કર થયા છે, તેમના સમયમા કોઈ નવીન બાલવા જેવો
બનાવ જણાયો નથી

તેમના પછી કોઈ લાળા કાળે ૨૦ મા તીર્થ કર થયા છે
તેમના સમયમા હસ્તિનાપુરના રાજા પશ્ચોત્તર તેમના પુત્રો જે
મોટા વિષ્ણુકુમાર, નાના મહાપદ્મ તે ૯ મા ચક્રવર્તી થયા છે
તેમના સ બધમા જે વિશેષ છે તે જણાવીએ છીએ—

અવ તીમા ધર્મરાજના મંત્રી નમુચિ ગ્રાહણ હતા, તેમણે
બીજી નામ બલ પણુ હતુ ૨૦ મા તીર્થ કરના શિષ્ય સુમતા
આચાર્યની માથે વાદમા નમુચિ હાથો તેથી આચાર્યને મારવાની
કોશીસ કરના લાગ્યો ધર્મરાજના બાલવામા આવતા દેશમાથી
કાઢી મૂક્યો તે હસ્તિનાપુરમા મહાપદ્મની સેવામા રહ્યો તે
નમુચિએ કોઈ કાર્યથી સંતુષ્ટ કંઈ વર મેળવ્યો પશ્ચોત્તરે અને
વિષ્ણુકુમારે સુમતાઆચાર્યની પાસે દીક્ષા લીધી રાજા મોક્ષમા
આવ્યા ગયા, અને વિષ્ણુકુમાર મહાલલિધપાત્ર થયા સુમતાઆ-
ચાર્યને હસ્તિનાપુરમા આવેલા બાણી નમુચિને વૈર બગ્યુ નમુચિએ
યજ્ઞ કરવાના બહાને મહાપદ્મની પાસે અમુક દિવસ સર્વમત્તા
સુક્ત ગાજ્યનો વર માગ્યો ચક્રવર્તી વર આપીને અત પુરમા
આવ્યા ગયા નમુચિ-યજ્ઞની દીક્ષા લઈ મન્યામીઓથી પણુ

૧૮ લેવા બેઠો જૈન સાધુઓને પણ બોલાવીને કહ્યું કે-મને
 ભગવાન કરીને લેટણું કરો? જગત મારા રાજ્યથી નીકળી
 જતો? અને જો રહેતો તો મારી નાખતા મને પાપ તહી લાગે
 એજ મારો હુકમ છે. જો ખડમા તેની મત્તા હુતી જાવું
 કયા? મહાપત્તના મોટાભાઈ વિષ્ણુકુમાર રાજાવિં, મહાલલિધ
 પાત્ર તે વખતે મેરૂ પર્વત ઉપર હતા ત્યાં જવાની શક્તિવાળા
 સાધુ ગુરૂની આજ્ઞા લઈ તેમની પાસે પહોંચ્યા, બધો વૃત્તાત
 સાંભળી વિષ્ણુકુમારરાજાવિં તં સાધને લઈ ગુરૂની પાસે આવ્યા
 પત્ની રાજાવિં સભામાં ગયા નમુચિ (બલ) વિના સર્વ સભાએ
 તેમનું સન્માન કર્યું રાજાવિંએ ઘણા પ્રકારથી સમજાવ્યો પણ
 નમુચિ બલ એકનો બે ના થયો દેવદે એટલું કહ્યું કે તૂ માન્ય
 કરવાને યોગ્ય છે તેથી સાડા ત્રણ ડગલા જમીન તાગ મારે
 આપુ હું બાળના જે રહેયો તેને તો હું માગીશજ રાજાવિંએ
 પોતાની વૈકલિય લલિધથી એક લાખ ચોરસનું ગરીર બનાવી બે
 ડગલાથીજ બધું રાજ્ય માપી લઈ નીચું ડગનું નમુચિના માથા
 ઉપર મૂકી-ધરતીમાજ ખોમી ધાવ્યો અને તે મરણ પામી
 નરકમાં જ ગયો, વિષ્ણુકુમાર રાજાવિં ગળીને સંકોચ કરી
 ગુરૂથી પ્રાયશ્ચિત્ત લઈ તપ જપાદિકથી મોક્ષમાં ગયા.

આ કથાનો પ્રસંગ પુગલુકારોએ ઠામ ઠેકાણા વિના
 કોઈ વિચિત્ર પ્રકારનોજ લખી દીધો છે આ વાતમાં હે મુત
 ગાહેબના અનુમાનનો આપેવો ઉત્તર જીવો અને વિચાર કરો.

૧૮-૧૯ માં તીર્થ કરના મન્યમાં જુદું ત્રિક, ૮ માં ચક્રવર્તી
 ને પરશુરામ, ૭ મું ત્રિક, તે પત્ની ૧૮ માં તીર્થ કર, તેમના

પઝી ૨૦ મા તીર્થ કર તેમના સમયમા મહાપત્ર ૯ મા ચક્રવર્તી અને નમુચિ થયા ત બતાવ્યા હુવે લક્ષ્મણાદિકનુ ૮ ત્રિક થયુ છે તે બુવો—

ગમ બલદેવ, લક્ષ્મણ (નાગયણ) વાસુદેવ, અને રાવણ પ્રતિવાસુદેવ આ ૮ મુ ત્રિક થએલુ છે મીતાના ડારણથી લડાઇ થઇ, તે જૈન-વૈદિકમા પ્રસિદ્ધ છે જે તફાવત છે તે માગ લેખથી વિચારવાની લલામણ કડ છુ

સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસ જોતા-પરગુરામ અને ગમને હજારો વર્ષનુ છેદુ છે તેમનો મેલાપ વૈદિકોએ કેવી રીતે કરીને બતાવ્યો ? એ બન્નેને ૬ ૭ મા અવતાર એકજ વિષ્ણુના બતાવી જ્ઞાન ભૂલેલાની પેઠે વાઢ વિવાહમા કેવી રીતે ઉતાર્યા ? આ બધી ઉધી ગ ગા કયે ઠેડાણેથી વહી ? વિચારવાની લલામણ કડ છુ

રામાદિકનુ ૮ મુ ત્રિક થયા પઝી ૨૧ મા તીર્થ કર થયા છે તેમના સમયમા-હરિષેણુ ૧૦ મા ચક્રવર્તી થયા છે તે પઝી કેટલાક કાળે-જ્ય નામના ૧૧ મા ચક્રવર્તી થયા છે તેમના પઝી ૨૨ મા તીર્થ કર થયા તેમના સમયમા બલભદ્ર બલદેવ, શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવ, અને જરામ ધ પ્રતિવાસુદેવ, આ છેડનુ નવમુ ત્રિક વાસુદેવાદિકનુ થયુ છે આ શ્રીકૃષ્ણનો ઇતિહાસ જૈન-વૈદિકમા લખાયેલો છે આ બધા ઉત્તમ પુરુષો ગણાયલા છે, આ ઉત્તમ પુરુષોના વિષયમા તદ્દન નીતિવિરુદ્ધ લખાયુ હોય તે જરૂર ઠેઠ વિકારી પુરુષોના હાથથી વિકારજ પામેલુ હોય એમ માફ માનવુ છે

આજકાલના પડિતો તેવા પ્રકારના વિકારી લખાણોમાં પોતાની આતુરી જતાવી ઉધ ૮ તુ લખી લોકોમાં બધ બેમતુ કરવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે તેથી મત્ય શોધ્યોને સ તોય મળી ગકે ખરો કે ?

૨૨ મા તીર્થ કરના મુખીમાં-વાસુદેવાદિકના નરે ત્રિક પુરા થઈ ગયા જાવીશમાં અને ત્રેવીંગમાંના મધ્યમાં શ્વેતદત્ત ચક્રવર્તી ૧૨ મા થતા, ચક્રવર્તીઓ પણ બારે પૂરા થઈ ગયા તેમના પત્રી ૨૩ મા તીર્થ કર, તેમના પત્રી ૨૪ તીર્થ કર થતા, ૬૩ શલાકા પુર્યો પૂરા થઈ ગયા તે જેન ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ રૂપે લખાયલા છે

આ બધો વિષય અમારા ગ્રંથમાં પૂર્વે કિંચિત્ વિચાર સાથે લખીને જતાવ્યો છે અહીંયા માત્ર એકજ ગાથાથી સૂચન માત્રથી લખીને જતાવીએ િએ, તે ગાથા નીચે પ્રમાણે છે—

ચક્ષુદુગ, હરિપણગ પણગ ચક્ષીણ કેસરો ચક્ષી ।

કેસરચક્ષી કેસર દુચક્ષી, કેસી મ ચક્ષી મ ॥-૨૧ ॥

ભાવાર્થ—આ એકજ ગાથામાં ૧૨ ચક્રવર્તીઓ, અને નવ વાસુદેવાદિક, આ અવસર્પિણીમાં જે થયા છે તેમાંના કેટલાક તીર્થ કરોની સાથમાં અને કેટલાક તેઓના મધ્યમાં જે પ્રમાણે થએલા છે, તે પ્રમાણે જતાવવાનો મકેત જણાવેલો છે ચક્ષુદુગ-જે ચક્રવર્તી ઓ-પહેલા અને બીજા તીર્થ કરની માથમાં હરિપણગ-પાંચ વાસુદેવો-૧૧ મા થી ૧૫ મા તીર્થ કરની માથમાં પણગ ચક્ષીણ-પાંચ ચક્રવર્તીઓ-જે ૧૫ મા અને ૧૬

માની મલ્યમા, પઠી જે ત્રણ થયા તેજ કુવતાઓ થકેને ૧૬
૧૭ । ૧૮ મા તીર્થ કરે થયા છે

કેસરો ચક્રી કેસર ચક્રી-૧૮-૧૯ ના મલ્યમા-કમથી
વાસુદેવ, પઠી ચક્રવર્તી, તેમના પઠી વાસુદેવ, એમ ત્રણ કમવાર
થયા પઠી ૨૦ માની માથમા ચક્રવર્તી કેસર દુચકા-અને
તેમના પઠી વાસુદેવ પઠી ૨૧ માની નાથમા ચક્રવર્તી, અને
તેમના પઠી પણ ચક્રવર્તી કેવી સચકી સરગ મા તીર્થ કરની
સાથમા શ્રીકૃષ્ણ દેવતા નવમા વાસુદેવ થયા અને તેમના પઠી
બ્રહ્મદત્ત ૧૨ મા ચક્રવર્તી થયા તેમના પઠી ૨૩-અને ૨૪ મા
એ એ તીર્થ કરે થયા એક દરે ૧૨ ચક્રવર્તીઓ, વાસુદેવાદિના
નવત્રિકા અને ૨૪ તીર્થ કરે, મવે મળી ૬૩ ગણાગ પુરુષો-
તરીકે ગણાવ્યા છે આ ગાથાનો અર્થ અમો એ પૃ ૬૫-૬૬
મા જે યત્ર ઠીને ગોઠવ્યો છે ત્યાથી વિદ્યાની લેવાની લક્ષમણ
કરે છુ આ ગાથા જૈનાના ખામ આવગ્યક સૂત્રની ૪૨૧ મી છે

આ મારા લેખનો ઉદ્દેશ એ છે કે-આંએડજ ગાથામા જેન
ધર્મના ઇતિહાસને મૂચન માત્રથી ગર્ભિન પાડે બતાવવાનો
પ્રયત્ન થએલો હોય એમ જણાય છે

જેન ધર્મમા પ્રસિદ્ધિને પામેલા, શ્રી હુગ્લિદ્રસૂરિને-આજ
ગાથા મુખ્યપણે પ્રતિબોધ થવાના કાગળે ઉપે થએલી છે કાગળ
કે હુગ્લિદ્રસૂરિ પ્રથમ બ્રાહ્મણજ હતા, અને પોતે ચઉદે વિદ્યામા
પૂર્ણગતે નિપુણતાજ ધરાવતા હતા એટલુજ નહી પણ વાદ

વિવાદમાં ઉતરીને મેંકડો પડિતોને પગજિત કરીનેજ છોડતા
 હતા સાલગવામાં આવ્યું હતું કે વાદવિવાદનો શોખ એટલો
 બધો હતો કે સ્વર્ગના દેવોની સાથે અને પાતાળનાથી દેવોની
 સાથે વાદ કરવાના ચિન્હ રૂપ એક નિ સરણી પણ માથમાં લઈને
 દરતા વાત ગમે તેમ હોય પણ આટલી વાત તો નિશ્ચય રૂપની
 જણાય છે કે તેઓ મહેરમાં એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને દરતા કે-જેના
 થી હું હારી જાઉં તે જે શબ્દનો અર્થ હું જાણી શકું નહીં તેનો
 તો મારે શિષ્યજ થવું આ પ્રતિજ્ઞા તો તેમની મત્તરૂપનીજ
 હતી વાત એવી બની કે આ બ્રાહ્મણ મહેરમાં દરતા દરતા જૈન
 માધ્વીઓના ઉપાધ્યય આગળ આવી ચઢ્યા ઉપાધ્યયના અદરતા
 બાગમાં એક વૃદ્ધા સા ની જ જુદુગ હરિપણગ આ ગાથાનું
 પરાવત ન કરી રહ્યા હતા, તે સાલગીને આ બ્રાહ્મણ વિચાર કરવા
 લાગ્યો કે-જ્ઞકિદુગ કહેતા ઘટીના પડ બે, પણ સાથમાં
 હરિપણગ તે શું ? એમ અનેક તર્ક વિતર્કની સાથે આ ગાથાનો
 અર્થ બેસાડવા ઘણા વખત મુઠ્ઠી ગડમથલ કરતા રહ્યા પણ
 પોતાની પ્રતિજ્ઞાને ચાદ કરતા ત્યાથી જગ પણ બચ્યા નહીં
 છેવટે કાંઈ પણ રીતે પત્તો નહીં લાગવાથી તે બ્રાહ્મણે તે વૃદ્ધા
 માધ્વીને બોલાવીને કહ્યું કે હે માત ! આ તમારા ચિત્ત ચિહ્નાય
 માન શબ્દનો અર્થ જો છે ! તે વૃદ્ધાએ કહ્યું કે હે પુત્ર ! અર્થ
 સમજવવાનો અધિકાર અમારો નથી અમારા ગુરૂજી નજીકમાં
 છે તેમની પાસે જઈને અર્થ સમજો પછી તેમના ગુરૂજીની પાસે
 જઈને ગાથાનો અર્થ જમજ્યા અને જૈન ધર્મની બીજી પણ
 અનેક ગૂઢ બાબતોને સમજી તેમના શિષ્ય રૂપે થઈને રહ્યા ત્યાર

બાદ મન્વંત-પ્રાવૃતાદિકના ૧૪૪૪ અથોની રચના કરતા પ્રતિ
બોધના કાગળ રૂપે થયેલી તે આધીના ઉપકારને માન આપવા
પોતાના અથના અતે-યાકિની મહત્તર સુત્ર શ્રી હરિભદ્રસૂરિ એ
નામથીજ પોતાની પ્રસિદ્ધિ બતાવતા રહ્યા તેમના અથના
અતમા-યાકિની મહત્તરસૂત્ર શ્રીહરિભદ્રસૂત્ર અથવા વિરહ
શબ્દ મુકેલો બોવામા આવશે તે પડિતોને લક્ષ્યમા ગણવાની
લવામણ ૪૩ છુ ॥

આ હુનીયા તો અજ્ઞાનથી ડુબેલીજ છે, પરંતુ પડિતોની
પણ તેવા પ્રકારની હાલત બેઈ કાઈક ખેદ અને કડણાવાળા
થએલા શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય-શ્રીસર્વજ્ઞ ભગવાન મહાવીર સ્વામીની
શ્લોક ઉર થી મ્તુતિ કરતા શ્લોક ૨૩ મા કહે છે કે—

અનાન્યકામોપનિવર્તિપણે
ત્રિશૃલલલ્લપલમાચરન્નિ
અમદલલ્લયોડપિ પરામિયે ચત્
ત્વત્કિરુર કિ કરવાણિ દેવ ! ॥ ૨૩ ॥

મામાન્યાર્થ-હે દેવ ! હે વીતરાગ ! અનાદિની અવિધાના
પ્રીયકામા ખુ પેલા, તૂ ખલા વિનાના (અર્થાત નાથક વિનાના)
અપક્ષતાનુ આચરણ કરી રહેવ એ, અમૂલલક્ષવાળા એવા મને
પરાજિત કરવાનો પ્રયત્ન કરી ગેલાઓને હું તારો કિ કર
સત્યતત્ત્વનુ સ્વરૂપ કેવી રીતે સમજાવી શકું ? અર્થાત કેવી
રીતે ઠેકાણે લાવી શકું ?

વિશેષ વિચાર-આચાર્ય શ્રીહેમચંદ્રના ઉદ્ગારોનો મતલબ
કદાચ એવો હોય કે-વૈદિઓના અનેક પડિતોએ આમ તેમથી

લઈને, ચાર લાખ શ્લોક ॥ પ્રમાણ વાળા ૧૮ પુરાણો લખી, વેદ
વ્યાખ્યાના નામે ચઢાવી દીધા તેમા પ્રજ્ઞા, વિદ્યા અને મહાદેવ
આ ત્રણે દેવોને મોટા મુખ્ય કરાવી, નીતિ વિનાની આ ન
શ્વકલવાળા લખીને જતાવ્યા એટલુજ નહી પણ જુદા જુદા
સ્વરૂપથી આ જવી દુનિયાના ઉત્પન્ન કરવાવાળા પણ લખીને
જતાવ્યા આ પુનર્જાના લેખકો સવજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળા
અક્ષરોના તો મોટા પડિનો જ થએલા જણાય છે અને તેમના
પક્ષ કરવાનાળા પણ મોટા પડિતોજ હુમે આવા પ્રકારના
અનુચિત લેખોના વિષયોને સત્ય રૂપે મમત્તવતા તે વખતના
પડિતો પોતાના પક્ષના આશ્રયથી બીજના સત્ય પક્ષને પણ
તોડી પાડવાના પ્રયત્નો કરતા જોઈ, કાઈક ખેદ અને કંટાળા
હૃદયવાળા થઈ આ ઉદ્દગારે કાઢ્યા હોય એમ અનુમાન થાય છે

કટિપત પ્રજાપતિ-પ્રજ્ઞામા વિચારવાનું કે—

આ પ્રજાપતિના નામથી રૂઢિની ઉત્પત્તિના મળધવાળી
જે ત્રણ ચાર શ્રુતિઓ સમૂહમાં લખાઈની છે તે જોત અને
જોદ્ધની વિશેષ જાગૃતિના પડીથી કનિષ્ઠ દાખલ કરવામા
આવેલી છે એમ તે શ્રુતિઓનું સ્વરૂપ જતાવી આપે છે જુવો
કે—પ્રજાપતિના ચાર અગથી ચાર વર્ણ ઉત્પન્ન થયા, અને તે
યજ્ઞ પુરૂષમાથી ચારો વેદો ઉત્પન્ન થયા આ તેમાના મત્રો
જ પોતાનું કટિપત પણ જાહેર કરી રહ્યા છે તેમા જે યજ્ઞ
પુરૂષની શ્રુતિ કે વિરાદના સ્વરૂપવાળી મોટી ૧૬ મત્રોની છે તે
તો આગેજ વેદોમા દાખલ કરી દેવામા આવી છે આ
કટિપતપણુ વૈદિકના પડિત-આર્યોના તહેવારોના લેખકને પણ

જણાયું છે, તેથી ઇનામે કળતા ગયા છે કે-ઇંદ્ર અને શ્રીકૃષ્ણ
આ બે વ્યક્તિઓ ઇતિહાસ રૂપની હોય એમ જણાય છે આથી
એજ સૂચવ્યું કે-બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ બે વ્યક્તિઓ ડોઢ
ઇતિહાસ રૂપની હોય તેમ જણાતું નથી, એજ એનો તાત્પર્ય
નીકળે કે મણિલાલ ભાઈએ ૮૧ પૃષ્ઠ રૂપથીજ લખીને
ખતાવ્યું છે કે-ચર પુરૂષ નવોજ દેવ કંટપાયો અને પ્રતપતિ
બધાના મોખરે આવી બધાનો નિયંતા થઈ બ્રહ્મા રૂપે પૂજાતો
થયો આ બે લેખકોમાના એક લેખકે બ્રહ્મા અને રૂદ્ર આ
જન્મેને જ કટિપત રૂપના તહેર કર્યો મણિલાલ ભાઈએ તો
આરો વેદોમા ધુમાડેલી પ્રતપતિના નામની જે ત્રણ ચાર
શ્રુતિઓ કે તેને જ કટિપત રૂપની ખતાવી છે તો પછી
શંકાચાર્યના અદ્વૈત મતની સ્થાપના છે તે અને વલ્લભાચાર્યના
વિશિષ્ટાદ્વૈત મતની સ્થાપના છે તે, શુ દેવલ આગ્રશના કુસુમ
જેની નવી ? વિદ્યાગીને જીવે મુસેપુ કિમધિડેન ?

કાશીમા આવેલા તિલકના પડિતોથી જય અપાવી,
દારીના પડિતોથી ન્યાયવિદ્યાગ્રહની પદવી મેળવનાર, અને
જૈન સપ્રદાયમા નવીન સો ત્રયની રચના કરી ન્યાયાચાર્યની
પદવી મેળવનાર, જૈનપરિત ચરોવિજય અપૂર્ણ ત્રીપાલનો
ગમ પૂર્ણ ઠગી આપતા ખડક યાની હાળ ૧૩ મીમા અનુલવના
વિષયની ઠડી ૧૬ લખતા કડી જઠીમા જણાવે છે કે—“ પૂરવ
લિખિત લિખે સર્વી લેઈ, મની કાગળ ને જાઠો । ભાવ અપૂરવ
કહે તે પરિત, બહુ બોલે તે જાઠો ॥ ૬ ॥

સાચાર્ય-આ જઠી ઠડીમા જણાવ્યું છે કે-આઈ, કાગળ

અને કલમ લઈને પૂરે થઈ ગએલા મર્વજોના લેખોના ઉતારા લઈને અક્ષરોના મોટ મોટા પડિતો ઉધ્ધ ૮૫ ક્રમ આપ્યા પરંતુ મર્વજોથી કયા આશયથી લખાયું છે અને તેમા મત્યતા કેટલી છે અને તેમનું લખાણ કેટલું શુદ્ધ છે આ બધા પ્રકારથી સમજીને જે પડિતો પ્રકાશ કરીને જતાને તેજ પડિતો ખરા ગણાય ? આવી ગીતના વિચારો કરવાનો અવકાશ લઈને ધૂરોપના પડિતોએ કાંઈક મારો શ્રમ લીધો છે, એમ કહેવામા વાઈ મોટો વાધો આવે તેમ જણાતો નથી તેઓનાજ વિચારોને લઈને કેટલાક આપણા ફેગી પડિતો પણ ધણા મારા વિચારો કરી શક્યા છે તેમા તેમની બુદ્ધિની નિર્મલતા, નિ પક્ષ પાતતા, અને હાપખાનાની માકુલ્યતા પણ નજરે પડે છે હતા કેટલાક પડિતો વેઠોની મહુત્વતા કેટલી છે તે સમજતા હુવા પણ, મોટી મુઝનણમા પડેલા મ કોથ ભાવથી એટલું તા જરૂર જાહેર કરતા ગયા છે કે જૈનધર્મ વાળાઓએ કાંઈક સુધારો કર્યો પરંતુ પોતે પોતાનો ખરો નિષ્ક્રમ જાહેરમા મુઝી શક્યા નહીં અને કેટલાક પડિતો તો આદ્યો બધો પ્રકાશ થવા હતા પણ હાથ ! બાપનો કુવો કેમ છોડાય ? એવા વિચારમાજ મશગુલ બની રહ્યા છે પણ સત્યાસત્યનો વિચાર કરવા થોડો પણ અવકાશ લઈ શક્યા નથી વેદિકોમા અક્ષરોના પડિતો કોઈ ઢગલાબ ધ હતા તેઓની આજીવિકા પણ તે પડિતોનીજ હતી તેથી કેટલાક સ્વાર્થમા લુબ્ધ થએલા મત્યતાનો પ્રકાશ કરી શક્યા નથી પણ મર્વજોના તત્વોમાથી અને મર્વજોના ઇતિહાસમાથી લઈને ઉધ્ધ ૮૫ જ કરતા ગયા ॥

તેથી તેઓ પૂર્વાપગ્નો વિરોધ ટાળી શક્યા નથી અને પોતાનામાં એકવાક્યતા પણ ડગી શક્યા નથી તેથી જ નત્યના જવેષકો મુઝાઈ મદ્દા છે એવું માત્ર ખાત્ર અનુમાન છે, ચોક્કસ લાગે તો વિચાર્યો અને કેટલુંક તો માન ગ્રાવથી પણ મેળવી શક્યો.

આપો પ્રથમ જોન-વૈદિકના પ્રશ્ના અને વિધ્યુનો મળે છે તુલનાત્મક સ્વરૂપથી થોડો થોડો વિચાર કરના આવ્યા પછી તુલનાત્મક સ્વરૂપથી વિચાર કરેલો નથી તેમનો પણ થોડો વિચાર કરીને જોઈએ—

નવજોના ઇતિહાસમાં ૧૧ ઉદ્ગોની જુદી જુદી વ્યક્તિઓ જે જે તીર્થ જના મમયમાં થતી આવેલી તે પ્રમાણે જતાવેલી છે તે દુક રૂપે અમે પણ લખીને જતાવેલી છે

વૈદિકોમાં તે ૧૧ ઉદ્ગોના મળે છે કેમ વિચિત્ર પ્રકાર જોવામાં આવે છે તેનું કારણ શું હશે ?

સંદર્ભ મા-૩૬ તો એક જ છે પણ ૧૧ પ્રાણજોની જાણને લઈને તે ૧૧ પ્રાણજોના નામથી ૧૧ રૂપે પ્રતિદ્ધ થયા એમ જતાવ્યું છે

ગતપદ્યમાં—ઈશ્વરનો મહિમા વ્યક્ત કરવા ૩૩ દેવતાઓ થયા તેમાં ૮ વસુ, ૧૧ ઉદ્ગો, ૧૦ આદિત્યો, ૧ ઇંદ્ર, અને ૧ પ્રજાપતિ કુલ ૩૩ થયા

અહીં માત્ર ૧૧ ઉદ્ગોના નામો અને એક પ્રજાપતિના મળે છે જ કારણક વિચાર કરવામાં ઉતરીશું

આમા જે ૧૧ રૂંદો છે તે ૧૦ પ્રાણ અને ૧૧ મો આત્મા
તે ૧૧ રૂંદો જતાવ્યા છે

આમા પ્રતપતિના મળ થે અર્થ કઠીને જતાવતા છેવટમા
યજ્ઞ અને પશુઓ તે પ્રતપતિ જતાવ્યો હે

પ્રથમ રૂંદના વિચારમા ૧૦ પ્રાણ અને ૧૧ મો આત્મા
જતાવ્યો છે પણ પુરાણોમા રૂંદના જે વિચિત્ર પ્રકારે જતાવ્યા
હે તે જઘા કથાવી આવ્યા ? અને તેમા વિચિત્રતા શાથી
લખાઈ ? તે જાણવાને માટે કાઈક સૂચનાઓ કઠીને જનાવુ છું

મવંજ શ્રીમહાવીરના મમયમા-વિદ્યાસિદ્ધ પેઢાવ પરિમાજઠે
પોતાની વિદ્યાઓ આપવા એક નત્યકી નામે પુત્ર પેદા કરી,
પોતાની જઘી વિદ્યાઓ આપી પણ આ નત્યકી મહાકામાશખ
હોવાથી તેણે અનેક કુમારી દયાઓને અને રાતની રાણીઓને
પણ શીલથી વ્રત કરી, પણ તેનું કોઈથી નામ ફેઈ ગકાતુ ન
હતું છેવટે એક ઉમા વેરયાના સળધમા આવ્યા પછી એક
રાતના પ્રપત્ની જન્ને મરાયા તેના ગિધ્યે લોકાને ડરાવી તે
વેરયાના સળધ માથે શુરની મૂર્તિ લોકો પાને પૂજવી, એમ
સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસથી જણાય છે પુરાણોના અનેક લેખો જોતા
આ સર્વજ્ઞોના તરફનો ઇતિહાસ અયોગ્ય થયેનો જણાતો નથી
જુનો દુક રૂપે પુરાણોના વિચિત્ર પ્રકારના વેળો

(૧) રક ૬ પુ મા-આ જઘી દુનિયા ગિવ રૂપે અને શક્તિ
રૂપે જતાવતા પ્રથમ ચિન્હ લિંગ ઉપનુ અને બીજુ ચિન્હ
લગડપનુ જતાવી બીજુ વિગેવ કાઈ પણ જતાવ્યુ નથી

આમા વિચારવાનું કે-આ બે વ-તુની પ્રવૃત્તિમા જીવોની નિવૃત્તિનો માર્ગ કયા ઉત્તમ મિદ્ધાતમા મનાયો છે ?

(૨) પદ્મ પુ મા-બ્રહ્માને ક્રોધ થતા તેના કપાલમાથી સૂર્યના જેવો અર્ધાંગના મહિત ઉદ્ભવે છે.

વિચારવાનું કે-પડિતોને બ્રહ્માની વ્યક્તિ ઝેઠ જણાય નથી તો પડી તેમનો ક્રોધ કેવો અને તેમાથી અર્ધાંગના મહિત ઉદ્ભવે ?

(૩) ગરોગ પુ મા-પાર્વતીના અનેક મસ્તકોની માળા પડેગવાવાળા શિવ બતાવ્યા છે આમા મત્સ્ય કયુ હશે ?

(૪) અનાસાર વાળા ઉદ્ભવે ઋષિઓના ગાપથી લિંગ તે ડાબ્યુ, તે ધરતીમા પેદુ તેની પાછળ ઉદ્ભવે પલ્લુ ગયા પૂજત કરવાનું કબૂલ કરી બ્રહ્માદિક મનાવીને બહાર દાવ્યા તેની માથે પાતાલ મગા પલ્લ બહાર આવી (૨૬ પુ મા) ઉદ્ભવે મનાવવા બ્રહ્માની માથે વિદ્યુ પલ્લ છે આ બધો ઈતિહાસ લેખકે કયા વેદોમાથી મેળવ્યો હશે ?

(૫) ૨૬ દના-બીજી વાત એવી પણ છે કે-ઋષિઓના ગાપથી લિંગ ત્રી મલ્લ લોકમા પમથું કેવોની પ્રાર્થનાથી બ્રહ્મા સ્વર્ગમા અને વિષ્ણુ પાતાલમા સોધ કરવાને ગયા પલ્લુ બ્રહ્મા આવીને બુદ્ધ બોલ્યા તેથી મહાદેવના ગાપથી અપૂમ્પથ થયા

જગ વિચારવાનું કે-“અન્તાવાળા કોણ ? શાપ આપી નિગને તોડનાર કે તોડાવનાર ? જે લિંગ તોડાવનાર તે બ્રહ્માને અપૂમ્પથતાનો નાપ આપનાર છતા એક દુનિયાનો મહારક અને એક નર્મક આમાનું નત્ય કયુ ?

(૬) મત્સ્ય પુ મા-“ગુફાચાચે-મામના લશ્મક શિવને નમસ્કાર કર્યો છે ” વિચારવાનું કે-શિવનો ખરો પત્નોજ નથી તો પણ મામ લક્ષણ ક્રૂતા ગુફાચાચે કયા જોયા હશે ?

(૭) મ્કદ પુ ખ પ મો-બ્રહ્મા-પાર્વતીને બેઠી કહીને વર આપવાને આવ્યા ઈન્દ્રિય ન થતા ક્રોધ તે નિહ ૩૫ ધરીને ઓ, તેનું જિહ્વેશ્વર તીર્થ

વિચા વાનું કે-જે બ્રહ્મા પાર્વતીને દેખીને ચ્યુત થએલા તે વર આપવાને આવ્યા આમાનું કયું માયું ? આ બનાવ ક્યા ઠેકાણે બનેલો ? બ્રહ્માનો ખરો પત્નો કયાથી મેળવેલો ?

(૮) આર્યોના તહેનારોના લેખડે-જણાવ્યું છે કે-“વિષ્ણુની પૂજનો ઉદય તેના વિષયના પ્રેમને લીધે ૩૬૨ પૂતનો ઉદય તેના બીકના લીધે ૩૬૨ની મૃતિ સ્મરણના પહેલા મહાલના ૧૨૪ મા મૂળમા ઘણી કળામા આવી છે ”

મારા વિચાર પ્રમાણે-આ ૩૬૨ની મૃતિનું સૂક્ષ્મ સ્મરણમા જે ગોઠવાયલું તે જૈન-ગૌદની વિગેષ બ્રહ્મણના પરીધીજ ગોઠવાયલું મિદ્ધ થશે

આ લેખડ-ઇશાન સહિતાનો દાખલો મૂકી જણાવ્યું છે કે-“ બ્રહ્મા વિષ્ણુ લિંગનો અત મેળવવા મામાસામી દિશામા ગયા અને એક વર્ષે નિરાશ થઈને પાંડા આવ્યા અને આપણા ઝરતા ગિવ શ્રેષ્ઠ છે એવી કબૂલાત કરી ”

ખરૂ જોતા વિષ્ણુ ત્રણ ખડના એક મહાન રાજા છે પણ તે કોઈ દેવ સ્વરૂપના નથી બાકી બ્રહ્મા અને મહાદેવ ખામ કોઈ તેવી વ્યક્તિજ નથી, જતા વૈદિજના પરિતોએ થોડાને શીંગા

ખતોપખત જેવું અને લોકોને ભલેખામા નાખવાના માટે કેટલું
બધું માહુમ ખેડ્યું છે આમા તત્વની ખાત કયા દેખાય છે ?
કેવલ મ્યાર્થને સમનેજ લોકોને ઉધા દોર્યા હોય ?

(૯) જગતના ઉત્પાદક બ્રહ્મા શિવના લગ્નમા આવ્યા
પાર્વતીનો અ શુદ્ધો દેખના વીચું નીકળી પડ્યું તેમાથી ૮૮
હ નર ઋષિઓ પેદા થઈ ગયા (ભુવો ગિવયુ જ્ઞાન
મ અ ૧૬ થી ૧૮)

(૧૦) મત્સ્યયુ અ ૧૫૭ મો-અગ્નિ દ્વાગ ગિવનું વીચું
દેવોના પેટમા પેટ ફાડી નીકળતા તેનું નરોપર, તેના પાનથી
પાર્વતીને કાર્તિકેય પુત્ર આમાનું ડ્યું માનું હુયે ?

(૧૧) સ્કન્ધ પુ ખ ૧ લો ગિવ પાર્વતીનો મ ભોગ તેના
વીચુંથી જગત્ નષ્ટ થતા બ્રહ્મા અને દેવતાઓ ત્રામ્યા, અગ્નિ
દેવને મોકળીને શિવના વીચનું લક્ષણ કગબ્યુ તે દેવતાઓના
પેટમા પેડતા બધાઓ મર્લાવાળા થઈ ગયા ૫૩ી બ્રહ્મા-વિષ્ણુ
આદિ મહાદેવ પાને આવ્યા મહાદેવે વમન કરાવી મોટા પર્વત
જેટલો ઢગલો કરાવી નિર્ભય કર્યા અગ્નિ દેવે તાપના રૂપે થઈ
તે વીચું ઋષિ પત્નીઓના શરીરમા પ્રવેશ કરાવ્યો તે પતિના
સાપગાત્રી થતા તે વીચું બહાર કાઢી વાસડાઓમા શુ ડાળી
ગ ગામા નાખ્યું તેથી કાર્તિકેય થયા ”

વિચારવાનું કે—પ્રથમ આ દેવોનોજ પત્તો નથી તો
૫૩ી કયા કાળમા લેમા અમને આ બધો પ્રપચ રચ્યો ?
આમાની કયી વાત સાચી હુયે ? આવા કલ્પિત લેખો કયા
ધર્મના માટે લખાયા હુયે ?

(૧૨) શિવ પુ જ્ઞાન મ અ ૩૨ । ૩૩ મા-હાથના મેલથી ગરોળ ઉત્પન્ન કરી પાર્વતી મ્નાન કરવાને બેઠા મદર જતા ગિવને તેણે ધક્કા ભાગીને કાઢ્યા છેવટમા પ્રહ્લા-વિષ્ણુ આદિ લઈને ચઢ્યા, ત્યાજે પોતાની કમર તોડાવીને આવ્યા

જગ વિચારવાનું—મા નવે દેવો જગના કર્તા હતા છે તે એક મેવના પુત્રગાથી નાગ ભાગ કર્તા ક્યાં? આમા આચુ કયુ હુજો? અને યથા ધર્મના બોધ માટે લખાયુ હુજો?

(૧૩) ઉત્તર ભવિષ્ય પુ અ ૧૨૪ મા-મહાદેવ-પાર્વતીની દિવ્ય હુતર વર્ષ કોડા થયા પછી પાર્વતીને ઠોકરી અને મહાદેવને ઠોકરો થયો આમાની કયી વાત સાગી વિચારશે?

(૧૪) નરાહ પુ મા-“ પદ્મેષ્ઠિના મુખની ગણેશની ઉત્પત્તિ જાણી છે ”

જેનામા જે મુખ્ય નમસ્કાર મત્ર છે તે પદ્મેષ્ઠિના નામથીજ ઓગળાય છે ત્યારથી આ કથના કરી હોય એમ નમન થય છે

(૧૫) શિવ પુ ના ૪ અ ૪ થી ૬ મા-“ ગિવના નેર હાડતા પાર્વતીના હાથથી અઘડ યુત્ર થયો તે ગણેશનો નાગ ગ્વાવાળો જાણી ગિને પાર્વતીને કયુ કે-ભાર્યે! નારા નેર હાડીને તે આ અઘર્યું શુ કર્યું? આ અઘડ માથે મહાદેવનુ યુદ્ધ થતા તેમા પ્રહ્લા-વિષ્ણુ આદિ જધાએ દેવો દુટાયવા જતાવ્યા છે ” આમાની કયી વાત નારી મન્ય તરી છે? જગ ગોચરો કે?

(૧૬) પદ્મ પુ ખ ૧ લો અ ૪ મા—“ મોહિનીનું રૂપ ધરી વિષ્ણુએ દૈત્યોને રૂઢુ રૂ હુ તમાગ વરમા ન્હીગ લોભથી તેમને અમત આપ્યું તે દેવતાઓને આપી મોહિની ચાલતી વડ ”

આમાની કયી વાત માગી છે ? તે બતાવી ગડયો ખરા કે ?

(૧૭) મત્સ્યપુ અ ૧૫૪ મા—“ પાર્વતીને કૃષ્ણા ડહેતા જવા લાગ્યા મહાદેવે નમઝગર કરી ઘણી ખુશામત કરી તો પછી નીકળી પડ્યા ”

જરા વિચારવાનું કે—રૂઢુ મા—મૃદ્ધિની આદિમા મહાદેવે બ્રહ્મા—વિષ્ણુને ઉત્પન્ન કરી તેમને મદ્ધિ રચવાનો આદેશ ડહેલો છે ત્યારે આ પાર્વતી કયી મૃદ્ધિમાથી આવ્યા ?

(૧૮) પદ્મપુ ખ ૧ લો અ ૫ મો—શ્રીનું મરણ થતા મહાદેવ ગોકાતુર થઈ ‘હા’ હા કગવા લાગ્યા નારદજીએ ઠેકાણું બતાવ્યું એટલે ચિત્ત ઠેકાણે આવ્યું

આમા વિચારવાનું કે—પહેલા તીર્થ કર નરપભદ્રેવ ૧૩ ભવ ડરતા પાંચમા ભવે લલિતાગદેવ વચા છે તે દેવીના ચયવનથી મૂઠ થતા તેના મિત્રદેવે તે દેવીનું ઠેકાણું બતાવી ચિત્ત કર્યા છે તેનો મળ ધ અહી ઉધો હતો ચિતર્યો હોય એવું મારૂ ખામ અનુમાન છે, તેથી વિચારવાની લલામણ કરૂ છું

(૧૯) પદ્મપુ ખ ૧ લો અ ૪૪ મા—“તપ કગવાને જતા પાર્વતીએ મહાદેવને લપટ જાણી વીરભદ્રને રક્ષાના માટે મુકયા હતા પણ પાર્વતીનું રૂપ ધરીને આવેલા દૈત્યને લાન ભૂવીને ખૂળ લેટયા અને ઘણા ગજ થઈ ગયા

આ મહાદેવને સૃષ્ટિ રચનાનું જ્ઞાન હતું અમ તેમના કયા દર્શવ્યથી સમજી લેવું ?

(૨૦) યજુ પુ બ ૧ લો અ ૫૬ મા—“ મહાદેવે તપના બહાને ગામથી દૂર કુટીયા બનાવી—ગ ધર્વ—ઊન્નગાદિકની સ્ત્રીઓને મત્ર બગથી જે રીને તેઓની આંધે બોગ કર્તા નહ્યા ”

જગત્ની રચના કરતા તેમણે શું સ્ત્રીયો નહી બનાવાં હોય ? હતા આટલી બધી તૃષ્ણા શાથી ? અને આ બધું ધાધવ કયાથી અને કયા કારણથી ઉત્પન્ન કરવામા આવ્યું ? આ બધા વિષયોમા કોઈ મત્ય વસ્તુ હોય તેમ દેખવામા આવે છે ખરી ?

(૨૧) શિવ પુ જા મ અ ૧૩ થી પાર્વતીના તપના ઠેકાણે જટિલ રૂપ ધારી મહાદેવે પૂછ્યું કે તું શા માટે તપ કરે છે ? સખીથી ઉત્તર અપાળ્યો કે—મહાદેવને પતિ વરવા હતા પણ મહાદેવ માનુષ જન્મ પૂર્ણાને રહ્યા ત્યાર તે કેટલા બધા જ્ઞાની માનવા ?

(૨૨) શિવ પુ અ ૪૧ મા—“ કામથી વિકલ મહાદેવ ઋષિપત્નીઓની પાલળ હોડયા તેથી દેવતાઓ પણ મોટી આકૃતમા આવી પડયા તે બ્રહ્મા—વિષ્ણુની પાસે ગયા વિષ્ણુએ પાર્વતીની પાસે મોકળ્યા, ત્યાર બાદ બધા જ્ઞાત થયા ”

આ વિકલરૂપ મહાદેવને જગત્ના કર્તા હોતાં લખનાર કેટલા બધા સત્યવાદી હશે ? આ બધી વાતો કયા વેદમાથી મેળવી હશે ?

(૨૩) શિવ પુ જા મ અ ૪૨ મા—“ માત્ર ઋષિ

પત્નીઓને દેખીને મહાદેવ તદ્દન નિર્લજ્જ થયા આવેલા
રૂપિઓના ગાપથી લિંગ તોડાવીને બેઠા ”

ધન્ય છે એવા ધર્મના પ્રવત્તિને ? બીજું શું કેહવું ?

(૨૪) ભાગ ૨૬ ૧૦ માં—“ મહાદેવે વૃઢાસુરને વડ
આપ્યો કે તું જેના માથા પર હાથ મુકીશ તે બળીને
ભસ્મ થશે તે હત્ય પાર્વતીની લાલચથી મહાદેવની પાછળ
પડ્યો. સ્વર્ગ-પાતાલમાં ડોઈ પણ રક્ષક ન મળતા છેવટે
વિષ્ણુના હાથથી બચ્યા ”

જગતના મહારક મહાદેવનું જ્ઞાન ડેટલું અને બળ
ડેટલું કે એક હત્યના ભયથી સ્વર્ગાદિકમાં ભાગતા ક્યાં ? તો
આમાનું સાચું કયું ? અને લેખક મત્યવાદી કેટલો ?

(૨૫) વિષ્ણુ પુ અ ૧૫ માં—“ વૃષ્ણુ સાથે લડતા મહાદેવ
હાર્યા બાણાસુર ચઢ્યો, પણ કૃષ્ણની મૃત્યુ કળી મહાદેવને
ઠોડાવવો પડ્યો ”

ત્રેતાના કૃષ્ણ, દ્વાપરના મહાદેવ કયે ઠેકાણે લડ્યા ?

(૨૬) પદ્મ પુ બ ૧ હો અ ૧૪ માં—“ બ્રહ્માનું માથું
વપાતા પડ્યેવો તેમાંથી હથીઆર બધ પુરૂષ, તે મહાદેવની
પાછળ પડ્યો છેવટે વિષ્ણુના શરણથી મહાદેવ બચ્યા ”

જગતના સદાચો માથું કપાવ્યું પરનેવાના પુરૂષથી
જગતના મહારક નાઠા પણ જગતના પાલક વિષ્ણુએ
બચાવ્યા આમાની કયી વાત મત્યરૂપની બનેલી હશે ?

(૧૭) શિવ પુ ધર્મ સ અ ૮ મા—“ દેવ દાનવોની લડાઈમાં કૃષ્ણે ઘણા દેવોને માર્યા નાઠેલાની પાડળ જતા અપ્સરાઓની માથે કાંડા કઠી પુન પેદા કર્યો પ્રહારો સ્વર્ગની રક્ષા માટે વિષ્ણુને બોલાવવા મહાદેવને મોડળ્યા પેલો પુત્ર મામે થતા મહાદેવે કાંડા માડ્યો કૃષ્ણે જગતના પતિ શિવને મમાવ્યા વિષય તિ દોડવાનું કહેતા શ્રીકૃષ્ણ લગ્નિજત થયા પડી ગએલા ચક્રને લેવા જતા અટકાવીને કહ્યું કે—મુદ્દર્શન અને ઝાલાનલ ચક્ર આપુ છું તેનાથી દત્તેના ગંગા ઝાપી નાઓ ”

વિદ્યાશ્વાનુ કે—દેવ દાનવોની લડાઈ સ્વર્ગમાં થએલી કે ભૂતલમાં ? અપ્સરાથી કૃષ્ણે પુન પેદા કર્યો તે કયા ઝાગમાં ? જગતના સ્રષ્ટા કે મહાન્ક પ્રહાર કે મહાદેવ સ્વર્ગની રક્ષા કરવા સમર્થ ન થયા કે જેથી વિષ્ણુને બોલાવવા પડ્યા ? વિષયના લપટી વિષ્ણુને લગ્નિજત થવું પડ્યું આ ત્રણમાનો કયો દેવ મત્યરૂપનો લાયક થએલા કે ? ભક્તોને જેનમ દિરમા જતા અટકાવ્યા તે શુ આલડછેટ માનીને કે ગધ પાડળ છુપાવવા ? હાથી મારે તો પણ મરવું આ લેખકે કેટલા ગધા ધમના પોપક હુને ?

(૨૮) શિવ પુ “ પાવતીના વિવાહમાં પ્રહારો વીચ જમીન પર પડતા મહાદેવ મારના ઉઠ્યા પ્રહાર—વિષ્ણુએ પગમાં પડી પ્રગલ્ભ કર્યા ”

જગતના સ્રષ્ટાની નાડી છુતી, સહાન્ક માનવાને ઉઠ્યા સ્રષ્ટા અને પાલક પગમાં પડ્યા આમાની કયી વાત સાચી છે ?

આ ત્રણ ડિપ્ત દેવાને જ્યાં ત્યાં લખીને કેવા કેવા પ્રયત્નો
રચ્યા છે ?

(૨૯) ગમાયણે—“ જટામાથી મુક્ત જ ગાના ૭ પ્રવાહ,
તેમાનો એક પવિત્ર ” બીજા પવિત્ર કેમ નહીં મનાયા ?

(૩૦) મ્કેદ પુ બ ૧ લો, આ ૩૩ મા—આદેડીથી
અત્તા શિવ પૂજ્યા તે મર્યા ૬ તુલ્ય મહાદેવના ફતો
વિમાનમા એસાડીને ગિવજોકમા લઈ ગયા ”

માથો ડોઈ ગિવજ નથી તો પછી આ બધી વાતો ક્યાવી?

(૩૧) ગિવ પુ મનહુમા અ અ ૮ મા—કપિ બોલ્યા
કે—શિવને પ્રસન્ન કેવી રીતે કરી શકાય ? બ્રહ્મા બોલ્યા કે—
વિષ્ણુએ—એક કૌંઠ ને નાઠ હુત વપ સુધી આરાધન કરી
અનેક વરો મેળવ્યા હતા ”

આ લેખમા વિચારવાનું કે—મર્વજોના ઇતિહાસમા આ
અવમર્ષિણીમા વામુદેવોના નવ ત્રિકો અએલા છે તેમા પહેલા
ત્રિપૃષ્ઠ વામુદેવનું આયુષ્ય ૮૪ લાખ પૂર્વ વર્ષનું બતાવેલું છે
પછી ક્રમથી ૮૮૦૦૦ નવમા કૃષ્ણવામુદેવનું આયુષ્ય એક ૧૦૦૦
વર્ષનું બતાવેલું છે, પહેલા વામુદેવના પિતા વૈદિજોમા બ્રહ્મા
કંપાયા છે તેમનું આયુષ્ય પુત્રના અનુમાનથી કંપાય ૮૮૦૦
ભાગવતમા—બ્રહ્માનું આયુષ્ય ૩૧ નીલ, ૧૦ ખર્વ, અને ૪૦
અબજ બતાવ્યું છે તે કયા સર્વજ્ઞથી મેળવીને લખેલું ? બ્રહ્મા
વિષ્ણુ અને મહાદેવ વૈદિજોમા ત્રણ યુગના ક્રમથી ત્રણ
બતાવેલા છે તેથી વિચારવાનું કે—નવ ત્રિજોમાના કયા વિષ્ણુએ

એક ડોહ અને બમઠ હુ તર વર્ષ મુધી મહાદેવનુ આરાધન
કયું ? એ આરાધન વિષ્ણુનુ અને આરાધ્ય મહાદેવનુ મ પૂજ
આયુધ્ય કેટલુ મનાયેલુ છે એ બણવાની ખામ જરૂર છે જે
એ વિચારો વેદિકામા ન મળે તો આ બધી ગરખાગરખી
ઝાનામાથી લગીને ચવારી ? તેનો વિચાર કરવો પડશે

(૩૨) શિવ પુ વાયુ મ અ ૧૭ થી ૨૦ મા-દક્ષના
યજ્ઞનો ભગ ડરવા મહાદેવે વીરભદ્રાદિકોને મોકળ્યા વિષ્ણુ
આદિ દેવો દક્ષના પક્ષમા ભગીને યુદ્ધ ડરવાને લાગ્યા
પરંતુ વીરભદ્રાદિગએ તેમને ઘણો જ ખૂરો માર માર્યો

આમા નિચારવાનુ કે-દક્ષ, વિષ્ણુ અને મહાદેવ, કયા કયા
જાળમા થએલા ? અને કયા કાળમા ભેગા થઈને આ યુદ્ધ
મચાવેલુ ? મહાદેવના એક સેવક માત્રથી માર ખાઈને ભાગેલા
ભગવાન ભક્તોનુ રક્ષણ કેવી રીતે કરવાના ?

(૩૩) શિવ પુ ધમ મ અ ૩ મા-ત્રણ દેવોએ બ્રહ્માને
પ્રસન્ન કરીને ત્રણ કિન્નાઓ કરાવી લીધા પછી દેવતાઓના
ખુરા હાલ કર્યા દેવતાઓ ગિવના મરણે ગયા શિવે કિન્નાઓ
માથે તેમનો મવ થા નાશ કર્યો

આમા મારૂ અનુમાન-મહાવીરના સમયમા સત્યકી
વિગ્રાધર તે પોતાના વેરીની પાળ પડેનો છે તેણે પોતાની
રક્ષાના માટે વિદ્યાથી ત્રણ નગર બનાવ્યા હતા તે સત્યકિએ
ભસ્મ કરેલા તે જૈન ઇતિહાસમા છે બાકી બ્રહ્માની કટિપત
કટપનામા અનેક પ્રમાણે આપી ચુક્યા દિએ

(૩૪) શિવ યુ ધર્મ મ અ ૨ મા—“ શ્રીકૃષ્ણે ૧૬ મામ તપ કરી શિવને પ્રમન્ન કરી હાથ જોડીને આઠ વર માગ્યા ”

ત્રેતાના વિષ્ણુએ દ્વાપરના શિવથી આઠ વર કયા કાળમાં મેળવ્યા ?

(૩૫) શિવ યુ જ્ઞાન મ અ ૫૦ મા—કાશીમાં પાપી, પશુ, પખી જે મરે તે મોક્ષમાજ નાથ શ્લોક ૪૦ મા જણાવ્યું છે કે—

વિષયાશક્તિસોઽપિ ત્યક્તધમરુચિનર ।

इह क्षेत्रे मृतो यो वे, सत्तार न पुनरिच्छेत् ॥ ૪૨ ॥

ભાવાર્થ—વિષયમાં આશક્ત ચિત્તવાળો અને ધર્મની કથિવિનાનો પુરૂષ હોય તો પણ આ ક્ષેત્રમાં (પ્રાણીક્ષેત્રમાં) મરે તો તે ફરીથી આ મ સારમાં આવેજ નહીં ॥ ૪૨ ॥

આ લેખનો વિચાર કરતા જણાય છે કે—કાશીમાં જ્યારે કરવત મુકનાનું શરૂ થએલું ત્યારે આવા શ્લોકો લખી વાળ્યા હોય ? લૂલા, લગડા, દુખિયા પોતાનો ધન માલ આપીને કરવત મુકાવતા કરવત મુકનારના હૃદય કેવા થતા હશે ?

(૩૬) ભાગ સ્ક ૮ અ ૧૦ મા—મહાદેવે વિષ્ણુ પાને જઈ મોહિની રૂપ જોવાની માગણી કરી તે રૂપ જોતા એવા તો વિકલ ધયા કે પગિવાગ્યી પણ નિર્લજ્જ થઈ ગયા ”

જરા વિચારવાનું કે—બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ આ ત્રણે જગતની આદિમા ઉત્પન્ન થએલા અને જગતના સદા પણ બનાવેલા છે તે શુ વિષ્ણુના મોહિની રૂપને જાણી શક્યા નહીં ?

તે જેથી લાન નિનાના નિવજ્જ વડે ? આ વાત ક્યા કાળની અને આમાનુ પાત્રુ ક્યુ ?

(૩૭) શિવ પુ જા મ મ ૬૫ થી—ગિવાનધક અશ્વિન પાને દુયોધને નનમને ભુડતે મોડળ્યો અશ્વિન રાત્ર લડને તૈયાર વયો નામેથી શિવ પણ લિન્વ રૂપે આભ્યા બે બાણ માયે ડટતા એક મુખથી પુડે, બીજી પુડાથી મુખે નીડળ્યુ એટલે ભુડ તો મર્યોજ પડી અશ્વિન-શિવ પણ લડ્યા આ વાતમા સત્યતા થી અને ડેટલી હશે ?

(૩૮) મત્સ્ય પુ અ ૧૮૭ મા—“ વેદના ગ્થ ઉપર ચઢીને શિવ દેત્યોને મારવા વહ્યા તેમા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ પણ હતા, ગિયે દેત્યો ઉપર અનિ બાણ ઘોડાને તેમનુ સર્વકુલ બાગીને લખ્મ ક્યું માત્ર એક ત્રિપુર દૈત્ય મહાદેવનુ લિંગ માથા પર મુનીને બહાર નીકળી પડ્યો ”

આમાની કથી વાત નાથી બનેલી લાગે છે ? વિચારીને બેરો.

(૩૯) રુદ્ર પુ ખ ૧ લા—શિવ વિના જે સમા તરવાની ઈન્ડા ગએ છે તે મૂઠ છે દક્ષના યજ્ઞમા મહાદેવના અનાદરથી મોટો ઉત્પાત દમે મહાદેવને વદબાહ્ય ક્રદ્યા તેથી ઘણી અપા અપી થઈ દમે યજ્ઞનો આરણ કર્યો ત્રપિઓ આ યા બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પણ બોલાવ્યા મહાદેવને બોલાવવાનું કહેતા દમે ક્યુ કે બ્રહ્મા-વિષ્ણુ આભ્યા છે, મત્સરી શિવનું શુ કામ છે ? ચલાવો કામ તમોને કેમ બોલા યા નથી એમ કહીને

પાવતી પિતા પાને ગયા. જન્મ જ ની વતના દને કયુ કે-તાને
પતિ મેદળાદ્ય છે, કહીને ઘણો અનાદર કર્યો. ડોઘ પણ ગતો.
ન જડના ગણુની માથે જાગી મર્યા. શિવાજીની વીગલડ થઈયો.
પાતો દેખી દલ વિચુના ગણે ગયા. જતા દલનું માયુ ગાળીને
હેમી દીધું. શિવાજીની જકગનું માયુ ચોટાડીને દલને દાંડી
મુકયા. ”

આમાં જગ વિચારવાનું કે-પ્રજ્ઞાદિત-દેવીના હાથ ધમ-
વાથી, વ. પાર ભમાથી, મહાદેવજીવી, અને ત્રણ યુગના કમથી
રૂપનંત થયેલા લુહા લુહા ઢેગણે લખાયલા છે. પાર્વતી પહાડની
પુત્રી લખાઈ છે. ત્યારે મહાદેવજી દલ પ્રતપતિના જમા. કયા
જાળમા થયા અને આ જાળો રૂપાત કયા જાળમા મચેલો
માનવો ?

(૪૦) એક વૈદિકના પડિતજી લખે કે-વૈદિકના વિષયો
કાળીના મહાદેવને હુતર કમણો વધાવવાનો ન જડપ થયો.
ચક્રે એક કમળ કોગણે મુની દીધું. વિષયો તેના જાહલામા
આજ ગાળીને આપી. આ વાતાને પચત ત્રના જેની જતાડીને
કયુ કે-‘યુગલુકાનાએ શિવ વિષુની અનેક વાનાએ ગળીને
પોત પોતાના ઢેગેનું મહત્ત્વ વધાનાનો પ્રયત્ન કરેલો છે.

આ લેખકે જીતે ઢેગણે લખ્યું છે કે-ઈદ્ર અને વિષુના
કનવ્યો જોતા કારપનીક પુત્ર ન હોતા. આવી એ ગૂચવ્યું છે.
ક-પ્રજ્ઞા અને કદ આ બે ઐતિહાસિક પુત્ર તો નથી.

ખંડ બીજો

॥ બીજા ખંડમાં જે નિવારો લખાયા છે તેની પણ દુકાના સૂચના કરીને બતાવુ છું—

(૧) પ્રથમ તો નામાન્ય ગુરુનુ સ્વરૂપ માનજ બતાવ્યું છે

(૨) વૈદિકોમાં—ગુરુ વ્યામ વિવિધ પ્રકારની લખાયા છે જેમ કે—“ ધારે ૧૮ પુરાણો બનાવ્યા, વગી—જન્મતાની માથે મનાવી વનમાં ગયા વૃક્ષને ભેટયા પત્રી વ્યામનો જન્મ, વ્યામનુ વીર્ય અન્ધારી પર પડ્યું ત્યાંથી શુકદેવનો જન્મ વ્યામની માતા માદની તેની માથે પાશમરે જખરજમ્ની કરી ઇશ્વરે વ્યામનો અવતાર લઈને પુગાળો બનાવ્યા મહાદેવની માથે લડીને વ્યામ કાશી જુદી બનાવી બધા શાસ્ત્રો બનાવી મૂઠ મયા પછી બાગવત બનાવ્યું ”

આવી રીતની અશોક્કમ અનેક વાતો લખાઈ તે શા કારણથી ? જરા વિચારવાની તમદી લેજો

(૩) આન હગિરિએ—વેદમાંની હિંસા વિનાનો બીજો અધર્મ બતાવ્યો. પ્રામ્હણ પશુઓને ઘરૂમાં મારતા તે પશુઓ અર્ચે જતા પ્રમ્હાએ ઘરૂના માટે પશુઓ બનાવ્યા તે પુત્રની આશા બતાવી એક પુત્રને હોમાવનાર લોમશ ઋષિ (ભારત વનપર્વ) શ્રાદ્ધમાં માસ ન જમે તો પશુરોમ બેટલા વર્ષ મુધી

નરક પ્રાગ્લુપ્તોના માટેનું શ્રાદ્ધ તો અગતિ ખાઈ ગયા
શ્રાદ્ધમા મામ ખાવામા હોય નથી ”

આ બધા ઋષિઓ ધર્મ જતાવી પશુઓને સ્વર્ગે
પુલ્ક્યાસ્વાને લખતા ગયા ? કે કોઈ પ્રકારની લાલચથી ? એટલું
તા જરૂર વિચારવાનું

(૪) પૂજિત મામ ન ખાય તે પશુ થાય યજ્ઞના માટે કે
પ્રાણલુ ક્રવા યોગ્ય માતૃપિતાદિકના માટે માન મારા હુગિતો
અને ઋષિઓને પ્રામ્હલુ માટે યજ્ઞ-શ્રદ્ધાદિકમા ભગીને જે
મામ ન ખાય તે પ્રામ્હલુજ નહીં માનાદિકથી દેવોની તૃપ્તિ
કરતા પિતૃઓની તૃપ્તિ એટલેવ બળે હજાર પશુઓનું અને
ગાયોનું મામ અન્ન માથે દાન આપતો ૫૦-૨૫ પાડા
ખરાથી દેવીનું તર્પણ પ્રાણલુદિક અતિથિના માટે બલદ કે
ખરે પકાવે મૃગાદિકના મામથી થએલું દગરથનું શ્રાદ્ધ મોટા-
મોટા ઋષિઓ જમી ગયા કૌશિકના ૭ પુત્રો ગાયને ખાઈને
વૈદિકબળથી નિર્ભય થયા ગેહાદિકના મામથી પિતૃઓને
અણયની પ્રાપ્તિ ઉપર લખાયેલી અનેક નકારની વાતો બે
ખગ ધર્મનાજ માટે થએલી હોત તો આજે તેને તેવાને તેવા
સ્વરૂપમા પુસ્તકોમા રહેવા દેવાની જરૂર ન પડતી, માટે બધી
વાતો ધર્મના માટે તો દેવલ લખાયેલી નથીજ

(૫) શ્રાદ્ધાદિકમા-પ્રામ્હલુઓએ જીવોને ભણલ ક્રવા જેના
માસથી જેટલો વખત પિતૃઓની તૃપ્તિ તે પત્ર જતાવી છે
મનુની નાશિકાનો પુત્ર, તેનો પુત્ર શ્રાદ્ધના માટે મૃગાદિક

હા યો યનના મને ત્ર દના માન ભગળી પાપ પણ બતા યુ
છે જેનુ મામ આપો ખાઈએ તે પગે-મા આપણુ ખાય
એમ પણ જણા યુ છે

કુ કમા વિચારવાનુ કે-મામ ભગળી પાપ છે જેનુ માન
ખાઈએ તે પરવોડમા આપણુ ખાય ડમના યોગથી ૮૮ લાખ
જીરોની યોનિમા ભટકતા જીરો છે, ત્યારે કથી કથી યોનિમા
ગએલા પિતરો પ્રાણીના તે તે માનભગળી તેટલા તેટલા
દાણ મુધી તૃપ્ત માય ? આ બધા લેખડો મોટા મોટા
પડિનો છે, તેથી વિચારવાનુ કે આ વળો કમ થી ભરી રહેવ
જીવોના ઉપકાર માટે ? કે ખાન પિતરોની તૃપ્તિના માટે ? કે
દાર્ઢ સ્વાર્થના માટે ? એનુજ વિચાર ગો તો બગ છે

(૬) મળ ને-યાની પૂત કનાર શીયોને પ્રિય ધાપ
પ્રમદાના માન તપ કનાર અમગઓ માથે વિમાનમા બેઠીને
મરજોં નય યજમાન શીનુ પણ દાન કેં વેસ્યાઓ અમળ
કે તે સૂર્યોકમા નય પ્રામકુળુ ચારે વર્ણની શીયો નાથે
કીડા કરે

ઉપગતી કવમોમા-જીભાદિની લાલમાઓ બેળવી શાય
પરતુ આમા ધર્મને કદપનો તે તો ડાહ્યા માણનો બતાવે તે
ખરો ?

(૭) જેનુ ધન પ્રામકુળુ પોતે રાજે, રાત્ર અશુધુ રાજે
૧૦ તોળા પોતાની ગાથે ભાગવન આપે તે તો મવ બ ધનથી
મુખ્ત પ્રામકુળુની આ આજીવિકા હુએ તે ૬૦ હજાર વર્ષ

મગકદ્રીટ પ્રાદક્ષણને પરણાવનારનો ગિનલોડમા પામ મૃત્યુ નહીં જાણી ગળ દડનું ધન પ્રાદક્ષણને આપે અસોની પ્રીતિ માટે પ્રાદક્ષણને બોજન અને દાન ચુદ્ધથી કે જમીનથી મેળવેલું ધન નજા પ્રાદક્ષણને આપે પ્રાદક્ષણને દાન આપે તે અર્ચન-ગણો માથે ફીણ કરે પ્રાયશ્ચિત આપે તે પ્રાદક્ષણને વેગ્યા કામદેવ મમાન ગણે

આ બધા ઉપગ્ના લેખોમા પ્રાય માર એવો છે કે-પ્રાદક્ષણ ગિવાય અનાથાદિકે કોઈ ટુંખીયાઓને યાદજ કરેલા નથી માધુ મ તોને અન્ન વસ્ત્રની ઉદાગતા પણ જતાવેલી જણાશે નહીં આદ્ય જાણવાને માટે લખીને જણાવ્યું છે જાકી આકૃતમા પડેલા ગમે તે માણનો પર કે પશુઓ પર ઉપકાર કરવાથી મહાકળ થાય એમ મહાપુરુષો બતાવી ગયા છે, પમપાતને લીધે તે પર ધ્યાન અપાયું નથી

(૮) કુદગ્તની જાયોના તેની માથે-ગાકર તિલાદિની કટિપત જાયોની ચિધિ, તેના દાન અને સ્વર્ગાદિકે રૂળ બતાવી લેવાના ઉપાયો ચોખ્ખા છે "

(૯) પ્રજ્ઞાદિકે નિર્માલ કરેલા ૧૮ હુબગ પ્રાદક્ષણો મર્વ દેવોના દેવ પ્રાદક્ષણ મર્વજીવોમા એક પ્રાદક્ષણ પ્રામ્હુણો ઉપર શ્રદ્ધા વગરનો દેવ અપવિત્ર ત્રણે લોકનો નાશ કરતા અગ્નિવેદીને પાપ ન લાગે ગમે તેવા પાપી પ્રામ્હુણનો દડ ન કરવો પ્રામ્હુલ ઉપર કોપ કરનારનો નાશ થાય છે પડિત જે મૂળ પ્રામ્હુલુ વિના બીજે કોઈ પૂજ્યજ નથી શુતિ સ્મૃતિવી બહાગ્ના અતધારીઓને રાજ નગરથી બહાર કાઢી મુકે "

દુ કામા વિચારવાનું કે-પ્રથમ તો ત્રણ દેવોનો જ ખરો પત્નો જણાતો નથી તો કયા કાળમા બેગા થયા અને કયા મશાલાથી ૧૮ હજાર બ્રાહ્મણને ઉત્પન્ન કર્યા ? કે જેથી મર્વ દેવોના દેવ થઈ પોતાની શ્રદ્ધતા મનાવવા લાગ્યા ? સત્ય ધર્મ ની શ્રદ્ધા કે પ્રતિષ્ઠિતિ વિનાનો દેશ અપવિત્ર ઝડેના તો પક્ષપાત વિનાનું ગણાતું ક્રોધ કરનારની મિદ્ધિ થતી સાબળી નથી બાદી મમતાવાળો મિદ્ધિ મેળવી ગઈ ? તે તો ગાંધી મહાત્મા પોતાનો અનુભવ લોકોને જતાવી ગયા છે પડિત કે મૂર્ખ બ્રાહ્મણ પૂજ્ય જતાવી મનધારિયોને પણ તુરંત ગણવા તે તો મત્યતાથી ફરનોજ લેખ છે

(૧૦) પુરાણના સાલગનાગને યમ મન્ત્રએ પ્રથમ પુત્ર્યો અને પત્ની બ્રાહ્મલોકમા પુકુચાગી આગ્યે આગળ પાદગની દશ પેઢીને તાગનાગે પૌરાણિક ગુરુ હોય બ્રાહ્મણના મૃત પુત્રને લઈ જનારો યમરા ત બ્રાહ્મણના ગાંધી પુત્ર વિનાનો થઈ બેઠો બ્રાહ્મણના મન્કાગથી તૂર્ય પ્રકારો છે અને બ્રાહ્મણના ક્રોધની જગત્ ભગ્મ થાય છે

પુરાણના સાલગનાગની આટલી બધી દારવેક કરવી પડી ત્યારે મળ્યાવનાગની દારવેક યમરા તને કેટલી બધી કરવી પડતી હશે ? સાલગનાગની પાછલી દગ પેઢીઓને પૌરાણિક ગુરુ તારી કે ત્યારે પોતાની કેટલી બધી પેઢીઓને તારી દેતો હશે ? બ્રાહ્મણના એક પુત્રને લઈ જવાથી યમરાજ પુત્ર વિનાનો થઈ બેઠો ત્યારે આજસુધી અળગેના અગળે બ્રાહ્મ

તોને અને તેમના કુટુંબોને લઈ જતા યમગાજની ડેવી દુર્દગા થઈ હશે ? બ્રાહ્મણના નમઝાગથી મૂર્ચ પ્રગટે અને ક્રોધથી જગત્ ભ્રમ થાય તો પછી આ બધું જગત્ કેવી રીતે ચાલતું ચાલ્યું હશે ?

મહાત્મ્ય લખાયું હોય તો પણ સત્યનો અંશ તો જરૂર રહેશે ને? આમા સત્યનો અંશ કયો હોય છે ?

(૧૧) મૂર્ચની સ્ત્રી મોડી, સૂર્ય ઘોડા ઉપે મુખથી ત્રણ પુત્રો, તેમા એક ઘોડેશ્વાર આવે નત્યધૂનીનું વીર્ય ગંગ પર પડતા બે ભાગ તેથી દૃષ-દૃષી દ્રાપદીએ એક વગ માગ્યો મહાદેવે પાંચ આખ્યા પુત્રપત્ની સ્ત્રી થઈને પાછો પુત્રપ કાકભુ-ગુડે ગમતા પેટમા પેશીને અનેક બ્રહ્માડ જ્યાં બ્રહ્માની રજાતમ્બી પેદીએ રામ માતાને મારનાર પગુરામ તે વિષ્ણુના દહીં અવતાર

આમા દુક વિચારવાનું કે-આ બધી વાતોમા પ્રતીતિ મળે તેવી કયી છે ? આટલી બધી ગરખા ગરખી શાથી ચલાવી ? અને ક્યાગવી ચલાવી તે જરા વિચારવાનું છે

(૧૨) ઇંદ્રને માગવા પૃથુના પુત્રને અગ્નિની આજ્ઞા મુજબીએ ૬૦ હજાર પુત્રો પેદા કર્યા કશ્યપની દીકરીઓએ ૧૫ થોડાં પેદા કર્યા ગાયના દોહનમાથી હાથી ઘોડા મગ-ખાદક નીકળ્યા અજનોના કાનમા મહાદેવે વીર્ય કુકથું તેથી અનુમાન્ પેદા થયા પુત્રનું બલિદાન હગ્નિદ્રે ન આપ્યું તેથી ત જલોદગી, આ વાત વેદમા પણ ગોઠવાયવી જણાય છે

જમીનના ઘડમાથી મીતાજી નીકળ્યા પાવંતીજી પડાકમાથી પેદા થયા નાજે સી કેપે ઘણું દુઃખ પુરોનો જન્મ આપ્યો ચમરાનજે તિલ ઉત્પન્ન કર્યા પુગલોની અમ્નિત્વમા ખરા ધર્મનો લોપ ”

આમા માગી સૂચના—અ જધા મોટા મોટા પડિતો છે, દુનિયાની પાગલુ જ્ઞાન કયાથી લાબ્યા હુગે ? અને ગા કાન લાથી લખતા ગયા હુગે ? પુગલોના અમ્નિત્વમા ખરા ધર્મનો લોપ લખનાર વેદિક પડિતનુ લખાણ કેટલા જધા ઉડાણુમાથી નીકળ્યુ હુગે ? એટલુ વિચાર્યો તો પણ થોડુ નથી વેદિકોએ ગળાડ તો મોટીજ કરેલી છે

ભુગે કે—મમુદનુ મથન કરતા પાવમી વાગે વદ્રમા નીકળ્યો ગ્થના પાવાનો મમુદ જના ગયો અને હનુમાન સૂર્યને ગળી ગયો કથી વાતો પર આમ્તા બેશારી શકાય ?

(૧૩) વેદની આજ્ઞા તેજ ધર્મ, ને બાકી અધર્મ પુગલો પણ ખરો ધર્મ જતાવી ગકેલા નથી દેવોને પુરાણ કયાથી જેવો સ તોય તેવો યનોથી નથી ”

તે યજ્ઞદિક વેદ ધર્મને માણુને પાસે મનાવવાનો પ્રયત્ન આ વિચિત્રતા થાયી ?

(૧૪) ભક્તિની સેવા કરવા નહીંજો આવતી ભાગવત ન સાલજે તે ચલાળ ભક્તિ જ્ઞાનાદિક નાયતા પાપીજો અને ક્રોધીજો પણ સમાહથી પવિત્ર ભાગવત કથાનો આરભ કૃષ્ણ

ગયા પછી ચવનોની ચઢાઈ પડીતુ તે કૃષ્ણ વખતે કયાથી ?
પુરાણ પડીના વેદો તે પુગણ કથામા ભાગવત સાભાગવાને
પડાડ અને નદીઓ પણ આવતી "

આ બધા લેખોમા ડોઈ પણ પ્રકારની મર્યાદા નજવાઈ છે ?

(૧૫-૧૬) કલિમા નામ માત્રથી મિદ્ધિ ઇ મ પૂર્વે-નવનો
કે હનુરમા મર્વજોની જાગૃતિ પાચમોમા મહાભારતનુ મૂળ તે
આને લાખ સ્ત્રોકવાળુ કયા મર્વજોથી મેળવેલુ ?

(૧૭) દેવોએ સૃષ્ટિ વાગ વાગ ગી, સ્વર્ગની ખોટ વિદ્યા
મિત્રે પૂરી સ્વર્ગમા જતો નહુપ, ઋષિના શાપથી અનગર
થઈને પડયો

વિચારવાનું-બ્રહ્માદિક દેવોનું જ નામ ઠેકાણુ નથી હતા
પણ સૃષ્ટિના રચવાવાળા ? વિદ્યામિત્રે સ્વર્ગની રચના કયા
કાળમા કરી ? આ વાતોમા સત્યતાનો અંશ પણ લાગતો નથી,
હતા આવી પાયા વિનાની વાતો શાથી લખાઈ ?

(૧૮) મ્વાર્થ સાધવાને માટે બ્રાહ્મણો ઐથોની રચના
કરતા, એવો અઐશ્ર વિદ્વાનનો અભિપ્રાય

(૧૯) વૈદિક અને બૌદ્ધ સાહિત્યના કાળમા વધારે ફેર
નથી સૂકતોમા આત્માના જન્માતરનું સૂચન નથી એવો
અઐશ્રેએ કરેલો નિર્ણય

કવમ ઓગાળીશમા વિગેષ વિચારવાનુ કે-જીવાદિક તત્ત્વો
તે જીવો કર્મના સંલેગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભટકતા

જૂઝૂકીપાદિક, મેઝ પર્વત, સ્વર્ગ, નરકાદિનું સંસ્કાર વગેરે
આણીગુદ્ધ સર્વજ્ઞાના અધોમા આજેપણુ તેવું ને તણુ વિદ્યમાન છે

વેદિજામા-તેના તે સર્વજ્ઞાના વિષયો એક એકથી મેળાણ
વિનાના ઉપર ચોટીયા, અધુગ અને ઉધા જુતા ડંપાયલા
પ્રાણણ અધોથી તે પુગણો મુધીમા ભેઈ શકશે. એટલું જ નહી
પણુ તેના સળધની ડેટલીક શ્રુતિઓ વેદોમા પણ પાળળથી
દાખલ ઠરી હેવામા આવી છે. ઉદાહરણ તરીકે જુવો કે-મ્રજ
પતિ-પ્રજ્ઞા પાળળથી ડંપાયલા છે તેના નળધની શ્રુતિઓ
ચારો વેદોમા દાખલ થએલી છે, વિચારી પુરૂષોને તે શ્રુતિઓન
પોતાનું સ્વરૂપ બતાવી દે છે તેવી બીજી પણ ઘણીજ નવીન
શ્રુતિઓ દાખલ થએલી છે. વિશેષ વિચારીશુ તો-ચોથો અથવા
વેદન નવીન રૂપે હોય ડરેલો છે, કેમ કે મૂળમા તો વેદત્રયીજ
મનાયલી છે

(૨૦) ડઠુ અને વિનતા એ બેહુને, ગરજપની આયોથી
સર્પોની અને ગરૂટોની વચાવળીનું વિચિત્ર લખાણ, મોટા મોટા
પડિતોથી લખાયુ છે તો પણ વિચારી પુરૂષોને શ્રદ્ધિત થઈ શકે
તેવું નથી માટે ધ્યાનમા લેવાની ભલામણ કરૂ છુ

(૨૧) ગાલવ મુનિએ ગરૂડની સહાયતાથી ૬૦૦ ઘોડા
અને એક કન્યા મેળવી, વિશ્વામિત્રને ગુરૂદક્ષિણામા આપ્યા એ
વાત વિચારવા જેવી છે તેવી મુદ્રી છે

ચયાતિ-ચજોથી ઇદ્રપદ મેળવી સ્વર્ગમા ગયો ઇદ્રે ઝડપી
લઈને પાઠો ધડંવી મુકયો

કર્મોના યોગથી જીવો ૮૪ લાખ યોનિઓમાં ફર્યા ઝરે છે પણ કોઈએ કોઈની ઝડતી લીધેલી માલગી નથી તો પત્રી આ નવીન રૂપનો સિદ્ધાંત કયા જ્ઞાનીથી મેળવ્યો હશે ?

(૨૨) ત્રેતામા જે વાત્સીકિ તે કલિમા તુલસીદાસ વા મીઠિ પારધિમાથી થયા તેમજો દર્ભાથી માણસ ઉત્પન્ન થયું વૈવસ્વતની દીકરીનો દીકરો વનિષ્ઠે બનાવી દીધો નારદ દામીપુત્ર મટી બ્રહ્માના પુત્ર થયા આ બધા નવીન પ્રકારના લેખો વિચારવાની ભલામણ કરૂ છું

(૨૩) હાલજી થઈ પ્રભુએ ઝુક્યી હાથીને ઝોડાવ્યો આ ક્યાને મળતી કથા જેનોમાની વિચારવાને મૂત્રી છે

(૨૪) “ માયાના સમુદ્રમાં ડુબતા માઈંડેય પ્રભુથી બચ્યા ધોત નામનું તીર્થ સ્થાપી મહાદેવ બ્રહ્માના શિરચ્છેદનના પાપથી મુક્ત થયા નરનારાયણના તપમાં વિધ્ન કરવા ધ્વજે અપમરાઓ મોકળી રામચ દ્રવી પામે શિવે પોતાનું રક્ષણ માગ્યું ”

હુ કમા વિચારવાન કે-માઈંડેયને પ્રભુ બચાવવાને કયા કાળમાં આવેલા ? બ્રહ્માના શિરનો છેદ કયા કાળમાં અને પાપ મુક્ત કયા કાળમાં ? નરનારાયણ કયું વિગેય પદ મેળવવાને તપ કરવાને લાગેલા ? જગત્ ઉત્પત્તિની માથના મહાદેવ વિધ્યુના ૭ મા અવતાર પામે રક્ષણ માગવાને આવ્યા ? શુદ્ધ સ્યાદાદના મિદ્ધાતમા દૂપણુ જોવાવાળાને શુ આ બધા કટિપત લેખોમાં દૂપણુ કે ભૂપણુ કાઈ દેખવામાં નહી આવ્યા હોય ? ન જાણે હૃદયના કેટલા શુદ્ધ હશે ?

હેવટ પુત્ર બન્યો અને રોગ પણ ગયો તે વડ્ડુ પુરાણોમા માત્ર મમુકનો દેવ બન્યો મહાભારતમા—ઉત્તર ઋષિની પુત્રીનું હરણ કરનારો કહ્યો " મારા અથમા વિચારે કરીને બતાવ્યા છે, ત્યાથી વાળી લેવાની બધામણ કંડુ છુ

(૩૧) વેદોમા અગ્નિને પણ મોટો દેવ બતાવેલો છે તેના અર્થ ધના વિચારો—

ઋગ્વેદના ૧૦૦૦ સૂકતોમા ૨૦૦ સૂકતો તો અગ્નિ દેવના જ હશે ઇંદ્ર મિથાવ બીજા દેવ કરતા અગ્નિ દેવના સ્તોત્રો વેદમા વધારે છે ઋગ્વેદમા પ્રથમજ અગ્નિના સ્તવ નમા મોટામા મોટો પુરોહિત, યજ્ઞનો ઋત્વિજ, અથદ્રત, અને પુષ્કળ દ્રવ્યનો આપનારો કહેવામા આવ્યો છે બ્રાહ્મણ અને અગ્નિ એ બે દેવોના મુખ ગણાવ્યા છે અગ્નિને વેદમા આકાશ પૃથ્વિનો પુત્ર કહ્યો છે મૃતકને પિતરે પાને મોકળી દેવાની અગ્નિને પ્રાર્થના કરનામા આવી છે કુમારિલ ભદ્ર અને શકરાચાર્ય ૮-૯ મા નંજાના બતાવ્યા છે હિંદ તત્ત્વજ્ઞાનના ઇતિહાસના લેખકને સુધારો કરવાની સૂચના કરવામા આવી છે મારા વિચારો તો તે અથથી જોઈ શકાશે

(૩૨) પૂર્વ પુણ્યના યોગથી જેને હાથી ઘોડાદિક ૧૪ રત્નો મહા પરાક્રમી આવીને મળે તેજ છ બડા લોકતા ચક્રવર્તી શાય એમ મવજોના ઇતિહાસમા બતાવ્યું છે

વેદિકોમા ઘોડા ઘોડા દેવશરની આવે તે જ ૧૪ રત્નો બ્રહ્માદિક દેવોના સમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા હોય

એવું માત્ર માનવું છે તેવી જાણને તરફના વિચારો ટાકીને
જતાવ્યા છે તે પણ મારા ત્રયવી વિચારી લેવાની લલામણ
કડ છુ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કળવાવાળા બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવ
આદિ દેવો, વેદના ઋષિઓ, વેદોમા અને યુગોના પડિતો
પુનતોમા મોટા મોટા લેજો લખી ગયા, પરંતુ માર્ક'ડેય
ઋષિએ સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કળવાવાળી ગતિ દેવી જતાવી છે, તે
લખીને જતાવી છે હિંમામિશ્રિત વેદધર્મ લેન-જોડના પરિચય
પછી પવટાતો ગયો વેદો એક વખતે રચાયા નથી, આ
કંપમા વિલખ્ત કરી ગયાય છે ૧ ઇદોકંપ, ૨ મત્રકંપ, ૩
પ્રાક્ષણકંપ, ૪ સૂત્રકંપ, ૫ (૧) ૭ દો કંપ—અતિ
બાધ્યાવશ્યાવાળો, ધર્મપદ્ધતિ વિનાનો, પ્રાચીન ઋષિઓ
શ્વભાવિક ધર્મ કહેતા

(૨) મત્ર કંપમાજ યન યાગાદિક થતા ત્રણ વેદ રચાયા
(૩) પ્રાક્ષણ કંપમા—ધર્મ તત્ત્વ વિષયોનો વિચાર તથા અર્થો
પણીજ ઉત્પન્ન થઈ હુતી ને ઉપનિષદો રચાયા હતા (૪) સૂત્ર
કંપમા—વેદ ઉપદ્ધનિષદની ટીકા, શિક્ષાદિ ૭ વેદોના લખાયા ”

આ બધા લેજોના વિચારો માગ અર્થમા કરીને જતાવેલા
છે ત્યાથી વિચાર કળવાની લલામણ કડ છુ.

ઈદ્રાદિક દેવો નજન્મા કે અજન્મા? તેનો ખર્ચ ખુલાવો
વેદોથી તે પુરાતો સુધીમા મળી ગયો નથી, કેટલાક પ્રશ્ન જો

તોના અજન્મ પણ મિદ્ધ થતા નથી જનોમા તો મન્નાજ
ખતાવ્યા છે જુરો કલમ ૨૬ થી

મગ્ગવેદમા લખાયલા અશ્વ સ્તોત્રનો તાત્પર્ય એવો છે કે
અશ્વને-શપવાની, તેની પૂત કળવાની, તેને કાપવાની, તે મામ
શાપ્યા પછી આહૂતિ આપવાની, અને પછી તે મામ ખાવાની
વિધિ આ સ્તોત્રમાંથી મળી આવે છે

આમાં ગુરૂક્ત વિદ્યાર્થી-પિન્ગોટનો ખુલાસો કરતા જણાવે છે
કે અમથી પ્રાદ્યહો બહેમી-અધશ્વદાણુ, વેદને ઇશ્વર પ્રણીત
માનતા, ખુદનો પ્રધાર થતા ક્ષત્રીવોથી ગ્લણ માટે દર્શન
પ્રાહિત્ય ઉત્પન્ન કયુ આ તર્જો એવી જોડે છે કે ઇતિહાસથી
અમત્ય હતા વિશ્વામ શુકલા જેવુ છે મેકનચુવર મત્ર યુગના
અળ ધે કહે છે કે-વિધિઓની વિગતોથી ઉભરાતા અશ્વમેધનું
સૂક્તજ બન છે

યજ્ઞરહસ્યનાળાએ અશ્વમેધ માટે બતાવેલા અનુમાનો યજ્ઞ
ઠારકો ઘોડેસ્વાગ થઈને આગના હુરો, સૂર્ય ઘોડા મારફતે શુશા
દરી કરે છે, ઝાયાની ખાઠગ જવા સૂર્યે અશ્વમૂર્તિ ધારણ કરી
હતી, ઘોડાકૂપે થઈ યાજ્ઞવલ્ક્યને મૂર્યે નવો યજ્ઞવેદ આપ્યો
હતો, તેથી વોગે સૂર્યના પ્રતિનિધિ જણાતો હોય એમ
અનુમાનો કરીને બતાવેલા છે

યજ્ઞાનુષ્ઠાન એજ વિષય વેદોમા પ્રધાન છે અને એમાજ
વેદપથિની પ્રતિષ્ઠા થએલી જણાવેલી છે

ઋગ્વેદના ટીકાકારો પોતાના મમયના વિચારે લખી, એક
બીજાથી વિરુદ્ધ લખતા ગયા ઉદાહરણમાં સ્વામી દયાનંદ-
જીના લેખો જુવો.

ઋગ્વેદાલોકચત્રના લેખક એક બીજાથી વિરુદ્ધમાં લખાયલા
મોટા મોટા તે (૧૩) આશ્ચર્ય લખીને જતાવ્યા છે તેનો
ફિજિત વિચાર અમે પણ ઠરીને જતાવેલો છે

ગાયના વધ મળધે-તત્તિગીયમ, જૃહદાન્દ્યકમા, કાત્યા-
યન મ્મતિમા અને ગોણીલગૃહ્યમૂત્રમા, વિવિધ પ્રકારના લેખો
લખાયા છે તેઓના વિચારો મારા અથવી જોવાની બળા-
મણ કંડે છુ.

મનુષ્યના વધ મળધે—દૃષ્ટુ યજુર્વેદના તત્તિગીયમા
લખાયુ છે ડેન્વાગ્દેવતાના માટે પુરુષનો વધ, તૃણાભિમાની
દેવતાના માટે-ઋગ્વેદનું નિવૃત્ત સ્ત્રીનો વધ, પ્રતીક્ષાના માટે-
દુર્માની વ્ય્યાનો વધ, અંતર્યે બ્રાહ્મણમા શુન ગેપના વધ
મળધેની કથા લખાઈ છે મહાભારતના વન પર્વમાં નરમેધ
યજ્ઞનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે, આ બધા લેખો મળુ પોતા
મહાન્ના માટે લખાયા છે

યજુર્વેદના ડટલાક ન ત્રોના અર્થોએવા લખાયા છે ડે-યજ-
માનની સ્ત્રીની માથે ઘોડાનો અર્ધવ ડગવડા ઋત્વિજો (યજ્ઞના
ગ્રાવવા વાળા) એવો ઉપહાસ ડગી ગઈને છે ડે તદ્દન નિર્વજ-
દ જેથી મારા માણુનો નીચુ ઘાલુ પડે, આવા તદ્દન

અયોગ્ય પ્રગટના વિગરો વેદ જેવા પ્રતિષ્ઠિત ઐશ્વર્યમા લખીને
લોંગામા પ્રસિદ્ધ કર્યું કે વેદો સૃષ્ટિની આદિમા ઇશ્વરથી પાત્ર
થએલા છે આમા મત્યતા ડેટલી ? મને પૂછે તો ન તો કોઈ
સૃષ્ટિની આદિ કગવાવાળો દેખાય છે તેમજ ન તો સૃષ્ટિની
આદિમા ઇશ્વરથી વેદો પ્રાપ્ત થએલા જણાય છે જો વિગર
કગો તો આપ મજનનો મારા લેખોથી સારી રીતે મમલ
ગકગો કદાચ મારી ભૂલ સમજાય તો મને સૂચના કરી મારા
ઉપર ઉપકાર કરશે ” પોતાના ન્યાનથી બ્રહ્મ થતા અર્ગંગા
આગળ આગળ કાદવ કીચડનાળા થતા ગયા તેમ મત્ય ધર્મથી
બ્રહ્મ થએલાઓની ગિથિતિ ભર્તૃહૃદિએ જણાવેલી છે તેમા મે
મારા વિચારે પણ બોડા લખીને જણાવ્યા છે

વીર ભગવાનની સ્તુતિમા હેમ દ્રાવ્યમ્ કહે છે કે-

વેદાદિક આગમ અપ્રમાણ શાથી ? અપર્વજોથી પ્રકૃત,
હિ નામિદ્રિત, અર્થી લોંગાજ વળગી પડેલા છે તેથી

જેનાગમ પ્રમાણ શાથી ? જીવોના હિત માટે, પરંપર
વિરોધ વિનાનું મોક્ષાભિનાયીઓથી ગ્રહણ થએલું છે તેથી

અન્ય મત વાળાઓએ મરણપાછો અયોગ્ય કહેવું પણ તેમના
ગિર્યોએ તદ્દન ઉત્તરવી નાખેલું જો ઉપદ્રવ જેનાગમમા
થએલો નથી એજ તેની મહત્ત્વતા છે

(૩૩) શક દિગ્વિજય મર્ગ ૧૬ માની બે ચાક વાતો

ભટ્ટ અને ગકર ૮-૯ મા સૈનના છે સર્ગ ૧ લામા-
 બ્રહ્માદિ દેવોની શકર દેવને ફરીયાદ કે-વિષ્ણુએ જોદ્વગામ
 ળીને વેદાદિને હાનિ પુહ્યાવી શકર દેવે કહ્યું કે હું મનુષ્ય
 દેહ ધરીને જ્ઞાનકાંડનો ઉદ્ધાન કરીશ તમે વેદ મર્યાદા સ્થાપે
 બ્રહ્મા મહત્ત્વ નામે, ઇંદ્ર સુધન્વા નામે, કાર્તિકેય ભટ્ટપાદ નામે
 અવતર્યા સુધન્વાની મલામા ભટ્ટપાદે જોદ્વોને હરાવ્યા એવી
 રીતે કે-ભટ્ટપાદે કહ્યું કે-“વેદો પ્રમાણભૂત હોય તો મને આશ્વ
 આવશે નહીં” એમ કહી પવત ઉપગથી પડતા તાબનાન
 રહ્યા જોદ્વો હાર્યા ફરીથી ઘણામા મર્પ મગાવ્યો જોદ્વોએ
 મર્પ જતાવતા રાજાને મૂર્છા ભટ્ટે ધીરજ આપી ગેપગાથી વિષ્ણુ
 જતાવ્યા ગજાએ જોદ્વોનો અને જેનોનો નાગ કનખ્યો
 બ્રહ્માદિકનો પત્તો ન મળે તો આ શક-વામીનો ઉત્પાત
 ગણાય કે નહીં ?

મર્ગ ૨ જો-ગરનો જન્મ-લિંગ રૂપે પ્રગટ થતા રાજાએ
 દેવલ બધાંયુ, ફરી શિવ ગુરુ નામે જન્મી શકરનીજ મેવાથી
 શકરશ્વામી પુત્ર મેળવ્યો આમા બધાએ ગકર દેવ છે

સર્ગ ૩ લામા-વિષ્ણુ, પવન, વાયુ, નદીજેશ્વર, બ્રહ્મા,
 બૃહસ્પતિ, અગ્નિ, વરુણાદિ દેવો, દુનિયામા જગ મચાવવાને,
 સ્વર્ગમાંથી ઉતરી બ્રાહ્મણ રૂપે અવતર્યા આમાના બ્રહ્મા, વિષ્ણુ
 અને મહાદેવનું સ્વરૂપ કિંચિત્ જણવાથી બધા દેવોનું સ્વરૂપ
 મહુલે સમજાશે

સર્ગ ૪ મા-નીજે વર્ષે મિત્રો માથે મઠ ભિક્ષા માટે
ગયા ત્યાં લક્ષ્મીને જોલાવીને તે બ્રાહ્મણીનું ઘર સોનાના
આમળાથી ભરાયી દીધું

સર્ગ ૫ મા મા માતાએ વર્ષે જણીને ઘેર આવ્યા નીની
સ્તુતિ કરી, આગલે વહેતી ડરી, માતાની અડચણ દૂર કરી
રાજશેખર મે તને પુત્ર આપી તેની ઈચ્છા પૂરણ કરી અગમ્ય
આદિ દર્શનાથે આવ્યા માતાના નિશ્ચિતરમા તમારો પુત્ર-
માતાત્ ગિવ કે છે, ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય છે, પણ વ્યાસ ૧૬
વય વધારીને આપશે, એમ કહી અતર્ધાન થયા માતાને ખેદ
ટાળવા શકે કહ્યું કે કર્મ ભોગવવા જીવ મૂલ દેહમાં વિચર્યા
કે છે સન્યાસ લેવા ગયા, શુક્રે પૂછ્યું, તું જાણ? હું લય
થના સર્વોત્તમ ચિંતાનદ રૂપ તું એમ કહી ચાર મહા
વાક્યનો ઉપદેશ લીધો એમામામા નીના પૂરને કર્મ કુમા
મમાવી દીધું મકરે આ બધા અમરકાર મતાન્યા તેને વિચાર

સર્ગ ૬ ઠા ૭ મામા-કાશીમાં નનદન શિષ્ય કર્યો ચાર
કુતંગ વાળા અડલને નમન કરના જતા, તેમને ચાર વેદ માથે
શિવમૂર્તિ રૂપે દગલ આપ્યું જણવા માટે મનદન સદ્ગુની
પારથી આવતા ગગામા પડ્યા, કર્મભોખ પગ મુકતા આવ્યા
તેથી પદ્મપાદ નામ સ્થાપ્યું

વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને બ્રહ્મ સૂત્રનો અર્થ કહ્યો કે-બીજા દેહમાં
જતા જીવને પાંચ ભૂતો વિંટલાઈને બાય છે, એ સાલગી વ્યાસ
રૂપે પ્રગટ થઈ ૧૬ વયનું આયુષ્ય વધારીને અતર્ધાન થયા

મગ ૮ મા થી ૧૦ મા મા-ત્રૈભિનિ ઋષિએ ધ્યાપેલો
 ડમકાડ, તેના પક્ષી મડનમિથ, તેનું ખડન ડરી જાનકાડ
 મનાયો મડનનો ખેદ દૂર કરવા ત્રૈભિનિ પ્રગટ થઈ કહેવા
 લાગ્યા કે-ગ કરના મતને સ્વીકારી, તગી જાયો, કહીને અતર્ધાન
 થયા બ્રહ્મ કેપ મડન હાર્યા, પણ મન્વતી વાદ કરવા લા
 થયા ના પાડતા ગ કર માથે ૧૭ દિવમના પડી ગમ કેલીનું
 નવકેપ પૂર્યું મામની મુદત માગીને મત ગતના ગરીમા
 પ્રવેશી રાણીએ માથે કીડા કરવા લાગ્યા લુપ્થ થયેલા જાણી
 શિયો છોડવી લાગ્યા ગજ તગ્દથી અગ્નિમન્કાન થતા
 શરીમા પ્રવેશી ગયા નૃસિંહે અગ્નિની શાંતિ કરી પડી મ
 નવતીને પણ છુટી વીધા મડનને નરનામ નો મત આપીને
 અદ્વતમત ધ્યાપ્યો

મગ ૧૧ મા-ગૈલપવતે કાપાલિંડ ગ કરને કહ્યું કે-મને
 લેરવે કહ્યું છે કે, તુ ડોડ મર્વજનુ કે જાનનુ મન્તક હોમીગ તો
 સદેહ સ્વર્ગેજ જઈશ માટે માડ હંદ થાય તેમ કરે શ કરે
 એમતનો વાયદો ડર્યો એકાતમા નધ્યા કરતા હતા ત્યા
 ગપાલિંડે તરવાર ખેળી પદપાદને લામ થતા નૃસિંહ રૂપ ધરી
 રીંગી નાખ્યો બીજા સિધ્યોએ બન્નેને મરણ કેપે બોધા, સમાધિ
 ઉતરતા શ કરે નૃસિંહ રૂપ છોડાવ્યું

મગ ૧૨ મા-મુકાબિકામા મગેલા પુત્ર માટે શોડાતુર
 પ્રાક્ષણના કુટુંબને બોધ કરને દયા થતા-“ આકાશવાણી થઈ
 કે અસ્રમર્થ દયા બતાવે ” આચાર્યે કહ્યું કે-અસ્રમર્થને

બોલ્યું શેભે ? મમથા છે તો ગોક ફર કરો ! એમ કહી જીવતો કરાવ્યો. વિચારનાનું ઠે કુદુબ જતા એઈ રહ્યા, પોતે ગયા, ખી તને જીવતા કરાવ્યા, એવો કોઈ નમથ હોય ખરો કે ? આ તો હજાજાની ચતુરાઈ જતાવી ?

મર્ગ ૧૪મા—માતાનો મહવાડ જાણી મેવામા આન્યા ગાકની મ્તુતિ કરતા વિમાન લઈ ફરતો આવ્યા માતાની નાથતા પાઠા ગયા પત્રી વિપજની મ્તુતિ કરતા તેમના ફરતો વિમાન લઈને આવ્યા તેમા બેમીને માતા વિપજના ધામમા પધાર્યા આમા સત્યતા કટવી હશે ?

મર્ગ ૧૫ મા—દિગ્ગચિજ્ય કરવા હ તરો ગિયોને અને લશ્કર માથે ગાતને માથમા લઈને નીકળ્યા પ્રથમજ કાપાવિકો નાચે સપા ઝપી થના રાતએ હટાવ્યા ગોકર્ણમા—દ્વૈતમતના શેવ નીલડ ઈને અઠૈત મત મનાવ્યો ઉચ્ચનમા—દ્વૈતમતના ભટ્ટ ભાગકરને અઠૈત મત મનાવ્યો જૈનને પિશાચ કહીને ખડન કરવા લાગ્યા જેમા એ પણ વાત માગી નથી દેવટે મત ભગીના ખડનમા ઉતર્યા આ વાતનો ઉત્તર ટિપ્પનકાર જણાવ્યો છે કે—મતભગીએથી પ્રત્યેક પદાર્થમા ગમે તવા ખી ન પણ પરસ્પર વિરુદ્ધ ધર્મોનો મમાનેશ થાય છે જીન અનેક વૈદિક મતના પડિતોએ જ તેમની અયોગ્યતા જતાવેલી જગો જગો પર માન્ય થાયથી એઈ ગરુએ.

(૩૪) આધાજી વિચારો—અર્વજોના તત્વના વિકાસ ૩૫ / હાલનો વૈદિક ધર્મ સવસોના અપરિચિત પ્રદેશમા, યજ્ઞ

યાગાદિકના વિધાનનાજો, વેદધર્મ જ્ઞાથી લોકોથી જ્ઞાતી પડેલો ખરો પણ, મર્વજ્ઞાના વિશેષ પરિવ્યવહાર પ્રદેશમા તે નહીં જેવો થઈ પડતા, મર્વજ્ઞાના તત્ત્વમિલિત નવીન શ્રેયોની રચના કરી, વેદધર્મ ટકાવવાના પ્રયત્નો કરતા ગયા એટલે ધર્મમા કે હાસમા, પાણી કેટલું તેનો અદાલ્તે ન ડાઘી શકાય તેવા સ્વરૂપનો, વૈદિક ધર્મ કગીને મુકયો.

વેદો એક એકથી ઘણા ઘણા છટે, ઋષિઓથી તૈયાર થયેલા, અનેક પ્રમાણોથી નિર્ધારે હતા સૃષ્ટિની આદિમા આર-ઋષિઓના હૃદયમા પ્રજાપતિથી ચારે વેદ પ્રાપ્ત થયા, તે વાત ચારે વેદોથી લખાતી જાતી તે પ્રમાણ વિનાની તદ્દન કલ્પિત છે તે જ્ઞાથી જાતી ? અને ક્યારથી જાતી ? પ્રગટ જેમાય છે કે મર્વજ્ઞાથી વિરૂદ્ધમા લખી જાણી જૂજીને જાલવા દીધી હોય એવું મારું ખામ અનુમાન છે આ મારા અનુમાનની પુષ્ટિમા આન દગ કરલાઈ ધ્રુવના, આર્યોના તહેવારોના લેખકના, અને મણિલાલલાઈ દિવેગીના, ફકરાઓ ધ્યાનમા લઈ વિચારવાની ભલામણ કરે છું અને દક્ષિણના પડિત લકમણ રઘુનાથ લિટે તો અપદ્મ રૂપેજ લખીને જતાવ્યું છે કે “જૈન ધર્મ એ વિકૃત હિંદુ ધર્મ છે એમ કહેનામા આવે છે પરંતુ સનાતન અને પુરાતન એવા જૈન ધર્મનું વિકૃત સ્વરૂપ એ હિંદુ ધર્મ છે ”

આવા આવા દેગી પરદેસી અનેક મહાન્ મહાન્ પડિતોની, નિર્મલ બુદ્ધિનો પ્રકાશ મારા પગ પડતા, મારું મન વૈદિક મત

જેવાને પ્રેરાયુ જોતા જોતા ઘણા ઘણા પ્રકારનો વિપર્યાન થએલો જણાતા જેન-વૈદિકની તુલનાત્મક રૂપે અથવા લખવા માડ્યો, તેમા ઘણા ખરા પડિતોના વિચારો મત્વ રૂપે થએલા પણ લાગતા ગયા તે મે માન અથમા જાહેર કર્યા છે તે જેવાની ભવામણ કંઈ છુ આ જગો પગ તો નહી જેવી સૂના માત્ર કરીને ગતાયુ છુ

મર્મનોએ-નાના મોટા અનતાનત જીવોથી ભરેલી, અને કમના સયોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ભટકતી, અનાદિના કાળથી રાણી માવેલી આ સૃષ્ટિ ગતાવેલી છે

વૈદિકોમા-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવાદિ ૩ એક એકથી વિદ્વદ પછે આ સૃષ્ટિની જ્વના કરતા બતાવેલા છે

જૈનોમા આ અવસર્પિણીમા-સપ્તભદ્રેવાદિ ૨૪ મહાન તીથ કરો ધર્મના પવતરો (નાયક) થતા આવ્યા છે

વૈદિકોમા-મત્સ્ય કૂમાદિ ૨૪ એક-૧ વિષ્ણુના અવતારો થએલા ગતાવ્યા છે તેમા સપ્તભદ્રેવને ૮ મા નખરે ગોઠવ્યા છે

સવજોમા-હાથી, ઘોડાદિ અગાધ શક્તિવાળા ૧૪ રત્નો આવીને મળ્યા પત્રી, ૮ ખડના નજ્ય કરતા-ભરત-મગર આદિ ૧૨ ચક્રવર્તીઓ થએલા ગતાવ્યા છે

વૈદિકોમા-તેજ ભરતને જડભરત, સગર આદિ બે ચારને, રાજ તરીકે ઓળખાવી તેમના મળ ધના હાથી, ઘોડાદિ ૧૪ રત્નોમા, થોડા ફેરફાર સાથે બ્રહ્માદિ દેવોના સમુદ્રમથનથી

રૂપેન વચ્ચેલા બતાવ્યા છે મગૂચ ચક્રવર્તીના ૬૦ હુ તર પુત્રો
સ્વાભાવિક હતા, તે મહાદેવથી પ્રાપ્ત થયેલા બતાવ્યા છે

મવ જોના ઇતિહાસમા ૧૧મા તીર્થ કરના મમયમા પહેલા
વાસુદેવના પિતા-પુત્રીના સ બધથી લોડોમા પ્રજાપતિ તરીકે
જાહેર થયા છે

વૈદિકોમા—તેજ પ્રજાપતિને જાગે વેદોમા પ્રજ્ઞા તરીકે
લખીને-સૃષ્ટિની આદિ કરનાગ, રૂષ્ટિની આદિમાજ ચાગ
અધિઓના હૃદયમા જાગે વેદોનો પ્રકાશ કરનાગ, અને પોતાના
ચાર અજથી ચાગ વર્ણની રૂપરત્તિ કરનાગ, લખીને બતાવ્યા છે
આ પ્રજ્ઞા એક રાત્રોને કહેવામાં છે, તેના માટે વૈદિકોમા લખા
યલા અનેક પ્રકારના વિચિત્ર લેખોની જાણી શકાય તેમ છે

આ અવમર્ષિણીમા—સર્વજોના ઇતિહાસમા-જલદેવાદિક
નવ ત્રિકા થયેલા લખાયા છે તેમાનું પહેલું ત્રિક ૧૧ મા
તીર્થ કરથી મરૂ થતા-૨૦ મા તીર્થ કર થયા પછી ૮ મુ ગમ,
લક્ષ્મણ અને ગવણનું થયું છે અને ૩૩ મા તીર્થ કરના
મમયમા-જલલદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જગમ ધનું થયું છે વાસુદેવજ
પ્રતિવાસુદેવને મારે એ નિયમ પ્રમાણે જોનોમા લક્ષ્મણ
વાસુદેવના હાથે રાવણ પ્રતિવાસુદેવ મરાયો છે વૈદિકોમા જલદેવ
નામને બતાવ્યા તેટલો ફેર છે બાકી શ્રીકૃષ્ણ વાસુદેવના હાથે
જરામ ધ પ્રતિવાસુદેવ મરાયો તેમા ફેર થયેલો નથી આ બન્ને
ત્રિકોમા મુખ્ય પાત્રોનો ફેર ઘણો નહી હોય, બાકી બીજા

વિવર્યોમા તો ઘણો જ ફેરફાર થયોલો જણાય છે તે તો બન્ને તરફના મેળાપથી બાકી શકાશે

પરંતુ—ગમાદિ ૮ મા ના, અને બવલદ્રાદિક ૯ મા ના, પૂર્વેના જે માત્ર ત્રિંગે ૧૧ મા તીર્થ કરના નમયથી થતા આવ્યા, તેમા તો વૈદિકના પડિતોએ સવ પ્રકારના ક્રમને તોડી નાખીને, એવું તો ઉદ્ધ છ તુ ઝગ્યું છે કે મોટા મોટા પડિતો પણ, તે શુ થવી રીધેલું ડોકડું, ઉડેવી શકે નહીં તે પૂર્વેના સાત ત્રિંગેમા—બલદેવોના તો નામ નીનાન પડુ દેખાતા નથી અને જે માત્ર નામના માત્ર વાસુદેવો થતા આવ્યા, તેમના નામ, કામ, ઠેકાણા, ઉડાવી દહને એક જ વિધ્યુ ભગવાનના નામથી બહેર કયા પરંતુ તેમના પ્રતિપક્ષી રૂપ જે માત્ર પ્રતિવાસુદેવો હતા તેમના નામ તેવાને તેવા રૂપના મા । જેવામા આવ્યા, પણ તેમનું સ્વરૂપ તદ્દન ફેરવી નાખ્યું અને જુદા જુદા ડિગિ એએ જુની જુની મનમાની ડરપનાઓ કરીને બતાવી છે તે જુનો કે નવજોના ઇતિહાસમા પ્રતિ વાસુદેવોના નામ—૧ અશ્વગ્રીવ, ૨ તારક, ૩ મેન્ક, ૪ મધુ અને કેટલ, ૫ નિશુલ, ૬ બલિ, ૭ પ્રહ્લાદ અને પૂર્વે બતાવેલા ૮ મા નવજુ અને ૮ મા જરામ ધ આ જેમાના એકને તો લક્ષમણે માર્યા અને બીજાને શ્રીકૃષ્ણે મારીને ત્રણ બહુ નાશ્ય મત ૪ પછે બોગવ્યુ હતું તેવીજ રીતે પૂર્વેના સાત વાસુદેવોના ગત્રુભૂત માત્ર પ્રતિવાસુ દેવાજ છે તેઓનું સ્વરૂપ વૈદિકોમા જેવી રીતે ગોઠવાયુ છે તેઓની અહીં સુચના કરીને બતાવુ છુ ૧ અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુ

દેવને- માથા વિનાના વયા પછી ઘોડાના માથાવાળા
 ખતાવી-હુયગ્રીવ વિણના નામથી પ્રમિદ્ધ કર્યા છે ૨ તાન્ડ
 પ્રતિવાસુદેવ છે તેમની લગ્ન-દિવસ વાસુદેવની માથે ધએલી
 તેને ન જ ધ વદિંગમા-તાન્ડાસુ-લખીને દેવ દાનપોની લગ્ન
 ગોઠરીને ખીચમા વિષ્ણુને પણ તેના કેદી લખીને ખતાવ્યા છે
 આમા જે ત્રણ કવિઓની કંપનાઓ જુદા જુદા રૂપે થએલી
 મારા લેખમા જોઈ લેશો ૩ ન મેરક પ્રતિવાસુદેવ છે તેને
 વેદિંગમા મોટો દૈત્ય લખીને જણાવ્યું છે કે-એ દૈત્યે બ્રહ્માદિજને
 મ્વાનની બ્રહ્મ ઈર્ષ્યા, તે વિષ્ણુનું ગળુ લેવા આવ્યા વિષ્ણુ તે
 દૈત્યની માથે હુજાવે વપના યુદ્ધથી થાકીને ભાગ્યા અને
 ૧૦ થોડની યુદ્ધમા જીતે સૂતા લખીને ખતાવ્યા છે ૪ મધુ
 પ્રતિવાસુદેવ છે, કેટલ તેના ભાઈ છે વૈદિંગમા આ બેને
 વિષ્ણુના ડાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈને, નાલિ કમલમા ભરાઈ
 બેઠેલા બ્રહ્માને માનવા દોડયા, એટલે વિષ્ણુ તે બે દૈત્યોની માથે
 બાહુયુદ્ધમા પડયા, પણ પાથ હુજાવ વર્ષ પછી ત્યાથી નાગી
 છુટયા આમા પણ ઘણા વિચિત્ર પ્રકારે ચિત્રગયા છે પાથમા
 નિશુલ પ્રતિવાસુદેવ છે તેના ન જ ધ વૈદિંગમા-નિશુલ અને
 નમિ બે દૈત્યો ખતાવ્યા છે ગરુડ માથે વિષ્ણુ લઈવા ચડયા પણ,
 તે દૈત્યોના માગથી મૃતિ થયા પછી યુદ્ધમાથી નારી છુટયા
 છૂટા બલિ પ્રતિવાસુદેવ છે તેમા અનેક કંપનાઓ થએલી છે,
 મુખ્યતાએ વિષ્ણુ ભગવાન ત્રિવિક્રમના સ્વરૂપથી જીતી ગયા
 અને તેના ગુલામ વડે પણ જીતેલા ખતાવ્યા છે ૭ મા પ્રહ્લાદ
 પ્રતિવાસુદેવ છે અને વિષ્ણુના શત્રુભૂત છે, જતા તેને પોતાનો

ભકત ગાપી થાભવામાંથી નીકળીને તેના ગાપન મારવા વાળા
લખીને બનાવે છે નવતુ અને જગત્તથ ૮ મા- મા
મનિદ્ર છે, તેથી તેઓમા ૧૫ મૂળના કરવી નથી

અહીં એક વિશેષ સૂચના એ છે કે—ગીતા જેવા મહાન
પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથમા વિષ્ણુ ભગવાનના નમ્કથી મોઢ અપાયદો
ગણાય છે તેમા ભગવાન પોતેજ કહે છે કે— ભક્તોની રક્ષા
કરવા યુગ યુગમા અવતાર ધાન્ય કરીશ તે વિષ્ણુ માથુ કપાવી
ઘોડાના માથા વાળા કેમ થયા ? અને તારકામુખના કેરી કેમ
બન્યા ? મેરક હત્યધા નાગીને બાગ ચોજનની શુદ્ધિમા જઠને
કેમ સૂતા ? કાનના મેનથા ઉત્પન્ન થએના બે પૈયોના આગ ?
પણ પોતે ઠકી ન ગકયા અને નિજુ બ—અને નમિ બે દૈત્યોથી
પોતાના ગરુ વાહન સાથેજ માર ખાધને બાન્યા, જે ભગવાન
પોતાનુ ગરુ નથી કરા શકયા તે ભગવાન અમારુ નક્ષત્ર કયે
કેકાણીની આવીને કરી ગકવાના છે ? માટે જ અગો કહીએ છે
કે ભાવના વહિક ધર્મ તે, મનનોના તત્ત્વના વિાર ઉપનો છે
ભૂલવૃત્તી ક્ષમા આપગો અને મત્વની ગ્રોધ કરગો

(૩૫) જેનોના—અનેકાતવાદનું અવવાગ્યાદ્રાદવાદનું સ્વરૂપ—

દુનિયાના મવ પદાર્થો—ઉત્પન્ન અને નાશ થતા હોવા છતા
પણ તેના મૂળ પદાર્થોનો નાશ થતોજ નથી એ નિવિવાદ છે
જેમ કે નોનાના અનેક દાગીના બનતા અને તોડી ન ખાતા
હોવા છતા પણ નોનાનો નાશ થતોજ નથી તેવીજ રીતે
માટીના ઘણા આદિ ઉત્પન્ન અને નાશ થતા છતા પણ માટીનો

સર્વથા નાગ થતોજ નથી એવી રીતે બધાએ પદાર્થો અનેક ધમવાગાજ હોય છે આ માન્યતાને જેનો અનેકાતવાદના નામથી અથવા ત્ર્યાદ્રાદ વાદના નામથી જાહેરમા પ્રગિદ્ધ કરે છે

વૈદિકમતમા-પૂર્વકાળમા યજ્ઞેલા કેટલાક પડિતો તે પદાર્થોમા અને તેમના અડપોમા જુદા જુદા પથાને ઉભા કરીને જુગી જુદી માન્યતાઓ પ્રગટ કરે છે જ્યારે પોતાની માન્યતાઓમા વાધા આવી પડે છે ત્યારે તે જેનોના અનેકાતવાદનો આશ્રય લઈને આમા પથોન તોડી પાડવાના પ્રયત્ન પણ કરે છે તેમા પણ વિશેષ ખુબી એ છે કે-તે મતવાદીઓ જેનોના અનેકાતવાદનો તો આશ્રય લેતા જાય છે અને પોતાની માન્યતામા જુદી ઠપનાઓ ઠગીને તેજ અનેકાતવાદનુ ખડન કરવામા પોતાની આતુરી પણ પ્રગટ કરતા જેનામા આવે છે

આ અનેકાતવાદના પ્રકરણમા આવા પ્રકારની બધી વિચિત્રતાજ આપ સમજનોના જોવામા આવશે

પ્રથમ મઠન સ્વામીએ જ કૌલ-નીલકંઠો અને લાન્ડ નવાયનો દ્વૈતવાદ ડોડાવી અદ્વૈતવાદ કબુલ કરાવ્યો એ શુ ન્યાય થએલો હતો ? મારા વિચાર પ્રમાણે તો દ્વૈતવાદજ મિદ્ધ રૂપનો છે, બાકી અદ્વૈતમત દુનગ્રહમાજ દોરી જાય છે બીજાઓનુ ખડન કરતા સ્વામીજીએ જગો જગો પન અનેકાતવાદ નોજ આશ્રય લીધેલો છે જેના આશ્રયથી જ્ય મેજવીને આવ્યા, તેનુ પણ ખડન કરવામા જળગજ્જી કડી, એ શુ સત્ય શુદ્ધિનો ઉપયોગ કરેલો છે ખરો કે ?

રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને વૈદ્યક્રમા સિધ્ધાવી ગયા તે અને ગીતા જેવા મહાન્ અથવી પ્રતિષ્ઠાને પામેલા તેમને જોડા દિગ્ના ગાઓની ચના ડીને વેદાદિગ્ને હાનિ પુન્યાવનારા લખીને જતાવ્યા છે આ જાધુ લખાયનું કેટલું સુમંગલ મમજવું ?

અહીં મીઠી પણ જાલખ્યાલ જેવા જે બોલ વિચારમા મુકુલુ થો ય લાગે તો વિચારગો અને ભલ્લ માલમ પડે તો હામા આપગો.

અનાદિના કાળથી ગાવતી આવેલી આ સૃષ્ટિની વારવાર ભાગફેડ ડગ્વાવાગા, મહાસા નિધિ એવા અનાદિગાળના પ્રહ્લા, દ્યારો વેદોથી પણ પ્રતિષ્ઠિમા આવેલા છે જોડાદિકોએ કરેલી ભૂબોનો નીમળ ઠરવાનું તેમને ન સમજાયું કે જેથી આ અધોર મલિનલમા પગિવાર લઇને શકરદેવની પાને ફરીયાદ કરવાને જવું પડયું ?

ગીતુ વાત એ છે કે—અનાદિગાળથી મોટામા મોટી મત્તા ધરાવના । શ્રીકૃષ્ણ પણ મનાયા છે અને જેમની મહિમા ગીતા જેવા મહા પ્રતિષ્ઠિત અથમા હવાઈ રહેલી છે શ્રીકૃષ્ણ પોતે જ પરમ સક્તા અર્જુનના રુદ્ધામને કહી રહ્યા છે કે— “ પ્રકૃતિ માફે રૂપ છે ” “ જીવ માગે અશ છે ” “ સસા રમા જેટલી શ્રીમાન્ વા વિભૂતિમાન્ મૂર્તિઓ છે તે સર્વ મારા અશથી ઉત્પન્ન થયેલીઓ છે ” “ અને સર્વ ભૂતોનો અતર્થામી આત્મા પણ હું છું ” ઇત્યાદિક અનેક પ્રકારની તેમની

મહિમા જોતા તે મહાજ્ઞાની અને નવ મર્યાદા ધારી જ માલમ પડે છે જતા તેમણે જોઈદાદિજાના ગાઓની ગ્યના ઠગીને દુનિયામા અજ્ઞાન ફેલાવ્યું હોય તો શું તેમની બલ થયેલી ન મનાય ? મદાય શ્રીકૃષ્ણે કે ડોલ ખીનએ બલ કટેલી માનીએ તો પણ તેનો નીકાળ પ્રહાર શું ન ઠગી ગમ્તા હતા ? કરી ગતા હતા એમ માનીએ ત્યાં નવ મર્યાદા ધારી પ્રહારને શ્રીશંકરે પામે ફરીયાદ લઈ જવાનું શું કરણ ? વૈદિકોના ઘરા ગાઓમા—પ્રહાર—વિષ્ણુ—મહેશ એ કમચી ત્રણે દેવો મહાન્ લખાયલા હોવાથી મહેશને ત્રીજે દેવને ગણનામા આવેલા હોય એમ સમજાય છે તો પણ તે મોટી સત્તાવાળા હોવાથી મોટા જાની તો મનાયા જ હશે જ્યારે એમજ હોય તો પછી પ્રહારિક દેવોની ફરીયાદ માલગવાને શું કળવાને એમી ગહ્યા ? પહેલેજ દુનિયામા આવીને નવામલ્યનો નીકાળ કરી જતા તો પછી શકરચાર્મીને આટલો મો પ્રપચ કળવાની ગી જરૂર પડતી ?

પ્રહાર જગતના ઈર્તા આગે વેદોચી તે મ પૂર્ણ વૈદિકોના મિદ્ધાલોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા છે, શ્રીકૃષ્ણ પણ તેટલાજ જજ્ઞાના મનાયલા છે તેથી પોતે કહી ગયા છે કે—“ જન માગે અશ છે ” “ શ્રીમાન્, વિભૂતિમાન્, નવ માગ અશથી ઉત્પન્ન થયેલા છે ” અને સર્વ બ્રહ્માનો અતર્યામી પણ હું જ છું ”

આમા જરા વિચાર થાય છે કે—જનતા અનંત હોવાને કટકવાડપ જે હોયની ચોરમી લાળ ચોનિઓની ન્યાપના

ધર્મોની પુરાણોમા પણ જણાવવામા આવી છે, તે શુ બ્રહ્માએ
 આપેલી કે શ્રીકૃષ્ણે ? અને તે ગા ઢારણથી મનાયવી ? શુ
 તેવા કપો ધાન્ય કૃત્રિને તે તે યોનિયોના મુખ દુ ખ કેવા કેરા
 પ્રગળના છે તે જોવાને માટે પોતેજ કૃત્રિ નહેવા માનવા કે કોઈ
 બીજા પ્રગળના છુપો તેમા બટપી ગહેવા માંલા ? અથવા વૈદિ
 નેએ પોતાના સિદ્ધાંતનો મેળ મેળન્યા વિના બીજા કાંઈ
 સિદ્ધાંતમાથી લઈને મમજ્યા ગોચ્યા વિના પોતાનામા લખી
 વાળેલા મમજના ? આવા આવા પ્રકારના મેકડે લખાયલા
 લખોનો આપણી દુક બુદ્ધિથી નિર્ણય કવી મીતે કૃત્રિ લેવો ?
 જો કેા મત્ય બુદ્ધિથી લખીને બનાવે ન્યાગે તો તેમનો પણ
 આપણા પર મોગે ઉપકાર થાય, બાપી ઉદ્ધતાઈના લેખકોએ
 તો દુનિયાનો હાટજ વાગ્યો છે તે જોવાની તો અમારી ઇચ્છા
 થતીજ નથી આજગાવ થાબડા થાબડીના લેખો પણ ઘણાજ
 બહાર પડી ગયા છે તેથી મત્યના ગોધંડોને કાઈ મતોષ ન
 થ શકે અને વિચાર વિનાઓના માટે તો મત્ય અને અમત્ય
 બાધએ એક સમુખજ છે માટે મત્ય વસ્તુના જ લેખો બહાર
 પાડવા જોઈએ, તેવા પ્રકારના મત્ય વિચારો તો કોઈ કોઈ
 મહાપુરુષતા જ જોવામા આવે છે બાપી થાબડા થાબડીના લેખો
 તો હમણા બધ જોતા કેવલ વખતજ ગમાવવા જેવુ થાય છે,
 પણ તેમાથી કાઈ મત્ય મળી શકતું નથી આજમાનો સત્ય
 વસ્તુના ગોધંડોનો લાગે છે પરંતુ થાબડા થાબડીનો મને લાગતો
 નથી બાકી તો વિચારો વિચારોના અનેક બેઠો છે નથી બધાને
 નિવેડો લાવી ગકાય નહી

મર્વજોના તત્ત્વોનો વિરોધ પ્રચાર થતા વૈદિકોનાં બાણ પલટાઈ

ગોડ પ્રાચીન કાળમાં મુખ્યતાએ યજ્ઞ યાગાદિકના વિધિ વિધાનવાળુ વેદ જ્ઞાન ઇશ્વરની પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થયેલું હોવાને બતાવી તે કાર્ય ધર્મધોકાગ્રથી ચલાવ્યું પરંતુ તે યજ્ઞ યાગાદિકનું જ્ઞાન માક્ષાત્ મર્વજોના તત્ત્વજ્ઞાનનો વિરોધ પ્રચાર થતા નહીં જેવું ભાસવા લાગ્યું એટલે તેનો પ્રચાર નહીં હોવો ચાઇ પડવાથી વૈદિકોના કેટલાક ચતુર પડિતોએ—બ્રાહ્મણાદિક યથોચી બાણ પલટાવવા માડી તે એવી રીતે કે—

(૧) મર્વજોએ—પ્રવાહુથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિને અનાદિની બતાવી ત્યારે વૈદિકના પડિતોએ—મર્વજોના ઇતિ હાસ્યમાં લખાવેલા પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ નામના એક મહાન્ રાજાને બ્રહ્મા તરીકે કહીને આ સૃષ્ટિની આદિ કરવાવાળા લખીને બતાવ્યા

(૨) મર્વજોથી બહેરમાં આવેલા ઋષભદેવાદિક ૨૪ તીર્થ કરોના અનુક્રમણિકાએ—વૈદિકોએ મત્સ્યાદિક ૨૪ અવતારો એકજ વિષ્ણુના કહીને બતાવ્યા

(૩) મર્વજોએ—ભરત—સગર આદિ ૧૨ ચક્રવર્તીઓ બતાવેલા છે વૈદિકોએ તે બારમાના બે ચાર નામ રાખીને તેમાં ઉંધુ છતુ લખીને બતાવ્યું છે અને તેમના સબધના જે ૧૪ રત્નો હતા તેમાં ફેરફાર કરીને બ્રહ્માદિક દેવોના સમુદ્રમથનથી ઉત્પન્ન વળેલા બતાવ્યા છે

નવજોએ-વામુદેવના નવ (૯) ત્રિકો આ અવસર્પિ' છીમા થએવા બતાવેલા છે વૈદિકના પડિતોએ તે બધાએ વામુદેવોને એકજ વિધાના નામથી પ્રતિદ્વિમા બતાવી તેમના પ્રતિપક્ષી જે નવ (૯) પ્રતિવામુદેવો હતા તેમાના કોઈને વિષયુ તો કોઈને અમુર-દાનવ-દૈત્યો ઠરાવી તેમને દેવતાઓની સાથે લડાવી માર્યા છે એટલુ જ નહી પણ માધમા જગતની આદિ કરવાવાળા પ્રજાને અને યુગયુગમા ભક્તોનુ રક્ષણ કરવાવાળા વિષ્ણુ ભગવાનને તે દૈત્ય દાનવોથી નાશ ભાગ કરતા લખીને બતાવેલા છે તે ઘાત અમતકાર પેદા કરે તેવુ છે એવી ગીતે પરોક્ષના વિષયનો સૈકડો નહી પણ હજારો વાતોમા ઉધુ ૮ તુ કરી પૂર્વાપરના વિરોધનાળા મોટા મોટા પુન્તકો બનાવી મોટા મોટા પડિતોને પણ મોટી મુજબણમા નાખી દીધેલા છે ' નાક્ષરા ' વિપરીત થએ ' રાક્ષમા ' ની જે કહેવત છે તે આવા કારણથીજ પડેલી હોવી જોઈએ !

મહાભારતના શાંતિપર્વ મા—હિમાત્મક યજ્ઞનો નિષેધ કરી આત્મયજ્ઞ બતાવતા શ્રીકૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે—

યૂયઃ કૃત્વા યજ્ઞનઃ કૃત્વા, કૃત્વા ચઘિરવદ્દમ ।
યદ્યેવ ગમ્યતે સ્વર્ગ, નરકે વેન ગમ્યતે ? ॥ ૧ ॥

સવજોના સત્ય તત્ત્વોનો વિરોધ પ્રચાર થતા વૈદિકનાજ પડિતો વેદવિહિત યજ્ઞોનો નિષેધ કરી આત્મયજ્ઞ બતાવત કહે છે કે—યૂષને સ્થાપીને, યજ્ઞોનો વધ કરીને અને તેમના

ક્રિષ્ણી કાદવ કરીને મ્વર્ગે જવાતું હોય, ત્યારે નરકમાં
કર્મ કરવાથી જવાતું હશે ?

ઉપરના શ્લોકથી અમળાય છે કે-મ્વર્ગની આશાવાળા
થને કરતા પરંતુ બધી દુનિયાના માલક નિત્ય મોક્ષરૂપ
પ્રજ્ઞા પણ દુનિયામાં ચક્ષો કરવાને આવતા તે નવું કયું પદ
મેળવવાને આવતા ? વિશેષ વિચારવાની સલામત કંઈ હું

વિષ્ણુપુરાણમાં—

દૃષ્ટિવ્યામપ્યહ પાર્થ !, યત્યા ઝડ્ઝનાં જલેડ્યહ ।

ધનસ્પતિગતમ્યાહ, સર્વમૂતગતોડ્યહ ॥ ૧ ॥

પૃથ્વી આદિ સ્થાવરે જીવોવાળા છે એવું અપદ્ધતે વર્ણન
વેદપુરાણોમાં જોવામાં આવેલું નથી સવે સ્વાવરો પણ જીવો
વાળા છે એ માન્યતા મવન્તિથી પ્રજટ થએલી છે છતાં
વિષ્ણુપુરાણમાં વિષ્ણુકે હાખલ ક્રવામાં આવી છે

એવા પ્રકારની માન્યતા ગીતામાં પણ લખાઈ છે—જેમ કે—
જીવ મારો અશ છે (૧૫-૭), સર્વભૂતોનો અતર્થામી
આત્મા હું છું (૧૦-૨૦), સંસારમાં જેટલી શ્રીમાન્
વિભૂતિમાન્ મૂર્તિઓ છે તે મર્વ મારા અશથી ઉત્પન્ન
થએલીઓ છે.

આમાં વિચાર થાય છે કે—પોતપોતાના કર્મના વશમાં
પડેલા જીવો દરેક સાળ જીવોની યોનિયોમાં અનતા કાળથી
બંટી રહેલા છે, વિષ્ણુ સગવાન્ કહે છે કે બધાએ ઠેકાણું હું છું

ત્યારે જુ તે તે યોનિયોમા અનેક પ્રકારના ગુણ હુ જોતો
અનુભવ કરતા વિષ્ણુ ભગવાન પોતે ભટકી રહેલા માનવા કે
કોઈ બીજા જીવો ભટકી રહેના મનાયા છે ?

વગી વિરોધ વાત એ છે કે-મનુષ્યમતિમા લખાયુ છે કે—
“બ્રહ્માએ યજ્ઞના માટે પશુઓ જનાવ્યા ” તો તે કર્મ
વસ્તુના કયા કાળમા ? તેનો કાંઈ પત્તો જણાવ્યો નથી તે
અમે મર્મ જૂતોમા વિષ્ણુભગવાનને માનીએ ત્યાંજે તો યજ્ઞમા
પણ પશુઓનો ધાત કરતા વિષ્ણુભગવાનનાજ અપરાધી
હરીએ માટે વિચાર થાય છે કે-જીવોના મળ ધે ખરે મિદ્ધાન
ગીતાનો કે સ્મૃતિનો ? બીજી બાબુ જોતા-બ્રહ્મા-વિષ્ણુ અને
મહાદેવ આ ત્રણમાના એક પણ દેવનો ખરે પત્તો લાગેવોજ
નથી માટે આ જીવોનો વિષય પણ મવજ્ઞામાથી લઈને વૈદિક
કના પડિતોએ ઉધો હતો કંપી કાઢેલોજ હોય એજ
અનુમાન પર આવીને અટકતુ પડે છે

વિગેષ વિચારવાનું કે-સર્વજ્ઞોના લેખો તરફ અને વૈદિક
કોના વિચારો તરફ મારા લેખમા આદિથી તે અત મુખ્ય
નજર ફેરવીને જોયો તો આપ સમજીને માલમ પડશે કે
સર્વજ્ઞોનો ઇન્કાર કરવાવાળા મવજ્ઞોના તરફોમાથી અને તેમજ
ઈતિહાસમાથી જેટલુ લેવાય તેટલુ ઉપર ચોટીયુ લઈને ઉધુ
જીતુ કરીને પોતાના વૈદિક ધર્મમા ગોઠવેતુ છે

વેદો ધર્મશ્રીય પ્રેરણાથી પ્રાપ્ત થએલા છે એમ વૈદિકતા
પડિતોએ જાહેર કર્યું ખડ પણ તેમાની કેટલીક વાતો જુલ

તપ ન કરે તેવી અને ડેટલીક ખાલખ્યાલ જેવી છે પ્રવચન
 મુને કૃતા ઉત્પન્ન કરે તેવું સર્ગવેદનું જ અર્થસ્તોત્ર, આગળ
 મુને ખાલખ્યાલ જેવા ઉદ્દગારો-હે પૃથ્વી ! તે મૃતક પર
 મયો થા, હે અગ્નિ ! આ મૃતકને પિતૃઓની પાને પુહ-
 નાવ ઇત્યાદિક અનેક વિચારો વેદોમાના જોતા માલમ પડશે
 સર્વનોના તત્ત્વાદિક વિરોધ પ્રચાગમા આવ્યા પછી વેદોનો
 ઇ એક નેતા ન હોવાથી જાહેર ગ્વામા આવ્યું કે-વેદો
 શ્રીય પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થયા છે જેમ કે-આધુનિક
 પુરાણોમા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમાથી અને તેમના ઇતિહાસમાથી
 મોતાની મરજી પ્રમાણે લઈને અને તેમા અનેક પ્રકારનો
 દર દર ઠરી મોટા વિરોધ વાળા પુરાણો ઉભા ઠગીને વેદ
 આમના નામ ઉપર ચઢાવી દીધા તે પ્રમાણે વેદોને ઇશ્વરીય
 પ્રેરણાથી ઋષિઓને પ્રાપ્ત થએલા લખીને જતાવી દીધા કે
 પૂર્વકાળમા થએલા કેટલાક અક્ષરોના પડિતો સર્વજ્ઞોના મળ-
 ધમા આવેલા સર્વજ્ઞકથિત અતી દ્વિયજ્ઞાનના વિષયોને જાણી
 શક્યા હશે ખરા પર તુ કેવલ સ્વાર્થની છુદ્ધિવાળા પક્ષપાતમા
 તણાઈને તેમાથી જેટલું લેવાય તેટલું લઈને તેમા ઉધુ છ તુ
 કરીને લોકોને ઉધા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા, જતા
 પણ કેટલાક ગહન અને અતિગૂઢ અવ્યાત્મિક વિષયોની વાતોમા
 મોતાનામા નહીં જેવું જ જાહેર કરીને ચાલતા થયા છે જેમ
 કે-સર્વનોએ જતામેલો (૧) પાત્ર જ્ઞાનનો વિષય, (૨) સર્વ
 જ્ઞોના પાત્ર ઇદ્રિયોનો વિષય, (૩) તે જ્ઞોના ડર્મોના
 બધનો વિષય, (૪) આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાળથી કેવા સ્વરૂપથી

ચાલતી ગાવી તેના સ્વરૂપનો વિષય, તેમજ (૫) સર્વજ્ઞોએ
ગતાવેલી કટપના અતીત ગણતરીનો વિષય, (૬) સર્વજ્ઞોએ
ગતાવેલા આદ્યાદનો વિષય, (૭) સર્વજ્ઞોએ ગતાવેલા દેવોનો
વિષય, (૮) સર્વજ્ઞોએ ગતાવેલા ઇતિહાસનો વિષય

ઇત્યાદિઃ અનેક વિષયોમા વૈદિકોએ મોટો ફેરફાર કરેલો
છે તેમાના કેટલાક વિષયો તો અગ્રે જૈન-વૈદિકની તુલના
રૂપે બતાવતા આવ્યા હીએ

તત્ત્વોના વિષયની શોધ યોગમા મળી રહેલા આજગલના
ખશ્ત્રાત્યવિદ્વાનો એવો નિર્ણય બતાવે છે કે—

“ હિંદુસ્તાનના પ્રાચીન સાહિત્યનો ઇતિહાસ કુશળી રીતે
જે મુખ્ય વિભાગમા બહેચાઈ જાય છે પહેલો વિભાગ તે
વેદના પ્રથમનો છે એ સાહિત્ય ઘણું કરીને ઇ મ પૂર્વે
૧૫૦૦ વર્ષ જેટલા પ્રાચીન સમયથી શરૂ થાય છે, અને
એના છેલ્લામા છેલ્લા સ્વરૂપમા એ સાહિત્ય આમરે ઇ મ
પૂર્વે ૨૦૦ વર્ષ સુધી પહોંચે છે વૈદિક યુગના પ્રથમાર્ધન
સાહિત્ય સગ શક્તિ અને કવિત્વથી અકિત થયલું હતું અને
ત્રિ ધ્રુ વગેરે નદીઓ જ્યાં વહે છે અને હાલના સમયમા જે
પ જાળના નામથી યોજાયા છે તે મુલકમા એ સમયના સુધા
રાત્રુ મુખ્ય સ્થાન હતું

એજ યુગના દ્વિતીયાર્ધનું સાહિત્ય અતર્જત વસ્તુ તરફ
જેતા ધર્મ વિષયક અર્થા ચલાવનારૂ અને બાહ્ય સ્વરૂપ તરફ

તેતા ગદ્યમા લખાયલું હતું અને પબ્લનને બદલે ગંગા નદીની પાસેના પ્રદેશમા એ સમયના આધ્યાત્મિક ચિંતન માટેનું મુખ્ય સ્થાન હતું એ પ્રમાણે વૈદિક યુગ પ્રવર્તતો હતો એટલામાજ આર્થ લોડોનો સુધારો આપ્યા હિંદુસ્તાનમા, એટલે સિંધુ નદીના મુખ આગળથી તે ગંગા નદીના મુખ સુધીના, જેની ઉત્તરે હિમાલય પર્વત આવી રહ્યો છે અને જેની દક્ષિણે વિંધ્યાચલ પર્વત આવી રહ્યો છે, તે વિસ્તીર્ણ પ્રદેશમા ફેલાઈ વળયો હતો.

દ્વિતીય યુગના પ્રાગલભા વૈદિક સાહિત્યના ઝેટલા થયો હતો લખાતા હતા અને ઈ સ ૧૦૦૦ પછી મુસલમાનોની છત થઈ ત્યારથી એ યુગ પૂરો થયો એ યુગ તે ખરેખરે ન સ્કૃત યુગ કહી શકાય સાહિત્યમા, મુખ્યત્વે ઝીને ટીકાના થયોમા સંસ્કૃતનો ઉપયોગ ચાલુ રહ્યો એટલે અમુક અર્થમા આ દ્વિતીય યુગ આજ દિન સુધી ટકી રહ્યો છે એમ કહી શકાય આ દ્વિતીય યુગમા બ્રાહ્મણોનો સુધારો દક્ષિણના નામથી એળખાતા દક્ષિણ પ્રદેશમા પ્રવેશ પામ્યો અને ત્યાં ફેલાયો આ બંને યુગને એકઠા લઈએ તો એટલા સમયમા હિંદુસ્તાનના સાહિત્યના લગભગ દરેક વિભાગમા સંગીત અને મહત્વના થયો લખાયા ” (સંસ્કૃત સાં પ્રસ્તાવિક પૃ ૯)

આ ઉપરના લેખમા કાંઈ સ્પષ્ટતા કરીને બતાવુ છું—

વેદ કાળના બે વિભાગ તેમા પહેલો વિભાગ સિંધુ નદી તરફથી ઈ સ પૂર્વે ૧૫૦૦થી શરૂ થઈ તેનો પ્રયાસ ૨૦૦૦ વર્ષ

મુધી થનો રહ્યો એમ પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોનું કહેવું છે ગમે તેમ હોય પણ તે તરફ તેઓને મોમવેલડીના રમના પાનની મદદ મળતી હતી તેથી તે સાહિત્ય તેની માદકતાથી પણ ઉત્પન્ન થતું પણ તેમા લગતુ તેથી તે યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળુ ધૃણાજનક અને કેટલુક બાલખ્યાલ જેવુ તેમા ભળેલુ હોય તેવુ જણાય છે તે અમે પ્રથમજ સૂચ્યું છે

વેદયુગના બીજા અર્ધનું સાહિત્ય ગંગા નદીના પાનેના પ્રદેશથી શરૂ થતુ જતાયું છે પરંતુ આ બીજા અર્ધની શરૂઆત થતા પહેલાં ઇ સ ૧૦૦૦ ના લગભગમા જેનોના ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથ મર્વજ તરફથી આધ્યાત્મિક વિષયોનો ઉપદેશ લોકોમા પસરી રહેવો હતો તે મર્વજોના તત્વોની સ્પર્ધાથી પ્રાક્ષણિક જ થોમા જે ચર્ચાવાળુ લખાતુ ચાલ્યુ ત્યાંથી તે આધ્યાત્મિક તત્વોના મિશ્રણ વાળુ ગણાવવાને લાયકુ તે ૨૩ મા તીર્થંકર પછી થોડજ વખતમા ૨૪ મા તીર્થંકર મર્વજ શ્રીમહાવીર થયા છે તેમનુ ગ્રાસન આજે નિષ્કલક પડે જ પ્રવર્તી રહેલુ છે

તે ૨૪ મા તીર્થંકરના તરફથી જતાવવામા આવેલા આધ્યાત્મિક તત્વોના વિષયો તેમજ પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયો તેમના શિષ્યો (ગણધરો) સાલગી પોતાના હૃદયમા ધારણ કરતા પછી તેઓ પોતાના પરિવારમા ફેલાવતા, પરંતુ તે સમયમા પ્રાચે ગુણપાક રાખવાનો રીવાજ વિરોધ હતો પછી આગળ જેમ પુસ્તક પાના પર ચઢતુ ગયુ તેમ

તે મર્વજીના બતાવેલા આધ્યાત્મિક તત્ત્વોમાથી તેમજ પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયોમાથી વૈદિકના પડિતો લેતા ગયા અને તેમા ઉધુ ૮ તુ કઠીને મોટા ફેન્ડાગની માથે પોતાના અધોમા દાખવ કરતા ગયા તેમાના ડેટલાક ઇતિહાસના વિષયો મારા અણુવામા આવતા ગયા તેમાના ડેટલાક નહી જેવા જેન- વૈદિકની તુલનાડપે લખીને બતાવ્યા છે હવે તેની ખરી તુલના કરવી તે તો પક્ષપાતથી મુખ્ત થએલા એવા મજબૂત પડિ- તોજ કરી ગએ બાકી મે તો કેવલ આદર્શ ડપે લખીને ભહેગમા મુકયા છે

વેદોના વિષયોને ગમે તેટલા પ્રાચીન કદપો પણ તે યજ્ઞ યાગાદિક વિધાના વળા બાજકાલના પડિતોને તો બાલ ખ્યાલ જેવાજ લાગેવા છે જોનોના મર્વજ પાશ્વનાથ ઈ સ પૂર્વે એક હજાર વર્ષની લગભગમા યથા સર્વજ્ઞોના તત્ત્વ વિચારા નથીન રૂપના ત જા બહાન પત્તાની માથે વૈદિકોમા ગડમથલ થવા લાગી,

પ્રથમ જોશમા આવી યજ્ઞ યાગાદિકની પુષ્ટિના માટે પ્રાજ્ઞણુ અથો લખવા માડયા પણ સર્વજ્ઞોના તત્ત્વો જેમ જેમ વધારે ફેલાતા ગયા તેમ તેમ પ્રાજ્ઞણુ અથોની કિમત પણ નહી જેવીજ થઈ પડી, પરંતુ ડેટલાક ચતુર પડિતો એ મર્વજોના આશયને પકડી ઉપનિષદોના અથોની ગરૂઆત કરી દીધી તેથી તે અથો કાઈક ગોલા રૂપના ગણાવવા લાગ્યા પણ ભિન્ન ભિન્ન લખકોના કાન્દો આપસ આપમના વિરોધને ટાળી શકયા નહી

આગળ જાતા મર્વજોથી પ્રગટ થએલા પ્રાચીન ઇતિહાસન પછી તેવાજ હાન કરીને મૂકેલા છે આ પ્રકાશના સમયમા આજ કાલના કેટનાક પડિતો પોતાના વૈદેકમતમા ન્યૂન્યતાઓ જોતા હુવા એટલુ તો જરૂર લખતા ગયા કે જોન જોઈના પડિતાએ મુધારા વધારે કર્યો પરંતુ કેટનાક સત્યપ્રિય પડિતો તે જોન જોઈના લાખા અધ્યાસથી ખરી સ્થિતિ સમજીને હુકે રૂપે સત્ય લખવામા પાછી પાછી પચ્છ કરેની નથી તેઓનીજ માહિયથી મે જે કાંઈ લખીને જતાંચુ છે તેનીજ નોંધ ઇમારા માત્રથી હુકે રૂપે કરીને જતાંચુ છુ —

(૧) મર્વજોએ આ સૃષ્ટિને જનાદિ અનંત સ્વરૂપની પ્રવાહથી આનતી આવેલી જતાલી છે અને છે પણ તેવાજ સ્વરૂપના છતા વૈદિકના પડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિરુદ્ધમા આવી-પ્રાદ્યજ્ઞ થયોથી તે ઠેઠ પુરાણો મુધો સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિના મળધે એક જીમથી વિરુદ્ધ સ્વરૂપના પ્રદ્યાદિક અનેક દેવો કંટપીને જતાંચ્યા અને તે કંટપના વેદમૂળક ઠરાવવા પાછળથી નવીન નવીન અનેક શ્રુતિઓ જનાવી ઋગવેદથી તે ચોથા અથર્વવેદ સુધીમા ઢાખલ કરીને જતાવીઓ છે તે તપાસીને જુનો આમા સત્યતા કેટલી છે તે પણ વિચારી ને જુનો જો કદાચ સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિના બધા કલ્પિત લેખોનો મ અર્થ કરવામા આરે તો કોઈ હજારો મ્લોકોકોનુ મોટુ પુસ્તકજ થઈ જશે પણ વૈદિકના મોટા મેટા ગ્રંથો દેખાય તેમા નવાઈ જેલુ શુ છે ? કયા ખાડી કે કોતર નડે તેલુ હલુ ?

(૨) આ અવસર્પિણીમા-યુગવધર્મનો અત લાવી વ્યવહાર

રીક અને ધાર્મિક માર્ગના પ્રકાશક, ભગ્નાદિક મો પુત્રના પિતા શ્રીઋષભદેવ, પ્રથમ તીર્થંકર જૈન ઈતિહાસમા મનન્તે થો પ્રકાશિત જરૂર જાહેર છે છતાં આધુનિક પુણ્ય મા-વિષ્ણુના આગમ અવતાર રૂપે કેવા દ્વિત સ્વરૂપના બીજા છે તે જાનને માગ સામા સામી લેખોથી વિચારવાની ભગામણ મૂકે છે

(૩) ઋષભદેવ ॥ પુત્ર ભરત ચક્રવર્તી જે જેમના નામથી આ ભારત વર્ષ પ્રસિદ્ધ થયુ છતાં પૌરાણિકોએ રાજા જડભરત કહી ભગવાન શ્રિયા છે મગર ચક્રવર્તીને પણ રાજા સંબોધા ૬૦ હજાર પુત્રોના પ્રાપ્તિ અને તેમના મગજના વિચારો જુદા જુદા રૂપે ગોઠવાયા તો તે રા કારણથી વિચિત્ર પ્રકારના ગોઠવાયા? ધર્મ જરા પુરાણો શાતરોથી નવરો સુધીમા લખાયા છે જુવો અમારા લેખો

(૪) સેનાપતિ, પુગલિત, હાથી, ઘોડા આદિ નવીન ઉત્પન્ન થએલી રત્ન રૂપની ૧૪ વસ્તુઓ આવીને મળે તેજ ચક્રવર્તી પદ ભોગવે અને જેને ૭ વસ્તુઓ તે વાસુદેવનુ પદ ભોગવે આ વિષયમા વદિકોએ દેવદારની સાથે તે ૧૪ રત્નોને બ્રહ્માદિકના મમ્મદ્રમથનથી ઉત્પન્ન થએલા જતાવી ચક્રવર્તી પદ સર્વથા ઉડાવી દીધુ અને જુદા જુદા નવ વાસુદેવોમાના-પાછળના ૭ ત્રિકોમા દેવ-દાનવોનો લડાઈમા વિષ્ણુ આદીને માથમા ગોઠવે રામને વિષ્ણુના અવતાર અને કૃષ્ણને ભગવાન રૂપે જાહેરમા મુકયા જુવો અમારા ગદ્યા લેખો અને ઠરો સત્યા-મત્યનો વિચાર

આ તો નાગ માત્રથી જાત ચક્રવર્તીઓનો અને નવ વાસુદેવોના

ત્રિકોનો ઈસારો કરીને બતાવ્યો હવે રહ્યા બ્રહ્મા અને રૂદ્રો તેમા કાઇક ઈસારો કરીને બતાવુ છુ

આર્યો ॥ તહેવારોના લે મકને - ઇંદ્ર અને શ્રોફૃણ અ પ્રે વ્યક્તિઓજ ઇતિહાસ રૂપ ॥ લાગી છે પણ બ્રહ્મા અને રૂદ્રો ઇતિહાસ રૂપના લાયા નથી અને દિવેદી મણિનાવ ભાઈને- વેદોમા ગોઠવાયે ના-ચક્ષુ પુરૂષ અને પ્રજાપતિ બ્રહ્મા નવીન રૂપના કપિતજ લાયા તેમના સગપે કાઇક સૂચના રૂપે લખી બતાવુ છુ —

(૫) મર્વજ્ઞોનો ઇતિહાસ જોતા ૧૧મા, તીર્થંકરના મમયમા જિતગાત્ર નાજએ મોહથી પોતાની પુત્રા મૃગાવતી ને અતેઉરમા ઢાળન કરી તેથી તે લોકોના પ્રજાપતિ ઉપે પ્રમિદ્ધ થયા તે પુત્રીના સગપે જે પુત્ર થયો તે આ અવસર્પિંછીમા નવત્રાસુ દેરોમાના પહિવા ત્રિષ્ટુષ્ઠ વાસુદેવ થયા અને તેમના પ્રતિપત્ની અશ્વઘ્રીવ પ્રતિવાસુ'વ થયા છે

વૈદિકોના લેખો જોતા તે અશ્વઘ્રીવનેજ હયઘ્રીવ વિષ્ણુરૂપે જાહેરમા મૂકયા છે અને પુત્રીના નબધવાળા પ્રતપતિને હરિ છીરૂપ પુત્રાની પાછળ હજુ રૂપે જતા બતાવ્યા છે તેમજ આયુ'ગ ૩૧ નીલ, ૧૦ ખર્વ, અને ૪૦ અમતુ ભાગવતમા બતાવ્યુ છે કેાઈ લેખમા આ બ્રહ્માની ૩૩ પુત્રીઓ ચદ્રમાને પરશુવેદી બતાવી છે અને કેાઈ લેખકે-આ પ્રજાપતિને અના દિના બ્રહ્મારૂપે કટપીને સુષ્ટિની આદિ કરવાવાળા અને ચારે વેદોના પ્રકાશ કરવાવાળા પણ લખીને બતાવ્યા છે અને તે

પ્રજાપતિને હિરણ્યગર્ભરૂપે અને યજ્ઞપુરૂષ રૂપે કંઠથી તેમના સંબંધની નવીન રૂપની પ્રતિઓ જનાવી—પહેલા કુર્ગ્નેશ્વરી તરેલા અથર્વ વેદ સુધીમા દાખલ કરી દીધવી જોવામા આવે છે

કોઇ લેખકે—આ પ્રજાપતિને યજ્ઞ કરતા પછી જતાવ્યા છે ઇંદ્ર ૧૬ મેળવવા યજ્ઞો કન્વામા આવતા આ અનાદિના પ્રજ્ઞાએ કયુ પદ મેળવવા યજ્ઞોનો આરભ કરેલો હશે ? આ ખાસ વિચારવ જેવું છે

કોઇ લેખકે લખ્યું કે—શિવના હાથથી પેદા થયા તો કોઇ લેખકે દેવીના હાથ ધસવાથી પેદા થયા જતાવ્યા છે પરંતુ વિષ્ણુના અવતાર ભયદ્રુજના અને મહર્ષિ વસિષ્ઠના પ્રશ્નો તરમા તો આ પ્રજ્ઞાનો કોઇ પત્તો પશુ જતાવેલો જ નથી

આની ગીતના અનેક પ્રકારના વિચિત્ર લેખો જોતા આયોના તરેવારોના લેખકને વ્યક્તિરૂપના ન લાખ્યા, અને મહિલાવખાને કનિષ્ઠ નવીન રૂપના ભાસ્યા તેમા અયોગ્ય શું છે ? મર્વજોના ઇતિહાસથી તો તે મહાનુ શાસ્ત્ર પુત્રીના પાત—પ્રજાપતિને જ વૈદિકોએ પ્રજ્ઞારૂપે કંઠમા નિદ્ધ થાય છે આ જગો પર તો માર નહી જેવી સૂચના કરીને જતાવી છે જાકી તો જાધ મારા લેખોથી મત્યાસત્યનો વિચાર કરવની ભવામણ કરે છું.

૥ મર્વજોના ઇતિહાસમા—અનેક વિદ્યાઓથી મોટી શક્તિવાળા થતા તે રૂદ્રના નામથી પ્રસિદ્ધ થતા તેમની શરૂઆત શ્રી-કૃષ્ણદેવથી તે ૨૪ નીચ કર સુધી ૧૧ની મળ્યા જણાવેલી છે પરંતુ ૨૪ મા મહાવીરના સમયમા જે ૧૧ મા મત્યકી

નામના રૂદ્ર થયા તે કામાચકલ થએલા જતાબ્યા છે તેણે રાજ્ય
ઓના અતેઉં મુધી અનાચાર મેવેલો પણ તે વિદ્યાના બગ
વાળાનું કોઇથી નામ દઇ શકાતું નહીં એક વેશ્યાના સળ
ધથી રાજાને ખજાર પડી કે મલોગ વખતે વિદ્યાએ દૂર રહે
છે ત્યાં પ્રપચથી સલોગ વખતે બન્નેનો નાશ કરાવ્યો પણ
વિદ્યાના બળવાળા તેના શિ એ લય જતાવી સલોગ રૂપની મૂર્તિ
લોકો પાસે પૂજાવી ત્યાંથી આ બગ અને લિંગ રૂપની મૂર્તિની
શરૂઆત થ, મહાદેવને દ્વારમા થએલા જતાબ્યા ॥ તેથી પણ
વિચારવા જેવું છે

આ રૂદ્રના સળધમા નૈદિડોમા વિચિત્ર પ્રકારના લેખો
લખાયા છે તે નામ માત્રથી જુવો—

(૧) કોઇએ ૧૦ પ્રાણ અને ૧૧ મા આત્મા લખી ૧૧
ની સખ્યા જતાવી છે

(૨) કોઇએ—મહાના મૃતકરૂપ શરીરથી ૧૧ રૂદ્રો અથવા
૧૧ નીલવોહિત લખીને જતાબ્યા છે

(૩) કોઇએ રૂદ્ર તો એકજ પણ ૧૧ બ્રાહ્મણોના નામથી ૧૧
રૂપે પ્રમિદ્ધ થએલા લખીને જતાબ્યા છે

(૪) કોઇએ—મહાદેવ પાર્વતીના સલોગ પછી મહાદેવને
પુત્ર થયો પાર્વતીજીને પુત્રી ગેદા થએલી લખીને જતાવી છે

(૫) કોઇએ—મહાદેવજી વનમા કુટીયા જનાવી મત્ર જળથી
મારી મારી સ્ત્રીઓ જેવી મગાવી મલોગ કરતા રક્ષા લખ્યા છે

( ) કોઈએ-મરણ થતી પાર્વતીના મસ્તકે કાપી કાઢીને
હારમા પરાવી પરાવીને ગળામા પહેરતા જતાંબ્યા છે

(૭) કોઈએ-પર્વતની પુત્રી પાર્વતીને પરણવા જતા-જાતમા
બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પણ લેતા ગયા જતાંબ્યા છે

(૮) નિશા માટે ગયા ત્યા સુધિ પત્નાઓની લાજ છુટત,
જયેઆના શાપથી સિંગ રિનાના થઈ બેઠા જતાંબ્યા છે

(૯) કોઈએ-લિંગ ત્રુટી પાતાળમા પેદુ તેની પાછળ
મહાદેવજી પણ પતાળમા ચડ્યા ગયા બ્રહ્મા-વિષ્ણુ લિંગ
પૂજનાનુ કબૂલ કરી પાછા મનાવીને લાંબા એમ પણ લખીને
જતાંબ્યા છે

(૧૦) કોઈએ લખ્યુ કે-લિંગનો પરો મેળવવા બ્રહ્મા ઉપ-
ગયા અને વિષ્ણુ પાતાળમા પેઠા પણ પત્તો મેળવ્યા વગર પાછા
આવ્ય

(૧૧) એક અચુરને બીલ ઉપર હાથ મૂકી જળી મારવાનો
વર આપ્યો તેના ભયથી મહાદેવ પોતેજ ભાગતા દુર્યા પણ
લખી જતાંબ્યા

ઇત્યાદિક અનેક જાળતોમા વિકૃત સ્વરૂપના મહા દેવને
જગતની અદ્વિમા-બ્રહ્મા-વિષ્ણુને ઉત્પન્ન કરીને જગતની
ઉત્પત્તિ કંવાવાળા પણ લખીને જનાંબ્યા છે

ઇત્યાદિક હજારો જામનો સર્વજ્ઞોના વિરૂદ્ધમા આવી લખી
વાળી પરી એક વાન એ તો પકડાવી દીધી કે-હાથી મારવા

આવશે હોય તો તેના હાથે મરી જવું પણ નૈનોના ઉપાધ્યયમા
જઈને આપણા પ્રાણ જથાવવા નહીં મત્યાસ થના વિચાર વિનાની
જોળી દુનીયાએ આ વાત મજમૂત પકડી લીધી હવે તેમને
મત્યામત્યનો વિચાર કયે ઠેકાણેથી મળી શકે ?

પોતાના સ્વાર્થની ખાતર આ બધું ઉણુ છત્તુ કબાવ ગા
પે તે મમજતા હતા કે-અમારી વાતનો ભેદ કોઈ જાહેરમા
આવશે તો આ મવ જોના અનુયાયીથીજ આવશે, બાકી અમારી
બાવાકી બીજા કોઈથી પણ જાહેરમા આવશે નહીં પણ કુદગત
જોવી છે કે આખજમા મત્યાસત્ય જાહેર મા આખ્યા વગર રહેતુ
નથી આ અમેજોના વાત્યર મરો છપાને જાહાન પડી જવાથી
અને જગો જગો પર લાયકેરીજોના માધનથી મત્યપ્રિય મજજ
નોના હુદયમા ખગલગાટ પેડો, તેમના મહવાલથી જોળી દુનીયા
પણ હખલ કબવ થઈ પડી આવી સ્થિતિમા મત્યપ્રિય પડિતો
પણ પોતાના ટુક ટુક સ્વરૂપમા વિચારા જાહેરમા મૂડતા ગયા
જોટવે આ જોળી દુનીયા પણ કાઠક મત્યામત્યનો વિચાર
કબાને ઉત્સુકતા ધનવનાની થઈ, મહાત્મા ગાંધીજી જેવા સર્વ
જોના મમના વિચારોને કાઠક ઠીક ઠીક મમજયા હશે પણ દુનો
યાને એકત્ર સગઠ કરવા અહિમાત્મક રહેતુ અને મત્યપ્રિય
થવુ જોટલુ / જતાવી દુનીયાને જોવો અમત્કાર બતાવ્યો કે
જેજો હિમાની હિમાયતી કરવવાળા હતા તેજો પણ અહિમા
ત્મકના સ્વરૂપનેજ વગગી પડયા જો કહય આ આવતા વિચરમા
અહિમા મક સ્વરૂપને વળગ્યા ન હોત તો તેમની સર્વપ્રકારની
હંચાતી પણ જોખમ જરલીજ થઈ પડતી મે જે આ બધું
લખ્યુ છે તે સત્યપ્રિય મજજનોને શોધ જોળ કરવાના માગેજ

જ લખ્યું છે અને તે જૈન-વૈદિક અને જાણુના વિચારોને મૂંઝવેજ લખ્યું છે પરંતુ એક તરફના વિચારો માત્ર લખીને જતાવ્યા નથી માત્ર લેખ સિવાય અર્વજ્ઞોના વિચારો ઘણા ઘણા પ્રકારના સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારવાના જાડી છે તેમાનો એક અંશ માત્ર પણ હું જતાવી શક્યો નથી તેથી આગળ આગળના વિચારો નિમ્નક્ષપાત પછાથી વિચારવાની ભજામણ કંઈ છું, હું એક પામરે કયા સુધી લખી લખીને જતાવી શકવાનો હતો ?

હજારો ઋષિ પડિતોએ-ઈદ્ર, વડણ, સૂર્ય, સોમ, અગ્નિ આદિ દેવોની સ્તુતિઓ કરીને પ્રાચે તેઓ પોતાના સ્વાર્થની મામણીઓ કરતા નજરે પડે છે તે સ્તુતિઓનો જે અગ્રહ તે વેદોના નામથી પ્રમિદ્ધમા મુકવામા આવ્યો પરંતુ તેનો ડાઈ એક નિયતા કે પ્રવર્તક જાહેરમા જણાયા નથી તેથી તેમા એક વાક્યતા ન હોય તે તો સ્વાભાવિકજ છે છતાં તે વેદો ઈશ્વરથી પ્રાપ્ત થયેલા છે એમ જાહેરમા મુકાયા જીજી વાત એ છે કે ઘણા ખરા પુગણો ૭૦૦ શોથી તે ૬૦૦ સુધીમા લખાયલા છે તેથી તેની ઉત્પત્તિ ઈશ્વરથી ન જતાવતા વ્યાસના નામથી જાહેરમા મુકવાનો પ્રયત્ન થયો તેથી તે સત્યનિષ્ઠાથી લખાયલા હોય તેમ જણાતા નથી આવા પ્રકારના લેખકોમા સત્યનિષ્ઠા કેટલી હોય તે સહજથી વિચારી શકાય છે

વ્યાસજીની ઉત્પત્તિ આદિ પણ વિચિત્ર પ્રકારની જતાવેલી છે કેાઈએ લખ્યું કે-અઢારે પુરાણ વ્યાસજીએ જનાવ્યા છે, જીમજી લખ્યું કે-અઢારે પુરાણ જન્મતાની સાથે જનાવી વનમા

ચાલ્યા ગયા, બાસજીની માતા માછળી હતા ધૂમ્ર વર્ણાવી પાસરે
તેમની માથે જળર જરની કરી,

વિષ્ણુએ ૨૪ અવતાર ધારણ કર્યા તેમાં બાસજીને ૧૯મો
અવતાર બતાવ્યો. વિષ્ણુએ માયાવી પુરૂષ પેદા કરી જૈન ગૌધને
નાસ્તિક ધર્મ ચલાવ્યો.

હુનીયાને ઉધાપાટા બધાવવાને ઠેવા ઠેવા પ્રયત્નો કરેલા
છે. વેદ સમયના ઋષિઓ કેટલી વસ્તુના અને માસાદિકના લાવ-
ચવાળા હશે તેથી ધર્મના બહાને તે વસ્તુઓને છુટથી મેળવવા
યજ્ઞ યાગાદિકનો પ્રબંધ કરી રાજરજવાડાઓમાં તેની પ્રવૃત્તિ
દાખલ કરી દીધી હોય તેઓની આજીવિકા પણ મુખ્યપણે
વિદ્યાજ હતી તેથી રાજરજવાડાઓમાં અગ્રપદ પામેલા હતા અને
રાજાઓ મોટા કાર્યમાં પ્રાપ્ત તેઓની સલાહથી પ્રવૃત્તિ કરતા.
એમ સહજથી દેખાઈ આવે છે તેઓ યુક્તિ પ્રયુક્તિ કરવામાં
કુશળ હતા તેથી સોમવેલડીને પણ એક મોટો દેવ કહી
તેની સેવકો પ્રકારની શ્રુતિઓ અને વિચિત્ર પ્રકારની કથાઓ
બનાવી વેદાદિકમાં લખી દીધેલી હોય તે સમયના પણ
ષડિતો એકમતના થયા હોય અને તેવા કેાઈ દયાળુ ત્યાગવૃત્તિ
વાળા સમર્થ વિદ્વાનોની રોક ટોક થએલી ન હોય તો આહે તો
તેની યોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ કે અયોગ્ય પ્રવૃત્તિઓ સહજથી ચલાવી
શકાય છે તેથી ધર્મના બહાને યજ્ઞયાગ આદિકની પ્રવૃત્તિઓ
ચાલેલી હોય એવું માફ અનુમાન છે. માનવુ ન માનવુ એ તે
પોત પોતાની મરજીની વાત છે. જાણુ કે તે સમયમાં થએલા
કેટલાક નિરૂત્તિ માર્ગને પસંદ કરવાવાળા આજીવકપથ, ગૌહ,

જૈનાદિકના સમર્થ સાધુસતોને તે યજ્ઞ યાગાદિકની પ્રવૃત્તિઓ
અથો વરૂપની લાગવાથી તે પ્રવૃત્તિઓને છોડવી પડી હતી,
તેથી તે કલ્યાણના માટે સત્ય પ્રવૃત્તિઓ ન હતી અને જે સત
માધુઓએ ચલાવેલી મત્ય પ્રવૃત્તિઓ છે તેનો ઇન્કાર કોઈથી
પણ આજ સુધી થઈ શકેલો નથી તેના માટે ભર્તૃહરિ પણ
કહી શકા છે કે—

પ્રાણાઘાતાન્નિવૃત્તિ પરચનહરણે સયમ સત્યવાક્ય ।
કાલે શક્ત્યા પ્રદાન યુવત્તિજનકથામૂકમાય પરેષા ॥
વૃષ્ણાન્નોતોવિમ્બો ગુરુષુ ચ વિનય સવમૂતાનુકપા ।
સામાન્ય સર્વશાસ્ત્રેષ્વડ્નુપદ્ધતયિધિ મેયસામેષ પથા ॥

સાવાર્થ—૧ કોઈ પણ જીવને મારવાથી નિવૃત્ત રહેવું ૨
બીજાના ધનનું હરણું નહીં કરવું ૩ હમેશા સત્ય બોલવાની ટેવ
રાખવી. ૪ વખત આવે શક્તિ પ્રમાણે જ્ઞાન કરવું ૫ પારદી
આયોની કથા કરવામાં મૂકભાવ એવો ૬ અતિ તૃષ્ણાનો રોધ
કરવો ૭ વડીલો હાથ તેમનો યોગ્ય આદર સત્કાર કરવો ૮
મર્વ પ્રાણી માત્રની હમેશા હયા ચિતવવી, આ બધી વાતો સર્વ
શાસ્ત્રમંત્રોમાં એક સરખી માન્ય થયેલી છે તેથી ખરે
કલ્યાણનો માર્ગ જ ઉપર જતાવેલો છે

આ લેખથી આપણે વિચારવાનું એ છે કે—યજ્ઞ યાગાદિકના
બંધને જે જીવ હિંસાદિકની પ્રવૃત્તિઓ થયેલી છે તે ધર્મના
માટેજ થયેલીઓ છે એમ આપણાથી એકાત કળૂલ ન કરી
શકાય ધણી ખરી તે પ્રવૃત્તિઓ તો ધન પુત્રાદિકના લોભ લાલ-

ચવી થએલીઓ હોય એમ તે સૂકતોથી જ માન્ય પડી જાય છે બીજી વાત એ છે કે-ધર્માત્માએ જીવોના પર ઘાત ન કરવો તેજ યોગ્ય ગણાય છતાં બોધ સાથેના વાદ મમયે-રે, રે, મૌનતા નીચતર ! કિં રિ જસ્પસિ ? અહિંમા કથં ધમા મરિતુમહતિ ! ઇત્યાદિક જે લેખ છે તે કેટલી મહત્તાવાળો અને કટવા વિવેક વાળો તે સહજથી વિચારી શકાય તેમ છે મામની લાક્ષણિકતા પડેલા મોટા મોટા પડિનો પણ ખરો વિચાર નથી કરી શક્યા તેથી તેઓ લખી ગયા છે કે-“બ્રહ્માએ યશના માટે પશુઓ બનાવ્યા ”

મનુષ્ય-પશુઓ સ્ત્રી-પુરુષના ગયોગથી પણ ઉત્પન્ન થતા પ્રત્યક્ષમા દેખાઈ રહ્યા છે, તેજ પ્રમાણે પ્રવાહથી ચાલતી આવેલી આ સૃષ્ટિમા બ્રહ્મા કયે ઠેકાણેથી આવીને મનુષ્ય પશુઓને ધડી મયા ? કદાચ વેદનુ પ્રમાણ બતાવશે ત્યારે શુ બ્રાહ્મણ અધ્યાત્મિકથી પુરાણો સુધીના પ્રમાણો માન્ય નહીં કરવા પડે ! તેમ કહતા તો એક પણ પ્રમાણ સત્યરૂપનુ નથી કરી શકતું જીવો-“વૈદિક દષ્ટિએ જગત્” નામનો અમારો લેખ

શ્રાદ્ધાદિકમા જે મામ ન ખાય તેના માટે નગ્નાદિકનો મોટી મોટી શિક્ષાઓ લખીને બતાવી છે તે શા કારણથી ?

યશમા મરાતા પશુઓ સ્વર્ગે જતા-કોઈ પૂછે કે શો પુત્રની આશા બતાવી એક પુત્રને હોમવાનુ બતાવ્યુ તે પુત્રને કયે ઠેકાણે મોકળવા ?

રતિદેવ પાસે જમે હજાર ગાયો-મકરાના માસના દાન અપાવનાર માસનો લાનયુ ઠેલો હોવો જોઈએ ?

આજે પણ નાત જાતોના આગેવાનો જે પોતાને પ્રિય
હોય તેવી રમોઈઓ કરાવતા નજરે પડે છે

અતિથીરૂપ બ્રાહ્મણાદિકના માટે જલદ-જકરાના માસનો
ઉપદેશ તે કયા ધર્મના માટે ?

રામચદ્રજીની પાસે અનેક જીવોના માસથી દશરથનું શ્રાદ્ધ
કરાવી જમદગ્નિ જેવા મોટા મોટા ઋષિઓ જમી ગયા

જૈન ઇતિહાસ જોતા-ગમચંદ્રને અને જમદગ્નિને ઘણું
છેડું છે

શ્રાદ્ધના માટે એવા પણ ઘણા લેખો છે કે જેવા જેવા પશુઓ
તેટલા તેટલા માસ સુધી પિતૃઓની તૃપ્તિ મામના ખાનારા
તૃપ્ત થાય કે વગર ખાનારા ?

કૌશિના ૭ પુત્રો-ગાય ભારીને ખાઈ ગયા, ઘરમા જણાવ્યું
કે વાઘ ભારીને ખાઈ ગયો અને વૈદિક જળથી પાપથી પણ
છુટી ગયા આવા લેખો શું ખરા જ્ઞાનીઓથી પ્રગટ થયેલા હશે ?

યજ્ઞમાન પાસેથી ઓઝોનું ફાન, સૂર્યના જહાને વેશ્યાનું ફાન,
કયા હેતુના માટે લેવા દેવાનું લખી ગયા હશે ?

બ્રહ્માદિ ત્રણે દેવોએ મળીને ૧૮ હજાર બ્રાહ્મણોને નિર્માણ
કર્તા પણ આ ત્રણ દેવોનોજ ખરો પત્તો નથી તો પછી આ
વાત કયા કાળની અને કયા ઠેકાણાની ?

બધા દેવોમા બ્રાહ્મણ દેવ મોટા-જેના મુખમા બેસીને દેવ-
તાઓ હોમની વસ્તુઓ, પિતરો શ્રાદ્ધનું લોજન, કરી ગદ્યા છે
તેનાથી બીજો મોટો ઠાણ ?

પ્રાદ્યલોને કેવળ કરાવતો-અગ્નિ સર્વભક્ષી, સમુદ્ર અપેય,
અને ચંદ્રમા ક્ષીણ થયા

વશ્નિમા મોટા માનો પણ દેવોથી મોટા વિચારણીય છે-કેમ
કે વેદોની મુતિઓથી ધન યુગાદિકની માગણીઓ પોતે કરી
રહેલા છે, તો પછી પોતે તેમનાથી મોટા શાથી ? અગ્નિ સર્વભક્ષી
આદિની વાત તો સ્વભાવિક જણાય છે

દ્રૌપદીએ એક વર માગ્યો- મહાદેવે પાંચ આખ્યા દેવનોજ
પત્તા નથી તો પછી લેવા દેવાની વાત શી ? કર્મોનુસાર બને છે

વિષ્ણુના છઠ્ઠા અવતાર-પરશુરામે, માતાને મારી એ
કલક કોને ? આમા મત્ય શુ ?

કાશ્યપની દીકરીઓથી હાથી ઘોડા પેદા થયા
ગાયત્રુ દોહન કરતા-હાથી ઘોડા મકાનાદિ નીકળ્યા
નારદને પુરૂષ મટી સી રૂપે થતા ૬૦ પુત્રો પેદા થયા
જમીનના ઘડામાંથી સીતાજી બહાર નીકળ્યા
વિશ્વામિત્રે એક નવીન સ્વર્ગની રચના કરી

સ્વર્ગમાં જતો નહુપ કપિના શાપથી અજગર થઈ નીચો
પડ્યો કાશ્યપની બે સ્ત્રીઓ-કદ્રુથી સર્પા વિનતાથી ગરૂડો, પેદા
થયા યજ્ઞોથી ઇદ્રપદ મેળવી નહુપ સ્વર્ગે ગયો, ઇદ્રે પાછો ધક
કેલી મુક્યો ઇદ્રપદ આપનાર ડોણ ? સત્તા આપનારની કે
ધકકેલી મુકનારની ?

ઘડામાં પડેલા મિત્રાવરૂણ દેવોના વીર્યથી અગસ્ત્ય મુનિ
નરનારાયણ તપ કરવા લાગ્યા, વિદ્ય કરવા અપ્સરાઓ

મોકળી નરથી નારાયણ થવાના ઉપદેશકેએ નારાયણનેજ
ઈપદના માટે દ્રાક્ષ મારતા બતાવ્યા ? આમા મત્ય શુ ?

સર્વજ્ઞના તત્ત્વોના તરફ ગારિક નજરથી જોનારા-પરદેશી
તેમજ દેશી મહાન પડિતોએ જૈનોના સ્વાદ્વાદ (અનેકાત વાદ)
ના સિદ્ધાંતને સિદ્ધરૂપનો ઠહી જાહેરમા મુકયો છે તેવા અનેક
મહાપુરુષોના લેખો મેં પણ લખીને બતાવ્યા છે તે સિવાય
બીજી પણ સર્વજ્ઞની અનેક બાબતોમાની-કેાઈએ એક વાત,
કેાઈએ બે વાતો, એમ જે જે વાતો જેના જાણવામા આવી તે
તે નિમંલબુદ્ધિના પડિતો પ્રકાશમા મુકતા ગયા છે તે
તે વાતો જાણીને હું પણ વૈદિક ધર્મ જાણવાને પ્રેરાયો
અને જે જે મોટી વાતો હું જાણતા ગયો, તે તે વાતો જૈન
વૈદિકની તુલનારૂપે પૂર્વના લેખોમા બતાવતો આવ્યો છું
ફરીથી વિચાર કરતા એવો ભાસ થયો કે-મૂળના વેદોનો
ધર્મ કેાઈ જુદાજ પ્રકારનો હતો અને પકન પાકનના ધધાવાળા
ભદ્રિક પરિણામી અક્ષરોના પડિતોથી ચાલતો હતો, તેઓ
સૂર્યાદિક તેજસ્વી દૃશ્ય પદાર્થની પ્રાર્થના કરતા અને ઐહિક
સ્વકાર્યની સિદ્ધિ થતા દેવની કૃપા થઈ એમ સમજતા પણ
માસ મદિરાની લાલચથી છુટેલા ન હતા કેાઈ રાજ રજવડાનો
સારા આશ્રય મળતા યજ્ઞ યાગાદિકનો ઉપદેશ આપી માસ
મદિરાદિકનો છુટથી ઉપયોગ કરતા એવો જે સમય હતો
તે વૈદિક સમય ગણાતો તે સમયને આજકાલના બાહોસ
પડિતો તો બાલ ખ્યાલ જેવો બતાવે છે

અહીં આ વાત વિચારવાની છે કે-જ્યારે જ્યારે સર્વજ્ઞ

તીર્થંકરે થતા, ત્યારે ત્યારે આધ્યાત્મિક જ્ઞાનની પ્રવૃત્તિ થતી, અને સર્વજ્ઞોના લાભો વિરહ પડતા તે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ધમાતું ધમાતું નહીં જેવું થઈ પડતું તે પ્રમાણે જીનોના ૨૨મા તીર્થંકરને અને ૨૩ મા તીર્થંકર ને ઘણું લાભુ છેદ પડવાથી તે-આધ્યાત્મિક જ્ઞાન નહીં જેવું થઈ પડેતું તે આધ્યાત્મિક જ્ઞાન ૨૩ મા પાશ્વનાથ મવજ્ઞ તીર્થ કરથી પુનઃ પ્રવૃત્તિમા આવતા, સ્વાથી લોઢોના તરફથી મોટા મોટા ઉપદ્રવો થવા લાગ્યા અહીં માફ અનુમાન એવું થાય છે કે તે સ્વાર્થ પડિતોએ પાતાનો રોષ ઠાળવવાને માટે પ્રથમ બ્રાહ્મણ ઋષી લખવા માડ્યા હોય? પણ તે સર્વજ્ઞોના તરફથી બહાર પડતું આધ્યાત્મિકજ્ઞાન, જેમ જેમ લોઢોમા વધારે ને વધારે ફેનાતું ગયું તેમ તેમ-યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનવાળા વેદો તો નહીં જેવાજ થઈ પડ્યા હતા, પણ તેની પુષ્ટિના માટે લખાયેલા બ્રાહ્મણ ઋષી હતા તે પણ નિર્માત્ર્ય જેવાજ થઈ પડેના લાગે છે તે વાત આજઠાવના બાહોસ પડિતો પણ લખવાને ચુક્યા નથી અને બીજા મધ્યમ્ય પડિતો તો તે બ્રાહ્મણ ઋષીને બેવકુફી ભરેલાજ બતાવવાને આગળ પડ્યા છે -

તે વેદના સમયમા હજારો પંડિત પાઠનના ધધાવાળા અક્ષરોના પડિતોનું તો સ્વતંત્ર રાજ્યજ આત્મ હંતું, તેથી તેમનું નામ પણ દઈ શકે તેવું કોણ હંતું ? અર્થાત્ કોઈ પણ તેઓનું નામ દઈ શકે તેવું હંતુંજ નહીં પરતુ બ્રાહ્મણ ઋષીથી જ્યારે પાછા પડ્યા ત્યારે સર્વજ્ઞથી આધ્યાત્મિક જ્ઞાન મેળવતા ગયા અને ઉપનિષદો નામના ઋષીમા ઠાળન કરતા ગયા, અને ક્રેટવાક

અસ્ય ત પરોક્ષના વિષયમા જુદા પણ પડતા ગયા, ત્યારે મમાજમા
મુક્તિ પમ ટેકવતા થયા હોય તે નિવાય મર્વજ્ઞાના તન્દ્રથી
અતિ પ્રાચીન-ધર્મિશ્રમના વિષયોનો ઉપદેશ થના, તેનો પણ
સંપૂર્ણ કરવા મહી પડ્યા હોય કારણ કે-ઈશ્વરની પ્રેરણાથી
મેળવેલા વેદોમા-જે પ્રાચીન ધર્મિહાસનુ નામ નીશાણુ પણ
જણાતુ નથી, તેવા અતિ પ્રાચીન ધર્મિહાસ મર્વજ્ઞાનો ઈન્કા-
કન્વાવાળાઓએ પાછાગયો કયા મર્વજ્ઞાયા મેળવ્યો ? તે વખતે
સર્વજ્ઞાના સપ્રદાયમા ચઢે પૂર્વો સુધીનુ જ્ઞાન મુખપરપગથીજ
ચાલતુ હતુ, પરતુ અખવામા આવતુ એવુ જાહેર જાણવામા
આવેતુ નથી

તેવીશમા સર્વજ્ઞના પછી અઢાઇમો (૨૫૦) વયના આતરે
૨૪ મા તીર્થ કર ' શ્રી મહાવીર સર્વજ્ઞ ' તન્તજ થયા છે તેમણે
પણ ફરીથી તેજ અધ્યાત્મિક જ્ઞાનનો, અને તેજ અતિ પ્રાચીન
ધર્મિહાસના જ્ઞાનનો ઉપદેશ પોતાના શિષ્યોને આપેલો છે તે
જ્ઞાન પણ પ્રાચે ઘણા કાળ સુધી મુખ પરપગથીજ ચાલતુ
જેલુ જણાય છે, પરતુ સર્વજ્ઞોડ જ્ઞાન સપૂર્ણ તો કોઈ કાળે
પણ પુસ્તક પર ચઢેલુ જણાતુ નથી, અને કોઈ કાળે ચઢવાનુ
પણ નથી એ નિર્વિવાદજ છે પરતુ આ અવસર્પિણીમા છેલ્લા
તીર્થક ' શ્રીમહાવીર ભગવાન મોક્ષે ગયા ત્યાર બાદ ૬૮૦
વય પછી તેમનુ જતામેલુ-અધ્યાત્મિક જ્ઞાન, તેમજ અતિ-
પ્રાચીન ધર્મિહાસનુ જ્ઞાન, વિસ્મૃત થતુ જોઈ-બાહોમ જ્ઞાની
શિષ્યોએ-સર્વજ્ઞાની પ-પરાના શિષ્યોને એકત્ર કરીને, તેઓની
માધેથી જેટલુ જેટલુ મેળવતા ગયા, તેટલુ પાના પુસ્તક પર

ચઢાવી દેવાનોજ પ્રયત્ન કરેલો છે પણ પોતાની નવીન કૃપા
નાનો એક અથ માત્ર ઉમેરો કરેલો નથી તેથીજ તે પૂર્વાપર
વિરોધ રહિત લખાયેલું છે આજકાલ સત્ય તત્વોની શોધ
ખોળમા લાગેલા-પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો સર્વજ્ઞોના અધ્યાત્મિક
જ્ઞાનનો તેા સત્યકારજ ગતાવી રહ્યા છે પરતુ કેટલાક વિદ્વાનો-
મોટા મોટા વૈદિક પુરાણો જોઈને, સર્વજ્ઞોએ ગતાવેલો દુક દુક
સ્વરૂપનો-અતિ પ્રાચીન ઇતિહાસ દેખી, શકાશીલ થઈ રહેલા
જોઈને મે જૈન-વૈદિકનો કેટલોક ઇતિહાસ તુલનાત્મક સ્વરૂપનો
લખીને ગતાવ્યો છે, તે જોઈને તેમને નિશ્ચયિત થવાની બહા-
મણુ કરૂ છુ

હવે કેટલીક નહી જેવી પચ્ચરણુ ગાખનો પણ જૈન-વૈદિક
કથાની વિચાર કરવાને લખી ગતાવુ છુ —

સર્વજ્ઞોએ સૂક્ષ્મ અસખ્ય અથવા અનંત જીવોથી, બ્યાખત
થતા અથવા થઈ રહેલા, કેટલાક પદાર્થો પોતાના જ્ઞાનમા દેખી
તેવા વિશેષ પાપથી વિવેકી પુરૂષોને બચાવવા તેનુ પણ સ્વરૂપ
ખતાવતા ગયા છે, અને તેવા પાપથી દૂર રહેવાનો ઉપદેશ પણ
કળતા ગયા છે જેમ કે—

મધે માસે મધુનિ ચ નયનીતે તત્ત્વતો વહિર્નિતે ।
ઉત્પદ્યતે વિપદ્યતે સુસૂક્ષ્મા જતુરાશય ॥ ૧ ॥

જાવાર્થ—મધમા (મદિરામા), માસમા, મધમા, અને
છાસથી બહાર કાઢ્યા પછી માખણમા, પણ સૂક્ષ્મ અસખ્ય
જીવો થોડા થોડા વખતમા ઉત્પન્ન થતા રહે છે, અને મરણુ

યતા પણ રહે છે અર્થાત્ સુક્ષ્મ જીવોને ઉત્પન્ન થવા માટે, અને નાશ થવાને માટે, એક સ્થાનજ ળની રહે છે તેથી સાધુઓને તો સર્વથા ત્યાગજ કરવાનો ઉપદેશ કરી ગયાછે અને વિવેકી ગૃહસ્થોને તે વિશેષ પાપથી બચાવવા વિવેકપૂર્વક સમજૂતી આપવાનું બતાવતા ગયા છે પણ તેમના પર હુમલો કરવાનું બતાવતા ગયા નથી

વૈદિકો પણ પોતાના-ચક્ષુ યાગાદિકના વિષયવાળા, વેદ ધર્મને મુખ્ય રૂપે બતાવતા, સર્વજ્ઞોના બતાવેલા તેવા પ્રકારના અનેક વિષયો પોતાનામાં દાખલ કરતા ગયા છે, તે તો ઘણું ઉત્તમજ કરતા ગયા છે પરંતુ પોતાના વર્તનમાં મુકવાનો કે મુકાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો જોવામાં આવતો નથી, છતાં પણ તેમાં વિશેષ એ છે કે સર્વજ્ઞોથી પણ અમો ઘણા જ્ઞાની હતા અને છીએ, એવું ઠાળ બતાવવા મર્યાદા રહિત, અને વિવેક વિચાર વિનાનું, એવું તો લખતા ગયા છે કે ન તો કોઇથી બની શકે, તેમજ ન તો બનાવી શકાય, તેમજ ન તો શ્રદ્ધિત રૂપે કરી શકાય, એવા લખાણથી પરિણામ એવું આવે કે-વિચારી લોકો કે પડિતો, ઇતો અદૃશ્યતો અદૃ જોવા થઇ પડે કેમ કે તે લેખો ન તો સર્વજ્ઞોની સાથે મળતા છે, તેમજ ન તો વેદધર્મનું અનુસરતા છે તેવા કેવળ દિશામાત્ર બતાવવાને લખોને વિચાર કરવાની ભવામણ કરીશ જીવો મહાભારત ગાત્રિપર્વના પ્રથમ પાદમાં-જણાવ્યું છે કે—

દેવાનામયશો દત્વા, છત્વા પ્રાણિવધ નય ।

યે મક્ષયતિ માસાનિ, તે વ્રજત્યઽધમા ગતિમ્ ॥ ૧ ॥

યૂપ દૃત્વા પશુન દૃત્વા, દૃત્વા રુધિરમ્દમ
યદ્યેવ ગમ્યતે સ્વર્ગે, નરકે કેન ગમ્યતે ? ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—દેવોના નામે જીવોનો વધ કરીને અને દેવોને કેવળ
અયશજ આપીને જે મામનુ ભક્ષણ કરે છે, તે તો કેવળ
અધમગતિમાજ જાય છે અર્થાત્ નરક ગતિમાજ જાય છે ॥૧॥

યજ્ઞાદિકના બહાને—યૂપને (પશુઓને માગવાના યામલાને)
રોપીને, અને જીવોના લોહિનો કાઢવ કીચક કરનારા, જ્યારે
સ્વર્ગ મા જશે, ત્યારે નરકમા કયા કર્મથી જવાતુ હશે ? એમ
યુધિષ્ઠિર પ્રતિ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પોતેજ કહી રહ્યા છે ॥ ૨ ॥

ઇત્યાદિક હિંમા નિષેધના વિચારથી ભરેલા શ્લોકો જો
બધા પુરાણોના ભેગા કરવામા આવે તો, તેનું એક મોટું પુસ્તકજ
બની જાય પુરાણોના પડિતો પણ વેદનોજ પક્ષ કરવા વાળા છે
વેદ ધર્મની સ્થાપના—ઇશ્વરની પ્રેરણાથી થએલી માનીએ, ત્યારે
પુરાણોના લેખકોને—કયા ખીજ નવીન ઇશ્વરની પ્રેરણા થએલી ?
આ બધાએ હિંસાનિષેધક પુરાણકારોના વિચારોની ઉપેક્ષા કરીને
શકર સ્વામીએ અહિંસાના સામે જાહેરમા મોટો વિરોધ બતાવી,
વેદની હિંસાનું જે સ્થાપન કર્યું તે શુ ધર્મના માટે કે, અધર્મના
માટે ? આ વેદધર્મના પ્રેરક ઇશ્વર ખરા કે પુરાણ ધર્મના પ્રેરક
ઇશ્વર ખરા ? આ બેમાના કયા ઇશ્વરનો ઉપકાર આપણે માનવો ?

વેદના ઋષિઓએ જીવોનો હિંસાથી—દેવોની તૃપ્તિ કરીને
સ્વર્ગમા ધુમવાનો માર્ગ બતાવ્યો, પુરાણકારોએ તેજ માર્ગ નરક
ગતિનો પણ બતાવ્યો, આ એકજ પક્ષના પડિતોમા આકાશ

પનાત જોડેલો ફરક શાધી ? તે ખામ વિચારવાનું ખરું કે નહીં ?
 ૬૧ આગળ વિશેષ જુઓ કે—

અવગણે અનેતા અનેત જીવેને અનાદિ ॥ કાળથી આ
 ધસાત્ર સાગરમા ગોથા ખાઈ રહેલા ભોમ-વિવેચી મનુષ્યોને-
 હિંદેશ કર્યો છે કે ભો તમારે પોતનું જીવન ઉચ્ચ ઠાટીમા
 નુકસાની ઇજ્જા હોય તો-અધિક અધિક પપથી તમે તમારે
 ખયાલ કરતા રહેજો, તેથી તેઓ પોતા ॥ જ્ઞાનથી ઢેળીને
 જાળવતા ગયા છે કે-મામમા, મન્નિશમા, મધુમા, અને માખણમા,
 કકમૃગાદિકમા, રાત્રા ભોજનમ-અધિક પાપ જાળીને તેનો પણ
 ત્યાગ કરવાનું જનાવતા ગયા છે, તેમા મમાગના મમગથી
 મુઠેવાઓને અર્ધ પ્રકારથી ત્યાગ કરવાનું સૂચવ્યું છે, અને
 તે પ્રમાણે તેઓ કરી પજ રહેના છે પરંતુ મધા ગૃહસ્થે થો
 અધુ પ્રમાણે ન થઈ શકવાથી, તેમને વિરત કરવાનું તો
 મૂલ્યવંતુજ છે, અને કેટલક ત્યાગ પજ કરી નદા છે પરંતુ
 પૌણીકાએ ને વાતોને લઈને-કેવા ન્વરૂપમા લખી છે ત વિચા -
 અને વિચા રૂપથી જનાવુ મુ માસના માટે જણાવ્યું છે કે-

યાગતિ પશુરોમાણિ, પશુનાંત્રેષુ માસત !

તાપદ્યંનદદ્યાણિ પચ્યતે નરવે નરા ॥૧॥

બાવાઈ-મમાવાનુ કહે છે કે હે જાત ! (હે અર્જુન !)
 જે માણસ જે પશુનું માંસ ખાય છે, તે પશુના શરીર પ-
 જોડેલા રોન (કિચ) હોય તેમજા નજર વધ તે નન્કમા પડ્યા
 કરે છે, અર્થાત્ હજુ જોડે છે અવગણે માસનું બાકલ

હવેના હવનને ખગાડે છે અને અધોગતિમા લઈ જાય છે, પણ તેનું અચુકજ દુષ્ટ છે એવો ખાસ નિર્ણય કરીને ખતાવેલો નથી

પુરાણોમા મધુના માટે લખ્યું છે કે —

સતતપ્રામેયુ યત્પાપ-મગ્નિના મસસાત કૃતે ।
તત્પાપ જાયતે જન્તો , મધુવિદુકમક્ષણાત્ ॥૧॥

ભાવાર્થ—જે માણસ મધુના એકે બિડનું લક્ષણ કરે છે, તે માણસને અગ્નિ સુકીને બાળી નાખેના ત્યાં ગામના જેટનું પાપ થાય છે, એમ પૌરાણીકોએ નિશ્ચય પણ કરી ખતાવેલો છે, તે સર્વજ્ઞના જ્ઞાનથી અધિકપણનો છે બાકી પાપ તો સર્વજ્ઞોએ પણ ખતાવેલું છે

શત્રીલોજન માટે પણ, નિવેધક શ્લોકો-ઘણા લખાયેલા છે

સ્ત્રીમંતિ સોયાનિ અત્રાનિ વિશિત્તાનિ ચ ।
રાત્રૌ ભોજનાલક્ષ્ય, ગ્રાસે તુ માસમક્ષણ ॥૨॥

ભાવાર્થ—શત્રીમા પાણીને લોહીના બરેબર થતું ખતાવ્યું, અને અન્નને માસ રૂપે થઈ જતું ખતાવ્યું, તેથી શત્રિનું લોજન કરવાવાળાને આસ માસમા લોહી માસનાજ-લક્ષણ કરવાવાળાજ પૌરાણિકોએ ખતાવ્યા છે તેવા તેવા પ્રકારની પાતોનું પાલન ન તો ખોતે કરીને ખતાવતા ગયા છે તેમજ ન તો અનજ્ઞા વર્ગને તેવા અયોગ્ય માર્ગથી બચાવવાનો પ્રયત્ન કરીને ખતાવેલો છે ત્યારે આપણે આવી બધી કૌરે કૌરી

લખી મુકેલી વાતોથી શુ મમજવુ ? મને તો એજ લાગે છે કે-મનનેના ઉપદેશમાથી લઇને, પોતે જ્ઞાની પણાનુ ડાળ કરીને તેમાનુ ઉધુ છતુ લખીને બતાવતા ગયા છે પરંતુ તેમના ખરા હૃદયનુ જ્ઞાન લોકોને બતાવેલુ નથી

હવે હું ખાસ એકાદ મુદ્દાની વાત વિચારવાની લખીને, આ વાતથી નિવૃત્ત થવા આહુ છું વિષ્ણુપુગણમા જણાવ્યુ છે કે—

પૃથિવ્યામપ્યહ પાર્થ ! વાયાઘનૌ જલેઽપ્યહ ।
 ધનસ્પતિગતસ્યાહ, સર્વભૂતગતાઽપ્યહ ॥ ૧ ॥
 જલે વિષ્ણુ સ્થલે વિષ્ણુ, ત્રિષ્ણુ પત્તમસ્તવે ।
 સ્વાલ્લામાલારુલે ત્રિષ્ણુ, સર્વે ત્રિષ્ણુમય જગત્ ॥૨॥
 યો મા સર્વગત જ્ઞાત્વા, ન ચ હિંસેત્ કદાચન ।
 તસ્યાહ ન પ્રણસ્યામિ, ત્ત ચ મે 'ન પ્રણસ્યતિ ॥૩॥

ભાવાર્થ—શ્રી કૃષ્ણભગવાન પાથને (અર્જુનને) કહી રહ્યા છે કે-હે પાર્થ ! પૃથ્વીમા હું રહેલો છું, વાયુમા, અગ્નિમા, અને જળમા, તેજ પ્રમાણે વનસ્પતિમા પણ હું રહેલો છું, એટલુજ નહીં પણ સર્વભૂત ગણુ માત્રમા પણ હુંજ રહેલો છું ॥ ૧ ॥

જળમા વિષ્ણુ છે, સ્થલમા વિષ્ણુ છે, પર્વતના મસ્તક પર વિષ્ણુ છે, જ્વાલામાલાકુલે (અગ્નિમા) પણ વિષ્ણુ છે, એટલુજ નહીં પણ સર્વ જગત્ વિષ્ણુ સ્વરૂપનુજ છે ॥ ૨ ॥

તેથી હે પાર્થ ! હું તને કહું છું કે-મને સર્વ જગો પર રહેલો જાણીને જે માણુસ ભૂતની હિંમા કેમ દિવસે કર્યે નહીં,

તેને હું નમસ્કાર કરીશ નહીં, અને તે મને પણ નમસ્કાર કરશે નહીં ॥ ૩ ॥

આ લેખમાં વિચારવાનું કે—

પૃથ્વી, વાયુ, અગ્નિ અને જળ એ બધામાં જીવોને ઉત્પન્ન થવાની જુની જુદી લાજોના કિસાગ્રે યોનિયો છે અને અકેદી યોનિમાં અમરજ્ય જીવો જીવન મરણ પામ્યાજ કરે છે અને તે બધાએ પોત પોતાના કર્મના વશમાં પડેલા, ઘણા લાખા કાળ સુખી તો પ્રાપ્તે એકજ જાતની લાજો યોનિયોમાંજ ર્ધ્યા કરે છે બીજી યોનિયોમાં પણ જલનીથી પ્રવેશ કરી શકતા નથી કોઈ અમરજ્ય કાળે અવધિ પૂરી થયા પછીથીજ બીજી યોનિમાં પ્રવેશ કરી શકે ॥

અને વનસ્પતિના જીવોની પણ લાજો યોનિયો છે, તેમાંની કેટલીક અમરજ્ય અમરજ્ય જીવોથી વ્યાપ્ત, અને કેટલીક અનત અનત જીવોથી વ્યાપ્ત તેથી અસમજ્ય અસમજ્ય કાળ સુખી, કે અનત મનત કાળ સુખી, તેની તે યોનિયોમાં મરણ જીવન કર્યાજ કરે છે તેથી તે અઘોર હુ ખમાજ પડેલા છે તે જીવો પણ અનત શક્તિ વાળાજ છે, પણ તે તેમની શક્તિ તેમના તેવા પ્રકારના કર્મોએ હાકી દીધેલી છે સર્વજ્ઞાની આ વાતને ધ્યાનમાં લઈને, આ પુનર્જન્મકારે બધા જીવોને વિષ્ણુ ભગવાન રૂપે લખી દીધા ॥ ખરા, પણ પૂર્વાપરનો વિરોધ જરા પણ ટાળી શક્યા નથી, તે ચથાર્થ રૂપે નથી આ લેખકે તે બધા જીવોને-વિષ્ણુ રૂપના જતાવ્યા છે, પણ તે હાલ વિષ્ણુ રૂપના નથી તે વાત ‘હું’ અને ‘તે’ એવા જે અતમા, જે શબ્દો છે,

તેજ કોઈ સ્વરૂપની ના પાડે છે પૃથ્વી આદિની યોનિયોમા પડેલા અમખ્ય અને અનંત જીવોનેજ હાથમા વિષ્ણુ તરીકે માનીએ ત્યારે તો ૮૪ લાખની યોનિયોમા ભટકવાવાળા વિષ્ણુ ભગવાન હતા કેટલું અયોગ્ય ગણાય ?

કદાચ આ પુરાણકારની વાતને ઉડારી દેવાનો રસ્તો લેશે, માટે ગીતાના વાક્યથી ત્રિયાગ્વાલુ બતાવુ છું ગીતામા શ્રી કૃષ્ણ પોતેજ કહી રહ્યા છે કે દુષ્ટોનો નાશ કરવા, અને સમજનોનો ઉદ્ધાર કરવા હું યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરું છું એમ કહી વિષ્ણુ પોતેજ બધા પ્રકારની મત્તા બાહેર કરે છે, તે શુ યથાર્થ છે ? ખીજા અનેક પુરાણોના લેખો જોતા, તે વાત પણ કનિર્મ રૂપનીજ લાગે છે

૧ પ્રથમ ઉપેક્ષાઓના પ્રયોગથી વિષ્ણુ પોતે-માયુ કપાવી હંપશ્રોવ વિષ્ણુના નામથી^૧ પ્રસિદ્ધ થયા હતા જુવો મહાભારત જેટલું મોડું ૨૬ હપુરાણ

૨ દેવ દાનયોની લડાઈમા-તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી નાખ્યા અને ઇન્દ્ર-વિષ્ણુ આદિને જેમ વાઘ પશુઓને પકડે તેમ પકડી લીધા જુવો મત્સ્યપુરાણમા

૨૬ હપુરાણમા તો તારકાસુરને હજાર વર્ષ ગર્ભમા રહેલો, અને અચુત વર્ષ સુધી તપ કરીને ત્રણ લોકને જીતવાવાળો બતાવ્યો છે

૩ મેરૂક દૈત્ય સાથે વિષ્ણુ પોતે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી લડ્યા, પછી નાસી જઈને બારા યોજનની ગુફામા જઈને સૂતા જુવો પ્રહ્લાદપુરાણમા આ વાત વિસ્તારથી લખેલી છે

૪ મધુ અને કૈટભ જે દેત્યો-વિષ્ણુના કાનન, મેવધો ઉત્પન્ન થયા ને બ્રહ્માને મારવા દોડયા, પણ વિષ્ણુએ પાચ હજાર વર્ષ સુધી તેઓની સાથે યુદ્ધ કરીને, બ્રહ્માને તો બચાવ્યા, પણ છેવટમાં વિષ્ણુ પોતે નાશી છુટયા જીવો માર્કંડેય પુરાણમાં

વળી પ્રાચીનમાં પ્રાચીન ગણાતા વાયુપુરાણમાં તો, અચાનક પછે આવેલા મધુ-કટલે બ્રહ્માને કહ્યું કે તૂ અમારો ભક્ષ થઈશ, એ સાંભળતાની સાથે વિષ્ણુનું રક્ષણ માગવા પાતાળમાં ગયા આ પ્રસંગ ઘણાજ વિચિત્ર પ્રકારનો ચિતરેલો છે અને બ્રહ્માના દેહ તનામથી ૧૧ રૂદ્રો પણ ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા છે

૫ શુભ, નભિ, એ જે દેવોની સાથની લડાઈમાંથી ગદાને અને પરિધનો માર ખાઈને ગરૂક અને વિષ્ણુ એ બંને નાશી છુટેલા બતાવ્યા છે જીવો મત્સ્યપુરાણ

આવા પ્રકારની અનેક જાળતો-એ માગ પૂરેના લેખમાં ટુક ટુક સ્વરૂપની તુલનાત્મક રૂપે લખીને પણ બતાવી છે, અને વિશેષ સ્વરૂપ તે તે અથોથી તપાસીને નિર્ણય કરી લેવાની ભલામણ પણ કરે છું

હવે એક મહત્ત્વનો જાળતો થોડોશો વિચાર કરવાનું થોડું ધારું છું મહત્ત્વની જાળતો એ છે કે-અવજ્ઞાના ઇતિહાસમાં વાસુદેવનો, અને પ્રતિવાસુદેવનો-ઇતિહાસ તદ્દન ટુક સ્વરૂપનો પણ ક્રમવાર લખાયેલો છે વૈદિકોના પરિતોએ આપસ આપસના વિરોધ વાળા, અને ચાર લાખ શ્લોકોના પ્રમાણવાળા, મોટા

મોટા પુનઃલો લખતા, તે મવજ્ઞાન તરફના હુક સ્વરૂપના
 ઇતિહાસને તોડી ફેંટીને, અને પોતાનામા ઉધાછતા સ્વરૂપનો
 લખીને, કેમકે જૂના જુદા જુદા વિષયમા ફેટી દીધેલો
 હોવાથી, આજ સુધીમા તદ્દન અધાનમાજ પડી ગયેલો હતો.
 બીજા તો જાણી શક્યા ન હતા, પણ તેમના ઘડના પડિતો પણ
 જાણી શક્યા ન હતા તેવા સમયમા પૂર્વ પુસ્તકો હાથ ન
 ચડવાથી જૈનોના પડિનો ન જાણી શકે એ તો અસાધ્ય
 છે આ પ્રકાશના સમયમા-જૈનોના પડિતો આપસ આપસની
 ધમાલમા પડેલા હોવાથી કેણુ શોધ કરી શકે ? અને હેતુમત
 સાહેબની શકાનું મમાધાન ન મળવાથી ઇતિહાસના વિષયમા
 જે જે સ્થાનમા જેવા જેવા પ્રકારનું મમજવામા આવતું ગયું,
 તેવા તેવા સ્વરૂપનું નિશક પક્ષાથી લખતા ગયા પણ કોઈનો
 પક્ષપાત કહેવો નથી એવા સ્વરૂપની તેમની નિપક્ષપાતપણાની
 નિર્મલ ભુદ્ધિ જોઈ મને ઘણેજ આનંદ થયો અને હું તેમને
 મા. સત્તર હુકયથી ધન્યવાદ પણ આપતો રહ્યો તેમના તરફથી
 લખાયેલો જૈનધર્મ નામનો ગ્રંથ જાણાર પડતા પહેલા મારો
 આ 'જૈન-વેદિકની છલનાત્મક' સ્વરૂપનો ગ્રંથ ઘણા જાગે
 છપાવવાને આવેલો હતો, તેથી બ્રહ્માના મળધની તેમની શકાનો
 ખુલાસો વિશેષ કરી ગયો ન હતો, તેથી અહીં કાંઈક ઠગીને
 બતાવું છું, તેથી તેઓ પોતાનો નિર્ણય કરી લેશે, અને બીજા
 પડિતોને પણ વિચાર કરવાનો અવકાશ મળશે

હેતુમત સાહેબના જૈનીઝમનો ગુજરાતીમા તબુ મો. ૫
 ૨૮૧ માથી,-

“ શ્રેયામના સમયમા પોતનપુરમા ત્રિપુપ્રતિશઙ્ગ નામે રાજા

હતો એની મદ્રા જ્યારે ગર્ભવતી હતી ત્યારે એકવાર એણે ચાન્દ્ર પ્રખ્યાત સ્વપ્ન જોયા, અને થોડાજ સમયમાં એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. 'અચલ' * લા-જયદેવ હતા ત્યાર પછી રાણીને એક પુત્રી અવતરી તેનું નામ—'મૃગાવતી' પાડ્યું યુવતી થતા એ કન્યા એવી સુંદર થઈ કે તેના પિતા તેના ઉપર મોહ પાડ્યો, અને તેના સાથે લગ્ન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો ધારેલા લગ્ન વિષે લૌકિક સમ્ભવિત યોજવવાને માટે એણે મોટી મહા યોજાવી, અને તેમાં પ્રવ્રજ કર્યો જે મારી ભૂમીમાંથી રત્ન જડે તે તે કેવું ? " સૌએ ઉત્તર આપ્યો, જે " આપ પૃથ્વીના સ્વામી છો અને તેથી સર્વના સ્વામી છો " એણે ફરીવાર એનો એ પ્રશ્ન કર્યો, ને ફરીવાર એનો એ ઉત્તર મળ્યો, તેથી એણે ગાધર્વ લગ્નની પ્રણાલીએ મૃગાવતીની સાથે પોતાની પ્રજાને આશ્ચર્યચકિત કરીને લગ્ન કર્યું અને તેથી પ્રજાપતિ કહેવાયો. મદ્રાને આથી પોતાના સ્વામી ઉપર એટલો ક્રોધ થયો કે—પોતાના પુત્ર અચલને લઈને તે દક્ષિણ દેશમાં ચાલી ગઈ અચલે માહેશ્વરી નામે નગરી વસાવીને માતાને ત્યાં રાખી પછી પોતે પોતાનપુર પાછા આવ્યા.

ત્રિપુત્રિશત્રને ત્યાં મૃગાવતીના પેટે પુત્ર અવતર્યો તે પુત્ર ગર્ભમાં હતો ત્યારે માતાએ ૭ સ્વપ્ન જોયા ને તેથી વાસુદેવના જન્મની સૂચના થઈ જન્મ પછી પુત્રનું નામ 'ત્રિપુષ્ક' પાડ્યું.

* પ્રજા નિ રજ્જના મે અર્થ છે પ્રજાનો પતિ એટલે રાજા અને પ્રજા એટલે સાથે તેના પતિ એટલે બધા હિંદુ કથા પ્રમાણે બધાએ પોતાની પુત્રી સરસ્વતી સાથે લગ્ન કર્યું હતું (આ રીપ અયમરેન મુકેલી છે)

મળીયિનેા જીવ આ ત્રિપૃષ્ઠ રૂપે અવતર્યો હતો અને છેવટે ૨૪ મા તાર્થંકર મહાત્મા રૂપે અવતર્યો પોતાના માગાપને એકમેક સાથે અણુજનાવ હોવા છતાં અચલ અને ત્રિપૃષ્ઠ વચ્ચે સારો બધુભાવ હતો અને એકમેક પ્રત્યે મારી રીતે અનુગત હતા

તે મમથે રત્નપુર મા રાજા 'અશ્વગ્રીવ (હયગ્રીવ)' હતો તે ૧ લો પ્રતિવાસુદેવ હતો. અલ્પા ના રાજા મયૂરગ્રીવ અને તેની રાણી નીલાજનાનેા એ પુત્ર હતો. પૃથ્વીના મોટા ભાગને પોતાની સત્તા નીચે આણ્યા પછી એક વાર એણે નિમિત્તરૂપે પ્રશ્ન કર્યો જે " મને જીતીને કોઈ મારી શકશે ખરો ? " નિમિત્તરૂપે ઉત્તર આપ્યો કે જે પુરૂષ તારા દ્વંત્ર ચંદ્રવેગનું અપમાન કરશે ને તારા નિહંને મારી નાખશે તે પુરૂષના હાથે તારા મૃત્યુ થશે " આ ઉત્તર સાંભળીને અશ્વગ્રીવને અતિશય વાનિ થઈ, તે રાત્રિ દિવસ વિચારવા લાગ્યો કે એ ભયંકર ભાવીને કેવી રીતે દૂર કરું, ત્યાં પછી થોડે ઠાણે એણે દ્વંત્ર ચંદ્રવેગને પ્રજાપતિના દરબારમાં મોકલ્યો ત્યાં ત્રિપૃષ્ઠે એ કંઈતું અપમાન કર્યું ને ત્યાર પછી અશ્વગ્રીવના સિંહનો પણ વધ કર્યો આથી અશ્વગ્રીવને ત્રિપૃષ્ઠ ઉપર ભયંકર ક્રોધ થયો એ ક્રોધ વધવાનું એવામાં બીજું કાણું બન્યું વિદ્યાધરાના નામ જ્વલનજટી ને સ્વયંપ્રમા નામે કન્યા હતી, તેની સાથે લગ્ન કરવાની અશ્વગ્રીવને આકાંક્ષા હતી, પણ તેની સાથે ત્રિપૃષ્ઠે લગ્ન કર્યું લગ્ન થઈ ગયા પછી પણ અશ્વગ્રીવે જ્વલનજટી પાસે દ્વંત્ર મોકળીને ઠહેવરાવ્યું કે તારી કન્યા મારે ત્યાં મોકળી

દે, આમા નિરાશ થયે તેણે ત્રિપૃષ્ઠ સાથે યુદ્ધ આરંભ્યુ
લાળા યુદ્ધ પછી એ પરાજય પામ્યો મરાયો ને નરકે ગયો.

આ વિજયથી ત્રિપૃષ્ઠને અશ્વગ્રીવનું લગ્નતાળ ડની અધીર
પૃથ્વીનું રાજ્ય મળ્યું એ પોતાનપુર પાછા આવ્યા ને ત્યા
અર્ધ અકલ્પર્તી રૂપે એમને અભિષેક થયો રાજ્યના અને પોતાની
૭૨૦૦૦ હજાર રાણીઓના વિલાસમાં એ નિમગ્ન થઈ ગયા
એમની આસપાસ મદૈવ ગવૈયા ગાન કરતા અને એ ગાનથી
વાસુદેવ આનંદ પામતા, શર્યાપાલને એમણે આજ્ઞા કરી હતી
કે 'હું ઉઘી જાઉં એટલે ગવૈયાને રજા હઈ દેવી,' એક વાર
ગાનથી મુગ્ધ થઈ જઈને શર્યાપાલે ગવૈયાને રજા આપી નહિ
અને પોતેજ તેનો આનંદ લેવા લાગ્યો ત્રિપૃષ્ઠ જ્યારે જાગ્યા
ત્યારે પોતાની આજ્ઞાનો કાગ થયેલો જોઈને એમને એવો તો
ક્રોધ થઈયો કે શર્યાપાલના કાનમાં સીસાનો ને તાળાનો ધીન
ધીંગતો રસ રેડાવી દીધો આ લય કર સભથી શર્યાપાલ મરણ
પામ્યો એક દરે દરેલા જધા પાપના રૂપે ત્રિપૃષ્ઠનું મરણ થતા
તેમને નરકમાં પુર્ણાવ મળ્યો પોતાના ભાઈના મૃત્યુથી અચતન
એટલો ખેદ થયો કે એ સાધુ થઈ ગયા ને આતે નિર્વાણ
પામ્યા ■

જૈનોના ૧૧મા તીર્થ કરના સમયમાં જે 'રિપુપ્રતિશત્તુ'
મહાત્મા રાજા હતા તેમણે પોતાની પુત્રી 'મૃગાવતી' ની સાથે
સબંધ કરેલો તેથી તે લોકોમાં પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ
થયેલા, તેમનો દુઃક રૂપનો લેખ તો હું લખીનેજ આવેલો છું
હેતુમત શાહીએ કાઢક વિશેષ રૂપે લખેનો તેથી વિચારવાને

ફરીથી લખીને બતાવ્યો છે માત્ર વિચાર પ્રમાણે તો તેજ પ્રત્યક્ષિને વૈદિકોએ પ્રદ્વારૂપે કહ્યેલા છે

હેતુત સાહેબે—તે પ્રત્યક્ષિની દીપમા કેમ જુદેજ વિચાર કરીને બતાવેલો છે, તેથી યથાયોગ્ય નિર્ણય થવા ફરીથી વિચાર કરવાનો અવકાશ લઉં

કારણ કે—વિષ્ણુના (વાસુદેવના) જે ‘નવ ત્રિકો’ સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસ મા લખાયા છે તેમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ છે, તેમના પિતા તે આ પ્રત્યક્ષિજ થયેલા છે તેમના પ્રતિપક્ષી પ્રતિવાસુદેવ તે ‘અશ્વઘ્રીવ’ થયા છે વૈદિકોએ આ અશ્વઘ્રીવને વિષ્ણુ રૂપે કહ્યું છે તે એવી રીતે કે—

વિષ્ણુની શોધ કરતા હેવોએ ધનુષ ચઢાવી ધ્યાનમા બેઠેલા વિષ્ણુને જોયા જાગૃત કરાવવા જતા રાક્ષસી પહોંચેલી ઉપેક્ષા પાસેથી ધનુષની દોરી કપાવતા—વિષ્ણુનું માથું ઉડી ગયું, ત્રણ લોકમા ન મળતા વિશ્વકર્માએ ઘોડાનું માથું બેસાડયું, ત્યાંથી ભગવાન—હયઘ્રીવ વિષ્ણુના, નામથી પ્રસિદ્ધ થયા

અહીં પહેલા ત્રિકોમા ‘અશ્વઘ્રીવ’ પ્રતિવાસુદેવને જ વિષ્ણુ ભગવાન રૂપે ઠરાવ્યા છે જાણીના આઠ ત્રિકોમાના આઠ વાસુ દેવોને—એકજ વિષ્ણુરૂપે, દરબીને તેમના પ્રતિપક્ષી આઠે (૮) પ્રતિવાસુદેવોને કાઢીને—અસુર, કાઢીને દેવ, તો કાઢીને દાનવના નામથી પુનઃજોમા લખી વાળ્યા

અરૂ જોતા સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસમા—જુદા જુદા અમયમા જુદા જુદા આ નવે વાસુદેવો, અને પ્રતિવાસુદેવો, લખાયેલા છે, અને તેઓમાજ મોટા મોટા યુદ્ધો આ પૃથ્વી પર થયેલા છે,

તેના બદલે-પ્રતિવિષ્ણુઓને-દૈત્ય-દાનવો કરાવી, તેઓને દેવ-તાઓની સાથે લડાવી-કરોડો દેવતાઓનો નાશ થતો બતાવ્યો છે એટલું જ નહીં પણ એ દૈત્ય-દાનવોને, એટલા બધા બળિષ્ઠ બતાવ્યા છે કે-અનાદિકાળથી ધૂમી બેઠેલા, પ્રહલોક્ના પ્રમ્હાને પણ, ભ્રષ્ટ કરવાવાળા બતાવ્યા છે પ્રહ્લાને અને દેવતાઓનો બચાવ કરવા વચમા પડેના વિષ્ણુ ભગવાન તો પ્રાયે બધાએ-દૈત્ય દાનવોથી નાશી છુટેલા છે તે વિષ્ણુને-યુગ યુગમા ભકતોના ઉદ્ધાનક, અને પૃથ્વી આદિ બધા જગતમા વ્યાપક ચંદ્ર બેઠેલા બતાવ્યા છે તે તો પ્રસંગે પ્રસંગે સૂચવતોજ આવ્યો છું

આ જગો પર તો કાંઈક થોડું-પ્રમ્હાના સબધમા જ સૂચવીશ ઉપર બતાવેના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા મહાનુરાજ પુત્રોના પતિ છે, તેનેજ વૈદકના પતિતોએ-પ્રમ્હા કેપે કંઈને આ બધી દુનિયાના ઉત્પાદક, અને જગતની આદિ કરવાવાળા, અને પ્રમ્હલોકની કંપના કરીને સરસ્વતીની સાથે અનાદિકાળના ત્યાં બેઠેના બતાવ્યા છે તં પ્રભુપતિની અનેક પ્રકારની શ્રુતિઓ બતાવીને, આદેશ વેદોની આદિમા, અને અતમા લખીને વેદમુગ્ધક કરાવ્યા છે ત્યાર બાદ પ્રામણ્ય ઐયોમા, ઉપનિષદોમા, સ્મૃતિના ઐયોમા, હેવટે ચાર લાખ સ્તોત્રના પ્રમાણવાળા મોટા મોટા પુરાણો વેદ-વ્યાસના નામથી લખીને, લોકોને મોટા ભ્રમ ચક્રમા નાખી દીધા છે એટલું જ નહીં પણ પ્રમ્હવાદીઓએ અનાદિકાળના પ્રમ્હાએ પ્રમ્હલોકમાથી પોતાની માયા ફેલાવી, પોતાના અશોધી આ બધી દુનિયા ભરી દીધેલી બતાવીને, અને પોતાના અદ્વૈતવાદની સિદ્ધિ કરીને, પોતાની મહામાયાની બળમા-આ બધી દુનિયાને ફેરાવી મુકી છે

મનુમહારાજે તો પોતા ॥ મનુસ્મૃતિના પાચમા અધ્યાયમા
૬૭થુ છે કે--

પ્રાણસ્યાઽગ્નિર્મિદં સર્વં, પ્રજાપતિરકલ્પયત્ ।

અથાગર જગમ ચૈધ, સર્વં પ્રાણસ્ય મોજન ॥ ૨૮ ॥

પશાર્ધં પશય સુષ્ટ, સ્વયમેત મ્યયમુગા ।

યજ્ઞસ્ય મૂલ્યે સર્વસ્ય, તસ્માત્ યજ્ઞે વધોઽવધ ॥ ૩૧ ॥

પશ્નાર્થે પ્રાહ્મણૈર્વધ્યા, પ્રજાસ્તા મૃગપક્ષિણ ।

મૃત્યાના ચૈધ દુસ્યય-મગસ્ત્યો હાઽચરત્ પુરા ॥ ૨૨ ॥

ભાષ્ય પશગો વૃક્ષા-સ્તિર્થય પક્ષિણસ્તથા ।

યજ્ઞાર્થે નિધન પ્રાપ્તા પ્રાપ્નુન્ત્યુત્સુની પુનઃ ॥ ૪૦ ॥

ભાવાર્થ—અથાગર ઇવોની--એક ઠેકાણેથી બીજે નહી જઈ
થકે તેવા ઇવોની જ ગમ ઇવોની--બીજે ઠેકાણે હરિક્ષત્રી થકે
તેવા ઇવોની રથના પ્રજાપતિ કરી ગયા છે, ત મર્વં ઇવેતુ
સોજન છે ॥ ૨૮॥ અને યજ્ઞના માટે સ્વયમ્ જગવાન્ પશુઓની
રથના કરી ગયા છે તે યજ્ઞની અને સર્વની મહત્તરતાના માટે છે,
તેથી યજ્ઞમા થતો વધ, વધ તરીકે ણતાવેલો નથી ॥ ૩૬ ॥

તેથી યજ્ઞના માટે--પ્રાહ્મણોએ સારા મારા મૃગોને અને
પક્ષીઓને મારવા પૂર્વ કાળમા અગ્નિ યજ્ઞપિથે પોતાના પરિવારની
બાલવિકાના માટે પશુ તેમ કરેલું છે ॥ ૨૨ ॥

ઔપધિઓ, પશુઓ, વૃક્ષો, તિર્થ યો, અને પક્ષીઓના ઇવો
જે યમના માટે મરેલા છે તે બધાએ ઇવો હવે ગતિનેજ
મેળવે છે ॥ ૪૦ ॥

આ જગોપર મારા જેવો તદ્દન અસ, વિચાર કરવા ઉભો થાય તે તો કેવળ હામ્યનુજ પાત્ર ગણાય કારણ કે-જગતની આદિ કરનારા, પ્રજાપતિ કે જે લાખો કે કરોડો વેળા પડિતોથી માન્ય થયેલા, અને જે ચારા વેદોમા દાખલ થયેના, અને ખીજા વિષયુ ભગવાન કે જે સર્વલોકમા વ્યાપીને રહેલા, અને સંપૂર્ણ વૈદિકના નાયક થઈ તાખો કે કરોડોના જવકન અગતોના અગતો પાડતોના ઉપાસ્ય થઈ ગયેલા છે તેવા બે મહાન દેવોનો પણ વિચાર કરવાને ઉભો થયો છું તેમા તો સર્વજ્ઞોના તરવે જ મારા મનને પ્રેરે છે, તેથી કાંઈક લખીને બતાવું ■ આમા કેવળ મારીજ અકકલ વાપરેલી નથી

વિષ્ણુપ્રજાપતિમાથી લખાયું હતું કે—વૃષિન્વામવ્યહ પાર્યં ! ઇત્યાદિક શ્લોકોથી વિષ્ણુ ભગવાન કહી ગયા હતા કે-હે પાર્યં ! મને નવ જગતમા વ્યાપી રહેલો જાણીને-કાંઈ પણ ભવનો ધાત કરવો નહી, અને કરશે તેનાથી હું ધણેજ દૂર છું

આ જગો પર મનુમહારાજ કહે છે કે-પ્રજાપતિએ ભવોની વચના ભવોના લોજન માટે કમી છે પૂર્વના લેખથી વિચાર કરીએ ત્યારે તો મર્વ જગોપર વિષ્ણુ ભગવાન વ્યાપીને રહેલા છે, તે વાત ખરી કે પ્રજાપતિએ સ્થાવર જગમ ભવોની રચના કરી તે વાત ખરી ? એટલુંજ નહી પણ ચંચળ માટે પ્રજાપતિએ પશુઓ જુદા પણ જનાવીને આપેલા બતાવ્યા છે

શ કરસ્વામીએ-પ્રજાપતિને બે સ્વરૂપના બતાવ્યા છે ખરા પણ માન્ય તો અદિત રૂપનાજ રાખ્યા છે મસારી પ્રજાપતિને

વિચાર કરતા તો આ પુત્રીના પતિ નાજ / મિદ્ધ થએલા છે ખુબો
મારા પૂર્વનો બધો લેખ

૧૪૮ પછી એકજ ગતાબ્યા છે પણ માથા વિનાના અશ્વ-
શ્રીવ નામના અને કેત્ય-દાનવોનો માર ખાધને જગો જગોપરથી
નાશી છુટેલા અનેક સ્વરૂપના ગતાબ્યા છે, તેઓનો પણ વિચાર
કરીને જુઓ.

વળી આ પુત્રીપતિના સ્વબધે વિચારવાનું કે-આ પ્રજાપતિ
એક મહાન નાજજ છે અને આ અવમપિણીના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ
વામુડવના પિતાજ છે તે પ્રજાપતિ ઋગ્વેદની આદિમા બધા
જગતની આદિ ઠવાવાળા, ઋગ્વેદના અતના વા-વા- જગતની
દેવપાત કરવાવાળા, ત્યાથી આગળ આરો વેદોના ફેલેલા, પછી
સપૂર્ણ જગતના માલક થઈ પ્રાણજ્વાલિક અથોમા ઘણી મંદર-
વાને પામેલા, અને ત પ્રજાપતિ ઉપનિષદાદિક અથોમા બધા
તત્વોના ઉપદેશક થઈ કાલી કુલીને રહેલા.

આગળ જાના-મહાભારતાદિના સમયમા અને લાખો શ્લો-
કોના પ્રમાણવાળા મોટા મોટા પુરાણોના સમયમા તો પોતાના
બ્રહ્મલોકને છોડીને ન જાણે કયા કારણથી આપણી પૃથ્વી ઉપર
ઉતરી પડેલા, અને પછી એટ પર્વતના જેટલા મોટા ઇંડામા
આ બધા જગતને લઈને ઘણા કાળ સુધી તેમા ફરકાઈ બેઠેલા,
પછી તે ઇંડાના બે ભાગ કરીને આકાશ રૂપે અને પૃથ્વી રૂપે
બે ઠીને પોતે ન જાણે ર્ધ જગોપર જઈને બેઠેલા, એક વખત
આ પ્રજાપતિની મહાદેવ િ આથે કોઈ તેવા કા-ણથી તકરાવ થતા
તેમનાથી પોતાનું પાચમુ માણુ કપાવીને બેઠેલા પુત્રીનો સુ દર ઘાટ

જોઇ મોઢ પામી તેની પછળ દોડેલા, પોતાની સ્ત્રી સરસ્વતીની માથે દિવ્ય મો સો વર્ષ સુધી લોગોથી પણ નહીં ધરાયવા, આગળ જતા મોટા મોટા યજ્ઞ કરી મોટું પુણ્ય મેળવવા જતા અનેક વ્યક્તિઓની માથે પોતે પણ ગાપને વશ થયેલા ઇત્યાદિક અનેક કલ્પિત વિષયોથી વેદોથી તે પુરાણો સુધી લખાયેલા, પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ એક મહાન્ રાજાજ છે, અને તે આ અવમર્ષિણીમા નવ વાસુદેવમાના પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતાજ છે, પણ બીજા કોઇ નથી, એમ હું જાણ કહીનેજ કહું છું અને તે પ્રમાણે સર્વજ્ઞના ઇતિહાસમા લખાયેલા છે અને મહિલાલ નજુમાઇ દિવેદીને તેવા પ્રકારના ભાસેલા છે પણ જરા મતના મોઢમા તણાયા છે જુવો તેમનો લેખ વિચારવાનું એટલુંજ કે તે 'પ્રજાપતિ' વૈદિક ધર્મના સર્વ શ્રેયોમા-કયા કાળથી મુસીને બેઠા, અને બધી જગતના માલક થઇ ગયા? જો કોઇ ઇતિહાસનો પેતા આ પ્રજાપતિની તવારીખ કાઢીને આપે તો સમજાય કે વેદોનું મૂળ કયાથી ફાપાયું અને સર્વજ્ઞનો ધર્મ કયા કાળથી ઉત્પન્ન થયો છે ?

આ ચાલતા વેદોની સ્થિતિ-હાનમાના સર્વજ્ઞના પરિચયના પહેલાની કૃષ્ણાજનક કોઇ જુદાજ પ્રકારની હતી

સર્વજ્ઞના પરિચયમા આવતા લોકોને તદ્દન અશ્રદ્ધિ કર થા પડવ થી તેમા મોટી ઘાલમેજ થવા લાગી

વેદના પશુકારો પોતાની મહત્ત્વતા જાળવવાને માટે-સર્વજ્ઞના તત્ત્વના વિષયોને અને તેમના ઇતિહાસના વિષયોને મહણ કરતા ગયા અને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ઉલટ પાલટપણે

પોતાના નવીન ગ્રંથોમાં દાખલ કરી લોકોને ઉદ્ધારવાના જાણવવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા.

આ સૃષ્ટિ-ઉદ્ધર્ષ, અર્થો અને મધ્ય, એમ ત્રણ વિભાગવાળી અનાદિના કાળથી ચલતી આવેલી, પ્રત્યક્ષ નજરે પડી રહેલી છે અને સર્વે મર્વજો જતાવતા આવેલા છે એવી તાજી વાત પ્રકાશમાં આવતા આ અત્યંત પરોક્ષના વિષયમાં વર્તિકના પડિતો વિરૂધ્ધમાં આવ્યા.

મર્વજોએ પ્રકાશમાં મુકેલા ઇતિહાસમાં-લગ્ન કરના -હેલા પુત્રીના પતિ 'મળપતિ' ને યોગી કાલીને તેમને બ્રહ્મારૂપે દેખ્યા, અને તેમના પુત્ર આ જીવસંપિદ્ધીમાં પહેલાજ ત્રિપુરક પાસુદંવ થયા હતા તેમને સર્વથા છોડી દઈને તેમના પ્રતિપક્ષી પ્રતિવસુદેવ 'અશ્વત્થીવ' ને ઘોડાના માગવાળા કંટપીને 'હયત્રીવ વિષ્ણુ' કરાવી, વિષ્ણુને પણ સંપૂર્ણ વેદિક ધર્મના અધિકારવાળાજ સ્થાપતા ચાલ્યા.

જીવો પ્રથમ વેદધર્મની મહત્વતા દર્શાવવાને લાખવામાં આવેલા પ્રાકાશ્ય ગ્રંથો.

(૧) શતપથ બ્રામ્હણ ગ્રંથમાં-લખ્યું છે કે-એકલા બ્રમ્હાને બહુ થવાની દૃષ્ટિ થતા—કર્મનું રૂપ ધરીને આ સૃષ્ટિની રચના કરી ત્યાંથી તે 'કાશ્યપી' કહેવાઈ.

(૨) ફરીથી એજ શતપથમાં એણે પણ છે કે—પ્રથમ જગજ હતું તેમાં રહેલી પૃથ્વીને-બ્રમ્હા વરાહનું રૂપ ધરાને બહાર ખેંચી લાવ્યા.

(૩) જે પથ બ્રાહ્મણમાં લખાયું છે કે—બ્રાહ્મણ તપ તપ્યા પછી પોતાના ત્રણ અગથી ત્રણ લોકની સ્થાપના કરી

ઋગ્વેદના એક દશમાજ મહર્ષિ, આ પ્રજાપતિના ત્રણ મોટા સૂક્તો વિસ્તારથી લખાયા છે

(૧) પ્રથમ દશાના સૂક્તમાં—સૃષ્ટિની અનિર્વચનીય દશા બતાવીને જણાવ્યું છે કે—ન કોઈ લોક હતો, ન પૃથ્વી, ન અતરિક્ષ આદિ કોઈજ ન હતું માત્ર ગૂઢ તમજ તમ હતું "આમીદિવ સમોમૂત" એમ મનુ મહારાજ પણ લખી ગયા છે પ્રદાસ્તવદ મહાભાષ્યમાં પણ પ્રત્યક્ષતાનું વર્ણન એવા સ્વરૂપનું છે

આ સૃષ્ટિ કેવી રીતે બની તેની કોઈને ખબરજ ન પડી હત્યાદિ

(૨) હિરણ્યગર્ભ—પ્રજાપતિનું બીજું વર્ણન મોટું સૂક્ત છે તેમાં જણાવ્યું છે કે—સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ પહેલાં એકલા પ્રજાપતિજ હતા તેમણે પૃથ્વી, આકાશાદિક બધુંજ બનાવી દીધું અને ક્રીડાદિ જીવો પણ બનાવી દીધા

(૩) યજ્ઞપુરુષ—(પુરુષ સૂક્ત) ઉપરના બે સૂક્તોથી પણ મોટું છે તેમાં જણાવ્યું છે કે—'તે આદિ પુરુષથી બ્રાહ્મણ કેટલું ઉત્પન્ન થયો, તે ચારે દિશામાં બ્રાહ્મણથી પણ દશાગુણ વધીનેજ રહ્યો સર્વ જીવાદિક તેનાથીજ ઉત્પન્ન થયા "

આમાં જરા વિચારવાનું કે—આ પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ સંપૂર્ણ વૈદિકમયોમાં તરે તરેના સ્વરૂપથી લખાયા છે. તે પુત્રીના પતિ—પુત્રાની સાથે સબધ કર્યા પછી બધે ઠેકાણે લખાયા કે પહેલાં ? પુત્રીનો મબધ કર્યા પછી અનાદિતા કેવી

રીતે ૦ ૧૦૫ ? અથવા આ ઇચ્છાને અનાદિના માનીએ ત્યારે
પુત્રોના પતિના નામથી મંપૂર્ણ વૈદિક ઇચ્છામાં કયા કાળથી
દાખલ કરવામાં આવ્યા ? ઇચ્છા પુત્રોના પતિ તો જગોજગોપર
લખાયવાજ છે

આ અવમર્ષિણીમાં-વાસુદેવો (વિષ્ણુઓ) પણ નવ નામના-
નવસ્વરૂપના જુદા જુદા કાળમાં ચતા આવેલા છે તેમાંના પહેલા
ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ તે આ પ્રજા પતિના પુત્રજ થએલા છે, તે ઋગ્
વેદના પહેલા મહત્વના ૨૨ મા સૂકતના ૩૪ ૨૦-૨૧ મા નાએ
પ્રમાણે લખાયેલા છે—

તદ્વિષ્ણો પરમપદ સદા પદ્યતિ સૂર્યઃ દિવીર ચક્ષુગતત ॥૧૦॥
તદ્વિષ્ણ્યાનો ત્રિપન્થગો જાગૃવાસ સમિધતે ત્રિપ્રગોયત્ પરમપદ ॥
શ્રુ મ ૧ મઘ ૨૧ મા ॥

ભાવાથ-વિદ્વાન્ લોકજ તે વિષ્ણુના પન્મપ ને અતરિક્ષમાં
પ્રકાશમાન્ સૂર્યની ચેઠે દેએ છે ॥ ૧૦ ॥ વિષ્ણુનું જે પન્મપદ
છે તેને જાગરૂક વિદ્વાન્જ જાણી શકે છે

વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ પડિતો આ મત્રોને મધ્યાન્હના સૂર્યની
તરફ લગાવે છે (ઋગ્વેદાવોચન દ્વિતીય પ્રકાશ ૫ ૨૦૧)

આમાં પણ જરા વિચારવાનું કે-આ વિષ્ણુ ગીતામાં યુગ
યુગમાં લક્ષ્મીને રક્ષણ કરવાનું વચન આપીને ગએલા જતાવ્યા
છે પુરાણો જોતા આ વિષ્ણુ અનેક જગોપર દૈત્ય દાનવોથી નાશ
ભાગ કરી નાશી છુટેલા જતાવ્યા છે વિષ્ણુપુરાણમાં જધા જર્મતાના
જીવેમાં આપીને રહેલા જતાવ્યા છે

આમા ફરીથી વિચારવાનું કે-ઋગ્વેદમા-જણા યુ હતું કે-
વિધ્યુના પરમપદને વિદ્વાન્ લોટજ સૂર્યની પેઠે દેખે છે ગીતામા
જકતોના માટે વારવાર આ ફનીયામા આવે છે અને ખાસ
વિધ્યુપુરાણમા—સર્વ જગતના જીવોમા બ્યાપી રહેવા મતાવેલા
છે ત્યારે કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવો યોનિયોમા
જટકતા કયા જીવો મનાયવા ■

પુત્રી । પતિ પ્રજાપતિ-પ્રથમ બ્રાહ્મણ પ્રધોમા જુદા જુદા
પ્રકારથી જગતના ઉત્પાદક લખ્યા

ઋગ્વેદના છેલ્લા ૧૦ મા મંડળમા પણ જગતનાજ મંજ ધના
૧૭ મોટા સૂકતોમા જુદા જુદા પ્રકારથીજ લખાયા છે

(૧) પહેલું પ્રલયકથાનું, (૨) હિરણ્યગર્ભ-પ્રજાપતિનું

(૩) વસુદેવ (પુરુષસૂકત) નું એમ એકએકથો મોટા ત્રણ
સૂકતો ■

પહેલામા-બધુ અધકાર રૂપજ હતું તે હનુવીને પ્રજાપ
તિએ-પૃથ્વી, આકાશાદિ બધુએ ઉત્પન્ન કરી દીધું પણ કંઈને
તેની ખબરજ પડી નહી

બીજામા-સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિના પહેલા એકલા પ્રજાપતિજ હતા
તેણે પૃથ્વી, આદિત્ય તથા અતરિક્ષ અને મહાત્મ જગરાશિ આદિ
બધુએ ઉત્પન્ન કર્યું

ત્રીજુ-પુરુષ સૂકત તે-હજારો-માથા, આંખો, અને પગવાળા
લખાયા ■ જૂત, અવિધ્ય અને વર્તમાનમા જે કાંઈ દેખાય છે
તે બધુએ આ પુરુષથી જ ઉત્પન્ન થએલું બતાવ્યું ■ આ પુરુષ
બધા પ્રજાકને વીટાળીને પછી ચારો દિશામા દશાશુલ પોતે

પ્રીતે સ્વેદો જતાવ્યો છે આ પ્રુથ સૂક્ત ચારો વેદોમાં
નવર થયેલું છે

ચક્રર સ્વામીએ અદ્વૈત મતની સ્થાપના કરી તે વખતે જ
જા પ્રુથ સૂક્ત નવીન રૂપનું ચારો વેદોમાં ઠાળન કરવામાં
આવ્યું હોય એવું મારું અનુમાન છે અને નિપક્ષપાતપણે
સમજીને વિચારવાની ભલામણ કરું છું

બીજી વાત એ છે કે-પ્રલય કથાના સૂક્તમાં-પ્રજાપતિથી
જા સૃષ્ટિ કેવી રીતે ઉત્પન્ન થઈ તેની તો કોઈને ખબર ન પડી
હતી, ત્યારે મનુમહાશયને યજ્ઞના માટે પ્રશ્નો, અને મર્વ જીવોના
સેવન માટે બધા જીવો-પ્રજાપતિએ બનાવીને આખ્યાની ખબર
કયા વેદથી મળી આવી? અને યજ્ઞમાં મરેલા જીવો સ્વર્ગમાં
જતા કયા જ્ઞાનીએ જાણ્યા? ત્યાથી નીકળીને તે જીવો કઈ
જાનિમાં જાય છે તેનો વિચાર મનુમહાશયે કેમ નહીં જતાવ્યો?
સ્વર્ગોએ તો ખાસ જતાવ્યું છે કે સર્વ જીવો પોત પોતાના
કર્મના વચ્ચે પડેલા દર લાખ જીવોની યોનિઓમાં ઉવટ પાલટ-
થો ભટકવાન કરે છે આ વાત વૈદિકમાં પણ દ્વિપિત રૂપે
ઉઘી છતો લખાઈ તો જરૂર છે તે કયા જ્ઞાનીની પામેલા
જાને લખાઈ?

હાલના પ્રચલિત વેદો સર્વજ્ઞોથી કોઈ અપરિચિત પ્રદેશમાં
તેવા લોકના સગઠનથી લખાયા હોય તેથી તે આજ કાળના
ખાહોસ પડિતાને બાલખ્યાલ જેવા થઈ પડ્યા છે

ત્યારમાં ૨૩ મા તીર્થંકર શ્રીપાર્શ્વનાથ ઇ સ પૂર્વ

૧૦૦૦ ની લગભગમા થયા તે મવડોના તરફ પ્રકાશમા આવતાની સાથે વેદોનો પણ પડીને બેઠેલા અથરોના પતિનો અમકી ઉઠ્યા એટલે પ્રથમ વેદોની પુષ્ટિના માટે ગ્રાહ્ય અથોની શરૂઆત કરી દીધી આ વિષયમા જુઓ નીચેનો ફકરો—

(૧) નરકૃત સાહિત્ય પૃ ૨૩ થી—ગ્રાહ્યો આમરે ૪૮૦૦ થી ૫૦૦—

વેદોનાં મહિતાઓની કવિતા જે સમયે રચાઈ ત્યાર પછીના સમયમા તદ્દન જુના પ્રકારનું સાહિત્ય ગ્રાહ્યો એ નામના અર્થનું સાહિત્ય રચાયું જે ગયોના ગ્રાહ્ય રૂપનું ખામ લક્ષણ એ છે કે એ અથો ગદ્યમા રચાયેલા છે અને એના અત્યંતવનું ખાસ લક્ષણ એ છે કે એ નથેમા યજ્ઞના વિધિ મગધી અર્થા કરવામા આવી છે

(૨) આગળ—મ સા પૃ ૨૨૭ મા—ગ્રાહ્ય મહિત્યના વિકાસ ક્રમનું છેવટનું પગથીયું ઉપનિષદોથી અગ્રિત થયેલું છે એ ઉપનિષદોને ગ્રાહ્ય અથોને છેડે મુકવામા આવ્યા છે તે ઉપરથી એને વેદાત (વેદનો છેડા) એવ નામ આપવામા આવ્યું છે પાછળથી વેદોનો અતિમ ઉદ્દેશ એવો એ નામનો અર્થ સમજાવવામા આવતો હતો આ ઉપનિષદોને શ્રુતિમા ગણવામા આવતા પણ સૂનાની ગણતરી રમૃતિના અથોમા આવતી આત્મા અથવા બ્રહ્મા (પરમાત્મા) નું સ્વરૂપ એ સદ્યના જૂના ઉપનિષદોનો વિષય છે વેદની જુની જુની શાખાઓ તરફથી આ મુખ્ય વિષય સંબંધી જુના જુના ખુલાસાઓ આવામા આવ્યા છે પ્રથમ ઉપનિષદો ધર્મી શા

જાનકાકાના અથો ગણુતા હતા અને પ્રામ્હણો તે ઈર્મકાકાના
અથો ગણુતા હતા ઉપનિષદો પ્રાચીનમા પ્રાચીન છે તે પ્રામ્હણુ
અથો અને મુન અથો એ જેની વચ્ચેનું સ્થાન રોકે છે

(૩) મ મા પૃ ૨૮૩ થી—પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર
એ સધવા ઉપનિષદોનું મુખ્ય તત્ત્વ છે કચ્છેના પુરૂષમાયા—
ધીરે ધીરે આત્મન્ના વિચારાનો ઉદ્ભવ થયો સૃષ્ટિના ન્યતાર
પ્રજાપતિમાયો ભૂતમાત્રના આદિકાન્ધુ એવા નિર્ગુણ પ્રમ્હનો
વિવાર ઉત્પન્ન થયો એ કમનું છેવટમા છેવટનું પગથીયું
તે આ ઉપનિષદોમા આપણે જોઈએ છીએ

(૪) મ મા પૃ ૨૮૨ થી—જો કે ઉપનિષદ એ માધારણ
રીતે પ્રામ્હણનોજ એ ભાગ હોય છે આ પ્રામ્હણના વિચાર
વત્ત્વનો જ્ઞાનકાન્ધ ઉપનિષદમા આગળ વિસ્તાર કરવામા આવ્યો
સેવ છે, પણ ખડ જોતા ઉપનિષદ થી વિધાન તત્ત્વ (કમકાન્ધ)
ની માથે વાસ્તવિક વિરોધમા નહેતારા વિચારતત્ત્વ (જ્ઞાનકાન્ધ)
ના નવા ધર્મનું સ્થાપન થાય છે દેવતાઓના માટે ડોહ પણ
રીતની જોડખાપણ વગરના યજ્ઞ કરીને પૃથ્વી ઉપરનું મુખ મેળવવું
એવો જે ઉદ્દેશ પ્રામ્હણોમા (પ્રામ્હણુ અથોમા) દીકામા આવે છે
તે આ ઉપનિષદોમા દીકામા આવતો નથી પણ યથાર્થ જ્ઞાનવડે
કરીને જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતા ચતા સસારી જીવન
માયો મુક્તિ મળે એજ ઉપનિષદોનો ઉદ્દેશ જણાય છે આ
કારણથી આ સ્થલે યજ્ઞનો વિાધ ગિન ઉપયોગી થઈ પડ્યો છે
અને અધ્યામિકજ્ઞાન સોથી વધારે અગત્યનું ગણવામાડયું છે x

x પૃ ૨૮૨ ની ૧૫મા-અગોઠ ગમ્મએ જોઈ ધર્મને આશ્રય આપ્યો

નહી પણ પાણી જ્યાથી આજો ત્યાંથી જાર ને જાર લાવા
કરે તેવી રીતે આ મહામરન અનંત છે, અપાન છે, વિના નોન
જત્યો છે આ મહાતરવોમાંથી જહાર નીકળીને એમાને એમાજ
એ પાણુ વિલીન થાય છે મરણ પત્રી ચેત ય રહેતુ નથી કારણ
કે યાજવડકયે આગળ આગળ મમજાન્યુ છે તે પ્રમાણે જે દ્વેતભાવ
ઉપર ચેતન્યનો આધાર રહે છે તે જતો રહ્યો એટલે ચેતન્ય પણ
જતુ રહેવુ જોઇએ

વળી એજ ઉપનિષદ્માં બીજે એક ઠેકાણે કહ્યુ છે કે—“જેવી
રીતે ઠરાળિયો પોતાના તણુઓવડે જહાર નીકળે છે, જેવી
રીતે ન્હાના ન્હાના તણુઓ આગિમાંથી જહાર નીકળે છે, તે જ
રીતે એ આત્મામાંથી મધળા પ્રાણ, સઘળા લોક, મધળા દેવતાઓ,
સઘળા પ્રાણિયો જહાર નીકળે છે ”

(૮) મ સા પૃ ૨૭૬ મા—“શનપથ બ્રાહ્મણ-નો
અધ્યાયવાણુ અથવા સો રમ્યાગણુ છે, એ સર્ગવેદની બીજે
નબરે જદિક માહિત્યના આખા યેગમાં સૌથી વધારે અગત્યનો
થાય આ છે ”

(પૃ ૨૮૩) થી “ પગ્માત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ સઘળા
ઉપનિષદોનુ સુખ્ય તરંગ છે સર્ગવેદના સુરૂપમાંથી ધીરે ધીરે
આત્મનના ત્રિચારોનો ઉદ્ભવ થયો સૃષ્ટિના રચના પ્રજાપતિ
માંથી ભૂતમાનના આદિકાણુ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્મનો વિચાર
ઉત્પન્ન થયો એ ક્રમનુ છેવટમાં છેવટનુ પગથિયુ તે આ ઉપનિ
ષદોમાં આપણે જોઇએ છીએ સર્ગવેદ માં આત્મનુ એનો અર્થ

શ્વાસ એટલોજ વાય છે ઉદ્ઘાહનજુ તરીકે-વાયુને વડણનો જાત્મન્
કંઠવામાં આવ્યો છે પ્રાણણોમાંજ એ શબ્દનો છવ એવો
અથ થયો

અક ઠેકાણે જાત્મન્ ઉપજ નેઓનો આધાર ગણવામાં આવ્યો
ક, તેવા પ્રાણ ની દેવતાઓની માથે એકના સ્થાપવામાં આવી
છે અને એવી રીતે વિશ્વનો જાત્મન્ હોવાનો કલ્પના ઉદ્ભવી
શતપથ પ્રજ્ઞા ના એક મોડા સ્વાયંવા કાંડમાં (૧૦, ૬,)
જા જાત્મન્ નો વિચાર વધારે જિવંતવામાં આવ્યો છે અને
એ જાત્મન્ વિશ્વમાં સર્વત્ર વ્યાપીને રહ્યો છે એવું એના વિષે
કહેવામાં આવ્યું છે ઋગ્વેદ માં વ્રહ્મા (નાન્યતઃજાતિ) એનો
અર્થ 'પ્રાર્થના' અથવા 'મન્ત્રિત' એથી વિશેષ કાંઈ પણ થતો
નહોતો પણ જૂનામાં જૂના પ્રાજ્ઞાનો માં પણ પ્રાર્થના, વિપ્ર અને
યજ્ઞમાં પ્રગટ થતી પાર્વત્રિક વિશુદ્ધિનો અર્થ એ શબ્દમાં
હાજલ થયેલો આપણે જોઈએ ઊંચે ઉપનિષદોમાં પ્રવૃત્તિ ને
મચેત્તા ઠગનાડ પવિત્ર તત્ત્વ એવો એ શબ્દનો અર્થ થાય છે
એ શબ્દનો પાછલો ઇતિહાસ લામો છે અને હિંદુસ્તાનના ધાર્મિક
વિચારની ઉત્ક્રાંતિનું મધ્ય તત્ત્વ આ એક શબ્દના ઇતિહાસથીજ
સૂચવાય છે જાત્મન્ અને વ્રહ્મા એ બેડ શબ્દથી જે વિચારો
વ્યાપાય છે તેને ઉપનિષદોમાં સાધારણ રીતે એકજ ગણવામાં
આવ્યા છે પણ ષડ્ જોતાં વ્રહ્મા એ વધારે પ્રાચીન શબ્દથી
વિશ્વમાં વ્યાપી રહેના પરમતત્ત્વનું સૂચન થાય છે અને જાત્મન્
એ શબ્દથી માનવીમાં પ્રગટ વૃત્તા ચેતન્યનું જ્ઞાન વર્ણવે છે અને
જ્ઞાત પરગી અજ્ઞાત પર જવું એ સિદ્ધાંતને અનુસરીને જાત્મન્

એ વિશેષ જાણીતા તત્ત્વને પ્રજ્ઞ એ માના તત્ત્વનો પરિચય
 ગાવનાના કામમાં લેવામાં આવ્યું છે મૃત્તદારણ્યક ઉપનિષદ
 માં (૨, ૮, ૮, ને ૧૧) ' અક્ષર " એ નામથી આત્મનું ઉ-
 પરિચે પ્રમાણે વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે

તેનો ભાવાર્થ માત્ર જુએ —

" એ-સ્થૂવ સુદૃઢ, દૃઢ, દીર્ઘ ગોમાનો એકે નથી
 તમજ લોહી, ચરણી, છાયા, અધકાર, વાયુ અને આકાશ
 વગરનો છે કોઈના મગમાં વપટાઈ ન જાય, સ્પર્શ ન કરી
 શકાય એવો એ છે એ ન્વાહ, ગદ્ય વગરનો છે આખ કાન,
 વાળી, મન, તેજ, પ્રાણ, મુખ માપ, અંક અને ગદ્યાર અંકુ
 કાઈ નથી એ કોઈનું ભગણ કરતો નથી એને કોઈ જોતો નથી, એ
 મધનું માલજો છે એને કાઈ મનન કરી શકતું નથી, એ મધ
 જાનો મનન કરનારો છે એ ॥ વિદ્યે કોઈને જ્ઞાત નથી, એ સર્વ
 વસ્તુનો વિજ્ઞાતા છે એના શિવાય બીજો કોઈ જોતો, સાત્ત્વ
 નારો, મનન કરનારો, વિજ્ઞાતા નથી હે ગાર્ગી ! એ અવિનાશીની
 અંક આકાશ એવો પ્રાત થઈને રહ્યું છે "

આખી મનુષ્ય જાતિના તત્ત્વ ચિંતનના દત્તિકાસમાં પરમત
 રવનું મંદણ કરાયતું અને તેના વિષે ઉદ્ધેષણ કરાયલો સૌથી
 પહેલો આ રથજો આપણે જોઈએ છીએ

પૃ ૨૮૪ થી—કાઠક ઉપનિષદ માં આત્મા વિષે જણાવ્યું
 છે તેનો ભાવાર્થ—“ જ્યાંથી સૂર્યનો ઉદય થાય ■ અને જ્યાં
 આગળસૂર્યનો અસ્ત થાય ■ તેમાં મધ્યમાં દેવતાઓનો સમાવેશ
 થઈ જાય છે તે પિ પેની તરફ કોઈથી પણ જઈ શકાતું નથી "

" એનું રૂપ કદી આખતો જોડ શકાતું નથી કેમકે પણ માણુમ
 થતું વડે એને જોઈ શકતો થી હૃદયથી, મનથી, બુદ્ધિનીજ
 એનું શરૂઆત થઈ શકે છે એને જોઈ જાણે છે તે અમર
 બની જાય છે

(૬) સ મા પૃ ૨૬૧ થી--" આ હિનિયામા પુનર્જન્મ
 થાય છે "

એવા સિદ્ધાન્તરૂપે એ વિચાર પ્રકટ વચેલો સોચા પડેલો
 ઉપનિષદો માજ જોવામા આવે છે વળી વૃહદારણ્યક મા
 કર્મના સિદ્ધાન્તની શરૂઆત થયેલી પણ આપણે જોઈએ ઊંચે
 નવો જન્મ કેવી રીતનો થાય તેનો આધાર માણુસના પોતાના
 કર્મ ઉપર જ નહે છે, એની આ કર્મના સિદ્ધાન્તની મતલબ
 છે વૃહદારણ્યક મા એવું કહવામાઆવ્યું છે કે માણુસનું શરીર
 ત્યારે પગભૂતમા લગી જાય છે ત્યારે જે કર્મ વડે માણુસ
 નારા કે નહારો થાય છે તે કર્મ સિવાય બીજું કંઈ પણ
 એનું નહેતું નવાં જૌહુધર્મમા આત્માનું અમિત્વ જાણકુલ
 જીવનવામા આવ્યું નથી પણ મરણ પછી મનુષ્યના કર્મ ટકી
 હે છે અને તે કર્મ એ મનુષ્યના નવા જન્મના નિર્ણાયક બને
 છે એ વાત કબુલ રાખવામા આવી છે ખરેખર આ કર્મનો
 સિદ્ધાન્ત એજ બુદ્ધના ઉપદેશનો પાયે છે

પૃ ૨૬૨ થી--કોષીતાર્કિ ઉપનિષદે નો વિચાર ઠઈક જુદી
 રીતનો છે એ ઉપનિષદ પ્રમાણે--મૃત્યુ પછી મર્વ અદ્ર આગળ
 જાય છે અને ત્યાંથી કેટલાક પિતૃયાનથી બ્રહ્મને પ્રાપ્ત કરે છે

અને બાકીનાઓ પોત પોતાના ઈર્ષ પ્રમાણે તથા પોત પોતાના જ્ઞાન પ્રમાણે પૃથ્વી ઉપર મનુષ્યથી તે કીટ સુધીના જુદા જુદા જીવનમાથી ગમે તે એક પ્રકારનું જીવન પ્રાપ્ત કરે છે

કાઠક ઉપનિષદ્ એ નૌમી વધારે ધ્યાન એવે એવા અને સૌમી વધારે મુદ્દર ઉપનિષદોમાનું એક છે, અમા મૃત્યુ પછીના જીવન વિષેનો પ્રશ્ન એક જગત્યાના ઉપમા મૂકવામા આવ્યો છે નચિકેતસ એ નામના જુનાન પ્રાકૃત યમના રાજ્યમા ભય છે તા ગાગળ યમ અને ગમે તે ત્રણ વરદ ન માગી લેવાનું કહે છે ત્રીજા વરદાનમા “મૃત્યુ પછી માણુમ રહે છે કે નહીં ?” એ પ્રશ્નનો ઉત્તર એ માગી લે છે મૃત્યુ અને કહે છે કે “દેવ તાઓ પણ આ વિષે અશરમા પડી ગયા છે, આ વિષય ઘણો સૂક્ષ્મ છે તુ કોઈ બીજું વરદાન માગી લે” અને આમાથી મને મુગે કર (પૃ ૨૬૩) પરમજ્ઞાનના ઠરતા આ પૃથ્વીના સુખ લેખવને એ વધારે પસંદ કર એવા હંતુથી નચિકેતસને લનથાવવામા આવ્યો એ વાત ઉપરથી માર અથવા મૃત્યુ રી નુદ્ધ ને લનથાવવાના પ્રયત્ન કર્યા પી જે માખ્યાનિદા છે તેની ઉત્પત્તિ થઈ હોય એ ઘણું અભવિત છે નચિકેતસ અને દુદ્ધ જેડ લાલચ પી રહ્યામે ટકી રહીને અતે જ્ઞાન પી પ્રાપ્તિ કરે છે

(પૃ ૨૭૫) આ કાંક પ્રકરણોમા એક સ્થળે (તૈ પ્રા ૩ ૧૧) નચિકેતસ એ નામનો છોકરો હતો તે યમને ઘેર ગયો હતો તે વખતે યમ રાજા તરફથી તેને ત્રણ વરદાન આપવામા આવ્યા હતા આ વાતો ઉપરથી કાઠક ઉપનિષદ્ સ્વાયંતુ છે

(૧૦) પૃ ૨૬૩ થી—અલગત મઘળા ઉપનિષદો મળીને અથવા એકેક ઉપનિષદોમાંથી—વિશ્વવિષે તત્ત્વશાસ્ત્રની પદ્ધતિ પ્રમાણે માગી રીતે જિલ્લવવામાં આનંદા, સંપૂર્ણતાવાળા અને અસંગતિ વિનાના એ સ્ક્રમ વિચારો નીકળી આવે છે, એવું માનવાનું કંઈ કાળજી નથી અડધા દનિત્વમય, અડધા કિલ્લુ પ્રીમય, વિચારો, આધ્યાત્મિક પ્રશ્નો વિષેના કામચલાઉ સવાદો અને ચર્ચાઓનું મિશ્રણ આ ઉપનિષદોમાં આપણે જોઈએ છીએ.

(૧૧) પૃ ૨૬૪ થી—“ એ વિચારોને તુ વ્યવસ્થિત સ્વરૂપ તો રેકાંતની દિનસુષ્ટી વડે પાછલા મમયમ જ મળ્યું એ ઉપનિષદોમાંથી જે વધારે પ્રાચીન છે તેને આશરે ૬ સંપૂર્ણ ૧૦૦ ક્રમતા વધારે મોટું રચાયલું ભાગ્યેજ ગણી શકાશે કાળજી કે એ ઉપનિષદોમાં પહોંચી જવા જોવામાં આવતા કેટલાક અગત્યના ગ્રંથોનો ધર્મની શરૂઆત પહેલાં જાણીતા હોવાનું જોઈએ એમ જોઈએ વમનાદનિષ્ઠા ઉપનિષદી નપ્પ માલમ પડે છે ”

(૧૨) પૃ ૨૬૬ ની ટીપ્પણમાં—પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો એટીમતે એવું કહે છે કે—સદ્ અટલે બેનવુ તે ઉપનિષદ એ શબ્દ થયો છે પણ આપણા ટીકાકારો એ શબ્દને મદ્ એટલે “નાશ કરવે” અથવા જવું એ ઉપરથી વ્યુત્પન્ન થયેલા માને છે. યથર્થ જ્ઞાન વડે કરીને અવિદ્યાનો જે નાશ કરે છે તે ઉપનિષદ પ્રકાર વિષયક જ્ઞાન જે ના વડે આપણી પાંખ આવે છે અથવા જેના વડે આપણે પ્રકારની સમીપ જઈએ છીએ તે ઉપનિષદ તત્ત્વીય ઉપનિષદમાં શકતા નથી વળી ત્રીજો ખુલાસો આપ્યો છે કે “ ઉપનિષદોમાં ઉચ્ચ જેમાં સમાયલું છે તે ઉપનિષદ ”

અમારો વિચાર

॥ જૈનોના ૨૨ મા તીર્થંકર મર્વજી ચયાને ધણુ છેલ્લુ પડી જવાથી ઇચ્છાજનક વેગે ॥ મિત્રિ કોઈ જુદાજ પ્રમાણની થઈ પડી હતી ત્યારે બાદ ૨૩ મા તીર્થંકર હં સ પૂર્વે ૧૦૦૦ વર્ષના સગમગમા થયા ત્યાર તે મર્વજોના તરંગે પ્રકાશમા આવના છં સ પૂર્વે ૮૦૦ ના સકા પછીના પ્રાદ્યુષ્ય ઐયોમા તે બાજુ દેરવાનો પ્રયત્ન થયા માગ્યો અને તેનો પાછળના વેદો પર પ્રજાપતિની પ્રેરણાની છાપ લગાડનામા આવી પન્તુ આ પાછળના પ્રાદ્યુષ્ય અથા પર તે પ્રજાપતિની પ્રેરણાની છાપ લગાડનામા આવી નથી તેથી જોજિંદ છે કે તે વખતના મર્વજોના તરંગોની પ્રમા આ નવન પ્રકાશના પ્રાદ્યુષ્ય અથેના ઉપર પડી જુઓ કલમ પહેલીમા- 'વેદોની પછીના સમયમા તદન જુદાજ પ્રકારનું માહિત્ય-પ્રાદ્યુષ્યો એ નામના અથેનુ માહિત્ય આયુ ॥'

મર્વજોના તરંગે વિશેષ પ્રથમા આવતા પ્રાદ્યુષ્ય ઐયો પશુ નિર્માય જેવા થઈ પડનાથો યોગજ વખતમા ઉપનિષદો નામના ઐયોમા બાજુ દેરવાઈ, તે જોવી રીતે કે વેદોને અને પ્રાદ્યુષ્ય ઐયોને ગૌણમા રાખીને શનકાડના નામથી તે ઐયોને પ્રતિદ્ધ કરવામા આયા નો વિચાર કરી જુઓ કલમ બીજીથી

વેદોમા ઇદ્રાદિક દેવતાઓ ॥ પ્રાથનાઓ કરીને સુખ્યતાએ ધન-પુત્રાદિકની માગણીઓ પોતાના અસ્થિત સ્વર્થને ખાતર કરવામા આવતી તે સમયમા મર્વજોના તરંગોની દરીથી તાજ પ્રમા પડતાની માથે બામ્હુષ્ય ઐયોમા પોતાના સ્વર્થની સિદ્ધિ

કરવા દોર્યા દેડી કરી મુકી તો ખરી પણ મવજોના તન્દ્રી
 શ્વાદિક સૂક્ષ્મ તત્વોનો વિશેષ પ્રચાર થતા આમ્હણુઓથી
 પણ પછા પડવાથી સર્વજ્ઞ જ તત્વોમાંથી અથવા તે સમયના
 તવા જેઇ જોત મત ॥ આશ્રયથી પોતાની અનુકૂળતા પ્રમાણે
 વિધેને અદ્ય કરી જ્ઞાનકાંડના નામથી ઉપનિષદો નામના અગ્રો
 લખવાનો આરભ કર્યો પણ તે યાચિતમડન રૂપ હોવાથી
 તેમાં ખરે પાચે જનાવી શક્યા નથી ગુરો કલમ ત્રીજીમાં--
 " પરમાત્માના અવતરણો વિચાર એ મદ્યમાં ઉપનિષદે તુ મુખ્ય
 તત્ત્વ છે

મનુવેદના પુરૂષમાંથી આત્મનૂના વિચારો અને સૃષ્ટિના અન્યના
 પ્રત્યક્ષિમાંથી ભૂતમાત્રના બાહ્યકારણ એવા નિર્ગુણ બ્રહ્માનો
 વિચાર ઉત્પન્ન થયો એ ક્રમનુ ડેવટનુ પચાચિયુ તે મા ઉપનિ
 પદોમાં આગ્યુ "

(મવજોના ઇતિહાસમાં પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ જે એ
 રાજા છે તેના નામનુ આ પુરૂષ સૂક્ત ચાગે વેગેમાં પાઠગથી
 દાખલ કરેલુ છે તે અમો જગો જગોપર બતાવતા આગ્યા
 દિયે દરીઓ વિચાર જ્વાની ભવામણુ કડ છુ ,

વિશેષ-સર્વજ્ઞાએ અનાદિગળના નાના મેટા સર્વે જીવો
 પોતાના કર્મના વચમાં પડેના ૮૪ લાખ જીવોનો યોનિમાં ભટકતા
 રહેવા બતાવેના છે

આ ત્રીજી કલમના પ્રજા પતિથી ભૂતમાત્રની ઉત્પત્તિ માનીએ
 ત્યારે તે નિર્ગુણ બ્રહ્માએ જ્યાં પાળમ આ જીવો ઉત્પન્ન કર્યા ?

અને તે એક સ ખા કર્મવાળા ઉત્પન્ન કર્યા કે વિષમ કર્મવાળા ?
જે તે જીવોને વિવિધ કર્મવાળા ઉત્પન્ન કરી દીધા હોય જીવોની
ચોક્કસ ભટકના કારણવાળા હોય તો તે અમારા પ્રજાપતિ તરીકે
પણ તે અમારો કદો અનુજ નિહાયગે, તેથી આ પ્રજાપતિ ની
ભૂતમાત્રની ઉત્પત્તિ જતાની છે તે કેવળ કલ્પિત રૂપનાજ છે

કથમ ૪ થી મા—પ્રાચીન ઐતિહાસિક વિચાર તત્વો ઉપનિ-
ષદમા વિસ્તારવામા આવ્યા અને પણ તે કર્મકાંડ સાથે વિરોધમા
રહેનારા હોવાથી નવા ધર્મનુજ સમર્થન થાય છે

જોડ ખાપણ વગરના થયો કરી પૃથ્વીનું મુખ જેવાં પા પરી
નિવાસ સ્થાન આગળ સુખમા રહેવું એવો જે ઉદ્દેશ
પ્રાચીનોમા હતો તે આ ઉપનિષદોમા કહે છે અને યથાર્થ જ્ઞાન
વડે જીવાત્મા અને પરમાત્માની એકતા થતા મુખિ મળે એજ
ઉદ્દેશ ઉપનિષદોથી મળે છે આ સ્થળે યજ્ઞનો વિધિ ગિત ઉપયોગી
થઈ પડે ■ અને અધ્યાત્મિક જ્ઞાનજ વધારે અગત્યનું
થઈ પડે છે

(અમે ત્રથમ કહ્યું હતું કે—કર્મજ્ઞાના કે તેવા કોઈ
બીજા મત ના વિચારાને લઈને ચોતાની અનુકૂળતા પ્રમાણે
ઉપનિષદોમા ઠાપવું કરવા માડના ત્યારેજ તે વૈદિકમતના પડિતો
આ દુનિયામા કાર્ડ પગ ઠેકવતા થયા હતા ,

આ જગ્યા ઉપરના વિચારોથી એ સમજાય છે કે વેદ
સમયના પડિતો ધૃણાજનક યજ્ઞ કરીને આ લોક અને પરલોકના
મુખની આશાના જ્ઞાનવાળા હતા, તે પરી બીજા જ્ઞાનીઓના

પ્રમાણમમા આબ્યા પત્રી પ્રાણણુ ઋયોથી જોડ ખાપણ વગરના
 વનો કરી આ લોક ॥ સુખની માથે પરમેશ્વરમા ચમના નિવાસ
 માનમા જીને સુખ શાંતિ મેળવવાના જ્ઞાનવાળા થયા પગલુ
 આ ઉપનિષદોના સમયમા તો જીવાત્મા અને પન્માત્માની
 એકતાના જ્ઞાનથી સુખ શાંતિ મેળવવાના જ્ઞાનવાળા થયા

તો અહીં જગ વિચારવાનુ કે—સ્વચ્છેન્દ્રિત રેતોમાનુ
 જાન કેટલા જગ્યા જગજનુ હતુ કે જેથી પ્રાણણુ ઋયોથી દેવવતું
 પાંચુ અને ઉપનિષદોમા તો તે સર્વથાજ ફેરી ગયુ, તે કયા
 નવા નાનીઓની પ્રભા પડવાથી દેવવતુ પડયુ ? વિચારવાની
 શાખામણુ હે '૩

(૫) જ્વમ પાચમીનો વિચાર જુઓ —

અહા તરીકેનુ ધ્યાન પ્રજાપતિના જન્મે જાતમત ને આપ-
 વામા આપ્યુ ચહદારણ્યક મા કહ્યુ છે કે-ગડઆતમા આત્મા
 અથવા બ્રહ્મ તેજ આ વિશ્વ હતુ, તેને એકલા છઠ્ઠીક લાગવાથી
 બીજીની છંછા થતા દેવન ઓ સુધીની આ જગી સૃષ્ટિ તૈયાર
 કરી દીધી હત્યાદિ

આમા જરા વિચાર કરીને જતાવુ છુ —

આ સર્વજ્ઞોના સમયના વૈજ્ઞિક પડિતો-ધૃષ્ટાશ્વનક વેદવિધિના
 યજ્ઞોવાં પાછા પડતા, પ્રાણણુ ઋયોમા તે જાણુ ફેરવી, તેથી પણ
 પાછા પડતા ઉપનિષદોમા તો સર્વજ્ઞાદિક બીજા મતનાજ વિચારો
 દાખવ મગવા પડયા પગલુ સર્વજ્ઞોના તરફથી આ સૃષ્ટિ આદિની
 છે, એવા વિચારો પ્રકાશમા આવતા, ચોતાની સ્વતંત્રતા જતાવતા

આ અત્યંત પરોક્ષના વિચારમાં પોતનો જીવન પ્રકારની બાબત
જેનવા માટે તે જોઈ ગીને કે-શરૂ માત્રમાં આત્મા અથવા બ્રહ્મ
તેજ આ વિશ્વ હતું, તેને એકના જ્ઞાતિ લાગવાથી બીજાની
ધર્મ થતા હોતાઓ મુખીનો આ બધી સૃષ્ટિ તૈયાર કરી દીધી

અહીં એક વાત યાદ આપે છે કે- કોઈ એટલી મહામા
મીયાબાઈએ કર્યું કે-માત્રનો માડમાં કચર મત મળના મેરા
બાવા પરજના જગ બાગ જોઈ કા મા-વા બાધ્યા થા કોઈએ
પૂછ્યું કે-માહેમ ! જગ આપ ઠહા થે ? બા ! જોજનકા માડવા
બાધતા કેઈ બાઈ ટેકરા નડા થા કે નહીં ? મેને પ્રથમજ
ઠહા થા કિ બાતરી ગાડમે કચર મત મા-મા તેની વાત આ
જગત સંજાના પગ વિચારવા જેની છે

વિચારવાનું કે-શરૂ માત્રમાં આત્મા અથવા બ્રહ્મ એકવા
હતા તો તે કઈ જગોપ-હતા ? અને કયાથી આવ્યા હતા ?
કહેવામાં આવે કે તે તો અના હેના હતા ? તો વિચારવાનું કે
કેટલા કાળ સુધી બેમી જ્યાં પડી તેમને જ્ઞાતિ લાગી ? કે જેથી
આ બધી સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાને તૈયાર થઈ ગયા ? તે તો પ્રથમ
એકવાજ હતા, તો પડી આ-ની મોટી-વિશાવ પૃથ્વી, આ મોટા
મોટા માત્ર સમુદ્રો, કે જે કૃષ્ણપરાશુમાં બતાવ્યા છે તે, અને
મેરૂ પર્વતોમાં મોટા મોટા પહાડો બતાવ્યા છે તે, આ બધી
વસ્તુઓના મશા-મ, કયા ઠેકાણેથી મેળવ્યા ? માટરો ટુક વિચાર
તો નાનું છોકરું પથ્થુ કરી ચકે તેવો છે વેદના સંપિઓને આ
આત્મા જગતના સંજા થશે કે કેમ એ વાત જાણી ન હતી ? તો
પડી ઉપનિષદકારોના સંપિઓને કયા નવા ધર્મસ્થાની આ જગત

મગનાં વાત જણી ? પ્રજાપતિના જન્મે મળ્યા તરીકેનું મ્યાન
 આત્માને આપવામા આવ્યું, આમા માફે અનુમાન તો એ છે
 કે-પ્રથમ ઉપનિષદેમા મળ્યા તરીકેનું સ્થાન આત્માને આપ્યા
 પછી, વેદોમા પછગયો પ્રજાપતિને મળ્યા તરીકેનું સ્થાન
 આપરામા આવ્યું છે એ વાત અમો જાણે જગોપર સ્પષ્ટ કરતા
 આ થાઉંયે, તો પણ આ જગોપર ઘોડી મચના કરાને બતાવુ
 હુ—જૈનોના ૧૧ મા તીર્થંકર સર્વજના મમયમા આ અવસ
 પિંછીના-નવ વાસુદેવો (વિષ્ણુઓ) માના જે પહેલા વાસુદેવ
 હતા, તેમના પિતા પુત્રીના પતિ થવાથી, હોઠાએ પ્રજાપતિ
 એવું બીજું નામ પાડ્યું હતું, ત્યાથી વહિકાએ તે પ્રજાપતિને
 પ્રજા રૂપે મળ્યા હતા તેમના પુત્ર જે ખામ વિષ્ણુ હતા તેમનું
 નામ ત્રિપુષ્ટ વાસુદેવ હતું, તેમને છોડી દઈને તેમના પ્રતિપક્ષી કે
 જે પ્રતિવાસુદેવ અશ્વિઓવ હતા, તેમને ઘોડાના માધાં વાળા
 બળની હુયમીવ વિષ્ણુ સ્થાપા હતા, ત્યાથીજ આ પ્રથમા
 બને વિષ્ણુની કલ્પના ઉભી કરવામા આવી છે અને પુત્રીના
 પતિ પ્રજાપતિને પ્રજા તરીકે આદેશ વેદોથી તે પુણ્યો સુધીમા
 જગતના મળ્યા તરીકે કલ્પેવા ॥ પ્રથમ આ પુત્રીના પતિ રાજા,
 તે પ્રજાપતિ પ્રજા રૂપે કયા અથમા ગોઠવવામા આવ્યા અને પછી
 મ્યા કયા અથોમા ગોઠવતા આવ્યા, તેના સજધનો વિચાર થોધ
 જોગમા અઅમાગ બજવનાના ઇતિહાસજોને જોળવાની ભજામણુ
 કર હુ અને અહીં એકાદ દાખલો દાઢીને ચાલતો થાઉ હુ—

મણિલાલ નથુભાઈ દિવેદીએ—પોતાના સિદ્ધાંતસાર નામના
 પુસ્તકના પૃ ૪૨ થી ૪૪ સુધીમા જણાવ્યું છે કે—યજુર્વેદ

નવોજ દેવ કટપાથો અને પ્રજાપતિ ગધાના મોખરે આવી
જગત્ના સખ્ટા થા' બ્રહ્મા તરીકે પૂજતો થયો વિશેષ મારો મથ
જોવાની બવામણ કરે છુ

(૬) કલમ છઠ્ઠીથી—પ્રવેતાન્ધતર ઉપનિષદ કે જે એક મોડું
સ્થાયણ છે, તેમા કહેવામા આવ્યું છે કે— “ જગત્ તે માયા છે,
અને બ્રહ્મા તે એ જગત્ની માયાને ઉત્પન્ન કરનારો છે ” “ આ
વિચાર પાછલા મગયની રેલાતનો ફિલમુશ્રીનો મોટામા મોટો
મિદ્ધાત છે તે પહેલીવાર સ્પષ્ટ રીતે મુકાયલો આ ઉપનિષદમા
જોવામા આવે છે પણ આ વિચાર જુનામા જુના ઉપનિષદોની
માથે જોડાયલો છે ”

વિચારવાનું કે—જે આ બ્રહ્મા છે તેના અવયવ ભૂતથી જ આ
બધું જગત્ વ્યાપ્ત છે “તદ્વિષ્ણો પદ્મ પદ” આ વેદની શ્રુતિ
બ્રહ્મથી જુદી પડે છે ગીતામા આ વિષ્ણુને યુગયુગમા આવવા
વાળા, પુરાણોમા સર્વ જીવોમા વ્યાપીને રહેલા, અને અવતારો
લઈને ધમાલ મચાવનારા બતાવ્યા છે ત્યારે પુરાણોમા બતાવેલી
૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમ, બટકતા બ્રહ્માને માનવા, કે
વિષ્ણુને, ? આ બન્ને દેવો એક રૂપના નથી તેમજ પ્રત્યક્ષમા
દેખાતા આ બધા અનતાનત જીવો પણ જ્ઞાનમા એક સ્વરૂપના
નથી તો પછી આ બધી બાજુ કેવા સ્વરૂપથી એવાઈ ?

શકરાચાર્યે—ઇદ્રાદિક ગધા દેવોને એક જાણુ પર ખસેડીને
અને એકલા બ્રહ્માની કટપના મુખ્ય રાણીને પોતાના ‘અદ્વૈત’
મતની સ્થાપના કરી અને જુના જુના ઉપનિષદોનો અથ કરતા

તેમા પણ આ બ્રહ્મને જોડીને જતાવ્યા અને તે બ્રહ્મને વેદમૂલક
કવવા તેની શ્રુતિયો જનાવી ચારો વેદોમા દાખલ કરી હોય
જેવુ માડ અનુમાન છે, વિશેષ વિચાર કરવાનુ ઇનિહામરોને
હોયુ ધુ

(૭) કવમ સાતમી-ઉપનિષદોમા પરમાત્માનુ સ્વરૂપ
સમજવાને માટે ભારે ગડમથવ ચાલી રહેલી જતાવીને વહવારણ્યક
ના બે ઉદાહરણ મુકયા છે પોનાની સ્ત્રીને સમજાવતા ચાકવદકય
કહે છે કે-મીઠાનો ગાગડો પાણીમા ગળી ગયા પછી બહાર કાઢી
શકાય નહી, તેવી રીતે મહાત્મ્ય મૂળ તત્વોમાથી બહાર નીક-
ળીને પાણુ જોમા વિલીન થાય છે મરણ પછી ચૈતન્ય રહેતુ
નથી આ વિષયને આગળ મમજાવ્યા પ્રમાણે જે દત્તભાવ ઉપર
ચૈત યનો આધાર રહે છે તે જતો નહો, એટલે ચૈતન્યપણુ જતુ
હેવુ જોઈએ જોજ ઉપનિષદમા બીજે ઠેકાણે-કરોળિયો તતુ
વડે બહાર નીકળે છે અગ્નિમાથી-નહાના નહાના, તણુખાઓ
બહાર નીકળે છે, તેવી રીતે-આત્મામાથી મથળા લોક, પ્રાણુ,
દેવતાઓ, પ્રાણિયો, બહાર નીકળે છે

આ કલમ ૩ મી મા વિચારવાનુ કે—

જેનોના ૨૩ મા તીર્થ કરનો પ્રાદુર્ભાવ થતા ધૃષ્ટાન્નનક-યજ્ઞ
યાગાદિકની કિમત નહી જેવી થઈ પડી એટલે પ્રથમ તેની સિદ્ધિ
કરવા બ્રાહ્મણુ ઐથોમા મડી પડયા ખરા પણ તે તો ખરા દ્વંધની
આગળ આટાના (લોટના) ધોળા પાણી જેવાજ થઈ પડયા
આગળ વિશેષ જીવાત્માના, પરમાત્માના, વિચારો લોકોમા
પરમતા, વેદોમા મુખ્ય ગણાતા-અગ્નિ, વાયુ અને સૂર્ય દેવો હતા

તે પશુ-ભાઈ, અતરના, સત્યુએને જિતવાગણા, પ્રત્યક્ષના દેખતા-વીતરામ પરમાત્માઓના આગળ, નહીં જેવા થઈ પડતા, તે અતીદ્રિષ્ટ નાન વિનાના પાણીમા ગળી ગએવા મીઠાના માગડા જેવા અને તત્તુઓ વડે બહાર નીકળેવા કરોળીયાના જેવા, અને અગ્નિમાથી ન્હાના ન્હાના બહાર પડેવા તણુખાઓ જેવા, પરમાત્મા બનાવવા લાગ્યું પણ તેવા કલ્પિત રૂપ પરમાત્મા બનાવી વિચક્ષણ-અનુભવ પુરુષોને તો સતોળી મકયા નહીં જ હોય, એટલે તે સમયના સર્વજ્ઞોના વિરુદ્ધમા આવીને-નવીન નવીન ઉપનિષદોની રચના અને કલ્પિત સ્વરૂપના નવા નવા પરમાત્મા, હોઠોને ખતાવવા આમળ પડયા, તે શુ અધામા 'કા' કાં મારવા જેવું અને ભોળી દુનિયાને 'જ્ઞ' કાં મરાવવા જેવું, કહેવું નથી કે ? તે ઉપનિષદોના અભ્યાસ કરવાવાળા આજ્ઞાવના બાહ્ય પડિતોને બાપ મકનથવ જેવામા આવે તેમા નવઈ જેવું શુ છે ? તે ઉપનિષદોમા વએલી મકનથલ આગળના લેખોમા ગતાવે છે તે જુવો.

(૮) કલમ આઠમીમા—પરમાત્માના સ્વરૂપ માટે બનાવેલી બારી મકનથલ તેનો દુકામા માર—

શાપ્તપથ—એ સમ્વેદથી બીજે નળરે છે

પરમાત્માના સ્વરૂપનો વિચાર એ ઉપનિષદોનો મુખ્ય તત્વ છે

મકનના પ્રકરમાથી આત્માના વિચારો થયા, સુદિના રચનાર પ્રજાપતિમાથી ભૂત માનના આદિકાગ્ય નિર્ગુણ પ્રકરો વિચાર થયો એ કમનુ છેવટ ઉપનિષદોમા થયું

જન્મ મા-આત્માનો અર્થ-શ્વામ તે વાયુ ને વરૂણનો
આત્મા કદો, પ્રાણણોમા એનો ૯૫૫ અર્થ થયો. એક ઠેકાણે
આત્મા ઉપર જેઓનો આધાર તેવા પ્રાણની-દેવતાઓની સાથે
એકતા સ્થાપતા, વિશ્વનો આત્મા હોવાની કક્ષના થઈ

શતપથના-એક મોટા ગ્યાયત્રા કાઠમા-એ આત્મા વિશ્વમા
સર્વ વ્યાપીને રહેલો એમ કહેવામા આવ્યું

જન્મ-પ્રણનો અર્થ-પ્રાર્થના, અથવા બક્ષિ, એટલેજ
હોતો, પણ જુનામા જુના પ્રાણણોમા-પ્રાર્થના, વિપ્ર અને યજમા
વિશુદ્ધિનો અર્થ, કાબલ થયો. ઉપનિષદોમા-પ્રવૃત્તિ ને સચેતન
કર્તા, તત્ત્વનો અર્થ થયો. ધાર્મિક ઉ કાતિનું સઘળું તત્ત્વ-આ
મેક શબ્દથી સૂચવાય છે, આત્મા અને બ્રહ્મ એ બે,
ઉપનિષદો મા આધારણ રીતે એક જ બણાય છે પણ ખરૂં જોતા
પ્રણથી વિશ્વમા વ્યાપી નહેવા પરમાત્માનું સૂચન થાય છે અને
આત્મા એ શબ્દથી માનવીમા પ્રગટ થતા ચેતન્યનું જ્ઞાન કરાવે
છે બહારીતા આ માને અજ્ઞાત પ્રમુદ્ધ ઉપ જલુ એ અર્થમા
પ્રમુદ્ધ હોવાય.

વૃહદારણ્યક મા અક્ષર એ નામથી આત્માનું વર્ણન છે, તેમા
જણાવ્યું છે કે-એ સ્વૈલાદિકમાનો એકે નથી એ કોઈના સગમા
લપટાતો નથી કોઈને સ્પર્શતો નથી એ કોઈનું બક્ષણ કરતો
નથી કોઈએનું બક્ષણ કરતું નથી એને કોઈ જોતું નથી એ
મક્ત વસ્તુનો વિસ્તાર છે, એના વિના બીજે કોઈજ નથી એ
અવિનાશીના અદર આકાશ ઓત પ્રીત થઈને રહેતું છે તત્ત્વ

ચિત્તનના પરમત ત્વનો વિચાર સૌથી બહેલો. આ રથને જોઈએ છિયે ” કાઠક ઉપનિષદ્માં—આત્મા વિષે જણાવ્યું છે કે—

જ્યાથી સૂર્યનો ઉદય અને જ્યાં અસ્ત થાય છે, તેમાં સઘળા દેવતાઓનો સમાવેશ થા જાય છે તેમ જેની પાસે કોઈ જાં શકતું નથી

એ આખથી જોઈ શકાતો નથી હૃદયાર્દ્રકથો પ્રહણ થઈ શકે છે જોએ એને જાણે છે, તે અમર જની જાય છે ”

કલમ ૮ મીનો સાર વિચારવાને લખી બતાવ્યો છે

કુકમા વિચારવાનું છે—

પૂર્વેના વેદોની સ્થિતિ-ધણાજનકજ થઈ પડેલી, જગ જાહરજ હતી તેવા સમયમાં જૈનોના ૨૩ માં તીર્થ કરના તન્દ્રથી અત્યંત પરોક્ષના વિષયરૂપ સૂક્ષ્મ જીવાદિષ્ટ ત વોનો, અત્યંત પરોક્ષના વિષયરૂપ ઇતિહાસનો, પ્રકાશ ફરીથી તાજો બહાર પડતો તે સમયના વૈદિકના પડિતો—એકદમ જોસમા આવીને યા યાગાદિકનીજ સિધ્ધિ કરવા, પ્રથમ જ મહાજ્ઞ નામના ઐયોજ લખવા મહી પડ્યા હોય પરંતુ સર્વજ્ઞાના તત્વોનો વિશેષ દેશાન થતાની સાથેજ તે નહીં જેવા થઈ પડતા, કેટલાક ચતુર પડિ તોએ, તે જાજી ફેરવીને જ્ઞાનકાંડના નામે ઉપનિષદો નામના ઐયો રચવાની શરૂઆત કરી લીધી હોય, એમ સોંજે સમજી શકાય તેવું ■ તેમાં કેટલાક પ્રત્યક્ષમાં અનુભવાતા—જીવ કર્માદિકના વિષયોને અને જીવોની મુક્તિ સંબંધના વિષયોને પોતાનામાં દાખલ કરતા ગયા એટલે કાઈક યગ ટેકવતા થય

હોય, પરંતુ સર્વજ્ઞના તરફથી—આ સૃષ્ટિની અનાદિના જેવા અત્યંત
પરોક્ષના વિષયોમાં, જુદા પડવાના ઇરાદાથી અને ભદ્રિક
લોકોને—ગૃહવાડામાં નાખી દેવાના ઇરાદાથી, આત્માથી સૃષ્ટિની
ઉત્પત્તિની કલ્પના, પ્રથમ ઉપનિષદોમાં દાખલ કરી હોય !
અને ત્યાર બાદ પ્રજ્ઞપતિ આદિથી—સૃષ્ટિ ઉત્પત્તિનો કલ્પના
થઈને જુદા જુદા પ્રકારની અનેક પ્રકારની કલ્પનાઓ થતા
સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના ગ્રંથોમાં ઘુસાડી દેવામાં આવી હોય, એવું
મારું અનુમાન થાય છે તે એવી રીતે કે—પ્રથમ ઉપનિષદોમાં
સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિની કલ્પના, આત્માથી, પછી અક્ષર સખ્દના
મર્થથી, ત્યાર બાદ અગીયાર (૧૧) માં તીર્થ કરના મમયમાં
એલા પુત્રીના પતિ રાજા કે જે લોકોમાં પ્રજ્ઞપતિના નામથી
તહેરમાં આવેલા, તેનો અથ દુનિયાનો પતિ કલ્પીને બધા વૈદિક
માં દાખલ કરવામાં આવ્યા હોય

મંકડોનલ માહેજની ૮ મી કવમમાં—એવો કંમ ગોઠવ્યો
કે કે—“પરમાત્માનો વિચાર એ ઉપનિષદોનો મુખ્ય તત્ત્વ છે,
મૂળ ના—પુરૂષમાંથી, આત્માના વિચારો પ્રજ્ઞપતિમાંથી ભૂત
માનના આદિકારણ એવા નિશુષ્ણ બ્રહ્માનો વિચાર, એ કંમતું
કેવલું પગથિયું ઉપનિષદોમાં જતાં બહુ મૂળ માં આત્માનો
મર્થ—ધ્યાન થઈને, વાયુને વરૂણનો આત્મા, કહેવામાં આવ્યો
જણ બ્રાહ્મણોમાં અર્થ—એ જીવનો થયો એક ઠંકણે તેવા પ્રાણ
દેવતાઓની માથે એકતા જતાવી એવી રીતે વિશ્વના આત્માની
કલ્પના થઈ રાતપથ ના એક મોડા રચાયલા ઠાકમાં—એ આત્મા
વેશમાં સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો કલ્પ્યો છે

ઋગ્-મા-પ્રમહાનો અર્થ-પ્રાર્થના-ભક્તિ જ થયો છે જુના
પ્રામહ્યોમા-પ્રાર્થના-વિષ્ણુ અને યજ્ઞની શુદ્ધિનો અર્થ થયો
ઉપનિષદો મા પ્રકૃતિને મચેતન કરનાર તત્ત્વ બન્યું ધાર્મિક
ઉત્ક્રાંતિનું બધું તત્ત્વ આ એક શબ્દથી સૂચવાય છે

આત્મા અને ધર્મ એ બે શબ્દોથી વિચાર દર્શાવાય છે તેને
ઉપનિષદો મા એકજ ગણવામા આવે છે

અરુ જોતા ધર્મ એ પ્રાચીન વિશ્વમા વ્યાપેના તત્ત્વનું
સૂચન ॥ અને આત્મા એ માનવીમા ચેતન્યનું જ્ઞાન કરાવે છે
જાણીતા આત્માને અજ્ઞાત ધર્મ ઉપર જવું એ અર્થમા ધર્મ
લેવાય ॥ દુઃખદારણ્યક મા અમર દ્વાર નહીં તે, આત્માનું વર્ણન
વિસ્તારવાળું છે-એ આત્મા રથૂવાદિકમાનો એકે નથી એને
કોઈ જોતો નથી એ સધળું જીવે છે ઇત્યાદિ

આ બધા વિચારો વૃહદારણ્યકમા પહેલાજ નજરે પડે છે
કાઠક મા સૂચના ઉંચથી તે અમર મુખીમા-સધળા દેવતાઓનો
સમાવેશ થઈ જતો જતાંબો અને કહેવામા આવ્યું ॥ કે-એ
આત્મા આખથી જોઈ શકાતો નથી, પણ હૃદયાદિકથી પ્રકટ
થઈ શકે ॥ એને જોના જાણે છે તે અમર થઈ જાય છે”

આ કલમ ૮ માં ૩-સર્વજ્ઞાના તત્ત્વોથી વૈદિક પડિતોના
વિચારોની સાથે, કેવા પ્રકારનો મેળ છે, તે જતાવું છું—

સર્વજ્ઞાને-આ સૃષ્ટિને અનાદિની જતાવી છે અને અનાદિકાલ
મુખી ચાચા કમ્વાની પણ જતાવેલી જ છે સર્વજ્ઞાને-કેવલ
જડ પદાર્થનું લક્ષણ, જીવ જતાંબું છે / અને કેવલ ચેતન

પર્યાયે લક્ષણ પણ, જુદું જતાવ્યું છે જડ અને ચેતનના સ્થાનવાળી, થઈ રહેલી આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાળથી ચાલતી આવેલી આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈ ગયા છીએ વિશેષ વિચારવાનું એ છે કે—

જડની સાથે રહેલા, અનતા અનત જીવો-૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા, ઉલટ પાવટપણે બટકો જેવા પણ આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈ રહ્યા છીએ, તો પછી આ જીવોનો કર્તા કોણ ? અને તે જીવો કર્તાવાળા જનાવ્યા કે ઈશ્વર વિનાના ?

પુરૂષમાથી આત્માના વિચાર થયા, તે આત્મા શતપથમા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલા જનાવ્યા તો વિચારવાનું કે-તે નિર્મલ આત્મા અનેક પ્રકારના મહાસકટવાળી ૮૪ લાખની યોનિયોમા શું વધારે મેળવવાને પડેલા ? અને સર્ગવેદમા-પુરૂષ અને પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ જ કયે ઠેકાણેથી લાવીને ધુમાડ્યો ? ખીજી વાત એ છે કે-વિષ્ણુ ગીતામા જાકનાના હું મોને ફર કરવાનું વચન આપીને ગએલા જતાવ્યા છે તે વિષ્ણુને પુણ્યોમા સર્વ જીવોમા વ્યાપીને રહેલા જતા-યા, તે શું ૮૪ લાખ યોનિયોમા ગહેલા જીવોના હું જોનો જા-જોજ જોછો કરવાના હતુથી, તેઓમા વ્યાપીને રહેલા માનવા ? આ બધી નવીન પ્રકારની બાજી, સર્વજ્ઞો વિનાના બીજા કયા નવીન જ્ઞાનીયોથી અને શા કારણથી રચાયેલી માનવી ?

આ ૮ મી કલમમા મોકડોનલ સાહેબે-પ્રથમ સર્ગવેદના પુરૂષથી આત્માનો, અને પછી પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિથી નિર્ગુણ બ્રહ્માનો, તે પછી શતપથમા તે આત્મા વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપી

રહેલાનો ક્રમ જે જના થો છે તે ઋગ્વેદમા દાખવ થએલી શ્રુતિઓના પરાધીન પળથી લખેલો માવમ પટે છે મારા વિચાર પ્રમાણે સર્વજ્ઞોના તરફથી અનાદિની સૃષ્ટિના વિચારો બાહે-મા ફેલાયા પછી, આ અત્યંત પરાક્ષના વિષયમા ભદ્રિક લોકોને જ્યવાડામા નાખી સ્વજ્ઞોના ભખ્ત થના અટકાવવાના ઇરાદાથી, પ્રથમ ઉપનિષદોમા વિશ્વમા વ્યાપીને રહેલા આત્મા કદપવામા આવ્યા હોય, ત્યા બાદ ધીરે ધીરે ઋગ્વેદમા પ્રથમ પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિનું સૂક્ત, તેના પછી કપિનું પુરુષનું સૂક્ત, વેદની મહોર છ પ લગાડવાને માટે દાખવ કરેલું હોય આ મારા વિચારો મેંકડોનવ શાહેજના સ્વતંત્ર વિચારોની સાથે મળના આવે

■ જુનો પૃ ૧૭૬ મા—“ ઋગ્વેદમા છ કે સાંત સૃષ્ટિ વિષયના સૂક્તો છે તેમા-દત કથાના, અને ધર્મ શાસ્ત્રના વિચારોની પુષ્કલ લેખ મ લેખા થઇ હોય એ તો સ્વાભાવિકજ છે ” અને તે વિચારો ઘણા અસ્ત વ્યસ્ત સ્થિતિમા મુકાયલા છે ”

આ તેમના વિચારના ફકરાથી એજ સિદ્ધ થાય છે કે સર્વજ્ઞોના તરફથી-અનાદિની સૃષ્ટિના વિચારો ફેલાતા, તેમનાથી ખાસ જુદા પાડવાના ઇરાદાથી, આ અત્યંત પરાક્ષના વિષયમા-પ્રથમ ઉપનિષદોમા-વિશ્વમા સર્વત્ર વ્યાપીને રહેલો આત્મા કદપ્યો હોય, ત્યાર બાદ ધીરે ધીરે તે વિચારોને વેદમૂળક કરાવવાને, વેદોમા પશુ તેની અનેક પ્રકારની શ્રુતિઓ દાખવ કરતા ગયા હોય, જુનો મેંકડોનલ શાહેજના વિચારો પૃ ૧૭૬ મા લખ્યું છે કે—

(૧) પ્રાચીન ઋષિઓ જણાવે છે કે-દેવતાઓએ સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી

(૨) સ્વર્ગ અને પૃથ્વી એ બેઉ સઘળા દેવતાઓના મા-બાપ છે, એવો વિચાર ઘણે ઠેકાણે છે

(૩) ઇંદ્રને વિષે એવું કહેવામા આંચુ છે કે-એણે પોતાના શરીરમાથી એના પિતાને અને એની માતાને જન્મ આપ્યો (મ ૧૦, સૂ ૪૫)

(૪) પૃ ૧૭૭ ૨૧-વિઝાધાસાસી વિચારોમા, વધારે ને વધારે અશુભ રહેનારા વિમ્બરગની કલ્પનાને, આ વિચાર ઘણો ગમી ગયો હતો એમ સ્પષ્ટ માલુમ પડે છે

(૫) ઠગ્નેહના ધાર્મિક વિચારો-ધીરે ધીરે નિકાશ પામતા સઘળા મુખ્ય દેવતાઓથી જુદા અને એકઠ એક દેવતાઓ કરતા અદિયાતા, એવા એક સ્થાની કલ્પનાનો ઉદ્ભવ થયો

(૬) સૃષ્ટિ વિષયક સૂક્તમા-૧ પુરુષ, ૨ વિશ્વકર્મા, ૩ કિન્-શ્યગમ, ૪ અને પ્રજાપતિ, એવા જુદા જુદા નામોથી એ મળાને-મબોધન કરવામા આંચુ છે

(૭) આ સૃષ્ટિ વિષયક સૂક્તોમા-કેઈ મૂળ પદાર્થ ઉપરથી બનાવટ કરવામા આવી હોય અથવા કેઈ મૂળ પદાર્થમાથી ઉત્કર્ષિત થઈ હોય એની રીતનું સૃષ્ટિ વિષેનું વર્ણન આપવામા આંચુ છે”

વિશેષ તે ગ્રંથથી એવા ૧૧ લગામણુ કરે છું અને આમા કાઈક વિચાર કરીને બતાવું છું

કલ્પમ સાતેમા વિચારવાનું કે—

“ દેવતાઓએ સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરી ” ત્યારે તેઓ કયાથી

આવ્યા હશે ? વળી આ મહાવિશાલ પૃથ્વી આગ્નિના મશાલા કયાથી લાવ્યા હશે ? અને તે પોતે કયા ઠેકાણે ઉભા રહીને આ બધી રચના કરી હશે ?

ખીજે ઠેકાણે—“ સ્વર્ગ-પૃથ્વીને દેવતાઓના-મા બાપ ગતા વ્યા છે ” અહીં વિચાર થાય છે કે-વનરપતિ-ક્રીડાઆદિથી તે માણસ મુખીના અનત અનત જીવોના મા-બાપ ઠેાણું મનાયા હશે ?

ત્રીજામાં—“ ઇંદ્રે પોતાના શરીરથી મા-બાપને જન્મ આપ્યો ”

અહીં વિચાર થાય છે કે-આવા પ્રકારની અનેક સ્તુતિયો માત્રાધિક સોમપાનના છાકમાથી પ્રગટ થએલી હોય એમ એક બજનપદથી ચમત્કાર્ય છે—“ નોમવેલ રસ શુદ્ધ જે, પ્રામ્હણુહોય તે કષ્ટ અવર વર્ણને વમન કરાવે, વેદ વાણી ઉચ્ચરે ॥ પ્રેમ રસ તેના ઉરમા ઠરે

ઉપરના જેવી અર્થ વગરની તદ્દન બેદગી, માત્રાધિક સોમ પાનના બે-જાનમાથી અનેક પ્રકારની સ્તુતિયો પ્રગટ થએલી જોવામા આવે છે જે વાતો નાનું છોકરું ન કરી શકે, તેવા પ્રકારની વાતો, વેદ કાલના મોટા મોટા ઋષિ પઢિના કેના વિચારોથી કહી જવા કે-ઇંદ્રે પોતાના શરીરથી મા-બાપને જન્મ આપ્યો ? મોટા દેવ તરફે મનાયલા સોમની સ્તુતિયોથી વેદો બરેલા છે, તેથી તેજ ઇન્દ્રની પ્રેરણા ઋષિપંડિતોને થએલી મનાયી હોય એટલે વિરોધાભાસની વાતો જે દેખાય છે તે-માત્રાધિક સોમપાનના પરાધીન પશુથી જ થએલી હોય, આગે તો મોટા પંડિતો કહે તે ખરૂં

મૈંકડોનલ શાહેએ-કલમ પાચમીમા-કગળ ના દેવતાઓથી જુદા એક અટ્ટાની કલ્પનાનો ઉદ્ભવ જતાંયો છઠ્ઠીમા-તે પુર-પરિક્ષી સંબોધાતા જતાંયા સાતમીમા-તે કેઈ મૂલ પદાર્થ ઉપરથી જનાવટ થએલી જતાવી આ ત્રણે કલમોનો વિચાર લેએ કુમા કીને જતાવુ છુ

મૈંકડોનલ શાહેજની ૮ મી કલમ તેમાના-મુશ્કિ વિષયકના કેટલાક દેહરાઓનો વિચાર કરતા જેમ કે જગત્તે માના દેવતાઓથી મુશ્કિની ઉત્પત્તિ, અને સ્વર્ગ પૃથ્વી દેવતાઓના મા-ગાય અદિનો વિચાર કરીને જતાંયો કરીથી તેજ વેદમાના ૫-૬-૭ મા દેહરાનો વિચાર તમામી જોઇએ

પાચમામા-જગત્તેના દેવતાઓથી જુદા એક અટ્ટાની કલ્પના, છઠ્ઠામા-તે પુરપરિક્ષી સંબોધાતા, માત્રમામા-તે કેઈ મૂલ પદાર્થ ઉપરથી જનાવટ થએલી, જેમ મૈંકડોનલ શાહેએ અનુમાન કરીને જતાંયુ આમા માફે અનુમાન કરીને જતાવુ છુ મર્વજોએ-આ મુશ્કિને, આદિ અત વિનાની જતાની છે નેથી તે સર્વજ્ઞાના વિરુદ્ધની જનાવટજ છે, જેમ મહજે મમજી શકાય તેવી છે પણ તે જનાવટ મર્વજોના કૃતિકાવમા ૧૧ મા તીથ કરના મમજમા થએલા પુત્રીના પતિ રાજા, કે જે પ્રજાપતિના નામથી લોકોમા પ્રસિદ્ધ થયા હતા, તે પ્રજાપતિને વેદિકોએ અસ્તવ્યમ્નપણાથી, પ્રાચે સપુર્વ વેદિક મથોમા દાખલ કરી દીધેલા જેવામા આવે છે જુવો અમામી તત્ત્વત્રયીમીમામાનો લેખ મહજે મમજી શકાય તેવુ છે

તે પ્રજાપતિને-વેદમૂળક કરાવવા, તેમાના ત્રણ આપ સૂકતો

જેમ કે-હિરણ્યગર્ભ નામનું, યજુર્પુષ નામનું-પુરુષસૂક્ત, પ્રથમ
 ઋગ્વેદથી ન જાણે કયા મગધમા દાખવ કરવામાં આ યુ તેની
 શોધ કરવાનું કામ ઇતિહાસમાં મહાપુરુષોનું છે આ વિષયમાં-
 મણિલાલ નબુભાઈ દિવેદી એવું જણાવી ગયા છે-યજુ પુરુષ
 નવોજ દેવ ઠરપાયો, અને પ્રજાપતિ-ગાધાના મોખરે આત્રી,
 સ્પષ્ટિના નિયના યર્ધ-ગ્રમ્હા તરીકે પૂજાનો ધ્યેય આ લેખનું કામ
 ઠેકાણું મારા અધથી સજ્જનો સારો નીને જોઈ શકશે આ વાતને
 નિશેષ ન લખાવતા અહીંજ સમાપ્ત કરે છું

કલમ ૯ મીમાં-મૈકઠોનવ શાહેમે-કર્મની વાત જણાવતા
 વૃહદારણ્યક થી કમના સિધ્ધાંતની શરૂઆત થએલી તે એવી
 ૧ને કે-(૧) માણુમનુ ગરીર પચ જૂતમાં ભળી ગયા પછી
 કર્મ વિના ખીનું કાંઈ નહેતું નથી, (૨) જૌધમાં આત્મનું
 અસ્તિત્વ સ્વીકારાયતું નથી પાછળ મનુષ્યના કર્મ ટકી રહે છે,
 તેજ નવા જન્મનો નિર્ણાયક બને છે કર્મનો સિધ્ધાંત યુધ્ધના
 ઉપદેશનો પાયો છે "

(૩) પૈવિત્તિકિ પ્રમાણે મૃત્યુપત્રી-સર્વે ચદ્ર આગજ નય
 છે ત્યાંથી પિતૃવાનમાં, પછી અમ્હને પ્રાપ્ત કરે છે જાકીના કર્મ
 પ્રમાણે અને જ્ઞાન પ્રમાણે મનુષ્યથી તે કીડ સુધીના જીવનમાંથી,
 ગમે તે પ્રકારનું જીવન પ્રાપ્ત કરે છે

(૪) કાઠકમાં-મૃત્યુ પછીના જીવન વિષે એક દત્તકયાથી
 સમજાવ્યું છે તત્ત્વિકેતસ યમના ઘરમાં ગયો, યમે ત્રણ વરદાન
 માગી લેવાનું કહ્યું-ત્રીજા વરદાનમાં- " મૃત્યુ પછી માણસ રહે
 છે કે નહીં " એ માગ્યું, યને કહ્યું ખીજી માગી લે મૃત્યુએ

બુદ્ધને વાત કરી તેવી આ વાત છે નચિકેતમ અને બુદ્ધ
લાલચ રહ્યાને ટકી રહીને અતે જ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ કરે છે

કલમ ૧૦ મી-ઉપનિષદોમા-વિશ્વ વિષે-તર્કાધિતિ પ્રમાણે
ખિનવવામા આવેલા, ચોક્કસ વિચારો નીકળે તેવું કાંઈ ઇથી
કવિત્વમય, ફિલસુફીમય વિચારો અધ્યાત્મિક પ્રશ્નો વિષેના કામ
વદ્ધ ઉ મવાડે, ચર્ચાઓનું મિશ્રણ ઉપનિષદોમા છે "

કલમ ૧૧ મી મા-એ વિચારોને સુવ્યવસ્થિત સ્વરૂપ તો
વેળામા પાછલા નમયમાજ મળ્યું

ઉપનિષદોમા જે વધારે પ્રાચીન તે ઇ મ પૂર્વે ૬૦૦ કરતા
વધારે મોડું ભાગ્યેજ હશે

કેટલાક અમત્યના સિદ્ધાંતો ધૌદ્ધની પડેના જાણીતા હોવા
જોઈએ.

કલમ ૧૨ મી મા-પાશ્ચાત્યો-સદ્-જેમવું તે ઉપનિષદ, વૈદિક
ટીકાકારો-યથાર્થ જ્ઞાનવડે કરીને અવિગ્રાનો જે નાશ કરે તે
ઉપનિષદ, જેનાવડે પ્રગટ જ્ઞાન આવે અથવા પ્રગટની સમીપ
જઈએ તે ઉપનિષદ, શ કરવામાથીએ-ઉચ્ચમા ઉચ્ચ શ્રેય જેમા
સમાયલું છે તે ઉપનિષદ

આ ઉપરની કલમોમા વિચારવાનું કે—

ઇશ્વરદત્ત કે, ઇશ્વરકૃત, વેદોના કર્તાવ્યને, જાણુ પર રાખીને—
જ્ઞાનકાંડના નામથી ઉપનિષદો લખાઈ ખરી પણ તે જ્ઞાનની તૃપ્તિ
પૂરી કરે તેવી નથી એકંદોનલ શાહેજ કહે છે કે—ઉપનિષદોમાથી
કોઈ ચોક્કસ વિચારો નીકળે તેવું નથી તેથી ૬૧૦/૧૧/૧૨ આ
પાર કલમોનો વિચાર સર્વજ્ઞોના તરવોની સાથે મેળવીને જતાવું છું

૧ માણુમનુ શરીર પાછ જુનોમા ધ્રુગી ગયા પછી, કર્મ વિના બીજુ કાંઈ રહી શકતુ નથી એ મત વૃહદ્વારણ્યકનો જતા-યો છે જોડો પણ કહે છે કે મનુષ્યના કર્મજ ટકી ગ્હે છે તેજ નવા જન્મનો નિર્ણાયક થાય છે એટલે ઉપનિષદોનો અને જોડોનો મત, એક જેવો થઈ જાય છે.

આ વિષયમાં—નવ રોનુ કથન એ છે કે કર્મથી પગભવનો નિષ્ક્રમ થાય છે અને પણ, તે કર્મ એકલા રહેતા નથી પણ તે કર્મ જીવને માથે લઈને જાય છે શકસ્વામી માતાની સમજૂતિ કરતા સગ જ મા કહે છે કે—“જીવ કર્મ પ્રમાણે શ્યૂત દેહમાં વિચર્યા કરે છે ” અર્થ ૬ કુમા વૃદ્ધ આમ્હણુને આમ્હ સૂત્રનો અર્થ સમજાવના કહે છે કે—“દેહ છોડીને જીવ ભવમાં જતા જીવને પાછ મહાજૂતો વાટલાઈને જાય છે ” “ કર્મ વિના બીજુ રહેતુ નથી ” એવો મત વૃહદ્વારણ્યકનો શકસ્વામીએ છોડી દઈને આ નવીન પ્રકારનો અર્થ કયાથી મેળ યો ? સર્વજ્ઞ હતા કહીને સ્વન મેળવ્યાનુ કહો તો તે મ થ સર્વજ્ઞ ન હતા, પણ દક્ષિણતજ હતા તે તેમના આચરણોના લેખથી સમજી શકાય તેમ છે.

આ કર્મના અટલ નિહાતામાં વૃહદ્વારણ્યકથી શકસ્વામીનો મત જુદો શા કાણથી પડ્યો ?

(૩) મૃત્યુ પછી સર્વે અદ્ આગ્રમ, પછી પિતૃયાનમાં, તે પછી પ્રદાને પ્રાપ્ત કરે કર્મ વિના । એકલા જીવને આટલા બધા બોધામાં કોણે નાખ્યા ? કેમ કે ગાડીના જીવો કર્મ પ્રમાણે અને જ્ઞાન પ્રમાણે જીવને પ્રાપ્ત કરતા, જતાવ્યાં છે.

(૪) નચિકેતમ યમના-ઘરમા ગયો, ત્રીજા વરદાનમા મૃત્યુ-પત્રી માણસ રહે છે કે નહીં ” એ માગણી કરી આ વાતમા યમે-દેવતાઓને પણ અજાણ્ય બતાવ્યા છે, તે વાત તો ખરી માની લેવા જેવીજ છે

જુવો કે-ઇંદ્રપદની લાતચો બતાવી વેદજો રાજાઓની પાસે પશુ યજ્ઞો કરાવતા, એ વાતો પ્રસિદ્ધ છે ત્યારે ઇંદ્ર પોતે કયુ પા મેળવવા યજ્ઞ કરવાને આવતા માનવા ?

વસુરાજની કથામા કહ્યું ॥ કે-ઇંદ્રે પશુ યજ્ઞ કરવાનો આરંભ કર્યો ઋત્વિજો તે વાતમા આઠા પડ્યા છેવટે વસુને મધ્યસ્થ રધાર્યો ઇંદ્રના પશુમા ભળના રાજ્યથી ભ્રષ્ટ થઇ તરકમા પડ્યો બતાવ્યો છે ત્યારે આજ્ઞાત પશુયજ્ઞો કરાવનારની, અને કરનારની કયી ગતી કલ્પવી ? પશુઓનો યજ્ઞ કરનાર દેવના ઓનો રાજા, ઇંદ્રજ્ઞ જ્ઞાની ન મનાય, તો પત્રી દેવતાઓ જ્ઞાની કેના રૂપના મનાય ? યમ તો તેમનાથી નીચા હરજનો છે તો પત્રી યમની પાસેથી નચિકેતસે કયા પ્રકારનું જ્ઞાન મેળવ્યું માનવું ?

આ ઉપનિષદોના માટે, મેંકડોનલ શાહેબજ લખે છે એમ ૧૫૭૮, સને ૧૯૨૨

કહ ઉપનિષદની જુમિકાના પૃ ૨૭ મા લખે છે કે—

“ આત્માના નિદિધ્યામન વડે જેમ જેમ હરેક મહાત્મા ઋષિઓને આત્મા સજ પી જ્ઞાનનો પ્રકાશ થવા માડ્યો, તેમ તેમ તેઓ મત્ર રૂપે ઉપનિષદો વિષે ઉમેરો કરતા ગયા આમ હોવાથી—સર્વ ઉપનિષદોને સરખાવતા, તેમા વિચારોની મ કલના

જોવામા આવતી નથી, છતાં મર્વ ઉપનિષદોત્તુ મમ્યકુ સમીક્ષક
કરતા એક વ્યવહારિક રૂપ તથા નવું કામ્પનિક રૂપે પ્રશ્નો
ઉત્પન્ન થાય છે

૧ પ્રથમ પ્રશ્ન એ ઉત્પન્ન થાય છે કે-મનુષ્યની 'ઉચ્ચત્તમ'
ધારણા શી હોય છે ?

૨ બીજો એ કે-જગતનું મૌલિક આત્મ કારણ શું હશે ?

૩ ત્રીજો પ્રશ્ન એ કે-જગતના માયે-આ કારણનો શો
સબધ છે ?

તથા ચોથો પ્રશ્ન એ કે આપણે તે કારણ રૂપને કેવી રીતે
જાળખી શકીએ ?

૧૫મ વત્સીમા પ્રથમ પ્રશ્નના પ્રત્યુત્તરનો સમાવેશ થાય
છે કે કમા તેમા દર્શાવેલ વિચારો નીચે પ્રમાણે છે

નાધારણ રીતે અમ માનવામા આવે છે કે-વેનું જ્ઞાન શ્રેષ્ઠ
સુખને પ્રાપ્ત કરે છે પણ વેદ વિહિત કર્મોત્તુ અનુષ્ઠાન કરવાથી,
તથા વેદ જ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થતું સુખ અર્થાત્ સ્વર્ગ સુખનો ભોગ
ક્ષણિક છે તથા જે મનુષ્ય અભિમાનો સુખ પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છે
છે, તેના મનને તે સુખ સતોષ પમાડતું નથી આત્મા અવિકાતો
સ્થિતિને પ્રાપ્ત થવાથી ઉત્પન્ન થતું જે સુખ, તે અખડાનદ
સુખ કહેવાય છે આથી જો પ્રશ્ન ઉભો થાય છે કે-ઇંદ્રિયો તથા
મન આદિ રૂપ ક્ષણિક ભોગના સાધનોથી જે વિશક્ત છે, એવા
આત્માનું મૃત્યું પછી અસ્તિત્વ શું છે ? આ વાતને સાબીત કર
વાનું કાર્ય મહાન કઠિણ છે છતાં તે કાર્ય ઘણાજ ઉચ્ચ
પગારનું છે કારણ તે જ્ઞાન અખડાનદ પ્રાપ્ત કરાવવા સમર્થ

છે માટે કોઈ પણ આનાકાની સિવાય તે વિષયને પ્રથમ હાથમાં લેવો જોઈએ

૨ દ્વિતીય વસ્તીમાં—જગતનું કારણ શું છે, તથા આપણે તે કેવી રીતે બાળી શકીએ છીએ ? આ પ્રશ્નોનું સાધારણ સમાધાન તેમાં દર્શાવેલ છે જે મુખ લાગે છે તેથી ભિન્ન આનંદ રૂપે તે છે, અને આજ કારણથી મનુષ્યને ક્ષણિક આનંદ તથા અખંડાનંદ આ બેમાંથી એકનીજ સ્પૃહા રાખવી પડે છે કારણ તે બે ને આનંદો એના ભિન્ન પ્રકૃતિવાળા છે કે, તે જાનનેની પ્રાણિ માથે હોઈ શકેજ નહીં સમ્યક્ પરીક્ષણ પછી માલમ પડશે કે આ બે પ્રકારના સુખોમાં અખંડાનંદનું સુખ શ્રેષ્ઠ છે જેથીજ આનંદ ઉત્પન્ન કરે છે તે વસ્તુજ્ઞાન ખરે જોતા અજ્ઞાનજ છે. કારણ કે કેવલ આ જગતજ પોતાના વિષય સુખો સાથે અસ્તિત્વમાં છે પણ બીજી કોઈ વસ્તુ સુખને અર્થે નથી આ રીતની માન્યતા ઉત્પન્ન કરવા વડે અર્થાત્ વસ્તુના સત્ય સ્વરૂપને

૪ જે જ્ઞાન પગમાત્રમાં સંબંધીત નથી, તે અવિદ્યા રૂપ છે આ રીતનો વિચાર તે વેદાત સાત્ત્વનો મુખ્ય વિષય છે

વેદાત શાસ્ત્ર વિશે કહેવામાં આવે છે કે—સસાર અવિદ્યા, તથા માયાથી ઉત્પન્ન થયેલો છે વળી મુકોપનિષદના પ્રથમ ખંડના ચતુર્થ મંત્ર વિશે તો એટલે સુધી કહેવામાં આવ્યું છે કે—“દે વિદ્યા વેદતઃ ચેદતઃ” इति ह स्म यद् ब्रह्मविदो वदन्ति परा चैवाऽपरा च

બ્રહ્મવિદ પુરૂષો કહ છે કે વિદ્યા જે પ્રકારની છે પરા તથા અપરા અર્થાત્ બ્રહ્મ સંબંધી વિદ્યા ‘પરા’ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે તથા વેદ વિશે દર્શાવેલ વિદ્યા ‘અપરા’ ઉતરલી ગણાય છે (અચકારની ટીપમાંથી)

તે બુવાવવામા નાખી દે છે આ અવિદ્યા અજ્ઞાનનું પરિણામ એ આવે છે કે-આત્મા મગ્ધથી જન્મને અને જન્મથી મરણને વારવાર પ્રાપ્ત થયા કરે છે આથી ઉલટી રીતે વિદ્યા અથવા જ્ઞાન સત્ય વસ્તુ તરફ દોરવી લઈ જાય છે તથા તેનો મુખ્ય હેતુ એજ હોય છે કે મનુષ્યના આત્માનો મત્ય વિષય પ્રદર્શિત કરવો'

ઉપનિષદો વિષે સાધારણ રીતે-મંકડોનલ શાહેળનો, અને છોટાલાલ ભાઈનો મત, જણાવી દીધો હવે હું મારો મત જણાવું તો તે અચોગ્ય નહીં ગણાય—

મંકડોનલ શાહેળના ઉપનિષદોના વિચારોને કાઠક રૂપ કરતો આવ્યો છું

હવે છોટાલાલભાઈના વિચારોને, ટીકાકારોના, અને આગળ પાછળના બે વિચારોને મેળવીને બતાવું છું

મુકડોપનિષદની ટીકામા શ્રીવિંબજીનું મગવાચરણ—

परिपूर्ण-परिज्ञान-परिवृत्तिमते सते ॥

यिष्णवे जिष्णवे तस्म, हृष्णनामभूते नम ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—જે પરમાત્માને પરિપૂર્ણ જ્ઞાન છે, એટલું જ નહીં પણ જેમને આદે બાજીનું જ્ઞાન છે, તે પણ સાધારણ નહીં પણ સંપૂર્ણ વૃત્તિવાળું છે, તેવા કૃષ્ણ નામને ધારવું કરવાવાળાને અને જિત મેળવવાવાળા એવા વિંબજીને, નમસ્કાર થાવો ॥૧॥

વિષયની શરૂઆત કર્યા પછી-વેદ, વેદાંગની, વિદ્યાને નિકૃષ્ટ વિદ્યારૂપે, અને બ્રહ્મ વિદ્યાને ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યારૂપે બતાવતા કહ્યું છે કે-તે નિશુલ્ક બ્રહ્મ જ્ઞાનેદ્રિયના પણ વિષયરૂપ નથી વ્યાપક

છે, જૂતોના કર્તા છે, અને સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનારા છે કરો
જીવાના જાણના દૃષ્ટાતે તેમનાથી ઉત્પન્ન થતી અને પાછી
તેમજ લય થતી જતાવી છે

આગળ જાતા-મત્ર વિહિત કર્મોને નિકૃષ્ટ જતાવતા
જદા યુ છે કે-કર્મોને પ્રાધાન્ય માનનારા-મૂર્ખ, અવિદ્યાયુક્ત,
તથા અધ સમાન છે અને તે હમેશા જન્મમરણના ફેરામાં
અટવાયા કરે છે અને ઘણા દુર્ગા થાય છે ॥ આગળ જાતા-
વસ્તુની ઉત્પત્તિ પ્રકાશી કર્મ વિનાનીજ જતાવી છે એવડે સર્વ
આત્માના સ્વરૂપનું જતાવતા-અમ્હરજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થયા પછી
મનુષ્યને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થતી જતાવી છે

અંતરેયોપનિષદની દીપકાનું મંગલાચરણ—

યસ્ય નિ શ્યસિત વેદા , યો વેદેશ્યોઽસિલ જગત્ ।

નિર્મમે તમહ વદે વિદ્યાતીથમહેશ્વર ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—જે પરમાત્માના નિશ્વાસરૂપ (શ્વાસરૂપ) આ
વેદો છે અને વેદોથી સંપૂર્ણ જગત્ જેણે નિર્માણ કર્યું છે,
તે વિદ્યાના તીર્થરૂપ મહેશ્વરને હું વદના કરું છું

તૈત્તિરીયોપનિષદનું મંગલાચરણ—

યસ્માજ્ઞાત જગત્સર્વે, યદ્વિમલેય વિલીયતે ।

ચેનેદં ધાર્યતે ચૈવ, તસ્મૈ જ્ઞાનાત્મને નમઃ ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ—જે પરમાત્માથી આ બધું જગત્ પેદા થયું છે,
અને જે પરમાત્મામાં આ બધું જગત્ પાછું લય થઈ જાય છે,
અને જે પરમાત્માએ આ બધું જગત્ ધારણ કરી રાખ્યું છે, તે
જ્ઞાનસ્વરૂપના પરમાત્માને નમસ્કાર થાઓ ॥ ૧ ॥

ઐતરેય—અને તૈત્તિરીય એ બેઉ ઉપનિષદો પરમાત્મા સિવાય અન્ય કાંઈ નથી એવા વિચારથી શરૂ થાય છે (છાંડા લાલ પૃ ૫૫૮-૫૫૯)

આ ત્રણે ઉપનિષદોનો સામાન્ય રૂપે વિચાર કરીને બતાવુ કે સર્વજ્ઞોએ—નાના મોટા અનંતાઅનંત જીવોથી અને અનંતાઅનંત જડ રૂપ પરમાણુઓથી બ્યાપ્ત થઈ ન્હેની, આ સૃષ્ટિ પ્રવાહથી અનાદિના કાલથી ચાલતી આવેલી બતાવેલી છે, અને તેમા રહેના સર્વે જીવો પોતા પોતાના કર્મના વશમા પડેલા ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા જન્મમરણ કાર્યાજ કરે છે આ બધુ આપણે પ્રત્યક્ષપણે પણ અનુભવથી વિચારી શકીએ છીએ

મુક્ટોપનિષદમા—

પરિપૂર્ણ જ્ઞાન, અને પરિપૂર્ણ સત્તાવાળા વિધ્યુ ભગવાનની સ્તુતિ કરીને નિર્ગુણ બ્રહ્મ, જ્ઞાનદ્રિયના વિષય નથી પણ બ્યાપક, જૂતોના કર્તા, અને આ બધી સૃષ્ટિના ઉત્પાદક છે અને છેવટમા મોક્ષ આપવાવાળા એજ છે પોતાના શ્રદ્ધામા એવા જ્ઞાનનો પ્રકાશ કરેલો છે

ઐતરેયઉપનિષદમા—

પરમાત્માનો જે નિશ્વાસ છે તેજ વેદો છે અને વેદોથીજ આ બધુ જગત્ છે

તૈત્તિરીયોપનિષદમા—

જેનાથી આ બધુ જગત્ ઉત્પન્ન થાય છે, તેનામા જ પદ્મ લય થઈ જાય છે અને તેજ જગત્ને ધારણ કરીને રાખે છે

ઐતરેયમા-પરમાત્મા-પરબ્રહ્મથીજ આ ગદ્યા સર્વ જગત્ની ઉત્પત્તિ અને આત્માજ બ્રહ્મારૂપ અથવા સ્રષ્ટારૂપ છે ઐતરેય-તત્ત્વિનીય એ બેઉનો એજ મત છે કે—પરમાત્મા શિવાય બીજું કંઈ નથી એજ મતની પુષ્ટિ છે

પ્રથમ-વિષ્ણુનું અને બ્રહ્માનું મૂળ કયા છે અને વૈદિકોમા કયા સ્વરૂપથી ચિતરાયુ છે તેનો કાંઈક ટુક સ્વરૂપથી વિચાર કરીને જોઈએ—

૧ વિષ્ણુએ ત્રણ પગલા મુકતા-પૃથ્વી અને આકાશ બનાવતા તેની સાથે સાત-સાત લોક પણ બનાવી દીધા હતા એમ જગના ૧-૭ મા મહલમા લખાયુ છે કરીથી સૂચના ૧૦ મા મહલમા આ ગદી સૃષ્ટિના ઉત્પન્ન કરવા વાળા-બ્રહ્માપતિ-બ્રહ્માના પણ ત્રણ મોટા સૂકતો લખાયા છે આ બેમાના કયા પરમાત્મા સૃષ્ટિના ઉત્પાદક સાચા ? આ બે પરમાત્મા મૂળના એકજ વેદના છે અપૌરુષેયાદિ મહંત્વના વેદોની આ વાત વિચારવા જેવી ખરો કે નહીં ? ન્યાય તો આપ તમજનો કરો તે વિચારવાનો બીજી વાત—“ વેદો પ્રમાણુ ભૂત હોય તો મને આય આવશે નહીં ” એમ કહી પગવત પન્થી પડતા તાજ માજ, રહી કુમારિલ ભટ્ટે જોડોને પરાજિત થયા હતા ” આ પ્રમાણુતા કયા પ્રકારના જ્ઞાનની મનાયી હશે ? કારણ-મુડકોય નિપદ્ કહે છે, કે-વેદવિદ્યા નિકૃષ્ટ વિદ્યા છે છેવટે મનારના હુ જો આપના ૧ એમ જતાવી પોતે ઉત્કૃષ્ટ બ્રહ્મવિદ્યા આપી મનુષ્યને મોક્ષમુખી પહોચાડવાનો દાવો કરે છે

વિચાર થાય છે કે-વેદ વિદ્યાને નિષ્કૃષ્ટ જતાવીને પોતે
પ્રમદવિદ્યાને ઉત્કૃષ્ટ જતાવી, કયા પરમાત્મ થી મેળવીને મોક્ષસુધી
પહોંચાડવાને તૈયાર થયા હશે ?

મુ કંઠોપનિષદ્ધારે-પરમજ્ઞાન વાળા અને પરમ સત્તા વાળા
વિષ્ણુ જગવાન જતાવ્યા પશુ-મૃતોની ઉત્પત્તિ અને જગતની
ઉત્પત્તિ તો પ્રમદાધીજ જતાવી છે સગના પહેલા સાતમા મહાવ્યા
જગતના ઉત્પાદક ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ હર છે અને સગૂના દશમા
મહાવ્યા પ્રમદા હર છે માટે આ વાતમા કાઈક જુદું
વિચારવાનું રહે છે

વિષ્ણુ અને પ્રમદા, આ બેમાના એક પણ જગતના ઉત્પાદક
સ્વત્યરૂપના નથી કારણ નગૂમાજ-પાત્ર-સાત જગતના કર્તા
લખાયા છે

(૧) પ્રથમ વિષ્ણુનેજ તપાસીને જોઈએ—

નગૂના ૧ લા, ૭ મા, મહાવ્યા-ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુએ ત્રણ
પગલા મૂકતાજ ત્રણે જગતની ઉત્પત્તિ કરી દીધી તે કયા
કાળમા ?

(૨) ગીતામા-વિષ્ણુ યુગ યુગમા ભક્તોના રક્ષણનું વચન
આપીને ગયા વાનવાર અવતાર લેનારામાના કયા વિષ્ણુએ આ
વચન આપેલું ? આ હિસાબે વિષ્ણુની સત્તા પૂર્ણ ગણાય ?

હવે-પુરાણોના વિષ્ણુ તપાસીએ—

(૩) દેવીભાગવતે-વિષ્ણુ-પોતાનું માથું કપાથી ઘોડાના માથા
વાળા કેમ થયા ? બોલે ઉત્તરવાનું કહીએ તો બોલે વધ્યો છે
માટે ખાસ વિચારવાની લાજામણુ છે મને આમ કાઈ તર્ક

લાગે છે આથી જગના ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુ પણ વિચારવાના અને
ગીતામાના વિષ્ણુ પણ વિચારવા જેવા ખરા કે નહિ ?

(૪) સ્કંદ પુ ખ ૩ ત્રીજામા—વિષ્ણુના—રોમાદિકર્મી
દેવ દિકની, દેહથી—૪૮૫—૪૮૫મા જગતની ઉત્પત્તિ ગતાવતા
છેવટમા—જ્ઞાન જુનીને ઉધેડજોથી માથા વિનાના થતા વિશ્વ
માંએ ઘોડાના માથા વાળા કરી કાયમ રાખ્યા આ તો મને નવાઈ
જેવું લાગે છે અને સાથે તેમના લકતોને પણ લાગશેજ, માટે
વિચારવાની જલામણ કરે છું

(૫) મત્સ્ય પુ ૦ અ ૧૫૨ મા—તાન્કાસુરથી—કંગેડો
દેવતાઓનો નાશ થતો વિષ્ણુ જોઈ રહ્યા, પોતે પણ કેદમાં પડ્યા
આ 'હો' તે અસુર કેટલો ગધો જળારો ! ! કેલે પેલા કર્યો હશે ?
ત્રિવિક્રમવાળી સત્તા કયા ચાલી ગઈ હશે ? તે વિચારવાનું

(૬) સ્કંદ પુ ખ ૧ હો અ ૧૫ થી ૧૮ બ્રહ્માએ—એક અ
સુરને તારક પુત્ર આપ્યો તારકે દેવતાઓનો નાશ કર્યો જગતના
ઉત્પાદક બ્રહ્માને સમજ્યું હોત તો આ કામ કરતા ? સમજ્યા નહી
તેથી અર્થ થયો ઉપનિષદ્કારો આ બ્રહ્મનું જ્ઞાન આપવાને
બહાર પડ્યા છે

(૭) તુલસી રામાયણમા—નમચ દ્રુના ધ્યાનમા શિવજી
જેઠા, તે સમયે ઉત્પન્ન તારકાસુરે સુખ સંપત્તિથી રહિત કરેલા
દેવતાઓ બ્રહ્મા પાસે રક્ષણ માગવાને આવ્યા બ્રહ્મા ત્રીજો ન્સ્તો
ગતાવી ખસતા થયા

સ્કંદ પુ મા—બ્રહ્માનો આપેલો તારકાસુર ખતાવેલો
હતો આવી વિચિત્રતા જ્ઞાનીઓ કરીને ખતાવે કે અજ્ઞાનીઓ ?

(૮) પ્રશ્નાર પુ ૦ અગારમની કથામા-મુદ્દ દેત્યે-પ્રમ્હા
 ફિકેને સ્વગચી ભ્રષ્ટ કર્યા, તે શિવના ચરણે આવ્યા શિવે વિપ્ર
 બતાવ્યા વિપ્રનું દ્વિત્ય હંજારવપના અતે મુદ્દયાં ભાગ્યા બાર
 ચેજનની ગુફામા જઈને મૃતા

આમા વિચારવાનું છે-જગના ૧ લા, ૭ મા, મહત્તના
 -અવિક્રમ વિપ્રનું, ત્રણ પગલા મુન્તા ત્રણ લોહ મરણ કાઢ્યા
 ૧૦ મા મહત્તના પ્રમ્હા બધા પ્રમ્હાકને ઘેરા ધાવી પ્રમ્હાડથો
 પણ દશાશુલ વધીને રહ્યા ત જન્ને દેરા એક મુદ્દેયથી
 ભાગીને એક એકનું શરણ જોળતા, નાશ ભાગ કરતા બતાવ્યા
 આ ભેરક દેવને કયા નવીન દેવે ઉત્પન્ન થયો હશે કે જેના
 આગળ સંપૂર્ણ જગતના છે, સંપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના માલિક,
 પ્રમ્હાનિક ત્રણે દેવોમાના એક પણ દેવ જરા પણ ટકી શક્યા
 નહીં ?

સાધ્યપ્રિય સજ્જનોને મારી નમ્ર પ્રાર્થના છે કે-સર્વજ્ઞાન
 લાખના મેળથી મારી બનાવેલી ત્રણે વ્યક્તિઓને ઓળખો,
 સત્યાસત્યનો વિચાર કરો, પણ બપના કુવામા કુમીને ન મરો,
 પછી ઉપનિષદ્વારોએ બતાવેલું-પ્રજ્ઞાના લેવાને હોડા મને
 શનુ રૂપે માનો તો પણ સત્ય વિચારમા પાછા ન પડશો
 કારણ-મનુષ્યનો જન્મજ સત્ય વિચારના માટે છે, પણ ખીલો
 ફોર્ડ પણ જન્મ સદ્વિચારના માટે નવી દુકાનદારોની દુકાનો
 પણ ઘણી છે, તેથી તેના વચમા પણ પડશો નહીં

(૯) માકડેય પુ ૦ અ ૭૮ મા-“ મધુ બને કેટલા બે દેત્યો
 વિપ્રના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈ વિપ્રના નાસિકમલમા બેઠેલા

અનાદિ ॥ અમ્હાને મારવા ને દોડયા સયમીતનો બચાવ કરવા
વિપ્લુ વચ્ચે પડયા પાચ હંતર વધે યુદ્ધના અતે તેઓથી
વિપ્લુ પછુ નાઠા ”

વિચાર કરવાનો કે-જગતના માલક એવા અમ્હા-વિપ્લુથી
આ બે દેત્યો કેટલા બધા જળરા ?

તારક દેત્યે વિપ્લુને-ઝેદમા ઘાવી દીધા, જીવો-મત્સ્ય પુ અ
૧-૨ મા

મરૂદત્યે-જગતના માલક, ઠગ્વેદવી પ્રમિદ્ધિને પામેલા,
અનાદિના અમ્હાને-અમ્હલોકમાથી ભગાડયા જીવો-અમ્હાડ-પુ
મા વિપ્લુને ૧૦ યોજનની શુક્રામા તમેડી મુકયા

અર્વજોના ઇતિહાસમાથી લઈને ઉધુ ૯ તુ કરી દુનિયાના
ભદ્રિક જીવોને ઉધા પાટા બધાવી કેટલા બધા શુગળાવી માર્યા
છે સત્તજનો ! આવા પ્રકાશના સમયમા ન્યાય નહી જીવો અને
સત્યાસત્યનો વિચાર નહી કરો તો પછી કયા જમાનામા સત્ય
તત્ત્વ મેળવશે ? સત્તજનો ! આપ મત્ય ન્યાય જીવો અને બોળી
દુનિયાને બતાવો મનુષ્યનો જન્મ-સત્તજથી મળી શકતો નથી,
મને આપનો દુસ્મન ન ગણશે

(૧૦) દુર્ગાપાઠ શ્લો ૬૭ થી—“ કટપના અતેવિપ્લુ
નિદ્રામા, તે વળતે-મધુ-કૈટભ કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઇ જગત-
પતિ અમ્હાને મારવા દોડયા

જગતના પતિ-અમ્હા વિપ્લુને, માનવા કે તે બે દેત્યોને ?
આ બે દેત્યોનું સ્વરૂપ વાયુપુરાણમા ઘણું જ વિચિત્ર છે

છે તો પણ અત્યપ્રિય મનનનોના માટે તો પ્રકાશ જ કાયદો
કળા વાળો હોય છે

વિધ્નુ કે જે ૨૨-અને ૧૦ અવતારો ધાન્ય કરીને મોટા
મોટા પુરાણોમાંથી ધૂમીને વેદો મુખીમાં નજરે પડે છે તેમનું
સ્વરૂપ પ્રથમ કાંઈક વિસ્તાર્ય અને પછી કાંઈક દુઃસ્વરૂપથી
લખીને બતાવ્યું

તેજ પ્રમાણે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા પણ ચારા વેદોના પ્રકાશક,
નાના મોટા બધાએ જીવોના ઉત્પાદન, મ પૂજ્ય બ્રહ્માડમાં ચારો
બાળુનાં ઘેરો ધાળી બ્રહ્માડથી પણ દશાશુવ વધીને રહેલા, તેવા
સ્વરૂપના બ્રહ્મા ચારો વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેના, અદ્વૈતમતમાં
તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા બ્રહ્મલોકમાંથી આવેલા, પોતે બધા જીવોનું
સ્વરૂપ ધારણ કરીને પોતેજ આ બધી દુનિયામાં પસરીને
રહેના, અને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓના રચના કરી તેમાં
થઈ રહેલા સુખ દુઃખનો અનુભવ કરવાને ખેતી રહેના, (મ
જગો પર પકોડ્ડાદ રદ્ધ સ્યા એ વેદો શ્રુતિવિચારવાની) આ
સૃષ્ટિને ઉત્પન્ન કરીને પછી તેના લય કરનારા, વળી સૃષ્ટિની
ઉત્પત્તિ કરીને અને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિઓનો બાળ રચીને
પોતેજ બધા પ્રકારની મોજ મજા ભુટનારા તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા,
ચારો વેદોથી, બ્રાહ્મણ ગ્રંથોથી, અને ઉપનિષદ ગ્રંથોથી
પ્રસિદ્ધિને પામેલા

ઉપનિષદો-વેદોથી પણ નવીન પ્રકારનું જ્ઞાન આપી
દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરવાને બકાર પડેલા, તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્માનું જ્ઞાન

આગી મનુષ્યે ને તેમ િ મ થે મેળ કરી આપવાને મહેનત કરી રહેવા

આટલી મોટી સત્તાવાળા તે પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા પુરાણોમા કેવા સ્વરૂપના લખાયા તેનો પણ ચોટે વિચાર કરીને જોઈએ

(૧) ભાગવત-૨૬ વ ૩ જો અ ૩૭ મા-પુત્રોનું ૩૫ દેખીને મોહિત થતા તે હિન્દુ ડચ ધરીને ભાગી બ્રહ્મા નરણ્ય રૂપે પાછળ દોડયા આ વાત અનાદિના અમ્હાની કયે ઠેકાણેથી મેળવી હશે ?

(૨) ૫૨.૫૦ અ ૩ ૪-ગતરૂપ ની માયે અમ્હા મો મો વર્ષ સુધી ઠીકા કરતા નહ્યા આજે તેમની દગા ડેવી હયે ?

(૩) ૫૬ પુ ૫ ૧ લો અ ૧૭ મા-બ્રહ્માએ બીજી આં કરી પહેલીને ખમાવવા પગમા પડના તો પણ દા પતા પાત્ર થયા આ વાત કયા કાગળા મની હયે ?

(૪) દેવીભાગવતે-દેવ ના હાથ ઘનવાથી નજુ દેરો ઉત્પન્ન થતા એને ખાઇ ગઇ મહાદેવે જીવતા કરાન્યા નુ આ વાત જાનેવી હશે

(૫) વિષ્ણુ પુ ૦ મા-મેરૂ પર્વત જેટલા મોટા અડગા-બ્રહ્મા ગધા જગતને લાગે તેમા રહ્યા તે કયાથી આપીને તેમા ભરાયા ? અને આ વાત કયા કાવમા જાનેવી ?

(૬) મહાભારત દ્વિકમા-અડમાવી નહી પણ વિષ્ણુના નાભિઠમલમાથી નીકળેલા જતાબ્યા છે આ ગધા લેખકોમાનો કયો લેખક જ્ઞાનીરૂપનો માયો થયેલો હશે ?

(૭) વરાહ પુ૦ માયાચક્ર, અ ૧૨૫ મા—વિષ્ણુ કહે છે કે—પ્રજાપતિને અને મહાદેવને હુજ ઉત્પન્ન કરૂ છુ વિચારવાનું કે—વેદોમા, વેદાંતમા, આ પ્રજાપતિ કયા કાળમા ધુમ્યા ?

(૮) શિવ પુ૦ વિદ્યેશ્વર મ૦ અ ૬ મા—બ્રહ્મા વિષ્ણુને કહે છે કે—હુ તારો બાપ આભ્યો છુ, કૃષ્ણ કહે છે—કે હુ તારો બાપ, એમ હુ ને તુ કરતા ખૂબ લડયા દેવતાઓ બચતીત યમા વિચારવાનું કે—આ અવસર્પિણીમા ૧ લા ત્રિપૃષ્ઠ વામુદેવના પિતા પુત્રીના પતિ-લોકોમા પ્રજાપતિ તેને વેદિકોમા બ્રહ્મા કદપી આ બધી ઉંધી છત્તો બાજી બાજી ખૂચને રચેલી છે આ બધુ બુદ્ધથી લખાયલુ નથી પુત્રી મૃગાવતીને હરિણી રૂપે કાપીને, ગજાને હરણરૂપે પાછળ દોડાવેના, જીવો કવચ પહેલીમા આ રાજાને બ્રહ્મા રૂપે કાપીને— સપૂર્ણ વૈદિક ધર્મના અને સપૂર્ણ જગતના ઉત્પાદક અને માવક તરીકે જોસી ધાર્યા છે આ વૈદિક ધર્મના મથાલકો કેટલા બધા ચતુર શિરોમણિઓ હશે ?

(૯) શિવ પુ૦ જ્ઞાન ન અ ૧૭ થી ૧૮ મા—મહાદેવના લગ્નમા બ્રહ્માજીની નાત્રી છુગી જતા હજારો ખટુકો પેદા થઈ ગયા અનેકોના જગતના પિતા બ્રહ્માના શુ આવા હાલ હોય ખરા ? જીવો કેટલા બધા આ લેખકો સાર્થવાદિઓ

(૧૦) રુદ્ર પુ૦ અ ૩ નો અ ૪૦ મા—હરિણી રૂપ પુત્રીની સાથે રમવાની ઇચ્છાથી—દેવાદિકથી નિદાતા—બ્રહ્મા, હરણરૂપ ધરીને આજ્ઞા પણ શિવે તો બાળુ ફેકી વીધીને મૃગનક્ષત્રરૂપે બનાવી, પોતે આદ્ર્શનક્ષત્રરૂપે થઈ, પીડા કરવાને પાછળ ગયા

વિચાર થાય છે કે—જગતની ઉત્પત્તિ અને સ્વ ઠરવાવાળા, વેદોથી પ્રભિદ્ધ, અદ્વૈતમતમા—અનાદિના બ્રહ્મસ્થાનમાંથી આવીને, બધા જીવોના સ્વરૂપથી, આ બધી દુનિયામાં પમરીને નહેલા, આ બ્રહ્મા મનાયા હશે કે કોઈ બીજા ? આવા પ્રકારના લેખકો કેટલા બધા ધન્યવાદના પાત્રો ?

(૧૧) શતરૂપા—બનાવી તેને જોવાને બ્રહ્માએ પાંચ મુખ કર્યા પણ પાંચમું કપાયું, તે જોવી રીતે કે વિષ્ણુના સમક્ષ સ્થિતિએ બ્રહ્માને પુછ્યું કે—ત્રણમાં મોટો દેવ કયો ? બ્રહ્માએ કહ્યું કે ‘ હુ ’ વિષ્ણુએ કહ્યું કે ‘ હુ ’ તકગર થતા વેદના પ્રમાણ પર જતા મોટા સિવજી કર્યા બ્રહ્મા ચદ્દા તદ્દા કરવા જતા શિવના ક્રોધ ભેરવે પાંચમું માથું કાપી નાખ્યું આ વાર્તાઓ મહાભારતાદિકમાંની છે

હુ કમા વિચારવાનું કે—આ ત્રણ દેવો જ મત્યરૂપના ન હોય તો પત્રી આ બધી મરિપત વાર્તાઓ સત્યરૂપની કયાથી ઠરવાની છે ? જીવો અમારા બધા લેખો ને કરો વિચાર

(૧૨) ૨૩૬ પુઠ બ ૬ ઠો અ ૧૭૬ થો ૧૬૪ સુધી—બ્રમ્હાએ હાટકેશ્વરમાં યજ્ઞ કરવા માડયો પ્રથમ બ્રાહ્મણોનું વિધન આવતા નમસ્કાર કરી સતોષવા પડ્યા સાવિત્રી ન આવી શકતા, ગાયના મુખથી ગોપકન્યા પ્રવેશી યોનીથી બહાર કાઢી તેને પરણ્યા, તે યજ્ઞમાં અનેક વિધ્નો નડ્યા, સાવિત્રીએ બધાઓને શપિત કર્યા

અહીં જન વિચારવાનું કે-યજ્ઞકર્મ ઈદ્રપદની લાવચવાળા રાજાઓ કરતા ધ્રમ્હા તો યજ્ઞોના માટે પશુ જનાડીને આપતા, એમ મનુ મહારાજે લખ્યું છે ધ્રમ્હાડને વીંટલાઇ ધ્રમ્હા ડથી પણ દશાશુવ વધીને રહેલા ધ્રમ્હા ચારે વેદોથી પ્રસિદ્ધમા મુકાયા અઠૈતમતમા જધા જીવોનું સ્વરૂપ ધારણ કરીને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ભગ્નકવાને આરેના જતાવ્યા તે ધ્રમ્હાને યજ્ઞો કરીને શુ મેજવવાને આરેવા જતાવતા હશે ? આ તે જધા ધર્માત્માઓ હતા કે ધર્મના પુત્રારાઓ ? આ જધા લેખકોમાને એક પણ લેખક મત્યરૂપનું લખીને ગયો હોય એમ લાગે છે ?

એક પણ વાત જાઠ યોલનાર કે જૂઠ લખનાર ચ ધમ ગણાય છે, તો પછી ધમના જહાને હજારો વાતોને ■ ધી છતો લખનારને પકિત માનવો કે અધમખુદિવાળો માનવો ?

પુરાણોના ધ્રમ્હા અને વિષ્ણુના માટે તો હું ક્ષેત્ર-વૈદિકની તુલનારૂપે માગ અથના પૂર્વજકમા, કાષ્ઠક વિસ્તારથી જ લખીને આવ્યો છું છતાં અહીં વિષ્ણુના માટે અને ધ્રમ્હાના માટે જે કાંઈ લખવું પડ્યું છે, તેનું કારણ એજ છે કે-ઋગ્ના પહલા અને સાતમા મહામા-વિચિત્ર પ્રકારના જગતના ઉત્પાદક, ત્રવિક્રમ વિષ્ણુના માટેજ કેટલીક સૂચનાઓ કરવી પડી છે

અને ઋગ્વેદના દશમા મહામા જધી દુનિયાના ઉત્પાદક અને માવક થઈ પડેવા, પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ, કે જે એક

રજા હતા, તે ધ્રુવદ્વારે થઈ પડેલા, તેમના માટે જ, આટલું દરીયા લખવું પડ્યું છે

જે કે તે સમયના ઉપનિષદ્વારો-વેદ વિદ્યાને નિકૃષ્ટ વિદ્યા બતાવી પોતે ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા આપવાને બહાર પડ્યા છે ખરા પણ મેં વડોનલ માણે છે કહ્યું છે કે- “ઉપનિષદોમા ચોક્ષસ વિચારો નિકળે તેવું કાંઈ નથી

છોટાવાલભાઈએ પણ જણાવ્યું છે કે-“મર્વ ઉપનિષદોને સરખાવતા, તેમા વિચારોની સકલના જોનામા આવતી નથી ”

અહીં વિચારવાનું કે-જે ઉપનિષદોમા ચોક્ષસ વિચારો મળતા ન હોય તેમજ વિચારોની સકલના પણ મળતી ન હોય તેવા અનિશ્ચિત જ્ઞાનને સત્ય રૂપે કેવી રીતે સ્વીકારી લેવું ?

આ વિષયમા અમે અનેકવાર સૂચવતા આવ્યા છીએ કે-તે અધ્યાત્મિક જ્ઞાન ઉપનિષદ્વારોના ઘરનું નથી તેમજ વેદના વિષયોમાથી પણ તેમણે મેળવેલું નથી પરંતુ તે સમયના સર્વજ્ઞાના જ્ઞાનમાંથી તુટક કુટક યાચિતમ હતરૂપે ગ્રહણ કરીને, વેદવિદ્યાની નિકૃષ્ટ બાજુ ઉભી રાખવાના માટે, પોતાની ઉપ નિષદોમા દાખલ કરેલું, તેથી તે જ્ઞાનનો મેળ કેવી રીતે બેસી શકે ?

જે પહિલ મહાશયોને-તે અધ્યાત્મિક ખરૂ જ્ઞાન મેળવવાની ઇચ્છા હોય, તેમને આજે પણ વિદ્યમાન રહેલા સર્વજ્ઞાના અધોનો, આદથી તે અત સુધી અભ્યાસ કરી, તે અધ્યાત્મિક

જ્ઞાન મેળવવાનો બનામણ કરે છુ આવે એ પણ સચ્ચુ છુ કે—સર્વજ્ઞાના અધોનો અભ્યાસ કર્યા નિવાય, તમે તમારી જીદગીના અભ્યાસ સુધી તો શુ પણ તેવી અનેક જીદગીઓ સુધી પણ મેળવી શકશા નહી અને તમે તમારી જિજ્ઞાસા પણ પૂરી કરો શકશોજ નહી માનવુ ન માનવુ તે તો આપણી સ્વતંત્રતા ઉપર આધાર છે

જુવો શુદ્ધ અત કરણવાળા દક્ષિણ પ્રદેશના, એક પશ્ચિમ લક્ષમણ રઘુનાથ બિઠે, તે પડિત મહાશયે તેવા પ્રકારનો અભ્યાસ કરી, પોતે ઉત્તમ પ્રકારનુ જ્ઞાન મેળવી, પોતાના તરફથી તેવા પ્રકારના દુઠ દુઠ સ્વરૂપથી દસ પ્રકારના લેખો બહાર પાડી, બધી દુનિયાના પડિતોને પણ પ્રેર્યા છે તેમના લેખોનો બારિક પણાથી અભ્યાસ કરી, તેમનું અનુકરણ કરવાની બળામણ કરે ॥

વેદિકોના ઢેલવાક દુગમહી પડિતોએ—સર્વજ્ઞાના સત્ય તત્વોનો વિચાર કરવાનુ છોડી દઇને, સર્વજ્ઞાનાની અનેક પ્રકારની વસ્તુઓને લઇને, કોઇ જગો પર તો અધિક જ્ઞાનીપણાનુ ડાળ કરતા, જણાવ્યુ કે—“મૂનકનુ બક્ષણ તે પુનના મામ બક્ષણ બરોબર છે ”

રાત્રિભોજનના વિષયમા—“લોહી મામની તુવના તનીને બતાવી ”

સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસની ફેરફારી કરતા—દરેક સમયના વાસુ દેવોના નામો ઉડાવી દઇ, તેમના પ્રતિપક્ષીરૂપ—પ્રતિવાસુદેવો કે જે

મહાન રાજાઓ થઈ ગયા છે તેઓને અસુર, દૈત્ય, દાનવના નામથી વિપરીત રૂપના લખીને, દેવ દાનવોની લડાઈ રૂપમાં ગોઠવી દીધા છે

જેમ કે-તાન્ધાસુર, મેરક દૈત્ય, મધુ કેટલના, નામથી કોઈને ઓમી ઘાટ્યા ઉત્તરમાં, તો કોઈને ઓમી ઘાટ્યા દક્ષિણમાં, ૫ થી મોગી મોટી કટિપત્ર કથાઓ લખીને-મોગી મોટા પુરાણો બનાવી દીધા, કે જેમાંથી કોઈને સ્ત્રોત જડી શકે નહીં આ વાત મારા લેખથી પણ આપ સજ્જનો વિચારી શકશે

ઇતિહાસિક મહાકાવ્ય, હજારો બાળકો, મર્વગોના અથમાની લઈને-જાણી બુદ્ધને ક્રિષ્ણ હતા સ્વરૂપની લખીને, એવું તો કોઈકે જૂથવ્યુ છે કે મોટા મોટા પડિતોને પણ મોટી ભ્રમ જાળમાં નાખી દીધા છે પરંતુ મને ખાતરી છે કે મારા અથતુ અવલોકન કન્તાની સાથે, તેઓ નિશક થઈને તરતજ પેતાની મત્યપ્રિય તાને જાહેર કરશે એવી મને મારા અથની ખાતરી છે

આ તો માન અથતુ દુઃક સ્વરૂપ જોવાને માટે, પ્રસ્તાવના કહો કે, પ્રવેશિકા કહો, છે માત્ર જૈન-વૈદિકોના મુખ્ય દેવોનું સ્વરૂપ વિશેષ જોવા ઇચ્છા હોય તો બુવો રોયલ આઠ પેજ કારમ પદ, ૫૮૨ નો “ તત્ત્વત્રયી મીમામા ” નામના અથનો ખડ પહેલો

આગળ દુઃકમાં ગુરૂનું સ્વરૂપ, વેદોનું, શકર દિગ્વિજયનું, નિપક્ષપાતી રજ્જનોના ઉદ્ધારો, પ્રાણલ અથોનું, ઉપનિષદોનું,

અને જોનાના સ્વાદ્વાદ તત્ત્વનું સ્વરૂપ, કાઈક વિસ્તારથી જોવું હોય તો
જુઓ તત્ત્વત્રયી મીમામાનો ખડ બીજો રોયવ આઠ પેજી
ફારમ પપ પૃ ૪૫૦ નો અને કરો મ સામત્યનો વિચાર,

વૈદિકધર્મ કૈંઈ સ્વતંત્રનો ધર્મ નથી કેવલ મર્વજોમાની
અોક પ્રકારની વાતો ને લઈને, જાણી જુજીને તેમા ઉધુ છ તુ
કરી, કલ્પિત મોટા મોટા અથો લખી, લોખી હુનિયાને ઉધા
પાટા બધાવવાનો ધધો કરલો છે હે મજ્જનો ! આપ સત્યપ્રિય
થઈ તમે તમારા આત્મકલ્યાણના માગની જોજ કરશો ! !

હે સર્વજ્ઞોના બકતો ! મ્નેતામર દિગબજના મહ નયો । પૂર્વે
અધકારના સમયમા, તમે અ પસ આપમનાં કુટથી, મર્વજ
પિતા શ્રીમહાવીરના-તરવના વિષયોના, અને તેમનાથા મેજવેના
પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઇતિહાસના વિષયોના, ખજનામાથી કેટલો
બધો ખજનો લુટા ચો છે અને તે લુટારાઓ પોતાની સાબુકારી
મગટ કરી તમેને કેટલા મધા કમાવ રૂપે લોકોમા જાહેર કર્યા
છે, તે જરા અવા પ્રકાશના સમયમા તો આખ ઉધાડીને તો
જુઓ? સર્વજ્ઞોના જ વિષયોને પોતાના અયોમા ઉધા છતા લખીને,
ત સમય ટી લોખો હુનિયાને કેડી રીતના ઉધા પાટા બધાવના
છે, તે જરા તપાસો

તે ધર્મના ધૂતારાઓજે-એવા તો કોયડે ગુનમેરો છે કે
મોગ મોટા પાસ્તા તવા પ્રકાશ ઉધી છતા વતીને નમજ
રહેવા છે, તો પજુ તે ગુનની વાજ ઉકેલવાન નમથ થઈ
શકતા નથી

મે જે આ ડોયડો ઘણો ઉકેલ્યો છે, તેની પ્રેરણા મને કોઈ કુદરતે કરી હોય, અથવા આજઠાણના સત્યપ્રિય સજ્જનોના ભાગ્યની પ્રેરણા થઈ હોય, એમ હું માનુ છું તેવીજ હું કાંઈ આટલા દરજ્જા સુધી તે ડોયડો ઉકેલવાને સમર્થ થયો હોય, તે સિવાય હું મારી સત્તા નહીં પણ જોઈ શકતો નથી.

આપ સજ્જનોને મારી પ્રાર્થના એ છે કે—તે અધકારના સમયમાં બધાવેના ઉધા દત્તા પાટાઓથી આજઠાણની ભોળી દુનિયા પણ અત્યંત ગભરાઈ રહી છે માટે અધકારના ખાડામાં પડેલી દુનિયાને મારા શ્રદ્ધાનો પ્રકાશ આપી બહાર કાઢી મોટું પુણ્ય ઉપાર્જન કરા' જે કદાચ દુનિયા સ્થિર થશે તો સર્વજ્ઞાના તરવના પ્રકાશથીજ સ્થિર થશે. બાકી તેમની બ્રાતિ કોઈ જગો પરથી પણ ફર થવાની નથી જ્યારે તે દુનિયાને તૈન વૈદિકની તુલનારૂપનો લેખ જોવામાં આવશે ત્યારે તેમના મનની બ્રાતિ આપો આપ ફર થઈ જશે બાકી તે સિવાય બીજા સે કંઈ ઉપાયથી પણ તેમની બ્રાતિ જલદીથી ફર થઈ શકવાની નથી આ મારી સૂચના ધ્યાનમાં રાખી હો સર્વજ્ઞાના પુત્રો! આપ કટીબધ થઈ દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરો.

આ તો મારા શ્રદ્ધાની પ્રસ્તાવના સમજો કે પ્રવેશિકા સમજો વિશેષ જોવાની ઇચ્છા હોય તો—રાયલ આંધ્ર પેશ્વ હોદ્દો કાંગના નેટલ મારા શ્રદ્ધાને બે ખંડ જોવાની ભલામણ કરે છું.

કિલસુકી (તરવ) સભાએના વિચારો.

કિ દુનિયાની કિલસુકીના મળવે યુરોપના પડિતોએ ઘણા

બારિશ વિચારે કરીને બતાવ્યા છે તેમા હું સર્વજ્ઞના સ્વરો પૂરીને બતાવુ તો તે થજ વિચારવાને કામ લાગશે

સર્વજ્ઞાનુ સિદ્ધાન્ત એ છે કે—

(૧) સમ્યક્ દર્શન-જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગ

ભાવાર્થ —જે છુને સમ્યક્-યથાર્થ-શ્રદ્ધાન જ્ઞાન અને ચારિત્ર, આ ત્રણે પુરેપુરુ મેળવ્યા હોય તેજ મુક્તરૂપે થઈ શકે છે પરંતુ કેવળ ભક્તિમાત્રથી, કે કેવળ શ્રદ્ધાનમાત્રથી, કે કેવળ જ્ઞાનમાત્રથી, તેમજ કેવળ ક્રિયાકાંડ માત્રથી છુવો ઉપરના ઘરજે થઈ શકે, પરંતુ મુક્ત રૂપે થઈ નહીં જાય નથી આ સર્વજ્ઞોના અટલ સિદ્ધાન્ત છે

(૨) બીજી વાત એ છે કે—આ સૃષ્ટિ અનાદિના કાનથી પ્રવાહ રૂપે આવતી આવેલી છે અને અનાદિ કાલ મુધી જ રહેશે આ સૃષ્ટિ નાના મોટા અનંતા અનંત છુવોથી ભરેલી છે, તેથી તે અનાદિ અનંત કાલના સ્વરૂપવાળી જ છે, અને તે છુવો પોતાના કમના વશમા પડેના ૮૪ લાખ છુવોની યોનિજોમા ભટકી જ રહેલા છે, તે આપણે પ્રત્યક્ષપણે જોઈએ પણ છિંચે માન જે છુવ પૂજી શ્રદ્ધાનાદિક ત્રણે મેળવે તેજ ૮૪ લાખના દગ્ગમાથી મુક્ત થાય તેનું જ નામ મોક્ષ છે

પરંતુ આ સૃષ્ટિ તો જ્ઞાનિ વૃદ્ધિ રૂપે (અવમર્ષિણી-ઉત્તમર્ષિણી કાલના સ્વરૂપે) ચલકાલ ચાલ જ કન્વાની છે તેનું સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોના લેખથી પ્રથમ જ અમે લખીને બતાવ્યું છે ત્યાંથી વિચારવાની ભલામણ કરે છુ

આ લેખમાં કાર્તિક વિશેષ વિચાર કરીને જતાં હું —
 હુનિયામાં આવી રહેલા જેટલા મત મતાતરો નજરે પડે છે
 તમાનો કે ઇ પણ મતવાળો મર્વજોના વિચારોથી આગળ વધીને
 ગએલો હોય તેમજ લલિત્યમાં જશે તેવો એક પણ નજરે
 પડશે નહીં

જીવ—એટલે એક ઇન્દ્રિયના—પૃષ્ઠીના, પાણીના અગ્નિના,
 વાયુના અને વનસ્પતિના—જાડ ણીકાહિકના અનતા અનત
 જીવોના વિચારો

જે ઇન્દ્રિયના અનેક જાતિ ॥ કીડા આદિના અપખ્યાતા
 અપખ્યાતા જીવોના વિચારો

એજ પ્રમાણે અનેક જાતિની કીડીઓ, મકાડા આદિ પણ
 ઇન્દ્રિયના જીવોના વિચારો

એજ પ્રમાણે—અનેક જાતિ ॥ માખીઓ, મચ્છરો, કરોળીયા,
 ભમરાઓ, તીકાહિક આદિ ઇન્દ્રિયના જીવોના વિચારો

તે સિવાય વધારા ॥ પાચમી ઇન્દ્રિયને મેળવીને તિથિયની
 ગતિમાં પડેલા હજારો જાતિના—સ્વચ્ચરના જીવો, આકાશમાં
 ફરતા અનેક જાતિના પખી આદિના અપખ્યા જીવો આપણી
 નજરે પડી રહેલા છે તે જાણતું સ્વતંત્ર મર્વજો ॥ ગામ્ત્રોથી
 જેટલું જોઈ શકશો તેટલું સાચું આદિ કોઈ પણ મતવાળાના
 સિદ્ધાંતથી જોઈ શકશો નહીં

નરકના જીવો-તેમના શરીરનું, આયુષ્યનું, દેવતાઓ ા
 રીરનું, તેમના આયુષ્યનું પ્રમાણુ સ્વજ્ઞેના સિદ્ધાંતમા છે
 વૈદિકોમા-વેદોવી તે પુરાણો સુધીમા નથી તેઓ તે ગતેમા
 પડેલા અજ્ઞાના છે, પણ અનાજ્ઞાના નથી તેમાં યાચિતમહન
 રૂપના હોવાથી વિચારવાની જરૂર છે

વૈદિકના પડિતો ગમા નદીના પ્રદેશોમા પસર્પા પછી જે
 પોતાની ઉપનિષદોમા અધ્યાત્મિક તરંગોના નામથી જ્ઞાનકાંડ
 ઠેસા કર્યો છે તે અને પુણ્યોમા પ્રાચીનમા પ્રાચીન ઈતિહાસ
 લખ્યો છે તે તેમના સ્વતઃ જ્ઞાનનો વિપર નથી પરંતુ સર્વજ્ઞો ॥
 વિપરમાથી લઈને તેમા ઉધુ છતુ કરીને તેમાની ટેટનીક વાતો
 વહમૂગક ઠરાવવાને વેદોના આત્મા સુદ્ધા જે સી ઘાલેલી નજરે
 પડે છે તેથી મોટા મોટા પડિતો પણ મોટા ગુચવાડામા પડી
 ગયેલા નજર પડે છે

મહાવિચક્ષુ અથેજો કાંઈક નવીન તરવ મેળવવાની અસાધી
 પ્રાચીનમા પ્રાચીન ગણાતા વૈદિકોના મોટા મોટા અથો જ્ઞેઈ
 પોતાના ધનનો, તનનો મોટો ભોગ આપી, સેકડો પડિતો શે ॥
 ખોળ કરવા મડી પડ્યા પણ છેવટમા પછાડ ખોદતા ઉદર હ ય
 લાગવા જેવુ થતા નિરાસ થઈને નહી જેવા સમુદાયવાળા સર્વજ્ઞોના
 અથો તરફ દાંદ કરવા લાગ્યા તે અથો જ્ઞેતા કાંઈક આશાવાદી
 થતા આગળ વધવાનો પ્રયત્ન કરતા રહ્યા છે પરંતુ પછળ થયેલા
 ાંદના પડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિપરોમાથી લઈને એવુ તે
 ઝોકડુ ગુચવી ગયેલુ છે કે તે ગુચ ઉકલવાને હજુ સુધી તેઓ

મમર્થ થઈ શક્યા નથી પરંતુ એટલું તો જરૂર બતાવતા ગયા છે કે—“પ્રથમનું વૈદિક મિહાત સિધુ નદના પ્રદેશથી ફેલેલું ત બુદ્ધ નકાળું છે અને તે ગંગા હીના પ્રદેશથી દેવાયું તે બુદ્ધ પ્રકારનું છે,” આવા પ્રાચીન જે શોધ કરી છે તે કોઈ નાધાન્ય પ્રકારની નથી.

જ્યારે આપણે બીજા વિચારમાં ઉતરીશું ત્યારે એજ માત્રમ પદ્ધતિ કે વૈદિકના પદ્ધતિ જ્યારથી મર્વનાના પરિચયમાં આવ્યા છે ત્યારથીજ તેઓ મર્વના માધી લઈને પોતાની બધી બાજુ ફેરવતાજ નજરે પડે છે કેટલીક વાતો પદ્ધતિથી વહેતા પછી દાખલ કરેલી નજરે પડે છે.

બુદ્ધો કે—કર્મવદમાં જગતના મથા અનેક દાખલ કરીને પણ સતોષ ન માનતા—વિષ્ણુને પણ જગતના ઉત્પાદક તરીકે કર્મના આદ્ય મહત્ત્વમાં દાખલ કરી દીધા છે તેટલાથી જ પણ સતોષ ન થતા કર્મવદના કથામાં મહત્ત્વના પ્રજાપતિના ત્રણ ચાર સૂકતો દાખલ કરેલા નજરે પડે છે તે બધા પ્રકાર જગતના ઉત્પાદક શું વાસ્તવિક સ્વરૂપ ॥ ૭ ॥ ક પાદ્ધતિથી કનિષ્ઠ રૂપ ॥ ૭ ॥

બીજી વાત એ પણ વિચારવાની છે કે—

નામ્ય, નૈયાયિક, વૈશેષિક, અદ્વૈત મતાદિનું સ્થાપન કરવાવાળા જે મતવાદીઓ છે તે બધાએ પ્રાચીન વસ્તુના એક એક અંશને મુજબ ગણીને તેનું સ્થાપન કરવાવાળા છે નવરે વસ્તુ ॥

દરકે જુદા જુદા અશોની અપેક્ષા ગાળીને વસ્તુનું સ્વરૂપ ગતાવ
વાવાળા છે પરંતુ એકજ પક્ષના હું અહવાગા નથી તેઓ
સ્વાદ્વાદીના નામથી ઓળખાય છે અને તે ગધાએ એકાત-
વાદીઓને પેતાની ડક્ષામા લઈને આવવાવાળા હોવાથી મર્વાગ
સિદ્ધ રૂપના ગણાય છે આજરાનના જેટના વિચારણુ પડિતો છે
તે ગધાએ પડિતોએ અનેકાતના પક્ષને સહકાર જ આપેલો ॥
તેમાના ધણા ખરા પડિતોના વિચારો મારા અથથી પણ બેઠ
શકશે તો થઈ મર્વાજોની ઉત્પત્તિ સામ્યાદિક અમર્વજોથી
લખવામા જે બાળી છે તે અમમૂનક ગણાયે પણ સત્યરૂપની
કરશે નહીં

છેવટના બે ગાળે

જેન, બૌદ્ધ અને વૈદિક એ ત્રણે આ આવતા મમયમા પણ
હિંદુસ્તાનમા ધર્મના પાયા નાખવાવાળા છે ઇ મ પૂર્વે એક
હજાર વર્ષના લગભગમા ૨૩ મા તીથ ૮૦ હતા થોડા વખત પછી
૨૪ મા તીર્થ ૮૨ શ્રી મહાવીર પણ નાયક હતા મહાવીર
સર્વજપણાનો દાવો કરે છે એમ બૌદ્ધો પણ કહેતા બૌદ્ધો
સર્વજપણાનો દાવો કરતા નથી તેઓ તો કહે છે કે-સર્વે પદ્યતુ
મા યા દુષ્ટમર્થે તુ પદ્યતુ વૈદિકોમા કાઈ નાયક જણાતો નથી
તેમનામા સ્વતંત્રપણાનું જ્ઞાન યસ યાગાદિકનું હતું તેથી એજ
મિદ્ધ થશે કે-બીજામાથી લઈને પેતાનામા ઉધુ છત્તુ કરેલું
છે સર્વજમાથી લઈને જે ઉધુ છત્તુ કયું ॥ તે તો જેન-વૈદિકની
તુના રૂપથી કેટલુંક લખીને ગતાબ્ધુ છે

નવજ્ઞોએ અનેકાત મતને બહેન કરી જીન જવાએ એકાત
 પદ્મવાળાઓને પોતા ની કક્ષામા લઈને ચાલવાનું કહેલું છે કહ્યું છે
 કે—“જિનવજ્ઞમા સઘળા દર્શન છે, દર્શને છનવર ભજન રે,
 માગરમા મધળી તટિની મહી, તટિની એ સાગર ભજનારે”
 અને એ અનેકાતના પદ્મને આજકાલના ગાહોથ પડિતોએ
 મહકારજ આપેલો છે ચોગ્યાચોગ્યનો વિચાર વિચક્ષણ પડિતો
 કરી શકે છે એટલું જ કહીને હું નિરૂત્ત થાઉં

જૈનધર્મની પ્રવૃત્તિ મહાવીરથી કે ઋષભદેવથી ?

જૈનધર્મની પ્રવૃત્તિ ઋષભદેવથી થએલી જૈનો માને છે
 પૂર્વેના તીર્થંકરોને ઘાતુ લાગુ છદ્ધ પડી ગયું છે પરંતુ-૨૩મા
 તીર્થંકર તો ઇ સ પૂર્વે ૧૦૦૦ ના મેગમા વિદ્યમાનજ હતા
 આ વાતને તો ઇતિહાસકારો કબૂનજ રાખે છે તેથી એક
 હજારમા મૈકાથી મર્વજ્ઞોના તત્વો નહીન રૂપના કરીથી દેનાયા
 પછીથીજ તે બધા દર્શનકારો ની નહીન રૂપથી ઉત્પત્તિ થએલી
 છે એવો વિચાર કરવાથીજ ઇતિહાસકારોથી થએલી ભૂત
 મુદરથે ઇ સ પૂર્વે છઠ્ઠા મૈકામા ૨૪ માતીર્થંકર વિદ્યમાન હતા
 જીન' પછુ ત્યાગીઓના ટોળા ફરતા હતા વૈદિકોમા ત્યાથી
 ચાલેલી જોસણર ગડમવન ઇતિહાસકારોને દેખાઇ રહી છે
 તેના પૂર્વકાલમા સુક્ષ્મ રૂપે ચાલેલી ગડમચલ તેઓની નજર
 તળે આવેલી જણાવી નથી આ ચા'લુ જમાનામા ઇ સ પૂર્વે
 એક હજારમા મૈકા પછી મર્વજ્ઞોના તત્વોજ દર્શનકારોની ઉત્પત્તિ
 થવામા મુખ્યતાએ કારણ છે, એવું ફરીથી વિચારમા આવશે

ત્યારે જ ઇતિદામ વેસાઓને મત્યરૂપે મમજથે જેનોનો છડા
 મૈકાથી જે વિચાર ક વામા આવે છે તે જુન બરેલો ચાલે છે
 એમ હું મારા અનુભવથી ચોક્કસ કહી શકું છું અને આ
 જગોપ - ડૉ હર્મન જેકોળીના ત્રિચારો ટાકીને જતાવું છું - જેન
 મૂત્રોની પ્રસ્તાવના ભાગ ણીજામા - ડૉ જેકોળી લખે છે કે -
 “ વૈશેષિક દર્શન માથે જૈનોના કેટલાક વિચારો મળતા આવતા
 હોવાથી જૈન-દર્શનની ઉત્પત્તિ તેના પત્રીથી થઈ છે એવો જે મત
 ડૉ ભાકારકરે ઉપસ્થિત કરેલો છે તેના માથે હું ન મત થઈ શકું
 તેમ નથી (જુવો જૈનેતર દ્રષ્ટિએ જૈન, ભાગ ણીજો પૃ ૭૬)
 આગળ પૃ ૭૬ મા-વૈશેષિક અને જૈન દર્શન વચ્ચે મૂળ
 મિદ્ધાતોમા બે-સૂચક એવા કે-નાક ઉદાહરણો નીચે પ્રમાણે
 છે-પ'લાના મતે પાત્માઓ અનત અને (વ૦)ાપી (વિભુ) છે
 પ તુ-ખીજના (જૈનોના) મતે તેઓ મર્યાદિત પરિમાણવાળા
 છે વૈશેષિકો-ધર્મ અને અધર્મ ને આત્મના ગુણો માને છે
 પ'તુ ઉપર જણાવ્યું તેમ જૈનો તે જાને એકજાતના દ્રવ્યો માને
 છે એક જામનમા એક વિરૂદ્ધ વૈશેષિક વિચાર અને તદ્દભિન્ન
 જૈનસિદ્ધાંત વચ્ચે કેટલુંક નાદરજા જેવામા આવે છે વૈશેષિક
 મતમા ચાર પ્રકારના શરીરો માનેના છે-પાર્થિવ શરીર જેવું
 કે-મનુષ્ય-પશુ આફિનુ, જનાત્મ શરીર જેમ વૃક્ષની સુદ્ધિમા
 છે, અગ્નીય શરીર જેમ અગ્નિની સુદ્ધિમા, અને વાયવીય
 શરીર જેમ વાયુની સુદ્ધિમા મળી આવે છે આ વિચિત્ર વિચાર
 સાથે સહજતા ધરાવનારો જૈનદર્શનમા પણ એક વિચાર છે
 જૈનો-પૃથ્વીકાય અપ્કાય, તેજસ્કાય અને વાયુકાય એમ ચાર

કાય માને છે આ ચાર (૪) ભૌતિક પદાર્થો કે જે મૂળતત્ત્વો છે અથવા તે તે ॥ પણ સદૃશ લાગે છે, તેની અદર એક એક વિશિષ્ટ આત્મા રહેલો છે એમ તેઓ માને છે આ જડ-ચતુષ્તત્ત્વ વાદનો સિદ્ધાન્ત ક્રિષ્ણ જણાવ્યા પ્રમાણે અસદ્ મચેતનવાન્તુ પગિણામ છે આ જન્મેમા જૈનમત વધારે પ્રાચીન છે (વિશેષ ત્યાથી જોઈ લેવાની જગમણ કરૂ છુ)

જોજ રો જોકાળીએ-જેનસૂત્રોની પ્રસ્તાવના ભાગ પહેલામા જેનોની માન્યતાવાળા “ પૂર્વો ” નો અર્થ સમજાવતા તેની ટીપમા જણાવ્યું છે કે- “પૂર્વ શબ્દનો અર્થ જોનાર્યાર્યોએ નીચે મુજબ સમજાવેલો છે-તીર્થ કરે પોતેજ પ્રથમ પોતાના ગણધન નામે પ્રસિદ્ધ શિયોને પૂર્વોનું નાન આપ્યું હતું ત્યાર પછી ગણધરોએ જોગોની રચના કરી આ કથન, પહેલાજ તીર્થ કરે સ્વર્ગો પ્રાપ્તેલા છે એવા આશય સાથે જેટલે અશે ઝાંડગ ધરાવતુ નથી તેટલે અશે તે ખરેખર મત્ય ભિન્ન લેખવા યોગ્ય છે ” (જેનેતર ભાગ બીજો પૃ ૨૪ ની ટીપમા)

૬. જોકાળીના કથનનો તાત્પર્ય એ છે કે—

બીજા મતવાળાઓ કહે છે કે અમે આદિઅનાદિના છિએ જેનો નશ્વરમા થએલા તીર્થ કર શ્રીપાર્શ્વનાથનું પણ ગામન જાહેરમા ન જતાવતા આજે ૨૪ મા તીર્થ કર શ્રીમહાવીરનું શાસન માન્ય કરેલું જનાવે છે તેથી આ અવસર્પિણીમા પહેલા ૧, સપ્તલહેવથી જૈન શાસન આવતું આવેલું એમ જે જેનો કહે છે તે મત્યક્ષપત્ર જ ઠગ્યે વૈષ્ણિકોએ વિધ્યુના-મત્સ્ય, કુંભાદિક

૭૪ અવતારો જતાવતા ઋષભદેવને ૮ મા અવતાર રૂપે ગોડગ્યા છે, તે પછી ડા જેટોળીના કથનની સત્વતાની આખીની જ જતાવે છે કે નૈનધર્મ ઋષભદેવથી જ આવતો આવેલો છે પણ જોનોનો ઇતિહાસ કપિનાં ઉપનો નથી

॥ વૈદિક સાહિત્ય એ પ્રકારના રચકપત્રાણુ છે

(૧) પ્રથમનું કોઈ અનિ પ્રાચીન મનાતું મિધુ નદીના પ્રદેશમાં કર્મકાંડના નામથી મોટી પ્રસિદ્ધિને પ મેત્રુ

(૨) બીજા પ્રકારનું વૈદિક સાહિત્ય ગંગા નદીના પ્રદેશથી જ્ઞાનકાંડના નામથી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલું

પ્રથમના સાપ્તયનો વિષય-અગ્નિ, વાયુ અને સૂર્ય એ ત્રણ દેવોના નામથી ઋગ્-યજુ અને સામ એ વેદથીથી પ્રસિદ્ધિને પામેલું

૪૬, વરુણ આદિ દેવો ની પ મે રકોટા ભાગે પ તાના માર્થ ની પ્રાથનાઓથી ભરેલું

યજુ આગાદિક વિધાનના લેખોથી અલેક પાત્રિક મુખ મ પત્તિની લાતચવાણુ, રાજા મહારાજાઓથી મહોત્ત આડ મરથી થતું આવેલું તેથી તે કર્મકાંડ મહોટી પ્રસિદ્ધિને પ મેત્રુ પરતુ આજ કાલના શોધક પડિતોને તમા પુનર્જન્મનો મિદ્ધાત તેમજ અદૃશ્ય કર્મનો સિદ્ધાત નજરે ન પડવાથી બાલખ્યાવ જેવું ગણી કાઢેલું તે વૈદિક સાહિત્ય પ્રથમ પ્રકારનું હતું

બીજું ગંગા નદીના પ્રદેશથી જ્ઞાનકાંડના નામથી પ્રસાર પામેલું વૈદિકસાહિત્ય તે ઉચ્ચ દરજ્જનું ગણવામાં આવતું

જૈનોની માન્યતા પ્રમાણે એ ભૂમિ પર ૨૪ તીર્થંકરો થતા
 આવ્યા છે પહેલા તીર્થ કરી શ્રીઠમદેવથી તે ૯ મા, ૧૦ મા
 તીર્થ ૭૨ સુધી તો એ પ્રામદ્યુ વગ તીર્થંકરોના તત્ત્વને માન્ય
 રાખીને જ ચાલવા વાળો હતો. પછી કોઈ કાળદોષના પ્રભાવથી
 મર્વજોના શામનનો સ્વર્ચા લોપ થતો ગયો એટલે ઉપદેશના
 અધિકારવાળો આ પ્રામદ્યુ વગ જ સ્વતંત્ર રૂપનો બન્યો. પછીથી
 જે તીર્થંકરો થતા આવ્યા તેમની માથે ડેટલાક મળતા થઈ
 જતા તો ડેટલાક વિરોધમા પણ ગ્રહેતા, એમ આદ્યા કરતું પરંતુ
 તેવીરૂપ તીર્થ કરના નમયમા અનેકમતના ત્યાગીઓના તરફથી
 યજ્ઞ યાગ દિકનો અનાદર થતા ગૃહસ્થોના તરફથી પણ ને યજ્ઞ યાગ
 દિકનો આદર ઓછો થતા તે ત્યાગીઓના ભળતા વડ તેમનામાથી જ
 પોતાની અનુકૂલતા પ્રમાણે વિષયોને લેતા ગયા અને જ્ઞાનકાંડના
 નામથી ઉપનિષદો તૈયા કરવા માંડી તે કર્મકાંડની બાજુ પ્રાચે
 પ્રામદ્યુઓની ફેરવતા ઉપનિષદોમા તો તદ્દન ફગી ગયેલી
 માલમ પડે છે મોટા ભાગે તો મર્વજોમાથીજ લઈને વચાગે ઉધુ
 દત્ત કરેલું નજરે પડે છે બધા બગ વેદના પત્ર કંવાવાગાજ
 ગુરુ દિક અંધોની જ્યના કરવાવાળા છે જીવાદિક વાતોનું કે
 પાપ-પુણ્ય આદિ કર્મની વાતોનું જે વેદોમા નામ નીશાણુ પણ
 જણાતું ન હતું તેવા પ્રકારની વાતો પાછડના નવીન અંધોમા કયા
 નવીન જ્ઞાનીઓની પાનેથી મેળવીને લખવામા આવી ? ભલે
 તેઓ પક્ષમા મોટા હશે પરંતુ મર્વજોથી જ્ઞાનમા તો મોટા
 નથી જ મર્વજોના વિષયોમાથી લઈને પોતે મહધિક બન્યા
 છે તેમને જ મોજોપર હળકા ચિત્તવાનો પ્રયત્ન દર્યો છે તે

તેઓની મજાનતા ડેટવી બધી હશે ? તે તો માગે અથવા પણ
આપ મજાનો જે રાકશે ? એ કે તે નરો દશનકારોએ અને
ઉપનિષદકારોએ સવજ્ઞાના તરોમધી વધને પોતાના અયોગા
ક્રમ વિનાના તે તરો ઉઘા છતાં લખ્યા છે તેથી પણ ધૂરોપ
દેશના પડિતો અકિત વાય છે, ત્યારે સવજ્ઞાનાના કમવાર તે
વિભયોને જોના તો જરૂર આનન્દિત થયેજ જેમ ટેન્સિફિક
પડિત વામુદેવ નરહર ઉપાધ્યે-જૈન વિષે એ શબ્દો લખ્યા
છેવટમા લખે છે કે—“ જૌદ્ધ અને જૈન ધર્મો જોનો જેનો
જેવો સળધ તેઓની નજરમા આવેનો જશે તેમ તેમ આ
નવીન મળેલી વિલક્ષણ રત્નોની અગાધ ખાણે દેખીને તેઓનું
મન આનંદ માગરમા તરીકે થઈ જશે એટલુંજ આ ઠેકાણે
લખેલું ગણે ॥ ”

વળી જુઓ-દક્ષિણના વૈદિક પડિત લક્ષ્મણ યુનાય ભીંડે
જેનોના મળધે દશ લેખો આપના દશગા લેખમા લખે છે કે—
“ જૈનધર્મ” એ વિદ્યુત હિંદુધર્મ છે એમ કહેવામા આવે છે
પરંતુ વસ્તુત મનાતન અને પુરાણ એવા જૈનધર્મનું વિદ્યુત
સ્વરૂપ એ હિંદુધર્મ છે આ વાત જૈનધર્મનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન
થયેવાઓને સ્વીકારી પડશે ”

આ ફકરાઓથી વિચારવાનું કે-જૈન ધર્મ પી-ઉત્પત્તિ
કોઈએ વૈશેષિક મતથી, તો કોઈએ માજીર મતથી લખીને બતાવી
છે ખરી પણ જ્યારે તેઓ આવા અનેક મહાપુરુષોની પેઠે જૈન
ધર્મનું ખરૂં સ્વરૂપ મમજશે ત્યારે તેઓને પોતાની ભૂલો

મુધાગીને મર્વ દર્શનકારોમા અને મવે મતાવલંબીઓમા આદિ
અનાદિના જૈન ધર્મ નેજ મત્યરૂપનો સ્વીકારવો પડશે

વળી—અમાગ ગુરૂવર્ચના ઉપ-યોગજીવાનદ પરમહંમનો
આવેવો પત્ર-તેમાથી કિચિત્—“એક જૈન શિષ્યકે હાથ દો
પુરતક દેખા વો લેખ હતના મત્ય, વો નિ પશ્ચપાતી, મુઝે દિખ
પડા કે-માનો એક જગત્ છોડ કરકે દ્વસર જગતમે આન ખડે
હો ગયે આઝાદ્યકાલ ૭૦ વર્ષમે જો કુછ અધ્યયન કરા,
વો વૈદિકધર્મ જાણે ફિરા મો વ્યર્થસા માલુમ હોને લગા પ્રાચીન
ધર્મ, પન્મ ધર્મ, મત્ય ધર્મ, ગ્હા હો તો જૈન ધર્મ યા જિમકી
પ્રમા નાશ કરનેકો વૈદિક ધર્મ, વો પદ્માસ, વો અથકાર ખડે
લયે થે વૈદિક વાતે કહી વો લીડ ગડ સો સખ તૈન શાસ્ત્રોસે
નમુના ઇકઠી કીઇ હૈ, ઇસમે સદેહ નહી હ ”

(વિશેષ જુઓ—જૈનેતરકૃષ્ટિએ જૈન પૃ ૭૮)

એ અથમા-૪૦-૪૫ મોટા મોટા પડિતોના લેખો એવાને
એવા જોઇ શકશે કિમત રૂ ૧)

પુનર્જન્મના સિદ્ધાત વિષે મેંકડોનલ શાહેમના વિચારો
અસ સા પૃ ૫૧૨ થી—

“ખરેખર હિંદુસ્તાનના લોકોનો પુનર્જન્મનો સિદ્ધાત જો કે
આપણને વિચિત્ર લાગે એવો છે તો પણ એ સિદ્ધાતમા બે રીતની
ખૂબી નહી છે

એક તો એ કે-જગતના નીતિમય શાસનમા ન્યાયનુ જે
નરવ જરૂરનુ ગણાય તે એ સિદ્ધાત વડે પૂરૂ પડે છે

અને ખીજી જો કે દરેક માણુમનુ જાગ્ય માણુમના પોતાના ક્ષાધમા છે જો અગત્યના નૈતિક નિયમનુ પણ જો મિહાતની માથેજ આપણને જાન કરાવાય છે કાળુ કે જેમ આ જીવગીમા કરેલા દરેક પાપકર્મનુ પ્રાયશ્ચિત્ત ટર્વા વિના માણુમનો છુટકો મતો નથી, તેમ દરેક પુણ્ય કર્મનુ શુભ ફળ પણ ખીજી જીવગીમા જોને પ્રાપ્ત થયા વગર રહેતુ નથી જે કર્મ કરાઈ ચુક્યા હોય તેના ફળ ભોગવ્યા વિના માણુમને અલ્લતુ નથી કાળુ કે મહાભારતમા કહ્યુ છે તે પ્રમાણે —

यथा घेनुसहस्रेषु उत्सो गच्छति मातरः ।

तथा यद्य रत कम रतात्मनुगच्छति ॥

“હજાર ગાયોમાથી પણ વાઠરડુ જેડી ગીતે પોતાની માતાને શોધી કાઢ્યા વગર રહેતુ નથી, તેવીજ ૧૧ે આગળ કરાયડુ કૃત્ય તે કરનારની પાછળ ગયા વગર રહેતુ નથી

જીવની આ પચપશને ‘મમાર’ જોવુ નામ આપવામા આવ્યુ છે જો “મમાર” તે ચનાદિ ગણવામા આવે છે કારણ કે આ જન્મનો દરેક અનુભવત આગના જન્મના કૃત્યનુ પરિણામ છે, તે જન્મનો દરેક અનુભવ તે તેનાથી આગવા જન્મના કરતા કૃત્યનુ પરિણામ છે, અને જો પ્રમાણે આપણે ગમે તેટલા પાછળ જઈગુ તો પણ જોની જોજ સ્થિતિ જોશે પાપ-પુણ્યની ફળ આપવાની શક્તિને માટે સાધારણ રીતે “અદૃષ્ટ” જો શબ્દ વપરાય છે, પણ ઘણી વાર જોને માટે “કર્મ” જો વધાર સાદો શબ્દ પણ વાપરવામા આવે છે ”

૨ સા પૃ ૫૧૩થી—

‘ એ કર્મ તે મનુષ્યના જીવનનું નિયામક છે એટલું જ નહીં પણ જગતની દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિકાસનું નિયમન પણ એ કર્મ વડે જ થાય છે કારણ કે જે કંઈ જનાવ જાને છે તેની ગમે તે પણ ડોઘ પ્રાણી ઉપર અસર થયા વગર રહેતી નથી અને તેથી, પાપ-પુણ્યના ફળ વિષેના નિયમ પ્રમાણે તે પ્રાણીના કોઈ આગળના કૃત્યને લીધે તે જનાવ જાનેલો હોયો જોઈએ

બીજી ગીતે કહીએ તો, પ્રકૃતિના આપાર તે પણ સચેતન પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનું જ પાળિયામ છે આ પ્રમાણે સઘળી વસ્તુઓનું નિયમન કરનાર “ કર્મ ” ની સત્તા આગળ ઇશ્વરના સ્વતંત્ર રાજ્યને માટે બીલકુલ અવકાશ રહેતો નથી આ કારણથી, જે દર્શનોમા ઇશ્વરનું અસ્તિત્વ સ્વીકારવામા આવ્યું છે તેમા પણ ઇશ્વરથી પણ ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના ફળ વિષેના નિયમ જરાળા જાળવીને જગતને તથા પ્રાણિમાનને દોરવવું એટલું જ ઇશ્વરનું કર્તવ્ય ગણવામા આવ્યું છે આ સિધ્ધાંતને વધારે મ્હોટા પાયા ઉપર લઈ જઈને વિશ્વનો જુદા જુદા કદપને અતે પ્રલય અને વળી પુનરુત્પત્તિ કદપવામા આવ્યા છે તે પણ “ સ સાર ” ના સિધ્ધાંતનોજ એક ભાગ છે

જેના વડે કરીને જન્મ પરપરાનો અંત આવે છે તે મોક્ષનો સિધ્ધાંત પણ સઘળા દર્શનોમા સાધારણ છે અને તે પુનઃ જન્મના સિધ્ધાંત જેટલોજ પ્રાચીન છે પ્રવૃત્તિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે, અને એ ઇચ્છા II ઉત્પત્તિ “ યજિદ્દા ” ને લીધે છે

લેખનો સારાશ- 'ક્રમ' તે મનુષ્યના જીવનનું નિયામક, દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિકાસનું નિયમન એજ કર્મ વડે થાય છે તેથી તે પ્રાણીના આગળના કૃત્યને લીધે બનાવ હોવો જોઈએ

ળીજી—પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે મયેનન પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનુજ પરિણામ છે કર્મની સત્તા આગળ ઇશ્વરના માટે અવકાશ રહેતો નથી ઇશ્વરની ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના નિયમને જાળવીને પ્રાણીમાત્રને દોરવડુ એટલુજ કર્તવ્ય ગણાય જન્મપરપાનો અત તે મોક્ષ, સર્વ દર્શનોમા છે અને પુનર્જન્મના જેટલોજ પ્રાણીન છે પ્રકૃતિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે ”

મોકડોનવ શાહેળના વિચારો કર્મના સબધતાજ ■

કેટલાકો કર્મને અદૃષ્ટરૂપે કહે છે ખરા પણ તે આત્માની સાથે સૂક્ષ્મ પરમાણુઓના સબધવાળુ થએલુ સર્વજ્ઞોએ દૃષ્ટ રૂપનુજ કહેલુ છે તેથી તેની દેગ્દારીનુ સ્વરૂપ સર્વજ્ઞોએ હજારો શ્લોકોથી વર્ણન કરીને બતાવેલુ છે સર્વજ્ઞોએ તે કર્મની મૂળની ૮ પ્રકૃતિઓ કહી છે તે બધાના ઉત્તર વિભાગો ૧૪૮ બતાવેલા છે તે તો તેમના પ્રયોધીજ સમજી શકાયે પણ અહી લખવામા આવશે નહી

કેટલાકો—આત્માને વળગેલી અદૃષ્ટ શક્તિ, અવિકારી, પડરૂપે આત્માની સાથે જતી બતાવે છે પણ તે વસ્તુ કેવા સ્વરૂપની છે, તેનુ પરિણામ કેવા રૂપથી થાય છે તેના વિષે કઈ પણ ખુવાશો કરીને બતાવેવો નથી

વળી કેટલાકો કહે છે—‘તે કર્મને પ્રકૃતિના તરવોની અસ્પૃશ્ય રૂપે ગ્રહેવી સક્તિ આત્માને ચોટતી નથી’ તો પછી તે પોતાનું પરિણત આત્માના ઉપર ઢેવી ગીતે જમાવે છે ? તેનો ખુલાસો કેમ નહીં કરતા ગયા કંથે ?

સાંખ્યવામીએ—બ્રહ્મસૂત્ર-ત્રીજા અધ્યાયના પ્રારંભ સૂત્રનો અર્થ—એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને મમજાવતા કહ્યું છે કે—મરણ સમયમાં એક દેહ છોડી બીજા દેહના જન્મ પડે છે ત્યારે જીવને દેહનો આનંદ કન્નાર-પચીકૃત “પાચ મહા બુતોના સૂક્ષ્મ ભાગોની ટક્કાઈને જાણ છે” માન્યતાની સાથે તે વૃદ્ધ વ્યાસ રૂપે પ્રગટ થયા ને ખુસી થઈને ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય વધારીને આપ્યું, પછી આલસતા થયા.

વિચારવાનું કે—અનુભવની સાથે સર્વજ્ઞોનો સિદ્ધાંત જોતા અનતાનંત જીવોને જ્ઞાનાવરણ આફિ માટે કર્મ વીટલાઈનેજ રહેલા છે કદાચ પરભવનું આયુષ્ય બાધી શક્યો ન હોય તો છેવટના ભાગમાં પણ બાધીનેજ જાણ એટલુંજ વિશેષ છે બ્યાને ૧૬ વર્ષનું આયુષ્ય વધારીને આપ્યું તે સતતાનું તેમના હાથમાંની હતી ? બીજું વિચારવાનું કે—વેદના ઋષિઓથી તે વેદવ્યાસ સુધીમાં અખળોના અખળો ઋષિઓ થઈ ગયા હશે છતાં કર્મના (પાપ કે પુણ્યના) સંબંધમાં કંઈ પણ વિશેષ ખુલાસો લખીને ગયોલા હોય એમ જણાતું નથી તેથી આધુનિક શક્ય સ્વામીએ કેવળ નામમાત્રથી કર્મનું સ્વરૂપ બતાવ્યું તેટલા માનવી વેદ વ્યાસ ભગવાનનું મુઠે મોઢે અગીકાં દરીને ખુન થઈને

લેખનો સારાશ- 'કર્મ' તે મનુષ્યના જીવનનું નિયામક, દરેક વસ્તુની ઉત્પત્તિ તથા વિકાસનું નિયમન એજ કર્મ વડે થાય છે તેથી તે પ્રાણીના આગમના દૃષ્ટિએ લીધે બનાવ હોવો જોઈએ

ખીસ્તુ—પ્રકૃતિના વ્યાપાર તે મચેનન પ્રાણીઓના પાપ-પુણ્યનું પરિણામ છે કર્મની સત્તા આગળ ઇશ્વરના માટે અવકાશ રહેતો નથી ઇશ્વરશ્રી ન તોડી શકાય એવા પાપ-પુણ્યના નિયમને બાજવીને પ્રાણીમાત્રને દોરવડું એટલુંજ કર્તવ્ય ગણાય જન્મપ પાનો અત તે મોક્ષ, સર્વ દર્શનોમા છે અને પુનર્જન્મના જેટલોજ પ્રાચીન છે પ્રકૃતિ માત્ર ઇચ્છાને આધીન છે ”

મંકટોનવ શાહેબના વિચારે કર્મના મળધનાજ છે

કેટલાકે કર્મને અદ્વૈતરૂપે કહે છે ખરા પણ તે આત્માની સાથે સૂક્ષ્મ પરમાણુઓના સંબંધવાળું વ્યવસ્થિત મર્વજોએ દ્વૈતરૂપનુંજ કહેવું છે તેથી તેની ફેરફારીનું સ્વરૂપ મર્વજોએ હજારો પ્રલોકોથી વર્ણન કરીને બતાવેલું છે મર્વજોએ તે કર્મની મૂળની ૮ પ્રકૃતિઓ કહી છે તે બધાના ઉત્તર વિભાગો ૧૪૮ બતાવેલા છે તે તો તેમના અધોવીજ સમજી શકાયે પણ અહીં લખવામાં આવશે નહીં

કેટલાકે—આત્માને વળગેલી અદ્વૈત શક્તિ, અવિકારી, પડરૂપે આત્માની આવે જતી બતાવે છે પણ તે વસ્તુ કેવા સ્વરૂપની છે, તેનું પરિણામ કેવા રૂપથી થાય છે તેના વિષે કંઈ પણ ખુલાશો કરીને બતાવેલો નથી

વળી કેટલાકે કહે છે-તે ઠમને પ્રકૃતિના તત્વોની અસ્પૃશ્ય રૂપે ગહેલી શક્તિ આત્માને ચોટતી નથી' તો પછી તે પોતાનું પરિણમ આત્માના ઉપર કેવી રીતે જમાવે છે ? તેનો ખુલાસો કેમ નહીં કરતા ગયા રહે ?

શ્રી હરસ્વામીજી-બ્રહ્મસૂત્ર-ત્રીજા અધ્યાયના પ્રાચીન સૂત્રનો અર્થ-એક વૃદ્ધ બ્રાહ્મણને સમજાવતા કહ્યું છે કે-મરણ સમયમાં એક દેહ છાડી બીજા દેહના જન્મ પડે છે ત્યારે જીવને દેહનો આરભ કન્તાર-પચીકૃત " પાત્ર મહા ભૂતોના સુદમ ભાગો નીટલાઈ ને જાય છે " સાબળતાની સાથે તે વૃદ્ધ વ્યાસ રૂપે પ્રગટ થયા ને ખુસી થઈને ૧૬ વર્ષનું આયુષ વધારીને આપ્યું, પછી આલતા થયા.

વિચારવાનું કે-અનુભવની સાથે મર્વશોનો સિદ્ધાંત જોતા અનંતાનંત જીવોને જ્ઞાનાવરણ આદિ સાતે કર્મ વીટલાઈનેજ રહેલા છે કદાચ પરભવનું આયુષ બાધી શક્યો ન હોય તો છેવટના ભાગમાં પણ બાધીનેજ જાય એટલુંજ વિશેષ છે બ્યાને ૧૬ વર્ષનું આયુષ વધારીને આપ્યું તે સન્તાનુ તેમના હાથમાની હતી ? બીજું વિચારવાનું કે-વેદના ઋષિઓથી તે વેદવ્યાસ સુધીમાં અબજોના અબજો ઋષિઓ થઈ ગયા હશે છતાં કર્મના (પાપ કે પુણ્યના) સંબંધમાં કંઈ પણ વિશેષ ખુલાસો લખીને ગએલા હોય એમ જણાતું નથી તેથી આધુનિક શાકર સ્વામીજી કેવળ નામમાત્રથી કર્મનું સ્વરૂપ જતાવ્યું તેટલા માત્રથી વેદ વ્યાસ ભગવાન મુજે મોઢે અગીજાગ કરીને ખુસ થાને

ચાતતા થયા તેથી વિચાર થાય છે કે-શ કર સ્વામીએ આ નામ માત્રને પણ કર્મનો મિધ્યાત કયા નવા ઇશ્વર ખાસેથી મેળવીને વેદ વ્યાખ્યાને ખુશ કરી દીધા હશે ?

સાથે એ પણ વિચારવાનું છે કે-કેવળ જગતના કર્તા ઇશ્વર છે એવી માન્યતાવાળા વેદોને મુખ્ય રાખીને ઘણા ખરા દુશ્મનકારોની ઉત્પત્તિ થએલી છે તે બધા દર્શનકારોને પણ આ કર્મના મિધ્યાતને પે તાનામા દાખલ કરવો પડ્યો છે કે જે કર્મની મતા આગળ તે બધાએ ઇશ્વરોને રાકડા જેવું થવું પડ્યું છે તે કર્મના મિધ્યાતને બતાવનારા ઇશ્વર મોટા માનવો કે કર્મની સત્તા આગળ રાકડા બનેલા ઇશ્વરોને મોટા માનવા ?

“ ઇશ્વરથી તોડી ન શકાય એવા-પાપ-પુણ્યના નિયમને જાળવીને પ્રાણી માત્રને દારવણુ એટલુંજ કર્તવ્ય ગણાય ”

આમા વિચારવાનું કે-જેવી રીતે તેઓ અધાર કર્મોની સત્તાને તોડીને પોતે સર્વજ્ઞ ઇશ્વરો થયા છે તેજ સત્યતત્ત્વોના માર્ગ અમેને પણ બતાવતા ગયા છે એ ઉપકાર કઈ અમારા પર જોઈ થએલો નથી તેથી તેમના-ધ્યાનથી શુભાશામથી, અને તેમના બતાવેલા સત્યતત્ત્વોના માર્ગથી જો અમે આવીશું તો અમે પણ તેઓના જેવાજ સર્વજ્ઞ ઇશ્વર બનવાનાજ જો તેઓ અમેને પોતાના સત્યતત્ત્વના માર્ગે દાંડી ગયા ન હોત તો આ અનાદિકાળના અધાર મસારમા અનેક ધુતારાઓના હાથમા ફસી પડેલા એવા અણુજોની અમારી સી દશા થતી ? માટે તે થઈ ગયેલા સર્વજ્ઞ ઇશ્વરોનોજ અમાન પર પરમ ઉપકાર વળેલો છે

અને તેટલા પ્રમાણથી તેઓ અમોને જરૂર દોરીને ગએલા છે
બાકી તેઓ અમારા ઈર્ષની મ તામા હાથ ધાલના નથી તેઓને
ગતાવેલો જે મત્યત્તનો સિધ્ધાત છે તે અમોને મત્યત્તવના
માગે દોરી જવામા અમોને ઓછા ઉપક્રાંતી થએલા નથી એજ
વાત મિધ્ધ રૂપની છે

પ્રવૃત્તિ માત્ર હૃદયને આધીન છે તેમ કેવળ નથી તેમા પણ
કર્મ તો પ્રેરક રહેવાના એટલુ જિજ્ઞેષુ કે જે પૂર્વ પુણ્યના સજો થી
તેવા સત સમાગમથી સુધાન પર ચઢી ચડાય છે અને પાપના
ચોગે અનિષ્ટ સમાગમથી નીચેના દુનૃ પણુ ઉતરી ચડાય છે
મનુષ્યના ભવમા એટલુ વિશેષ માધનપણુ જોડેલુ છે

મરુદ્ધ સાહિત્ય પૃ ૫૧૨ માનો લેખ મેંડોનલ માહેળનો
લખીને ગતાવ્યો છે, તેનો વિચાર સવરોના નિધ્ધાતથી કરીને
ગતાવુ છુ

જગતની નીતિમ જે ન્યાયનુ તત્ત્વ છે તેને પુરૂ પાડનારો
અને અનાદિ કાળના “ સુઆચ ” ની ચિત્તિને ગતાવનારો,
એવો પુનજન્મનો મિદ્ધાત મર્વજ્ઞાએ ગતાવેલો મૂળથીજ મિદ્ધ
રૂપનો છે કદાચ વચમા વ્યવધાનવાળો થયો હશે તો પણ,
જેનોના રૂઝમા તીર્થ કર ઇ સ પૂર્વે હમન્મા સેક્રામા વિદ્યમાન
હતા, લાથી તો સતત ચાલતો આવેલો વર્તમાન કાળમા પણ
દેખાઈ જ રહ્યો છે તેનોનો માન્યતા એવી છે કે જે તીર્થ કર
ધાય તેમનુજ શામન મનાય, એટલે હટલા રૂઝમા તીર્થ કરનુ
ચાસન ઇ મ પૂર્વે જૂઠા સનાથી મળતુ ચાલુ એટલુ જ
વિગેય છે

આમા ણીનું વિચારવાનું કે-૧ નરક, ૨ તિથ ચ ૩, મનુષ્ય, અને દેવ એ ચાર ગતિના જીવોનો વિચાર મર્વનોના મિદ્ધાત્મા વિસ્તારથી કન્વામા આવેલો છે એક એક જાતિમા અનેકા અનેક ભેદો છે ણીજી નિર્વચના ગતિમા પણ અનેક ભેદો છે તેના જે કવળ એકે દ્રિયના જીવો છે તેનાજ મોટા પાચ ભેદો બતાવેલા છે ૧ પૃથ્વીકાય, ૨ અપ્કાય, ૩ તેજસ્કાય (અગ્નિકાય), ૪ વાયુકાય, અને ૫ મો વનસ્પતિકાય આ પાચે કાયના જીવોને એકે દ્રિયના સ્વરૂપવાળા જનારોના છે તેમા જે પૂર્વના ચાર ભેદ છે તે તો અમખ્ય-અસખ્ય જીવોથી વ્યાપ્ત સ્વરૂપના બતાવેના છે અને તે જીવો પ્રાયે અમખ્યાતા કાળસુધી પોતાની જાતિમાજ મરણ જીવન કર્યાજ કરે છે પછી કોડ જાવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની ગતિઓમા ચઢતા જાય છે, પાચનો જે વનસ્પતિ કાયનો ભેદ છે તેના પણ બે મોટા વિભાગ છે ૧ પ્રત્યેક વનસ્પતિ નામનો અને ણીજો માધા જુ વનસ્પતિ કાયના નામનો છે પહેલો ભેદ—વૃક્ષ કે, વેવ, આદિના નામથી જોળખાય છે તેમા છાલ, પત્ર ફુલ, ફળ, આદિમા જીવો જીવો જીવો રહેવા છે તેથી તે પ્રત્યેક વનસ્પતિના નામવાળો છે તેથી તે જીવો પણ પ્રાયે અસખ્યાતા કાળસુધી એકે દ્રિયની જાતિમાજ જન્મ અને મરણ કર્યા કરે છે પછી જાવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની જાતિમા ચઢતા જાય છે જે વનસ્પતિના જીવો એકજ પિડમા અનંત જીવો વ્યાપીને રહેવા હોય છે તે માધારણ વનસ્પતિના નામથી જોળખાય છે અને તે જીવો પ્રાયે અનંત કાળ સુધી તેમાને તેમા જ મ મરણ કર્યાજ કરે છે પછી કોડ જાવિતવ્યતાના યોગથી ઉપરની

પાયરીપર ચઢતો જાય છે કેટલાક જીવો બતાવેલા કાળથી જોતા કાળમા પણ ઉપરની પાયરી પર ચઢતા જાય તેથી મર્વત્ર પ્રાય રાખેથી સૂચના કરવામા આવી છે

આ ઉપર બતાવેના જીવો હજારમા હજાર કેવળ પોતાના શરીર માત્ર ના માધનથી નિવાર કરી મનુષ્ય-જીવન કરી રહેવા છે તેથી એક જ ઇન્દ્રિયના મનાયલા છે

તેથી અધિક પુણ્યના યોગે જેણે શરીરની માથે જીવ મેળવી છે તેવા હાલતા ચાલતા બે ઇન્દ્રિયોના જીવો મનાય છે દુનિયા આખી જોઈ શકે તેવા અનેક જાતિના કીડા

શરીર, જીભ, અને નાસિકા આ ત્રણ ઇન્દ્રિયો જેણે મેળવી છે તેવા જીવો-કીટકા, રાકણ, મકોડા આદિની અનેક જાતિઓ છે, તે પણ અધિક પુણ્યના યોગથી ઉપરની પાયરીએ ચઢેલા છે

તેથી પણ અધિક પાયરીપર ચઢેલા-શરીર, જીભ, નાસિકા અને ચોથું અત્યુત્ત સાધન જેને મળેલું છે તેવા જીવો-માખીઓ, મચ્છરો, કરાળિયા આદિની અનેક જાતિઓ છે તે પણ અધિક પુણ્યના યોગથીજ ઉપરના દરજે ચઢેલા છે

જેને શરીર, જીભ, નાસિકા, અને તેની સાથે માલજવાના માટે કાનનું સાધન મળેલું છે તેવા જીવો-જળમા ફરનારા, પૃથ્વીપર ફરનારા, આકાશમા ઉડતાના, બે પગના કે ચાર પગના અથવા પગ વગરના જેટલા જાણી જાય છે તે તિર્યચ પચેન્દ્રિયના નામથી જાણાયા છે આ ઉપર બતાવેલા એક ઇન્દ્રિયના જીવોથી

લઇને પચે દ્રિય સુધીન જીવે છે તે જવાએ તિર્થંચની જે જીજ્ઞાસા
ગતિ જતાવી છે તેનાજ લેદો છે

વ્યક્તપણે દુ ખ ભોગવનાના માટે જે આપણા પગની પીચેનું
સ્થાન છે તે નરદનું સ્થાન જતાવેલું છે

અને વ્યક્તપણે જે સુખ ભોગવવાનું સ્થાન આપણા મસ્તકના
ઉપર દે માઈ રહ્યું છે તેને સ્વર્ગના નામથી જતાવેલું છે

નારકીમાનો જીવ અને સ્વર્ગીમાનો જીવ ત્યાનો જન્મ પુરે
ક્યાં પછી મનુષ્યની ગતિમા તે ઉપર જતાવેલી તિર્થંચની ગતિમા
નવો જન્મ ધારણ કર્યા સિવાય તેઓની ફેરફારી ત્યાને ત્યાં
ચલીજ નથી

મનુષ્ય પોતાની મનુષ્ય પી જાતિમા લાગ લગત માત્ર કે આઠ
જવ સુધી જન્મ ધારણ કરી શકે છે પછી તો જરૂર જ માણસની
ચોનિ બદલવીજ પડે છે એમ મવજ્ઞાના મિદ્ધાતમા સ્પષ્ટ પણું
જનારેલું છે

આ ચારે ગતિનાં જીવો પાપ-પુણ્યના મજાધવાગા થએલા
૮૪ લાખ જીવોની ચોનિઓમા અનાદિકાળથી ઉત્યા દે પિત્યા
બદલવાજ કરે છે

વેદિકોમા ૮૪ લાખ ચોનિઓ લખાઈ છે ખરી પણ તે
તેનોના ૨૪ તીર્થંકરોના અનુકરણ રૂપે જેવી ગીતે એકજ
વિષયના મત્સ્ય, કૂર્મ, આદિ ૨૪ અવતારો ઉભા કર્યા છે તે પી
પરં કલિયુગ રૂપ પી ઉભી ઠરલી ય

પ્રથમ પાત્ર પ્રકારથી એકજ ઇન્દ્રિયના જીવો જે જતાવ્યા છે તેમનાથી જ આ દુનિયાનો મોટામા મોટો ભાગ રેકાઇને રહેલો છે તેમાના આત જીવો હજી સુધી પણ જાહાર નીકળવાને પામ્યાજ નથી કેટલાક અનતા કાળ પછી તો ડેટનાક સમ ખ્યાતા-અસ ખ્યાતા કાળ પછી ધીરે ધીરે ઉપરની પાયરી પર ચઢતા ચઢતા તિર્વચ પચે દ્રિય સુધી આવી પહોચેના આપણી નજર તળે ફરી રહેલા છે હવે તેમાના ડેટનાક જીવો સમભાવના યોગથી મનુષ્યની યોનિ પણ મેળવે છે પણ ઉપરની યોનિઓ મેળવવામા ઘણીજ દુશ્કર ઘટનાઓ મર્વજોએ જનાવેની છે છતાં પણ ૮૪ લાખ જીવોનો યોનિના ચક્રમાથી છૂટી જવાનો માર્ગ પણ મનુષ્યની યોનિમાથીજ મળે છે મર્વજો થયા છે તે પણ મોટા ભાગે મનુષ્યની યોનિમાથીજ વધતાં ગયા છે અને જેવી રીતે તેઓ મોક્ષના માર્ગ સુધી પહોચ્યા છે તેવાજ પ્રકારનો માર્ગ અમોને પણ જતાવતાજ ગયા છે તે તેઓનો જનાવેલો માર્ગ અમો પકડીશુ નહી, ત્યારે તો જેવી રીતે બીજા જીવોના હાલ હવાત થઈ રહ્યા છે તેવા હાલ અમારા પણ થયાજ કરવાના અમારી જાગડેની હાલત અમારા પુરુષાર્થધીજ સુધરશે પણ ડોઇ ઇશ્વર કે પરમેશ્વર આવીને સુધરવાનોજ નથી

સ આ પૃ ૫૧૧ થી લખાયવા લેખનો સારાશ—

" જે મહત્વના લીધે હું જ દાવની સ્થાપના થઈ તે મિદ્ધાત ધણો અગત્યનો છે

જગ્ ના છેડના મહલમા-મરનારનો આત્મા પાણી તરફ કે સીપધિઓ તરફ જાય છે એ સિવાય જગ્ મા કંઈ પણ નીશાણી

નથી એક બે હડતા તરગોશી ગયો બ્યાપક મિદ્ધાત રીકળયો
હોય એ મલવિત નથી આ પ્રેણા હિંદુસ્તાનના મૂળ વતની
ઓયી થઈ હોય

મૃત્યુ પછી માણસનો આત્મા ઓડના થડમા જે પશુઓના
શરીરમા પ્રવેશ કરે છે એની માન્યતા જગતી લોકોમા જણાતી
એ માન્યતા ઉપરાંત પુનર્જન્મનો સિદ્ધાંત આગળ વધ્યો નથી

આપ લોકોએ હિંદુસ્તાનના મૂળ વતનીએ થી લીધેા હોય
નો પશુ જીવનની પરપરાનો મિદ્ધાત પાપ-પુણ્યના બદલાનો
નૈતિક મિદ્ધાત સાથે ગાળે સળધ છે તે સ્થાપિત કરવામા
આવે તે યશ તેા તેમને જ ઘટે છે સમારમા મુખ દુખનું
કારણ શું ? એ પ્રશ્નનો ખુનાસો આ મિદ્ધાત વડે ગયો છે ”

આ લેખથી વિચારવાનું કે—

મૃત્યુ પછીના જીવનની પરપરાનો મિદ્ધાત દુનિયામા ખાસ
હોમોજ એન્ડ એન્ડે અને તે મહત્વનો છે એટલું જ નહીં પણ નૈતિક
સિદ્ધાંતની માથે પણ તેનો ગઢો સળધ છે, છતાં પ્રાચીન
ગણાતા ઋગ્વેદમા હડતા તન્ન રૂપનો દેખાતો હોય તેા પછી
તેની પ્રાચીનતાની કિમત શી ? હિંદુસ્તાનના વતનીઓ પામેથી
લીધાની જે કલ્પના છે તે કોઈ તેવા માધારણ પાસેથી મળેલો ન
હોય પણ તે સિદ્ધાંત ખાસ સર્વજ્ઞોથી લીધેલો નિદ્ધ થશે
સર્વજ્ઞોની માન્યતા મુખ્યતાએ જોનામા જ છે, અને તે જીવનની
પરપરાનો સિદ્ધાંત નવીન રૂપનો સ્થાપિત કરવામા આવેલો નથી
પણ અનાદિના કાળથી નિદ્ધ રૂપનો આજે પણ જૈન મિદ્ધાતોમા

તેવાને તેવા અરૂપનો વિદ્યમાન છે વિશેષ એટલુજ કે બીજા
મતવાળાઓએ તે અર્વજ્ઞોમાથી ઉપર ચોટીઓ શ્રદ્ધા શરૂ કરીને તેવાનો
આજ્ઞાલના બાહોશ પડિને ચક્રિત થયે ચક્રવાદ આપવાને
તૈયાર છે તો પછી અર્વજ્ઞોના તત્ત્વોમા જો કદાચ વિશેષ ઉન્નત
તો તેઓના જ્ઞાનને પર-દેશે નહીં અને મધારામા પડેલી
હુનિયાને બહાર જો ચી કાઢવામા તેઓ જરા પણ પાત્રી પાત્રી
ક-શે નહીં એમ હું ધણા અજ્ઞાન પુરુષોના નિમન વિચારાથી
જોઈ શકું છું

મ આ પૃ ૫૧૦ થી—

“ મૃ યુ પત્રી દરક મનુષ્ય-અગમા અથવા નરકમા અથવા
માનવીઓ અને પશુઓના રાગીકમા અથવા પૃથ્વી ઉપરના
વનસ્પતિઓમા—નવા નવા જીવન ધારણ કરે છે અને ત્યાં આગળ
તેના આગવા જન્મના પાપ-પુણ્યનો અન્વેષણ તેને મળે છે એ
સિદ્ધાંત ઈ મ પૂરે જૂઠા મકામા જોયો તો એકમ આપિત
વર્ષ ચૂક્યો હતો કે બુદ્ધે કે પછી વિચાર કરવા ન થોમતા
લગતજ પોતાના ધાર્મિક દર્શનમા આ નિદાનનો સ્વીકાર કર્યો
અને એ પ્રાચીન સમયથી તે અજિદિા મુવી હિંદુસ્તાનના
લોકોની એ મિદ્ધાત ઉપર અચળ શ્રદ્ધા રહી છે આ વિચિત્ર
મિદ્ધાત જેની મત્યતા દિનમુશીરે ગીત પ્રમાણે કદી માળીન
કરવામા આવી નથી, તે કેવળ જડવાદીઓ નિવાસ હિંદુસ્તાનના
પ્રત્યેક દેશનમા અને પ્રત્યેક ધર્મમા ૨૫૦૦ વર્ષ મુધી સ્વત —
મિદ્ધ તરીકે સ્વીકારવામા આવ્યો જોયો જનાવ માનવ બુદ્ધિ

સુદીની માથે સાથે જીજી એક નિરીશ્વરવાદી અને આનુભવિક દિલસુદી ઉત્પન્ન થઈ તે ઈ મ પૂર્વે છઠ્ઠા મેકામા ખૌદ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયાદ્ય થઈ પડી હતી

લેખનો સાગશ—દિલસુદીની પ્રાબલ્યશા મુગ્ધના મોડા મૂકતોમા, અને યથા એ બેમ સુદીની ઉત્પત્તિ—અને સ્થિતિનો વિચાર છે યજુ મા વિચિત્ર દત્ત કયા છે તેમા યજ્ઞ વડે કરીને મધગી વસ્તુઓને સપ્તા ઉત્પન્ન કરે છે એનું વર્ણન છે વેદના અને ઉપનિષદોના વિચારો મ્હોટા ભાગે તેજ જોવામા આવે છે જે છે તે મધગુ પ્રદ છે પ્રદ મિવાય કંઈ નથી (બુદ્ધિવાદ) એ દિલસુદીના પણ મુખ્ય સિદ્ધાંતો છે આની સાથે નિરીશ્વરવાદી આનુભવિક દિલસુદી ઉત્પન્ન થઈ તે ઈ મ પૂર્વે છઠ્ઠા મેકામા-ખૌદ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયા ઉપે થઈ પડી હતી

આ દેશમા વિચારવાનું કે—

ઋગ્વેદના મહત્ત્વના—સુદીની ઉત્પત્તિના ત્રણ મોટા સૂક્તોજ પોતાનું કલ્પિતપણું બહાર કરે છે

(૧) પ્રલય દશાનું સૂક્ત કહે છે કે—‘ પ્રજાપતિએ આ સુદીની ઉત્પત્તિ કરી તેની તો કોઈને ખબર ન પડી ’

વિચાર થાય છે કે—લેખકને ખબર તો પડીજ નથી તો પછી ઋગ્વેદના મહત્ત્વના કથાથી લાવીને જોમી માલી ?

(૨) ‘ હિરણ્યગર્ભ—પ્રજાપતિ એકલોજ હતો ’

ઋગ્ ભા મરેલાને કહેવામા આવ્યું છે કે—“ પેલા પૂર્વના પથથી તુ જા ? આપણા પિતૃઓ ગયા છે ત્યા જા ? ત્યા તુ યમને અને વરુણને હવિઓ વડે હર્ષાતા જોઈશ ? ઇત્યાદિ ઘણું છે આજે તો જાનખ્યાવ જેવું જણાશે

બીજી વાત એ છે કે—મરના ને કહેવામા આવ્યું છે કે—પિતૃઓ ગયા છે ત્યા તુ જા ? બીજા ભવમા જનાર જીવોને કેવળ કર્મના આધીન થએનાઓને સવજો વિના બીજા જોઈ શકે ખરા કે ?

સ સા પૃ ૫૦૬ થી—દિનસુકી

દિ હરનાનની દિનસુકીની પ્રારભદશા કેવી હતી તે ઋગ્વેદ ના મોડામા મોડા રચાયેલા સૂકતો અને ઋષ્યવેદ એ બેમા આપણે જોઈએ છીએ સુષ્ટિના ઉત્પત્તિ વિષે અને એ સુષ્ટિની ઉત્પત્તિ અને સ્થિતિના કારણરૂપ જે મનાતન તત્ત્વ છે તેના વિષે એ સમ્પ્રતોમા વિચાર કરવામા આવ્યો છે એ ઉપાત યજુષદ-મા સુષ્ટિની ઉત્પત્તિને લગતી કેટલીક વિચિત્ર તત્કથા છે તેમા નર્વશક્તિમાનૂયશ વડે કરીને સઘગી વસ્તુઓને સ્પષ્ટા કેની રીતે ઉત્પન્ન કરે છે તેનું વર્ણન આપવામા આવ્યું છે આ વેદ સમયના વિચારોની સાથે પ્રાચીન ઉપનિષદોના વિચારોને ઘણા ગાઠા સંબંધ છે, એટલું જ નહીં પણ મ્હોટે ભાજે બેઉમા તેના તેજ વિચારો જોવામા આવે છે જે છે તે સઘગુ બ્રહ્મ છે અને બ્રહ્મ સિવાય કંઈ પણ નથી (ત્રિશ્વદેવતાવાદ) અને બ્રહ્મ વસ્તુઓના તત્ત્વમગીક્ષા બુદ્ધિના પાયા ઉપરજ થી જોઈએ (બુદ્ધિવાદ) એ આ દિવસુકીના મુખ્ય નિદાનો છે આ દિવ-

સુદીની માથે માથે બીજી એક નિરીશ્વરવાદી અને આનુભવિક
કિલસુદી ઉત્પન્ન થઈ તે ઈ સ પૂર્વે છઠ્ઠા મંકામા બૌદ્ધ અને
જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયારૂપ થઈ પડી હતી

લેખનો સારાંશ—કિલસુદીની પ્રાન્તશા સ્થાના મોડા
સૂક્તોમા, અને અર્થને એ બેમા સુષ્ટિની ઉત્પત્તિ-અને સ્થિતિનો
વિચાર છે. યજુ મા વિચિત્ર દત્ત કથા છે તેમા યજુ વડે કરીને
સઘળી વસ્તુઓને સ્રષ્ટા ઉત્પન્ન કરે છે તેનું વર્ણન છે. વેદના
અને ઉપનિષદોના વિચારો મોટા ભાગે તેજ ભોવામા આવે છે
જે છે તે સઘળું પ્રજ્ઞ છે પ્રજ્ઞ સિવાય કંઈ નથી (બુદ્ધિવાદ) એ
કિલસુદીના પણ મુખ્ય મિલ્લતો છે. આની સાથે નિરીશ્વરવાદી
આનુભવિક કિલસુદી ઉત્પન્ન થઈ તે ઈ સ પૂર્વે છઠ્ઠા મંકામા-
બૌદ્ધ અને જૈન એ બે મોટા નાસ્તિક ધર્મોના પાયા રૂપે થઈ
પડી હતી

આ રીતના વિચારવાનું કે—

જગના છેલ્લા મહાજના-સુષ્ટિની ઉત્પત્તિના ત્રણ મોટા
સૂક્તોજ ચોતાનું કલ્પિતપણું બહાર કરે છે

- (૧) પ્રલય દશાનું સૂક્ત કહે છે કે—“ પ્રજાપતિએ આ
સુષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરી તેની તો કોઈને ખબરજ ન પડી ”
વિચાર થાય છે કે—લેખકને ખબર તો પડીજ નથી તો
પછી જગના છેલ્લા મહાજના કયાથી લાવીને જોસી ધાલી ?
(૨) “ હિરણ્યગર્ભ-પ્રજાપતિ એકલોજ હતો ”

વિચાર થાય છે કે—કેમ પશુ જાતની મામતો તો ખતીજ નહીં તો પછી કયા મમલાથી આ નધ્ લોક ઉત્પન્ન કરી દીધ ?

(૩) “વિરાટ પુરુષ-પુરુષ સૂક્ત-આ સૂક્ત ચારો વેદોમા છે આ પુરુષ તે (પ્રજાપતિજ) ગોઝકરુષ બ્રહ્માડને ઘેરો ધાત્રીને તેનાથી પશુ દશાગુલ વધીને જ ન્ધો ॥

“ પુરુષ યચેદ યચ મૂતયચ માઘમ્

જે આ બધી દુનિયા થઇ ગઇ છે અને થવાની છે તે” આ પુરુષના સ્વરૂપની જ છે ”

વિચાર થાય ॥ કે—આ અમો પ્રત્યક્ષમા દેખાતા શુ તે પુરુષ સ્વરૂપના દિએ ? જો તેમ હોય તો આ અમારી દુર્દશા કેલુ કરી નહેવો છે આ સૂક્ત કટલા બધા પ્રોઠ વિચાર્યો લખાયુ છે ? પુરુષ વિના બીજો કેમ પદાર્થજ નથી એમ જો સમુદેહની શ્રુતિઓ કહેતીજો હોય તો આ કિલ્લમુશી નથી પણ કિંદુસ્તાનની કુજેતીજ થએલી છે

વિચાર કરો કે—આ એકજ પ્રજાપતિના એકજ વેદમા છેલ્લા ત્રણ સૂક્તો શાયો ? આ પ્રજાપતિ તે પુત્રીનોપતિ નાનજ છે વેદનો છાપ લગાડવા પાછાથી ખોસી ઘાટ્યો છે મલ્લિવાલમાળ -સિદ્ધાતમારમા લખે છે કે—“વર પુરુષ નનો જ દેવ કદ્યાયે (તે પુરુષ સૂક્ત જ) અને તે પ્રજાપતિ જાતનો નિયતા થઇ બધાના મોખરે ગારી ખદશ તરીકે પૂજનો થયો ”

વેદ જેવા પ્રતિષ્ઠિત ગ્રંથોમા આવી અનેક ખોટી વાતો લખનારાઓને વેદની શ્રદ્ધા કેન્દ્રી ગણી હશે ?

પાપ-પુણ્યના વિચારો વિનાના વેદોમા કેવળ પદ્મપાત કરનારા તે આસ્તિકો અને બધી દુનિયાને માન્ય થએલા એવા અતુલાવગમ્ય-પાપ-પુણ્યના વિચારોને જતાવનાના તેમને નાસ્તિકના ઠહેનારા શુ સત્યવાદીઓ છે ?

આ અનાદિકાલથી આલતો આવેલો સ સાગ, અનતા અનત જીવોથી ભરેલો, તે જીવો પોતાના પાપ-પુણ્યના સભોગથી ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ઉચા-નીચા ભટકી રહેતા છે, તેમા કટપના થઈ કે-એકજ પ્રજાપતિએ આ બધી દુનિયાને ઉત્પન્ન કરી, વેદમૂળક ઠરાવવા ઋગ્વેદના છેલ્લા ૧૦ મા મંડળમા તે લખાયા એટલું જ નહીં પણ ત્રેતાયુગમા થએલા વિષ્ણુ કે જે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના નામથી જાણીતા હતા તેઓ તો ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણે લોકની રચના કરતા ગયા એમ ઋગ્વેદના ૧-૭ મા, મંડળમા લખાયા હતા તે કયા કાળમા લખાયા હતા ? અને આ પ્રજાપતિએ ફરીથી કયા કાળમા આ સુષ્ટને ઉત્પન્ન કરી ? વિષ્ણુના હંકમા પ્રજાપતિએ શ. કારણથી હાથ ઘાટ્યો ? પુરાણોના લેખો જોતા પ્રશ્ન અને વિષ્ણુ આ જન્મે દેવો-દૈત્ય, ગાનવોની મોટી આફતોમા આવી પડેલા જતાવ્યા છે, ગાંઠે પડિતોને મત્યાસત્ય વિચારવાની બલામણુ કડે છુ કે જેથી સત્તનો પ્રકાશ બહાર પાડે

પૃ ૫૦૬ થી—સ સા. મા મેંકડોનલ શાહેબના વિચારો

ઉપનિષદોની ફિલસુફી અવ્યવસ્થિત દશામા છે પણ આસરે ઇસ્વી-નના પહેલા મેંકાગી માડીને ધીમે ધીમે આ તેમજ બીજા વિચારોને સુવ્યવસ્થિત કરીને ત્રયના રૂપમા મૂકવામા આવ્યા

હતા, જધા મળીને નવ દર્શનો જોવામા આવે છે 'તેમાના કેન્દ્રાક્ષની ઉત્પત્તિ ઇસ્વીસન પૂર્વે છઠ્ઠા સદ્કામા થઇ ચુકી હતી એમ ચોક્કસ જણાય છે

જે ॥ દર્શનો આસ્તિક કહેવાય છે તેમાના આખા ચાર અગાઉ નિરીશ્વરવાદી હતા, અને એક તો હમેશાજ નિરીશ્વરવાદી રહ્યું હતું આ વાત પ્રથમ દર્શને કદાચ નવાઈ લાગેલી અને આશ્ચર્યકારક લાગશે પણ બ્રાહ્મણ વર્ણના અધિકારનો મ પૂણ અને વેદના પ્રામાણ્યનો નામનો પણ સ્વીકાર કરવામા આવે એટલુંજ આસ્તિકપણાને માટે અપેક્ષિત છે અને વેદના કદેક કદેક સિદ્ધાંતને પુરપુરા કરીને કરવો અથવા તો ઇશ્વરના અસ્તિત્વને માન્ય નાખવું એવું કંઈ આસ્તિકપણાને માટે બીજાકુલ જરૂર નથી એવી તે વખતની સામાજિક માન્યતા હતી તેનો આપણે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણને આશ્ચર્ય પામવાનું કંઈ પણ કારણ રહેતું નથી બ્રાહ્મણ વર્ણના અધિકારને માન આપવામા આવે અને વેદ પ્રામાણ્ય અંગે સ્વીકારીએ છીએ અદલ્ત બહારથી પણ દર્શાવવામા આવે તો ચી બ્રાહ્મણ ધર્મમા મનુષ્યના વિચારો ઉપર બોલે કેઈ પણ રીતના અકુશો નહોતા અને તેઓને તત્ત્વચિંતનના વિષયમા સ્વતંત્ર વિચાર કરવાની છુટ હતી અને પરિણામે ક્ષિત્રસુત્રીની નિરકુશ અર્થાઓ અને લોકમાન્ય ધર્મને અનુસાર વર્તન એ બેઠે અકડી વખતે બીજા કેઈ પણ દેશના કરતા હિંદુસ્તાનમા વિશેષ જોવામા આવતું આસ્તિક દર્શનોમા વેદાંતનો વિશ્વદેવતાવાદ અને સાખ્યનો નિરીશ્વરવાદ એ સૌથી વધાર અગત્ય છે વેદાંતમ ઉપનિષદોના નિદાંતોને

ચાલુ રાખવાના આવ્યા છે, તેને લીધે વેદોનો સમય પુરો થયો ત્યારથી તં અત્યાજ સુધી એ દર્શને હર્મેસા ગ્રામ્હણ ધર્મની ઉત્કૃષ્ટ ફિલસુફી તરીકે સખલ મ આજ્ય મેળવ્યું છે અને સાખ્ય દર્શને જગતના ઇતિહાસમા પહેલીજ વખતે માનવ બુદ્ધિનું સંપૂર્ણ સ્વાતન્ત્ર્ય આપતિ કયું છે અને તત્ત્વાચિતનના ગભીર પ્રશ્નોનો કેવળ બુદ્ધિ વડેજ નિર્ણય કવાનો એણે પ્રયત્ન કર્યો છે

પૃ ૫૧૦ થી—સાખ્ય દર્શન ઉપરથી બૌદ્ધ અને જૈન એ બે નાસ્તિક દર્શનોની ઉત્પત્તિ થઈ એ દર્શનોમા વેદનું પ્રામાણ્ય સ્વીકાન્વ મા આવ્યું નથી અને ગ્રામ્હણોની વર્ણવ્યવસ્થાનો તેમજ યજ્ઞયાગાદિકનો તિન્ડકાન્વ કરવામા આવ્યો છે

અહિં વિચારવાનું કે—

જૈન દર્શનની ઉત્પત્તિ સર્વજ્ઞોના સ્વતન્ત્ર જ્ઞાનમાથી થએલી છે એમ આજ કાવના બાહ્ય ન પડિતોથી જગત્તહેર થઈ ચૂકી છે યજ્ઞયાગાદિકના પક્ષમા જાણીને માખ્યાદિમતવળા આસ્તિક થવા ગયા હોય તો જલે તેઓ જાય પણ જધા જગતના જીવોનું કલ્યાણુ ઇચ્છનારા એવા જૈન-અને બૌદ્ધ તેવા પ્રકારની આસ્તિકતા મેળવવાને જાય તેવો સબવ જણાતો નથી જો કદાચ તે નમયના વૈદિકના પડિતો સર્વજ્ઞોના આધ્યાત્મિક તત્ત્વોમાથી લઇન ઉપ નિષદ્વાદિકના અવ ઉભા ન કરતા અને સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાથી લઇને ઉધો છત્તો પણ ઇતિહાસ પોતાનામા દાખલ ન કરતા તો તેમનું આસ્તિકપણુ કેવા પ્રકારનું લોકોમા રહેતું તે વિષે કાઇ કહી શકાય તેમ નથી જો કાચ તેઓનું આસ્તિકપણુ સત્ય સ્વરૂપનું હોય તો આજકાવના યૂરોપના બાહોશ પડિતો જરૂર

(૧) જ્યેનોમા ઋષભદેવના પહેલા યુગલ ધર્મ આણતો હતો નાભિગળ ન તમા કુતકર હતા, તે મરદેવીની સાથે જન્મેલા હતા તેમના પુત્ર ઋષભદેવ-ત્રણજ્ઞાન યુક્ત જન્મ્યા તેમણે યુગલ ધર્મનું નિવારણ કરી લોકોને બચાવવા માગ મા ઠાળન કર્યા પછી તેઓ હીક્ષિત થઈ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી સત્યધર્મનો પ્રકાશ પણ કરતા ગયા અને પોતે આ અવમર્ષિણીમા પહેલા તીર્થ કર થઈ મૌક્ષમા આશ્વા ગયા

વૈદિઝોમા-નાભિગળએ-મેઝ પર્વતની * દીકરી, મેરૂ ઢેરીના સાથે લગ્ન કર્યું પુત્રના માટેX યજ્ઞાન લ કર્યો

ત્યા ફૂં વિષ્ણુ આવ્યા, પુત્રપણે થવાનું કળુલ કરીને પત્રી ઋષભદેવ પણે જ મ્યા તે આઠમા અવતાર રૂપે થયા લોકોને શિક્ષા આપી સન્યામી થયા પછી ગારા થઈને કુટકાચલ પં ગયા, ત્યા દ્વથા બળી મુઆ બતાવ્યા છે આમા સત્યાસત્યનો વિચાર કરવાનો લવામણ છે

* પર્વતને દીકરી કોના સયોગમાં ? દીકરીને ઢેરી કોણે કહ્યું ? વિચારવાનું

X સર્વનોનો ઇતિદાસ જેના પરચર કિના વિચારો-અશવશ્કય, વિષ્ણુવાદ, વસુ રાજ, પાર્વત આદિના પત્રીની જ વેદાદિકમા રૂમેના નજરે પડે છે

ફૂં આ અવમર્ષિણીમા—પહેલા વામુદેવ ૧૧ મા તીર્થ કરના સમયથી
જો 'વિષ્ણુ' ની કલ્પના અને તેમના પિતાથી-‘પ્રજ્ઞ-

(૨) જનોમા-ઠપલદેવના મોના પુત્ર ' ભાગત ' આ
અવરુપિણીમાં પહોંલા ચક્રવર્તી થયેલા જતાવ્યા છે

નોદકોએ-તે ભાગતને એક રાત્રી તરીકે જાહેર કરી જઈ
ભાગતના નામથી પ્રમિદ્ધિમાં પડ્યા છે

(૩) સપજોમા-સ્વાભાવિક રીતે સાઠ (૬૦) હજાર પુત્રના
પિતા ' સગર ' બોમ્બ ચક્રવર્તી થયેલા તેમના પુત્રો ગગાને
અપ્રાપ્તતા ઘેરાતા માટે સાવતા નામકુમાર દેવતાના કૌપથી ભરમ
થયેલા જતાવ્યા છે

વેદિકોના-મહાદેવના વ દાન્યો સાઠ હજાર પુત્રના પિતા
સગર બાળને યજ્ઞ કરતા જતાવી, તેમના પુત્રો ઘોટા લેવાને ગયા,
ત્યાં કાંચના નેનાગિથી બળોને સમ્મ થયા એથી પેડોના
બગિચે-ગગા સ્વગમાથી હિંસારી, તેઓને સાખો વપ પછી
સ્વગમા પહોંચતા કયાં તેમના પુત્રાને કે, ભરમને િએ પુ
જરૂર વિચારવાનું

(૪) મવજોમા-૧૧ માં તીર્થ જરના સમયમાં ' જિતનાયુ '
એક મહાન રાજાએ-પોતાની પુત્રી મૃગાવતીની સાથે, સગમ
ભાગો તથા લોકોએ પ્રજાપતિ બીશુ નામ પડ્યું

વેદિકોમા-તે પ્રજાપતિને-અક્ષા રૂપે એળખાવી, દક્ષિણીરૂપ
પુત્રીની પછાત હરણ રૂપે દોડતા જતાવ્યા બીજા પક્ષ અનેક
વિકૃતિવાળા સ્વરૂપથી ચિત્રીને, તે પ્રજાપતિને આગે વેદોમા,
જગતના કર્તા હર્તા રૂપે દાખલ કરી દીધા હોય, એમ સમજાય છે
બધો વાનોમા સત્તુ ગુ હશે ? વિના વાની બતાવણ કરી

(૫) સર્વજ્ઞોમા--આ અવમાપિણીમા--ત્રાસુદેવના નવ ત્રિકો,
સુધીમા થએલા જતાવ્યા છે

તેના પહેલા ત્રિકો મહાશુ પુત્રીના પતિ પ્રજાપતિ ા ગરુ
૧૮ મુ, ત્રિક-રામ લક્ષ્મણ અને નવણુ છે ૬ મુ, ત્રિક-
ભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જનસંધનુ થતા ૧૯ ત્રિકો સમાપ્ત
૧લા છે

પરંતુ પહેલા ત્રિકોમા આ પ્રજાપતિથી--અચલ-મહાદેવ,
પૃથ-વાસુદેવ છે તેમના શત્રુભૂત અશ્વત્થીવ પ્રતિવાસુદેવ છે
તેવાસુદેવ વાસુદેવના હાથથીજ મરે એવો અનાદિનો નિયમ
તે પ્રમાણે આ અવમાપિણીમા નવે ત્રિકોમા જાનેલું છે, અને
પ્રમાણે સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમા લખાવલું પણ છે હાલ
૦ હરણુમા-લક્ષ્મણના હાથે તાવણુનું, અને શ્રીકૃષ્ણના હાથે
નસંધનુ, મરણુ થએલું વિચાન્વાન મુકેલું છે

આ પ્રજાપતિથી લઈને નવે ત્રિકોનો વિષય તૈદ્ધિકામા વેદોથી
ઈને પુરાણો સુધીમા-કંવા વિકૃતિના સ્વરૂપથી લખાયે છે, તેના
જાણે કાઈક નહીં જેવું થે કુ ઇલાન માન્યો અહીં નચના રૂપે
ખીને જતાવું છું —

(૧) ૧। મા તીથ કરના મમયમા થએલું પ્રજાપતિના
થે સંજયવાળું--અચલ-અવલક અશ્વત્થીવાદિકનું પહેલું ત્રિક
મામાત્રથી તો લખીનેજ જતાવું છું

(૨) ૧૨માના મમયમા-વિજય દ્વિપૃષ્ઠ અને તારક
મા ત્રણનું ખીનું ત્રિક

(૩) ૧૩ માના સમયમા-શાર્દ, સ્વયંભૂ અને મેરુકે આ ત્રણનું ત્રીનું ત્રિક છે

(૪) ૧૪ માના સમયમા-સુપ્રભ, પુરુષોત્તમ અને મધુકૈટભ આ ત્રણનું ત્રીનું ત્રિક છે

(૫) ૧૫ માના સમયમા-સુદર્શન, પુરુષસિંહ અને નિશુભ આ ત્રણનું પાંચનું ત્રિક છે

આ પાંચે ત્રિકો ૧૧ માથી ને ૧૫ મા સુધી ક્રમબદ્ધ તેમના સાથમાજ થતા આવ્યા છે

છઠ્ઠ-સાતમું આ બે ત્રિકો ઘણા લાંબા સમયના છેટે થએલા છે, તેથી હાલ અહીં સૂચનામા લીધા નથી જાઠમું નવમું ત્રિક જે થયું છે તે બે આપણા નજીકમાના છે અને જૈન-વૈદિક જાનેમા તેઓના ઇતિહાસ લખાયલા છે તેથી આગળ પર સૂચવવામા આવશે

ગવદેવ અને વાસુદેવ, આ બે તો એકજ જાપના બે પુત્રો હોય અને પૂર્ણ પ્રેમવાળા જ હોય, ત્રીજા પ્રતિવાસુદેવના સાથે શનુભાવ થતા લગાઈ થાય પણ બવદેવ કાર્જના સાહાય્યથી વાસુદેવના હાથથીજ પ્રતિવાસુદેવનું મૃત્યુ થાય તે પ્રમાણે આ બધા નવે ત્રિકોમા થએલું છે આ તો સર્વજ્ઞોના લેખથી સૂચન માનથી લખીને જતાંબું છે

વૈદિકોમા—મધા વાસુદેવોને પ્રાચે એકજ વિષ્ણુના નામથી ઘણા ઠેકાણે ઓળખાવવામા આવેલા છે પ્રતિવાસુદેવોના નામ, પ્રાચે સર્વજ્ઞોના લેખમા જતાવેલા નામ પ્રમાણે, તેવાને તેવાજ

રહેલા આપણી નજરે પડે છે માત્ર કાર્ય ક્રમમા ભેદે થએલા આપણા ભાવામા આવે છે

જેમ કે—(૧) અશ્વગ્રીવ (હયગ્રીવ) (૨) તાલક, (૩) મેરક, (૪) મધુકૈટભ, (૫) અને નિશુભ ઇત્યાદિક આ બધા નવે પ્રતિવાસુદેવોજ છે, અને વાસુદેવોના (વિષ્ણુના) શત્રુભૂતના જ થએલા છે તે આપ સજ્જનો મારા લેખથી ભેઈ શકશો

હવે જે કાય ક્રમમા ભેદ છે તે સૂચના માત્રથી બતાવુ છું—સર્વજ્ઞોના ઇનિહાનમા—પ્રતિવાસુદેવોને, ત્રણે જ ડના ગભગભોની સાથે લડાઈ કરીને તે બધાએ ગભગભોને જે તાને તાએ કળાગ બતાવેલા છે અને જે વાસુદેવો થાય તે પ્રતિવાસુદેવોનો નાશ કરીને પોતે ત્રણે જ ડના રાજ્યનો નિર્વિધનપણાની ભોજ કરે પણ એ બંને આ ભૂલવપરના અર્થાત્ આ પૃથ્વીપગ્ના મહાનુ રાજાઓ જ છે એ વાત ખાસ ધ્યાનમા નાખી લેવા જેવી જ છે

સર્વજ્ઞોમા—અશ્વગ્રીવ પ્રતિવાસુદેવને ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવે મારેલો છે

વૈદિકોમા—આ જગો પર ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવનુ કોઈ પણ સ્વરૂપમા નામ નિશાન પણ જણાતુ નથી માત્ર પ્રતિવિષ્ણુ અશ્વગ્રીવને જ માથુ કપાયા પછી ઘોડાના માથા વાળા ઠરાવી હયગ્રીવ વિષ્ણુના નામે દેવીભાગવતથી, અને રકદ પુ૦ ખ૦ ૩ ના અ ૧૪-૧૫મા પ્રગટરૂપે લખેલા મારા અથથી ભેઈ શકશો પહેલા અશ્વગ્રીવ—પ્રતિવાસુદેવ માથા વિનાના થયા પછી હયગ્રીવવિષ્ણુના નામથી બહેરમા આવેના વૈદિકોના અનાગ્યા

(૨) તારક, (૩) મેન્ક (૪) મધુ-કૈટભ (૫) મા
નિશુભ, આ ચાર પ્રતિવામુદેવોને—દૈત્ય—દાનવોના નામથી,
વિધ્યુના મળધવાળા, વૈદિકોના પડિતોએ, કેવા પ્રકારથી વિકૃત
સ્વરૂપના ચિત્રીને, લોકોને ઉધાપાટા જધવ્યા છે તે અદી દુક
રૂપે સૂચના માત્રથી જણાવુ છું

(૨) તારકાસુર-કરોડો દેવતાઓને માર્યા, જોતુ જ નહીં પણ
વારે ચઢેલા વિધ્યુને પસડી નખને કેદમાં પૂરી દીધા અને તે
તારકાસુર જગો જગો પર અનેક વિકૃતિના સ્વરૂપથી વખાય
પ્રથમ જીવો-મત્સ્ય પુ૦ અ. ૧૫૨ મા, રૂદ્ર પુ૦ અ. ૧ લા ના
અ. ૧૫ થી ૧૮ મા, નમાવણાદિકમાં પણ અનેક વિકૃતિના
સ્વરૂપના લખાયા છે

આમાં જરા વિચારવાનું કે-વિષ્ણુ જળરા કે તારકાસુર ?
પૂર્વકાળમાં થએલા વૈદિકોના પડિતોએ પોપાખાડનું રાજ
ચલાવેલું છે કે નહીં ? વધારે શું લખુ ?

(૩) મેરક પ્રતિવામુદેવને-કોઈ અત્યંત પૂર્વ કાળમાં થએલા
મુરૂ દૈત્ય ઠગવી-કૃષ્ણ અર્જુનન કહે છે કે-તે દૈત્યે બ્રહ્માને
બ્રહ્મરથાનથી બ્રહ્મ કયા વારે ચઢેના વિધ્યુને બારા યોજનની
શુદ્ધામાં તગેડયા

વિચારવાનું કે-બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મુરૂ દૈત્ય-આત્રજીમાં મોટી
સત્તાવાળો સત્ય રૂપનો થએલો ગણતીમાં કેને રાખવો ? જીવો
બ્રહ્માડ પુ૦ માગસર સુદિ ૧૧ નો કથામાં

(૪) મધુ-કૈટભ-પ્રતિવામુદેવને-વિષ્ણુના કાનના મેનથી

વિપન્ન થએ ના, બે દૈત્યો ઠગરી-બ્રહ્માને માગવા દોડે ના ગતા યા
વારે ચઢેલા વિપ્લુ પત્રુ પાથ હજાર વર્ષ યુદ્ધના અતે નાઠા આ
બધા લેખકો દેટલા બધા મત્યવાદીઓ હશે ? અને આ બધું તૃત
દોણે ઉભુ ઠર્યું હશે ? (જુવો-માર્ક"ડેય પુ૦ અ ૭૮ મો
અને દુર્ગાપાઠ અ ૧ લાના શ્લો ૬૭ થી ૬૯ મા)

(૫) નિશુભ-પથમા પ્રતિવામુદેવ-પુરૂષનિહ વસુદેવના
હાથે ૧૫ મા તીથ કરના સમયમા મરેલા છે આ જગોપર
નિશુભ-નમિ બે દૈત્યો લખીને, સાક્ષાત્ ગરૂડ સાથે વિપ્લુને
યુદ્ધમા ઉતારી, નાશના ભાગતા બતાવી, તે મે દૈત્યોની સત્તા
મોગી બતાવી, ઉધા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કર્લો, પ્રત્યક્ષ રૂપે
દેખાય છે (જુવો-મત્સ્ય પુ અ ૧૫૧ મો)

૬ ત્રિટોમાના પાથ ત્રિકો બનાવના આગળ બાકી બહેવા
ચાર ત્રિકો અવસર આવ્યેથી સૂચવીત

આ પ્રજાપતિ-બ્રહ્મામા અને ત્રવિક્રમ વિપ્લુમા, દુઃથી
ચિંતારવાનું ઠે-

નકુર્વેદના-૧ લા, ૭ મા, મડળના ત્રેવિક્રમ વિપ્લુ,
કે જે વિપ્લુએ ત્રણ પગવા મૂકતા, ત્રણ લોકની રચના કરી
દીધેલી છે અને ગીતામા યુગ યુગમા અવતાર ધારણ કરી,
ભક્તોને રક્ષા કરવાનું વચન આપી, પોતાના વૈકુંઠમા આત્યા
ગયા છે, તે વિપ્લુનો ચિંતાર કરવાનો છે

અને બીજા પ્રજાપતિ-બ્રહ્મા કે, જે નકુર્વેદના દશમા
મડળમા-પ્રવચ દશા થયા પછી, એકદમ સૂર્યના કિરણોના

પ્રકાશની પેઠે, આ ગદી ચુલિની રચના કરી દીધી છે, તે પ્રત્યક્ષ-
-પ્રદાનો અને વિનંદનુ કપ ધરીને-જઘા જઘરાડને ઘેરો ઘાલી,
તેનાથી પણ દશાશુર વધીને, આરો દિશામા પોતે રહેવા છે, તે
પ્રત્યક્ષ-પ્રદાનો વિચાર કરતા, આપણે મૂર્ખ વૈદિક ધર્મનો,
વિચાર કરવાને મમથ થઈ ગયો છું

અહીં હવે હું મારા વિચારો કરીને બતાવું છું—

(૧) મંડુકા-૧ વા, ૭ મા મંડુકા, જે વિષ્ણુને ત્રણ
પગલા મૂકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા બતાવ્યા છે,
તે શું સત્યરૂપના લખાયા છે ? મને તો વિષ્ણુના બીજા કાર્ય
લેતા, આ વાત કોઈ બીજી વાત ઉપરથી કલ્પના કરીને, કોઈએ
આ મંડુકામા ખોસી ધાવેલી લાગે છે

મારા બતાવેલા વિચારો ઉપરથી આપ સજ્જનને પણ વિચાર
કરવાને પ્રાર્થના કરું છું

(૧) જે વિષ્ણુને ત્રણ પગલા મૂકતા, ત્રણ લોકની રચના
કરવાની સત્તાવાળા સત્યરૂપના માનીએ, ત્યારે શું તે વિષ્ણુના
સમક્ષ એક તારકાશુર કરોડો દેવતાઓને મારી શકતો ખરો કે ?
ખરો ! એટલું જ નહીં તેણે તો વિષ્ણુને પણ કેદમાજ પૂરી દીધા
આ બધા લેખકો મોટા પડિતો છે, તેથી ખાસ વિચારવા જેવું છે

(૨) બીજી વાત એ પણ વિચારવાની કે—

જે વિષ્ણુ વૈકુંઠમા જતા-જકતોને રક્ષા કરવાનું વચન
ગીતાથી આપતા ગયા છે, અને તે વિષ્ણુ દેવતાઓની વારે ચઢેલા
છતા તેમના દેખતા, એક તારકાશુરે કરોડો દેવતાઓને મારી

નાખ્યા, છતાં પોતે કાંઈ ન કરી શક્યા, પણ ઉવટા તેના કેદી રૂપના બન્યા, તે વિપ્લુ અમારી રક્ષા કરવાને આવશે એવી આશા રાખી બેસવાથી અમારૂં શુ વળશે ? આ બધા પડિતોએ મત્યરૂં પણ લખ્યું છે કે કેઈ સત્ય જ્ઞાનીઓના વચનોમાથી લઈને ઉધુ છ તું કરીને લખેલું છે ? આ બધું સજ્જનોને વિચારવાને સુક્યું છે મારા પર રોષ ન કરતા, તેવા મોટા મોટા પડિનોની સત્ય નિષ્ઠા કેટલી બધી હતી, તેનો ખરો ખ્યાલ કરાવે, સત્ય તત્ત્વોની ઝોજ કરવાનો પ્રયત્ન કરશે.

(૩) મેરઠ પ્રતિવાસુદેવ મર્વજોમા છે, તેને વૈદિકોએ મુર દેત્ય લખીને-પ્રલય દશામા એકદમ બધા જગત્તી રચના કરી દેવાની મહા સત્તાવાળા, અને બધા બ્રહ્માડને પીટલાઈને તેનાથી પણ દશાશુલ વધીને ચારે દિશામા ઘેરે ઘાલીને બેઠેલા, અને તે ચારે વેદોથી પ્રસિદ્ધિને પામેલા, એવા પ્રજ્ઞપતિ-બ્રહ્માને તે દેત્યે બ્રહ્મસ્થાનથી બ્રહ્મ કર્યા, તે રાક જેવા થઈ મમર્થ વિપ્લુતા શરણે આવ્યા, સમર્થ વિપ્લુ પણ તેની સાથે દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી યુદ્ધ કરીને છેવટે નાશી જઈને બારા યોજનની શુક્રામા જઈને મૃતા, ત્યારે આ મુરદૈત્ય બ્રહ્મા વિપ્લુથી કેટલી બધી મોટી સત્તાવાળો હશે ? અને કયા નવીન રૂપ બ્રહ્માડમાથી આવ્યો હશે ? અને તે કોણે પેદા કર્યો હશે ? અને આ બધું વૃત્તે વૃત્ત કયા નવીન જ્ઞાનીથી ઉલુ કરવામા આવ્યું હશે ? વેદોથી તે પુરાણો સુધીમા લખાયેલા-બ્રહ્મા વિપ્લુ આ બે મહાન દેવો-તારક, મુર આદિ દેત્યોના બળથી કયા કાળથી નાટ બ્રહ્મ

યતા આવ્યા હશે ? કેઈ ઇતિહાસવેત્તા ઇતિહાસ યોગીને
ખતાવશે ?

(આ બધો લેખ યજ્ઞાઠ પુઠ મા, મંગમર સુદિ ૧૧ ની
કથામા છે)

(૪) મધુ-પ્રતિવાસુદેવ છે, તેના પક્ષના કેટલો જ એમ
સર્વજ્ઞના ઇતિહાસમા છે

વૈદિકોમા-પ્રાચીન ગણાતા વાયુપુરાણ અ ૨૫ મા આ મધુ
અને કેટલો કેઈ વિચિત્ર પ્રકારના લખાયા છે પરંતુ-માર્કેડેય
પુઠ મા અને દુર્ગાપાઠમા મધુ-કેટલો જે દૈત્યોના સ્વરૂપથી
વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થઈ પ્રહ્લાને મારવા કોડયા
ભયભીત પ્રહ્લાની વારે ચઢેલા વિષ્ણુ પશુ પાચ હજાર વર્ષ સુધીના
અતે નાઠા ખતાવ્યા છે આ ગણેમા મોટી સત્તાવાળા ઢોને
માનવા ?

(૫) સર્વજ્ઞમા-નિશુભ પ્રતિવાસુદેવ છે, નમિ તેના પક્ષના
છે પુરૂષસિદ્ધ વાસુદેવના હાથે નિશુભ મરેલા છે

વૈદિકોમા-શુભ-નમિ જે દૈત્યે થી ભક્તવત્સલ વિષ્ણુ ગણક
સાથે માર ખાઈને નાઠા (મત્સ્ય પુઠ અ ૧૫૧ મા લખાયા છે)
આમા સત્ય માનવા જેવું શું છે ?

(૬-૭) છદ્મ સાતમુ ત્રિક-બ્રિ અને પ્રહ્લાદના
સંબધવાળું ઘણાજ લાખા કાળના છેડે થયેલું સર્વજ્ઞમા
લખાયલું છે વૈદિકોમા ઉવટ પાલટના લાખા વિકારવાળું લખાયલું
મારા તુલનાત્મક અચ્છી બેવાની લવામણુ કડું છું

(૮) શામ, લક્ષ્મણ અને ગવણના સળધવાળુ આઠમુ ત્રિક છે

(૯) બલભદ્ર, શ્રોકૃષ્ણ અને જશમધના સળધવાળુ નવમુ ત્રિક છે આ જાને ત્રિકો જૈનોમા અને વૈદિકોમા કાઠક ન્યૂનાધિક રૂપે વિસ્તારથી લખાયવા જ છે ત્યાથી જોવાની લક્ષામણ કરે છુ અને આ જામા જે કાઠ વિશેષ સૂચનાઓ કરવા જેવી છે તે સ્પષ્ટ રૂપે થવાને માટે ફરીથી પણ લખીને જતાવુ છુ

સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસ પ્રમાણે-વિષ્ણુઓ-અને પ્રતિવિષ્ણુઓ.

(૯) વાસુદેવોના નામ

- ૧ ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવ
- ૨ દ્વિપૃષ્ઠ વાસુદેવ
- ૩ સ્વયંભૂ વાસુદેવ
- ૪ પુરુષોત્તમ વાસુદેવ
- ૫ પુરુષસિદ્ધ વાસુદેવ
- ૬ પુરુષીક વાસુદેવ
- ૭ હતા નામા વાસુદેવ
- ૮ લક્ષ્મણ વાસુદેવ
- ૯ શ્રોકૃષ્ણ વાસુદેવ

(૯) પ્રતિવાસુદેવોના નામ

- ૧ અશ્વઘ્રીવ પ્રતિવાસુદેવ
- ૨ તારકનામા પ્રતિવાસુદેવ
- ૩ મેરકનામા પ્રતિવાસુદેવ
- ૪ મધુ-કૈટભ પ્રતિવાસુદેવ
- ૫ નિશુભ પ્રતિવાસુદેવ
- ૬ જલિનામા પ્રતિવાસુદેવ
- ૭ પ્રસ્થાહ પ્રતિવાસુદેવ
- ૮ શવણ પ્રતિવાસુદેવ
- ૯ જશમધ પ્રતિવાસુદેવ

આ ત્રિપૃષ્ઠાદિક નવે વાસુદેવો છે અને અશ્વઘ્રીવાદિક નવે પ્રતિવાસુ દેવો છે (વિષ્ણુ-પ્રતિવિષ્ણુઓ છે) ૧૧ મા તીર્થકરના સમયથી જે પ્રમાણે યતા જાવ્યા તે પ્રમાણે-નામ, ઠામ, ઠેકાણાની સાથેજ સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસથી લખીને જાવ્યા છિએ

પ્રતિવિધ્યુઓના મરણ વિદ્યુઓના હાથથીજ થએલા તે પણ જતાવતાજ આવ્યા છિએ

આ અવસર્પિણીમા-છએ ખડના શોકતા તરીકે ૧૨ અકવર્તીઓ અને આ નવ ત્રિકોજ, અર્ધ ભરતના-૧૪ ખડના, મહર્ધિક પુરૂષો થએલા છે પણ બીજા કોઈ પણ એટલા બધા ઉચા ફરજના રાજ પુરૂષો થએલા જ નથી તેથીજ એ બધા (૨૭) મહર્ધિક પક્ષાથી જાહેરમા આવેના છે

વૈદિકોના પડિતોએ-સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસમાથી વળને, તેમા અનેક પ્રકારની ઉધી છતી કટપનાઓ કરીને, તે સર્વજ્ઞાના ઇતિહાસનેજ પોતાનામા દાખવ કરેલો છે પણ તેમના દોષ ખરા જ્ઞાનીના તરફથી ખરો ઇતિહાસ લમાયવો નથી એવી ખરી ખાતરી બતાવવાના હેતુથી, તેનું સ્વરૂપ ફરીથી અહીં દુક રૂપે સૂચવુ છું

આ અવસર્પિણીમા-વાસુદેવો અને પ્રતિવાસુદેવો-જુદી જુદી વ્યક્તિના કોઈ ઘણા ઘણા લાગા કાલે નવ ત્રિકોના સ્વરૂપવાળાજ આજ સુધીમા થએલા છે તે અમેએ નામમાત્રથી તો ઉપરજ લખીને બતાવ્યા છે

વૈદિકોના પડિતોએ-તે વાસુદેવોને એક વિષ્ણુના ન મથી જ બતાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે

પરંતુ-અશ્વશ્રીવ આદિ પ્રતિવાસુદેવોના નામો સર્વજ્ઞાના બતાવ્યા પ્રમાણે નરે નામો કાયમ રાખેના છ જો તે પ્રતિ વાસુદેવોના નામ વૈદિકોના પડિતોએ કાયમ રાખેવા ન હોત તો

સર્વજ્ઞોના સત્ય ઇતિહાસનો જરો પત્તો મેળવી આપવાને અમે ત્રણ ઠાળમા પણ સમર્થ થઈ શકતાજ નહિ

જુલો કે-૧૧ મા તીર્થ કરના સમયથી તે આજ સુધીમા -પ્રભપતિ આદિ જે મોટી મોટી વ્યક્તિઓ પ્રસિધ્ધિમા આવેલીઓ છે તે જાંધી વ્યક્તિઓમા વૈદિકોના પડિતોએ કેવા કેવા પ્રધાનથી ઉધુ છ-તુ કરી લોડોને ઉધા પાટા બધાવવાનો પ્રયત્ન કરેલો છે તેનું સ્વરૂપ સૂચનમાત્રથી અહીં ફરીથી લખીને બતાવુ છું

જુલો કે-પ્રભપતિની, વાસુદેવોની અને પ્રતિવાસુદેવોની ઉંધી છત્તી આતી આવેલી બાજુ ૧૧ મા તીર્થ કરના પછીથી કેવા સ્વરૂપની છે, તેનું સૂચન કરીને બતાવુ છું (૧) પહેલા ત્રિપૃષ્ઠ વાસુદેવના પિતા જિતશત્રુ મહાન્ રાજા છે પોતાની પુત્રી મૃગાવતીનો સબધ કરવાથી તે રાજા લોકોમા-પ્રભપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા વૈદિકોના પડિતોએ સર્વજ્ઞોના વિરુદ્ધમા આવીને તે પ્રભપતિને બ્રહ્મા રૂપે કંપીને જગતના સર્પ્ટા તરીકે પ્રથમ-પ્રાક્ષણુ યથોમા દાખલ કર્યા હોય, પછી ઉપનિષદોમા દાખલ કરી તે પ્રભપતિને વેદમૃગક ઠરાવવા તેની કલ્પિત શ્રુતિઓ આરે વેદોમા દાખલ કરી હોય ત્યાજ બાદ સપૂર્ણ વૈદિકોના યથોમા જગત્સર્પ્ટાની કંપના થવા યામી હોય

વૈદિકોના અનુકરણ રૂપે બીજા મત વાળાઓએ પણ પોત પોતાના ઇશ્વરોને જગતના સર્પ્ટા તરીકે કલ્પ્યા હોય આ માટે અનુમાન-બતાવવામા આવતી સૂચનાઓથી આપ સજ્જનો પણ

સત્ય વિચારમાં ઉતરીને ભુવેલી દુનિયાના ઉદ્ધારના માટે સત્ય માર્ગનો પ્રકાશ કરવા જરૂર જાહેર પડ્યો, એવી મને આશા છે

(૧) એક મહાન રાજ્ય પુત્રીના પતિ-પ્રજાપતિ, તે વૈદિકોમાં પ્રજ્ઞા, તેમના પુત્ર પહેલા વાસુદેવને સર્વથા ઉડાવી દઇને તેમના શત્રુભૂત અશ્વઘ્રીવને માથુ કપાયા પછી હયઘ્રીવવિષ્ણુ રૂપે ખતાવ્યા ગીતામાં તે વિષ્ણુને અવતાર ધારણ કરી યુગ યુગમાં ભકતોના રક્ષક રૂપે જાહેર કર્યા

આ પ્રજાપતિ-પ્રજ્ઞા અને માથુ કપાયા પછી જાહેરમાં આવેલા હયઘ્રીવ વિષ્ણુ સત્ય સ્વરૂપના હોય છે ? કે જાઇ બીજા પ્રકારની સત્ય વસ્તુમાંથી લઈને વૈદિકોના પડિતોએ તેમાં કેટલું છતુ કરીને ઝુકેલું છે વિચારવાની જગ્યામણુ કરે છે (આ હયઘ્રીવ વિષ્ણુ-દેવી ભા. અને સ્કંદ પુ. ખ. ૩ થી માલુમ પડે છે)

(૨) તારકાસુરના સળધે એકજ વાત વિચારે છે કે—

ત્રગૂરેકમાં લખાયેલા ત્રૈવિક્રમ વિષ્ણુ કે- ત્રણ પગના મુકતા ત્રણ હોઠની રચના કરી દેવાની સત્તાવાળા લખાયા છે તે વિષ્ણુના દેખતા એક તારકાસુરે કરોડો દેવતાઓને મારી નાખ્યા અને તે વિષ્ણુને પણ કેઠમાં પૂરી દીધા આ તારકાસુરે ટયા પ્રજ્ઞાકમાંથી આવીને આટલો જધો મોટો ઉત્પાત મચાવ્યો હશે ? આના સળધે બીજી પણ ઘણી વિચિત્ર વાતો લખાયેલી ઘણો જગે પર નજરે પડે છે (ભુવો-મત્સ્ય પુ. અ. ૧૫૪ સ્કંદ પુ. ખ. ૧૬૦)

(૩) મેરકના ઠેકાણે સુરેદૈત્ય પ્રી કયા-પ્રજ્ઞાક પુ. મા-શ્રીકૃષ્ણ અને અબ્જનના સવારૂપથી લખાયેલી છે તેમાં સુરેદૈત્યની સત્તા

એટલી બધી મોટી બતાવી છે કે-એ મુરદૈત્યે ધ્રુવસ્થાનમાંથી
 ધ્રુવને, નજીકમાંના દેવતાઓને થઈ કર્યા તે બધા વિષ્ણુના
 શરણે આવ્યા વિષ્ણુ શિક્ષા કરવાને ગયા તેની હાકળમાંથી
 ધ્રુવદિક તે ભાગ્યા વિષ્ણુ-દિવ્ય હજાર વર્ષ સુધી યુધ્ધ કરીને
 નાકા ને આરા યોજનની શુક્રામા જઈને સૂતા

અહીં વિચાર થાય છે કે—

પ્રજાપતિ ધ્રુવ-ધ્રુવહાડને ઘેરો ઘાલી દશાશુલ બહાર વધીને
 રહેલા, સૃષ્ટિ રથી દેવાની મોટી સત્તાવાળા અદ્વૈતમતે જડ-ચેતન
 રૂપથી જગતમાં પસરીને રહેલા, ચારે વેદોથી મોટી પ્રસિદ્ધિને
 પામેલા, એવા અનાદિના ધ્રુવને મુરદૈત્યે કયા નવીન ધ્રુવહાડમાંથી
 આવીને ધ્રુવસ્થાનમાંથી ધ્રુવ કર્યા ?

તે મુરદૈત્યથી-ત્રણ લોકની રચના કરી તેનાપર, ત્રણ પગલા
 મૂકવાની સત્તાવાળા, યુગયુગમાં બકતોની રક્ષા કરવાનું વચન
 આપીને ગએલા, જલે વિષ્ણુ રચેલે વિષ્ણુ ના સ્વરૂપથી બધાએ
 જીવેના સ્વરૂપથી પોતે જગતમાં વ્યાપીને રહેલા, તે વિષ્ણુ
 ૧૨ યોજનની શુક્રામા જઈને સૂતા, તે પછી હનિયાને શરણ
 કાનું ? શું આ બધું સત્ય રૂપનું લખાયલું છે ? કે સર્વજ્ઞોમાંથી
 લઈને વિકાર રૂપનું ઉલ્લુ કરવામાં આવેલું છે ? સર્જનોને વિચાર
 કરવાની બલામણુ કરે છું (જીવો-સ્ત્રો ૧૨ હજાર ના
 પ્રમાણવાળું-ધ્રુવહાડ પૃ.)

(૪) મધુ-પ્રતિવાસુદેવ છે, તેના માથી કૈટલ છે તેઓને
 વિષ્ણુના કાનના મેલથી ઉત્પન્ન થએલા બતાવ્યા આમાં વિશેષ

ખૂળી છે તે જુઓ-તેઓ ઉત્પન્ન થતાની સાથે જગતના મણા એવા ગ્રમ્હાને મારવા દોડ્યા, ગ્રમ્હા ભયભીત થયા એટલું જ નહીં પણ ત્રણ પગલા મુકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા, વિષ્ણુ પણ તેઓથી નાશી છુટયા આ બધા પ્રકારની વાતો કેટલા દરજ્જાની અત્યરૂપની ભામે છે ? આ બધું ધાધવ ભળી ખુલ્લું મવજોમાથી લઈને ઉધુ છ તુ કટિપતરૂપનુ ઉધુ કરેલુ છે કે નહીં ? આપ સજ્જન પડિતો પણ અધાર પીછેઠો ઓઠાવ્યા કરો તેથી આપણા ભરૂંથે અજાણ પ્રજા કુટાયા કરે તે શુ આપની સજ્જનતાને યોગે ? મારી સમજ તો એ છે કે-સત્યવરુની સ્થિતિ લોકોમા પ્રકાશીએ ત્યારેજ સત્યમિયતાનો ખરો લાભ મેળવી શકીએ ?

(૫) નિશુભ-પ્રતિવાસુદેવ છે તેના ઠેકાણે વૈદિકોમા-શુભ-નમિ બે દેત્યો લખાયા છે તેઓથી વિષ્ણુ ગરૂડ બન્ને માર ખાઈને નાઠેલા બતાવ્યા છે વિચાર થાય છે કે ત્રણ પગલા મુકતા ત્રણ લોકની રચના કરવાની સત્તાવાળા, અવતારો ધારણ કરવાવાળા, ભકતોની રક્ષા કરવાવાળા, પેવા બે દેત્યોથી વિષ્ણુ ગરૂડ માથે માર ખાઈને કેમ નાઠા ? (જુવો-શ્લો. અઉદ હજારના પ્રમાણુ વાળા મત્સ્યપુ અ ૧૫૧ મો)

(૬-૭) છઠ્ઠા-બાલિ, સાતમા-પ્રહ્લાદ, જે બન્ને જુદા જુદા સમયના બન્ને પ્રતિવાસુદેવો છે વૈદિકોમા તેઓના મળ પે હધી છત્તી અનેક પ્રકારનો કટપનાઓ કરેલી છે તેમાની માત્ર એકજ સૂચના બતાવુ છુ બે નામના જુદા જુદા વિષ્ણુના (વાસુદેવના)

શત્રુભૂત તો એ જન્મે છેજ પણ પ્રહ્લાદને તો વિષ્ણુએ પોતાનો
બક્ત માની, ઇદ્રાસન પર બેઠાવ્યો છે સો યજ્ઞ કરી ઇદ્રાસન
લેવાની ઇચ્છાવાળા બલિને અટકાવવા વિષ્ણુ તેને છળવા ને
આવ્યા છે, તે એવી રીતે કે-વિષ્ણુએ વામન રૂપ ધરી બલિના
પસે ત્રણ પગલા જમીન માગી, વિકરાલ રૂપ ધરીને ત્રણ લોકને
માપી લીધા, છેલ્લુ પગલુ બલિના માથા પર મૂકીને તેને
પતાલમા ખોસી દાલ્યો અને પ્રહ્લાદને ઇદ્રાસન પર કાયમ
રાખ્યો વળી કેઈ લગ્ન છે કે-શિવભક્ત પ્રહ્લાદના પાપને
નૃસિંહ રૂપે થામલામાથી નીકળીને ચીરી નાખ્યો એવી અનેક
પ્રકારની બહાદુરીની વાતો વિષ્ણુના સબધે લખાઈ છે
અધાતરથી જુવો

(૮) ગાઠમુ ત્રિઽ—રામ, લક્ષ્મણ અને શવણતુ છે

(૯) નવમુ ત્રિઽ—બલભદ્ર, શ્રીકૃષ્ણ અને જરામધનુ છે
આ જન્મે ત્રિકોના મુખ્ય પાત્રોમા કદાચ મોટો ફેરફાર નહી થયો
હોય, પણ તેના અતરમા તો મોટા વિકારો થએલા નજરે પડે છે
નવીન કવિઓથી નવા વિકારો વધારેજ ધૂસતા ગયા છે થોડા
ઘણા મારા અથથી જોઈ શકશો છેવટમા એટલુ તો જરૂરજ
કહુ છુ કે વૈદિકોના ઉપનિષદાદિકના ગ્રંથોમા જે અધ્યાત્મિક
વિષયોના વિચારો, ટુટક કુટક સ્વરૂપના હેખાય છે તે, અને
પ્રાચીન રૂપ ઇતિહાસના વિષયો કે જે જગોજગોપર ઉઘા છતા
સ્વરૂપના હેખાય છે તે, સર્વજ્ઞના કથનમાથી લઈને-તેમા ઉધુ
છ તુ કરીને, તેવા ઘેઈ મૂળના લેખકોએ જાણી જુજીને લોકોને

ઉધા પાટા જ ધાવનો પ્રયત્ન કરેલો છે અને પ્રમાણ વિનાના મોટા મોટા ગ્રંથો લખીને, લોકોને શ્રમિષ્ટ કરવાનો પ્રયત્ન કરતા ગયા છે તેથી આજઠાણની વિચક્ષણ પ્રજા શ્રમિષ્ટ થઈ રહી છે ખીજા સભ્યનો પણ મારી પેઠે અભ્યાસ કરીને જોશે તો, તેઓ પણ જરૂર સત્યાસત્યનો વિચાર કરી શકશે, એમ હું પૂર્ણ ખાતરીથી કહી શકું છું

આ તો માત્ર નવ ત્રિકોના સળધની સૂચના થઈ

ખીજી વાત જુવો કે—પહેલા વાસુદેવના પિતા કે જે પુત્રીના સળધથી લોકોમાં—પ્રજાપતિના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હતા, તેને જ વૈદિકોના પડિતોએ શ્રમ્હા રૂપે કટપીને—ચારે વેદોમાં, શ્રામ્હણુ ગ્રંથોમાં, ઉપનિષદોમાં, જગતના માલક બનાવી દઈને, સંપૂર્ણ વૈદિકોના ગ્રંથોમાં જોખી ઘાટ્યા છે

ત્રીજી વાત જુવો કે—વાસુદેવો નવ (૯) થયા છે, કેટલાક તેમાંના નામો સર્વથા ઉડાવી દઈને એક જ વિષ્ણુના નામથી—સર્વજ્ઞ તીર્થ કરોના અનુકરણ રૂપે—મત્સ્ય, કૃર્માદિક ૨૪ અવતારો કટપીને તેમાં માચી જાડી કટપનાઓ લેળવીને—મત્સ્ય પુત્ર કૃર્મ પુત્ર વરાહ પુત્ર આદિના નામથી મોટા મોટા કલ્પિત લેખો લખી, ચાર લાખ (૪૦૦૦૦૦) શ્લોકના પ્રમાણવાળા ૧૮ પુરાણો ઉજા કરી દીધા છે એમો આદિ અનાદિના છિએ, એણે ઠાળ બતાવવાના માટે, જુઠે જુઠું ધાધવ કેવા સ્વરૂપનું ઉણું કરી દીધું છે

કેવળ અજ્ઞાન પ્રજાનો લાલ લઈને, આ બધા અક્ષરોના

પડિતોએ દુનિયાને ઉઘા પાટા બધાવવાને માટે કેવું વિપરીત સાહસ એડયું છે ?

વળી એક એથી વાત જુઓ કે- આ અવસર્પિણીમા, ચક્રવર્તીઓ ૧૨ થયેલા સર્વજ્ઞોએ બતાવેલા છે જેને પુણ્યના યોગથી-હાથી, ઘોડાદિ, મહાપરાક્રમી ૧૪ રત્નો આવીને મળે તેજ ચક્રવર્તી થાય, તેવા ૧૨ જ થયેલા છે

વૈદિકોએ-તેમાના બરત, સગર, સનતકુમારાદિ, બે ચાર નામોને સાધારણ રાજાઓ તરીકે લખીને, તેઓના ઇતિહાસમા ઉધુ છત્ર ચિત્રીને, તેમના સબધના ૧૪ રત્નોને, ધ્રુવકાંઠિક દેવોના સમુદ્રમંથનથી ઉત્પન્ન થયેલા બતાવ્યા છે

આ ઉપર બતાવેલી અનેક પ્રકારની સૂચનાઓમાં મહાજે સમજી શકાય તેવું છે કે-વૈદિકોના પડિતોએ, જે ઇતિહાસ લખ્યો તે, સર્વજ્ઞોના ઇતિહાસમાંથી લઈને, તેમા ઉધીછત્રી કંપનાઓ કરીને, અજાણ વર્ગને ઉઘા પાટા બધાવવાનોજ પ્રયત્ન કરેલો છે બાકી વૈદિકોમા પાછળથી લખાયેલા પ્રાચીન ઇતિહાસ ન તો કોઈ બૃત્તનો બતાવેલો છે કે, નતો, કોઈ સૂતનો? એમ શાણા પડિતોને તા ઓખખુ ડેખાઈ આવશે એટલુજ નહીં પણ મધ્યમ વર્ગ પણ નિર્ણય કરી લેવાની ઇચ્છાવાળો, આ પ્રકાશના સમયમા, ખીજાની સહાયતા વિનાજ, નિર્ણય કરી લે તેવા પ્રકારનો આ સમય કારણ કે લાયબ્રેરીયોના સાધનથી, કોઈને પૂછવાની પણ જરૂર પડે તેમ નથી માત્ર નિપક્ષપાત જુદીથી વિચારવાની જરૂર છે

અહીં સુધી જોત-વહિકના ઇતિહાસની તુલના કરીને જોતા, વિકારી સ્વરૂપનો ઇતિહાસ, કૌનામાંથી લઈને કોણે ઉસા કર્યો છે, એ મહાજ્ઞાનો વિચારી શકાય તેવું ॥

હવે આપણે પ્રાચીન ગણાતા વેદોનો મૂળની ગ્રંથિતિનો વિચાર દુકળી તપાસીને જોઈએ—

વેદોમાં—યજ્ઞ યાગ દિકના વિધાનવાળું તરવસાન કેટલું બધું ઉચ્ચા દરજ્જાનું હતું, તે તો આપ સર્વ જાણો છો. છતાં તેની ગણિમા જોતા—વેદો અનાદિના છે, સૃષ્ટિની આદિમા—પ્રજ્ઞાએ પોતાના ચારે મુખથી, ચારે વેદોના પ્રકાશ કર્યો એવા પ્રકારની અનેક વાતો, કેટલા મત્ય દરજ્જાની અત્ય રૂપ ધી જાણે છે ?

પૈકિકોના પડિતો સર્વજ્ઞોના પરિચયમા વિશેષ આવતા, સર્વજ્ઞોના તરફનું અત્ય વસ્તુનું જ્ઞાન સત્ય રૂપે ન અદબ કરતા, કેવળ સ્વાર્થના તરફ દોરવાઈને બીજી અજ્ઞાન પ્રભાને પણ ઉંધા પાટા બાંધાવવાનોજ પ્રયત્ન કરતા ગયા તે વાત તો આપ મારા જુનનાતમક જોખાથી કબુલજ કરશે.

સર્વજ્ઞોના અધ્યાત્મિક તત્ત્વોમા પણ તેવાજ પ્રકારની બાજી જોવાઈ છે, પરંતુ તે અધ્યાત્મિક તત્ત્વ જ્ઞાનના વિષયમા, ઇતિહાસના વિષય જેવી, પુરેપુરી બાજી જોવી શક્યા નથી માત્ર ઉપર ચોટીયું અડધું કરી તેમા ઉધું છ તુ તો જરૂર કરતા ગયા છે. જેમ કે—મહુકોપનિષદમા—

(૧) “ નદીઓ વહેતી વહેતી જેવી રીતે મમુદ્રમા અદૃશ્ય થાય છે, અને પોતાનો નામ વધા રૂપ છાડી દે છે, તેવી રીતે

વિદ્વાન માણુમ, નામ તથા રૂપથી વિમુક્ત થઈ, પરથી પણ પર
ઓવા દિવ્ય પુરુષમા લીન થઈ જાય છે ”

(સરસ્વત માહિત્ય પૃ ૨૬૮ થી)

સર્વજ્ઞાનુ સિદ્ધાત જોતા-જોણે જોધિળોજ મોખ્યુ હોય,
અર્થાત્ સત્જ્ઞાન અને અત્તર્જ્ઞાનની રૂચિ થઈ હોય, અને રાગાદિ
આતરના ષટ્તરિપુઓથી સર્વયા છટકી ગયો હોય, તેવા મહા
પુરુષો, થોડા વખત મુક્ત રૂપે થઈ, દિવ્ય પુરુષોની સાથે મળી
શકે છે અગર જો તે ષટ્તરિપુઓથી સપડાતો ગહેતો હોય તો
અળજેના અળજે વર્ષો સુધી કે અનેકાઅનેક ભવો સુધી પણ,
મ સારમા ગળાડવુજ પડે છે ઉદાહરણુમા—જગદેવના પુત્રના
પુત્ર ‘ મરીચિ ’ પૂર્વકાળના મનુષ્યના ભવમા નફ્રોધની રૂચિ
થયા પછી પણ એક કુળમદરૂપ ગત્રુના મપાટામા નપડાતા એક
કોટા બોદિ સાગરોપમ સુધી, સમારમા ભટકયા ત્યારબાદ રજમા
તીર્થકર રૂપે થયા તો પછો સત્જ્ઞાનની રૂચિ વિનાનો કેવળ
અક્ષરના જ્ઞાનથી વિદ્વાન ગણાતો, અને કેવળ દુરાગ્રહમા
પડેલાની જલહીથી મુક્તિ થઈ, દિવ્ય પુરુષોમા મળી જવાનુ,
જેન સિદ્ધાત સ્વીકારતુ નથા

(૨) વૃહહારણ્યકમા—એક ઠેકાણે ચાક્ષવકકય-આત્માને
અતર્યામી તરીકે વર્ણવે છે—

“ જે સર્વ પ્રાણીઓની અદર રહે છે, જે સર્વ પ્રાણીઓ થી
જુદો છે, જે સર્વ પ્રાણીઓ પ- અદ-થી ગ-ન્ય અનાવે છે, ત
હારો આત્મા છે, તે અતર્યામી છે, તે અમૃત છે ”

વિચારવાનું કે-સર્વજ્ઞોમાન્નાના મોટા સર્વે જીવો, કર્મધો પરાધીન પણ, જન્મ મરણ ચારવાળા પ્રાપ્ત થતા, પોતા પોતાનું શરીર નવું નવું ધારણ કર્યાજ કરે છે તો પછી સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર અદ્વિતીય શાસ્ત્ર ચલાવનારો બીજો આત્મા અતર્યામી થએલો, તે શું ગધા જીવોને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિમા ગળકળ્યા કરે છે ? યાજ્ઞવલ્ક્યે આ માન્યતા કયા બીજા સર્વજ્ઞથી મેળવી ?

(૬) સ સા પૃ ૨૬૧-૫૬૬૪૨૫૨૩મા જોવું પણ કહેવામા આવ્યું છે કે-“ માણુમનુ શરીર જન્મદે પચબૃતમા લગી ભાય છે, ત્યારે જે કર્મ વડે માણુસ સારો કે નહારો થાય છે, તે કર્મ સિવાય બીજું કંઈ પણ એનું રહેતું નથી ”

આ ઉપનિષદ્ગર ઉપ ના લેખમા નહે છે કે-સર્વ પ્રાણીઓ પર, અદ્વિતીય શાસ્ત્ર ચલાવે છે તે હારો આત્મા છે, તે અતર્યામી છે આ જગોપર કહે છે કે-“ જે કર્મ વડે માણુસ સારો કે નહારો થાય છે, તે કર્મ સિવાય બીજું કંઈ પણ એનું રહેતું નથી ”

વિચાર થાય કે-જ્યાથી એ જીવ માણુસ રૂપે થવાને આવ્યો ત્યાંથી કર્મ લઈને આવ્યો હશે કે કર્મ વિનાનો ? અને અહીં એકલા કર્મને ઝુકીને પોતે કયે ઠેકાણે જઈને ધુમી બેઠો ? અને તે એકલા કર્મ કેવું સ્વરૂપ ધારણ કરીને ૮૪ લાખ જીવોની યોનિયોમા ભટકવા લાગ્યા ? અને તે કર્મના વડે પોતે કેવા સ્વરૂપથી તે ગતિમા પ્રાપ્ત થતા સુખ દુઃખનો, અનુભવ કરવાને

લાગ્યો ? આ ઉપનિષદકારો શુ લોકોને બ્રહ્મજ્ઞાન આપવાને
 નીકળ્યા છે કે, અગડ બગડ લખીને—દુનિયાને ભ્રમભળમા
 ભટકાવી મારવાને, ઉભા થયા છે પુકતપણે વિચારવાની ભક્ષામણ
 કરે છું

આ જગોપર—મૈકેનલ શાહેન—સ સા ના પૃષ્ઠ ૨૮૭
 મા કહે છે તે ફીચી વિચરવાને મુકુ છું—

“આ ઉપનિષદ્ મર્યોમા—પરમાત્માનુ ખરૂં સરૂપ મમજવાને
 માટે મર્વત્ર ભારે ગડમથલ આલી રહેલી ભેવામા આવે છે, અને
 એ ગડમથલને પરિણામે—કોઈવાર એક રૂપક વાપરવામા આવ્યું
 હોય તો, કોઈવાર બીજું રૂપક વાપરવામા આવ્યું હોય, એવું
 બન્યું છે—ઉપાદેશ તરીકે—સૃષ્ટિદારરૂપક ઉપનિષદ્મા યાર
 વચ્ચે મરિ, સસાર છોડી વનમા જવાની તૈયારી કરતા હોય છે
 તે વખતે, એની સ્ત્રી મૈત્રેયી એને પ્રશ્ન કરે છે, તેના જવાબમા
 એ કહે છે—જે રીતે એક મીઠનો ગાગડો, પાણીમા નાખ્યો
 હોય તો તે પાણીમા ગળી જાય, અને તેને પાછો બહાર કાઢી
 શકાય નહીં, પણ પાણી જનાથી આજો ત્યાંથી ખાડને ખાડ
 લગા કરે, તેવી રીતે મહાસત્ત્વ અનત છે, અપાર છે, વિજ્ઞાનનો
 જત્યો છે, આ મૂળતત્ત્વોમાથી બહાર નીકળીને, એમાને એમાજ
 એ પાછું વિલીન થાય છે, મરણ પછી ચેતન્ય રહેતું નથી, કારણ
 કે યાન- વસ્ત્રો આગળ આગળ સમજાવ્યું છે તે પ્રમાણે, જે
 દૈતભાવ ઉપર ચેતન્યનો આધાર રહે છે, તે જતો રહ્યો, એટલે
 ચેતન્યપણ જતું જ રહેતું બેઈએ

વળી એજ ઉપનિષદ્માં ખીજે એક ઠેકાણે કહ્યું છે કે-
જેવી રીતે કરોળિયો, પોતાના તત્ત્વો વડે બહાર નીકળે છે
જેવી રીતે ન્હાના ન્હાના તણખાઓ-અગ્નિમાથી બહાર નીકળે
છે, તેવી રીતે જો આત્મામાથી-સઘળા પ્રાણ, મધળા લોક,
સઘળા દેવતાઓ, મધળા પ્રાણિયો બહાર નીકળે છે ”

અહીં મારા વિચારો—વેદકાળના સમયમાં-વેદો વૈદિકપડિતોના
જતાવ્યા પ્રમાણે-યજ્ઞ યાગાદિકના વિધાનથી, પોતાના કાર્યનો
સિદ્ધિ થતી માનીને, તે કાર્ય કરતા હોય પરંતુ એક તરફ
સર્વજ્ઞોનો, અને બીજી તરફ જે ચાર તેવા ત્યાગીઓનો પ્રાદુર્ભાવ
થતા તેઓના પરિચરવાળા લોકોની, યજ્ઞયાગાદિકની ભાવના
છુટકા લાગી હોય એટલે તેવા ધધાવાળા પડિતોનો, સ્વાર્થ પછી
અટપ્ત પડવા લાગ્યો હોય, અર્થાત્ કર્મકાંડના વિધાનવાળું
વેદજ્ઞાન પણ નથી જેવું થઈ પડેલું હોય, એટલે તે સમયના
અનુર પડિતોએ વેદ વિધાને નિકૃષ્ટ વિધા જતાવીને જ્ઞાનકાંડના
નામથી ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા જતાવવાના હેતુથી ઉપનિષદોની રચના
શરૂ કરી દીધી હોય, જે મતના વિચારો જેને જોડતા આવતા,
તેમાં પોતાની મરજી મેળવી નખવા માડ્યું તેમાં તેમાં ગડમચલ
થએલા જેવું લાગે તે, સ્વાભાવિકજ છે પરંતુ હું સર્વજ્ઞોના
વચનને અનુસરીને, પૂરેના લેજોમાં જે પ્રમાણે લખતો આવ્યો
તે પ્રમાણે, અહીં લખીને જતાવું તો તે અયોગ્ય નહીં ગણાય

અહીં યાજ્ઞવલ્ક્યનાજ વિચારો જુવો—

(૧) “ જે સર્વ પ્રાણીઓપર અદરથી સન્નય અવાવે છે
તે હારો આત્મા અતર્યામી છે ”

(૨) બીજી વાત— “ જે હમ વડે માણુમ મારો કે નહોતો વાય છે તે કર્મ મિવાય બીજુ કંઈ પણ એવું રહેતું નથી ”

(૩) ત્રીજી વાત—“ મહામત્ત્વ જકાર નીકળીને પાટો એમાને એમા વિલીન થાય છે જેમ ચીકાનો ગામડો પાણીમા ગળી ગયેલો જકાર કાઢી શકતો નથી

(૪) ચોથી વખતે એજ સુધિએ—કરોળીયાના તતુના દપ્પાતથી, અને અગ્નિના ન્હાના હાના તળખાઓના દપ્પાતથી જલાવ્યું છે કે—આત્મામાથી મધગા પ્રાણ, મધળા લોક, મધળા દેવતાઓ, અને મધગા પ્રાણિઓ જકાર નીકળે છે ”

આ યાજ્ઞવલ્ક્ય સુધિનીજ, ચારે વાતોનો વિચાર કરમથી મર્વજોના વચનને અનુસરીનેજ જનાવું છું—

(૧) સર્વ પ્રાણિઓનો અતર્યામી જનેલા આત્મા, નાની હશે કે અજ્ઞાની ? ને તે જ્ઞાની છે તો અમાની પીડાઓ શા માટે નિવારણ નથી કરતો ? જકાર બેઠો બેઠો શા માટે તમામો લેયા કરે છે ? કહેવામા આવે કે પોતાના કરમથી જીવો પીડાઓ ભોગવે છે, તો પછી અમારા અતર્યામી જનેલા આત્માએ અમારું જુ ઉકાળ્યું ? માટે આ થયેલી કલ્પના કોઈ જ્ઞાનીની છેજ નહી

(૨) “ માન કે નહોતો કર્મ મિવાય માણુમનું બીજું કંઈ રહેતું જ નથી ”

આ કલ્પના પણ અત્યંત અનિષ્ટજ થયેલી છે આમા તો કર્મનો કરવાવાળો જીવજ શુભ થઈ જાય છે, તો પછી કર્મનો ભોગ ભોગવનારજ દોષ ? કરેલા કરમ જડ પના જડરૂપમા મળી

ગયા આ કટપના શુ આસ્તિક રૂપની કે કેવન સર્વથા નસ્તિક રૂપની ?

(૩) “ મહાસત્ત્વ-બહા નીકળીને પાછો એમાને એમા વિલીન થાય છે મીઠાનો ગાગડો પછીમા ગળી ગએલો બહાર કાઢી શકાતો નથી ”

આ કટપના પશુ કેઈ મહા અજ્ઞાન દશાની ઘેવછામાથી પ્રગટ થએલી જણાય છે આ દુનિયામા-અનતા અનત બ્રુવો, પોતાના કર્મના વશમા પડેના ટહ ટાપ બુરોની ચોનિમા, અનતાઅનત કાળથી ભટકી રહેવા, અને નાના પ્રકારના અવોર દુ ખોને સહન કરી રહેવા, પ્રત્યક્ષમા દેખાઈ રહેવા છે તે શુ પેલો મહામત્ત્વ-પોતેજ ટહ ટાપ બુરોની ચોનિયોમા, દુ ખોને અનુભવ લેવાને નીકળેલો માનવો ? આ કટપના કેટલી બધી અનિદ્ર થએલી છે ? ઉપર બનાવેલા વિચારા, સિવાય અનેક વિચારા વૈદિકના યથોમાથી પશુ, ઉધા છતા કટપના મળી આવશે

(૪) આ ઉપનિષદકારે ચોથા ફકરાથી પરમાત્માતુ જ્ઞાન બનાવતા એવુ બતાબ્યુ છે કે—

આત્મામાથી—સઘળા પ્રાણ, સઘળા લોક, સઘળા દેવતાઓ, અને સઘળા પ્રાણીઓ, બહા નીકળે છે ”

આ ઉપનિષદ કાન્ત યાજ્ઞવલ્ક્ય એક મહાન્ત્ર નિપિ મનાયવા છે તેમના આત્માના સજાધના બે ચાર વિચારો બેતા, એવુ સમજાય છે કે—દુનિયામા કેઈ એક-મહામત્ત્વ છે, તે પોતેજ

પોતાના સ્વરૂપથી જાણી દુનિયાના જીવોના સ્વરૂપથી પસરીને
 રહે છે તેના સિવાય બીજો કોઈ પણ મોટી સત્તાવાળો હોય
 એમ તેમના કથનથી સમજાતું નથી પરંતુ આગળ પાછળનો
 વિચાર કરી જોતા આ યાજ્ઞવલ્કયનું કથન કોઈ સદ્જ્ઞાનના
 વિચારમાથી પ્રગટ થયેલું હોય એમ સમજાતું નથી આપ
 સમજાનો પણ જો મદ્વિચારમા ઉતરશે તો, આ મારા વાનને
 કબૂલજ કરશે।

તે શિવાય-કીડા, મંકોડા, પગુઓ, પખીઓ, જલચર,
 થલચર, આદિ અનેકાઅનેક યોનિયોમા અનેક પ્રકારના છેદન
 લેદન આદિના અધાર હું જોને સહન કરી રહેના, અનેકા અનેક
 જીવો પ્રત્યક્ષપણે, આપણું દેખી પણ રહેલા છેએ

તે શિવાય-નરકમા પડી રહેલા, અસંખ્ય જીવો, મહા
 અધાર હું જોને સહન કરી રહેલા, જૈનોમા તેમજ વૈદિકના
 કર્મપુરાણ, મનુસ્મૃતિ, આદિ ગ્રંથોથી પણ જાહેરમા આવી
 રહેલા આપણું સાક્ષીઓ દિએ

આ ઉપર જતાવેલા જાધાએ પ્રકારના જીવોના સ્વરૂપને
 ધારણ કરી રહેલો, આ એક મહામત્ત્વ (આત્મા) ને માનવો કે,
 તે મહાસત્ત્વ વિનાના કોઈ બીજા પ્રકારના જીવો પોત પોતાના
 સ્વરૂપને ધારણ કરીને રહેલા માનવા ?

(૧) કલમ પહેલીમા આ કૃષિએ જણાવ્યું હતું કે—
 “ જે સર્વ પ્રાણીઓ પર અદ્યથી રાજ્ય ચલાવે છે તે હકારો
 આ મા અતર્યામી છે ”

આ કલમ પહેલીથી એવું સમજાય છે કે—સર્વ પ્રાણીઓ જુદા હોય અને તેઓના પર અલ્પથી ગભ્ય ચલવનારો અત્યામી વર્તેલો આત્મા ઠેઠ જુદો હોય, એવો બોધ નીકળે છે

(૨) કલમ બીજીથી સમજાય છે કે—“માણુમના કમ સિવાય બીજું કંઈ રહેતું નથી ”

વિચાર થાય છે કે—માણુમના પડી રહેલા એકા જડરૂપ કમના ઉપર, ને અત્યામી આત્મા પોતાનું રાજ્ય કેવા પ્રકારનું ચલાવતો હશે ?

(૩) કલમ ત્રીજીમા જણાવ્યું હતું કે—મહાસત્ત્વ બહાર નીકળીને પાછો એમાને એમા વિનીત થાય છે મીઠાનો ગાગડો પાપીમા ગમી ગએલો પાછો બહાર ઠાઠી શકાતો નથી ”

આ કલમ ત્રીજીમા કહ્યું કે—આ મહામત્ત્વ પોતાના સ્વરૂપથી બહાર નીકળ્યા પછી, ગળી જએલા મીઠાના ગાગડા જેવો પાછો બહાર ઠાઠી શકાતો નથી એટલે તે મહાસત્ત્વ પોતે નહ થઈ જએલા જેવો, પાછો પોતાના સ્વરૂપને પ્રાપ્ત થઈ શકતો નથી એવોજ બોલ મેળની શકાય છે (૪) કલમ ચોવીથી જણાવ્યું છે કે—“આત્મામાથી મધના પ્રાણ, મધના લોહ, મધના દેવતાઓ, અને મધના પ્રાણીઓ, બહાર નીકળે છે, ”

આ કલમ ચોવીથી વિચાર વાય છે કે—આ બધા પ્રકારના સ્વરૂપને ધારણ કરવાવાળા, તે આત્માનું અને તેને ધારણ કરવા

મરૂપોતુ, પાછળથી કેવા પ્રકારના પશ્ચિમો આવતા હશે ? તેના મળધને કોઈ વિશેષ યોગ મળી આવેલો જણાતો નથી તેથી આ બધા પ્રમગોમા કાઈક વિશેષ વિચાર કરવાની જરૂર પડે છે

પ્રથમ પૂર્વે કાંઈ કાળાતર પહેલા સૃષ્ટિની આદિમા પ્રજાપતિ - બ્રહ્માથી ચાર ઋષિઓ દ્વારા ચારો વેદોની પ્રાપ્તિ થયે ની વૈદિકના પડિતો બતાવતા હતા પછી સવરે ના તત્ત્વોની હરિકાઈમા આવતા તે વેદવિદ્યાને અવિદ્યા એટલે આત્મસ્વરૂપના માધનમા નિકૃષ્ટ વિદ્યા બતાવી ઉપનિષદો દ્વારા બ્રહ્મજ્ઞાન મળધિની ઉત્કૃષ્ટ વિદ્યા બતાવવાને બહાર આવ્યા તેના મળધિની ચાર કલમો વૃહદારણ્યક ઉપનિષદની લખીને બતાવી છે તેનું ગુડ ગુડ સ્વરૂપ જોતા તે ચારે કલમો બ્રહ્મજ્ઞાન ની પ્રાપ્તિ કળવવાવાળાં મને નવી લાગતી પણ તેના વાચનથી મોટા મોટા પડિતો પણ બ્રહ્મજ્ઞાનજ પેલા કની લેવે તેવી કાંઈ વિચાર કરીને બતાવુ છું

કલમ ચોવીમા-આત્મામાથી મધળા લોકાદિક બહાર નીકળે છે એવું બ્રહ્મજ્ઞાન ઉપનિષદકાનેએ કયાથી બેળવ્યું હશે ? કારણ અગ્નિવેદના પહેલા મહળથી એવું બતાવવામા આવ્યું છે કે- 'ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુએ ત્રણ પગવા મૂકતાં એ લોકોની રચના કરી દીધી હતી, તો પછી આ ત્રીજા આત્મા કયાથી પ્રગટ થયા કે જે પોતે સવળા લોકમા પમરીને રહ્યા

જીજી વાત એ છે કે-અગ્નિવેદના દશમા મહળમા પ્રજાપતિ બ્રહ્મા ત્રિવિક્રમ વિષ્ણુથી તો કોઈ જુદાજ કે તે પ્રજાપતિએ-પ્રલય થયા પછી આ સૃષ્ટિને એકદમ એવી તો નવી દીધા કે કોઈને પણ

ખબર પડવા દીધી નહી, જોટલુ જ નહી પણ બધા ધ્રમ્હાડને ઘેરો
ધાની તેનાથી પણ પોતે દયાગુણ બહાર વધીને રહ્યા

અહીં વિચાર થાય છે કે-વિધ્યુએ ત્રણ લોકની રચના કર્યા
પછી ધ્રમ્હા બધા ધ્રમ્હાડને ઘેરો ધાત્રીને બેઠા હશે કે પડેના ?
કારણ મગ્ન પહેલા વિધ્યુ ત્રણ લોકની રચના કરવા વાળા લખાયા
છે અને પછીથી પ્રજાપતિ ધ્રમ્હા ધ્રમ્હાડને ઘેરો ધાત્રી બેઠેલા
જળાબ્યા છે માટે ખાસ વિચારવા જેવું છે

ત્રીજી વાત એ છે કે-ઉપનિષદ્ધારે તો વર્તમાન સર્વજ્ઞાના
પ્રાદુર્ભાવ થયા પછીના છે તેઓને ન તો જણાયા વેદના ત્રેવિકંભ
વિધ્યુ, તેમજ ન તો જણાયા પ્રજાપતિ બ્રહ્મા માત્ર એક, આત્માજ
બધા જગતમા પસરી રહેવા ન જાણે કયે ઠેકાણેથી મળી આવ્યા ?
આ બધા જગતના માલિક થનારાઓનો લાકડો શાથી ફાટી નિકળ્યો ?

વળી વિચાર થાય છે કે-ત્રણ પગલા મૂકતા ત્રણ લોકની
રચના કરી દેવા ધી મહા સત્તાવાળા વિધ્યુને-એક તારક નામના
દેવે કયા કાળમા કેદમા પુગી દીધા ? અને કયા કાળમા છેડી
દીધા ? તેની તો હમ્મ ખબરજ નથી પડી ન જાણે ત્રણલોકની
રચના કરતા પહેલા પુરી દીધા હતા કે પછીથી ?

બીજી વાત એ છે કે-મુરુદત્યે અનાદિકાળના પ્રજાપતિ
બ્રહ્માને બ્રહ્મસ્થાનમાથી કયા કાળમા બ્રહ્મ કર્યા ? અને ફરીથી
તેમણે પોતાનું બ્રહ્મસ્થાન કયા કાળમા મેળવ્યું ? અને કયા
કાળમા પછો ધ્રમ્હાડને ઘેરો ધાત્રીને બેઠા ?

અનાદિકાળના વિધ્યુ તારક દેવની ડેન્મા પડયા અને

અનાદિકાળના પ્રજાપતિ અમ્હા મુરદૈત્યથી અમ્હરથ નમાથી બ્રા-
થયા અને આ બન્ને મહાન દેવો અનાદિકાળના મુરદૈત્યથી
પ્રતિદિમા આવેલા છે તેથી વિચાર થાય છે કે આ બે દૈત્યો,
કેટલા જળરા હશે ? અને દોણે પેદા કરેલા હશે ? આ બધા
પ્રશ્નો વિચારવા જેવા ખરા કે નહીં ?

બ્રહ્મજ્ઞાન નિષે બે બોલ—

આર મુનિઓના હૃદયમા આરો વેદોનો પ્રકાશ કરતા પ્રજાપતિ
અમ્હાએ તેમા પોતાના બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ નહીં કર્યો હોય ? કે
જેથી આ બધા ઉપનિષદ્ધકારોને ઘણા લાભા કાઢના છે તે બ્રહ્મજ્ઞાન
આપવાને બહાર આવવું પડ્યું ? અને તેઓ કયા નવીન ઇશ્વરથી
મેળવેને આવ્યા ?

બીજી વાત—ચાણવદ્ધકયે બખેના વેદોનું જ્ઞાન શુરૂને પાછું
આપવાને માટે ઓઢી કાઢીને કહ્યું કે, ત્યો તમારૂ જ્ઞાન એમ
કહીને સૂર્યની ઉપાસન કરી, પછી સૂર્યના ઘોડાના કાનમા રહી
સૂર્યથી નવીન વેદોનું જ્ઞાન મેળવ્યું, તેમા પણ સૂર્ય અમ્હજ્ઞાન
આપનાનું ભૂલી ગયા હશે કે જેથી આ મુનિને વૃહદાનંદ અથવા
અન્યના કરીને દ્રીથી અમ્હજ્ઞાન આપવાને બહાર આવવું પડ્યું ?
અને તે કયા દેવની પાસેથી મેળવીને આવ્યા ?

ત્રીજી વાત—મુરદૈત્યમા મોટી સત્તાવાળા વરુણદેવ સર્વે
પોતાના પુત્ર ભૃગુને અમ્હજ્ઞાન શિખવ્યું હતું, તે અમ્હજ્ઞાન
ઉપયોગમા ન લેતા આ ઉપનિષદ્ધકારો નવીન પ્રકારનું અમ્હજ્ઞાન
આપવાને શા કાળથી બહાર આવ્યા ?

જે કે વેદોમા વરુણ દેવને- સર્વ પ્રજાજ્ઞાની અને બ્રહ્મપુત્રના પિતા બતાવ્યા છે કે। વેદકે ભૂમને પ્રજાના પુત્ર લખ્યા છે પણ પશુ સર્વજ્ઞના નિધવાનગી એક પણ વાત સત્યરૂપની ઠરતી નથી એટલુજ નહીં પણ વર્તિકોના લેખોથી પણ અમત્યજ નીવડે છે

જુઓ કે-આ વરુણ દેવે હિન્દુદેવને પુત્રનું વરદાન આપી તેનું બલિદાન લેવાને તૈયાર થયા, તે ન મગવાથી જલોદરના રાગથી પીડિત થયા છે અને મહાભારતાદિકમા ઉત્પન્ન થયેલી પુત્રીનું હરણ કરવાવાળા બતાવ્યા છે એવડમા એક સમુદ્રના દેવ તરીકે વર્ણવ્યા છે આવા પ્રકારના અનાતિના કાર્ય-મર્જન, કે પ્રજાજ્ઞાની, કરી શકે ખ. ? આ બધો દરકાર ક્યાથી ? મારી સમજ પ્રમાણે તો યાચિન મહન રૂપે શ્રદ્ધા વળેલા હોય તેથી હશે ?

એક તરફ સર્વજ્ઞના તત્ત્વોનો અને સર્વજ્ઞના ઇતિહાસનો, પારિક અભ્યાસ કરી જોનારા વિપક્ષપાતી પડિતોને એજ કષ્ટન કરવું પડશે કે વદિતોમા જે જે ઉત્તમ તત્ત્વો અને પ્રાચીન ઇતિહાસનો વિષય વેદોના પત્રીના ભાગમા લખાયો છે તે કેાંઈ તેમના જ્ઞાનીના તરફથી સ્વતંત્રનો ઉત્પન્ન થયેલો મને લાગતો નથી તેમજ આ પ્રાચીણ વર્ગ પણ મૂળમા સ્વતંત્રનો ઉત્પન્ન થયેલો જણાતો નથી

સર્વજ્ઞનો ઇતિહાસ જોતા-ઋષભદેવના પુત્ર ભરત ચક્રવર્તીથી એક ઉપદેશક વર્ગ સ્થાપવામા આવેલો, તે પ્રાચીણ

ગાંધી પ્રમિલિતમા આવ્યો તે વર્ગ-નવમા, દસમા, તીથ કં
 મુધી તો ઘણા મોટા ભાગે એક-૪ નિઠાથી ચાલેલા આવેલો
 નજરે પડે છે પરી સવજોના ગામનના ત્રિઠેદના પ્રસંગો પ્રાપ્ત
 થતા, તે પ્રાપ્તવર્ગ સ્વનત્ર રૂપનો જનનો આવ્યો એટલે નાયક
 વિનાનો થઈ પડ્યો પરી હિંદીઓના વિષયમા પડી જવાથી
 ખાન પાનના નિયમથી પણ નહિત થતો ગયો લાવચમા પડેના
 માણસોને, એકદમ વ્યયન છોડી દેવું તે ઘણું દુષ્ટ હોય છે
 તરી સવજોના ઉપદેશોનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થતા પણ ઢેટનાડો તો
 જના જ કરતા જ્યાં પરતુ ઢેવટના આ બે મર્જોના મમયમા
 ઢેટલાક ખીજા મહાત્માઓ પણ નિરૂતિ માર્ગને પમદ
 કવાવાળા જાહેરમા આવતા ગયા તેથી આ પ્રાપ્તવર્ગને,
 અનિજાઓ પણ તે મહાત્માઓના અનુકરણ પે પોતાનું વળણ
 ફેરવાવી જરૂર પડી હોય, તે પ્રાપ્તવર્ગનું પૂર્વ કાળનું ધાર્મિક
 ભવત્ર મ મધી જ્ઞાન જોતા, મોટા ભાગે યન યાગાદિકના મળધ-
 વળુજ નજરે પડે છે પરતુ તે યન યાગાદિકનું જ્ઞાન અનેક
 મહાત્માઓના નિરૂતિમય જીવનના આગળ નિરૂતેજનુ
 લાગનાથી, યજ્ઞ યાગાદિકમા ઢેકાટ કલો મૂળમા તેઓ
 અલરોના તો પડિતો હતાજ, તેથી ખીજાના વિચારે-પોતાની
 અનુકરતા પ્રમાણે પોતાનામા મળણ કરી લેવામા જાહોશજ
 હતા, પરતુ પોતાની મહત્વતાને ફોડો રાખના હુવા, ઘણા મોટા
 ભાગે તો મનજોના વિષયોમાથીજ હાથને પોતાનામા ઉધુ છ તુ
 કરી ગયોવા છે તેનું દિગ્દર્શન-તુનનાત્મકના લેખથી અમે
 કાવતાજ આવ્યા દિએ તેથી પિંટપેપણુ ઠરવાની કદ જરૂર

નથી મેં જે વિચાર કરીને બતાવ્યો છે તે ખાસ મુદ્દાઓના પાત્રોનોજ કર્ણ છે જાત્રીના પાત્રોના વિચારોમા ત્રાયે ઉતર્યોજ નથી તેથી સત્યના શોધકોને વિચાર કરવાની ભલામણ કરીને હું આ માગ લેખની પણ સમાપ્તિ જ કરું છું

॥ ઇતિ શ્રી વિજયનાદસૂરીશ્વરજી (પ્રસિદ્ધનામ શ્રી આત્મારામજી) મહારાજના લઘુશિષ્ય મુનિ શ્રી અમરવિજય દક્ષિણ વિહારી વિરચિત “તત્ત્વત્રયી મીમાસા નામના ગ્રંથનો પ્રસ્તાવના (પ્રેરણિકા) સંપૂર્ણ ॥

અમારા તરફથી પ્રગટ થએલા પુસ્તકો

૧ તત્ત્વત્રયી મીમાસા—

આ ગ્રંથમા જૈન અને વૈદિકના અનેક અથોનું ફોદન કરી દુનતાત્મક દ્રષ્ટિએ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર, અવતારો, ત્રિગેર અનેક બ્રાહ્મણોના વિચાર કરવામા આવેલ છે ગણન ૮ પેજ લગભગ પૃ ૧૦૦ ના સુમારે દનદાર થયેલ છે બન્ને ભાગ સામટા બધાવેલ છે કિમત રૂ. ૫-૦-૦

૨ જૈનેતર દ્રષ્ટિએ જૈન—

આ ગ્રંથમા એત શીજ તથા પ્રાશ્નમાત્મ અનેક વિદ્વાનોના જૈન દર્શન સંબંધ નખાયેના લેખોનો સંગ્રહ કરવામા આવેલ છે સોળ પેજ લગભગ ચામીમ રૂમા છે ખામ મનન પુર્વક વાચવા યોગ્ય છે કિમત રૂ. ૧

ગ્રંથ મળવાના ઠેકાણા

- ૧ શા હિમતલાલજી માસ્તર જૈન ન્યોતિપી સુબાઈ નજર રૂ. ૭ પ્રીન્સેમ સ્ટ્રીટ—ગોપાલ ભુવન
- ૨ નખાળ મારાભાઈ મણીલાલ, અમદાવાદ ઠે નાગજી ભુધરની પોળ

